

Bundel van de Raadsvergadering van 26 oktober 2021

Agenda bijlagen

Als de hamer valt

- 1 Opening
- 2 Vragenhalfuur
- 3 Spreekgelegenheid voor publiek
- 4 Vaststellen agenda
- 5 Ingekomen stukken / mededelingen / toezeggingen
2021-10-26 Ingekomen stukken en toezeggingen
- 6 Voorbereiding en rapportage vanuit gemeenschappelijke regelingen
- 7 Coronacrisis en maatregelen
Bijlage 1 - Nieuwsledenbrief VNG - Coronacrisis - nummer 35
Brief van college van BenW - Update informatievoorziening coronacrisis in Berkelland
Bijlage 1 TONK dashboard oktober 2021
Bijlage 2 Aantallen Tozo 5
- 8 Besprekstuk / Biodiversiteitsplan en Natuurwaardenkaart Gemeente Berkelland
Dossier 2864 voorblad
Voorstel en besluit - Biodiversiteitsplan en Natuurwaardenkaart Gemeente Berkelland
Biodiversiteitsplan
Persbericht Biodiversiteit Berkelland in beeld
- 9 Besprekstuk / Beleidsplan spelen en bewegen 2021-2030
Dossier 2862 voorblad
Voorstel en besluit - Beleidsplan spelen en bewegen 2021-2030
Bijlage 1 Beleidsplan Bewegen en spelen in de openbare ruimte 2021-2030
Bijlage 2 Speelplan uitvoeringsplan 2021 2022
Bijlage 3 Persbericht beleidsplan spelen en bewegen naar gemeenteraad
Bijlage 4 Antwoord op agendavragen
Bijlage 5 Antwoord op agendavragen
- 10 Besprekstuk / Leverings- en verwerkingsovereenkomst huishoudelijk afval Twence
Dossier 2865 voorblad
Voorstel en besluit - Levering- en verwerkingsovereenkomst Twence
Bijlage 1 - Voorstel leverings- en verwerkingsovereenkomst
Bijlage 2 - Voorstel tarieven- en dividendbeleid Twence vanaf 1 juli 2022
Bijlage 5 - 2021-07-14 - Brief van AVR over zorgen over recente ontwikkelingen over de wijze van afvalverwerking
Bijlage 6 - 2021-09-02 Afschrift reactie van Twence en commentaar daarop van AVR
Bijlage 7 - Antwoord op agendavragen
- 11 Motie vreemd aan de agenda
- 12 Sluiting

Als de hamer valt...

Als de hamer valt is het besluit genomen. Zo gaat dat tijdens de vergaderingen van de gemeenteraad. De raadsvergadering van 26 oktober vond plaats in de raadzaal en was te volgen via de livestream van de gemeente Berkelland. Hieronder in het kort de beslissingen die de gemeenteraad heeft genomen.

In de raadsvergadering van 26 oktober heeft de gemeenteraad besloten:

- Kennis te nemen van het Biodiversiteitsplan gemeente Berkelland; Het college de opdracht te geven om een uitvoeringsplan voor versterking van de biodiversiteit op te stellen op basis van het biodiversiteitsplan;
- het raadsvoorstel Beleidsplan spelen en bewegen 2021-2030 niet te behandelen;
- amendement A-21-17 over de leverings- en verwerkingsovereenkomst huishoudelijk afval Twence aan te nemen met de volgende tekst:
De volgende zienswijze in te dienen bij de concept leverings- en verwerkingsovereenkomst huishoudelijk afval met Avi Twente B.V. en Twence Bioconversie B.V. voor de gebonden stromen zijnde restafval en GFT:
De raad kan op dit moment instemmen met het verlengen/tekenen van de nieuwe leverings- en verwerkingsovereenkomst met Twence door het college van Burgemeester en Wethouders van Berkelland, onder de voorwaarden dat:
Deze overeenkomst wordt afgesloten voor de (statutair vastgelegde) omvang van de afvalverwerking van de voormalige gemeente Neede, tegen een zo laag mogelijk tarief en een zo kort mogelijke opzegtermijn; Het overige ((nog) niet statutair vastgelegde) volume tegen dezelfde condities ondergebracht wordt bij Twence, voor een periode van twee jaar; Voor het overige volume pas na herijking van het Afvalbeleid een keuze voor een afvalverwerker gemaakt wordt en indien deze keuze op Twence valt, het dan vanzelfsprekend is dat het aanbieden van een hogere volume gepaard gaat met een aangepaste aandelenpositie of anderszijds recht gedaan worden aan het hogere volume, zoals bijvoorbeeld een lagere prijs;
Er inzicht moet komen in de opbouw van de tarieven, en; De raad haar oordeel over het onderhandelingsresultaat kan geven middels een zienswijzeprocedure
- motie M-21-22 over het opheffen van buslijn 56 aan te nemen;
- motie M-21-23 over het verlengen koopoptie mestvergister niet te bespreken maar te bespreken tijdens de raadsvergadering van 2 november a.s.;
- motie M-21-24 over biodiversiteit aan te nemen.

Dit is een verkorte samenvatting van de genomen besluiten. Hieraan kunnen geen rechten ontleend worden. Op de website www.gemeenteberkelland.nl kunt u de volledige teksten van de genomen besluiten vinden.

Raadsvergadering : 26 oktober 2021

Agendapunt : 5.

Onderwerp : Ingekomen stukken / mededelingen / toezeggingen

Meer informatie bij : Griffie

Telefoon : 0545-250 805

De volgende aan de raad gerichte stukken zijn ontvangen:

A. Ingekomen stukken

1. Afdoeningsvoorstel: voor kennisgeving aannemen

1. Brief van bewoners buitengebied Eibergen over zienswijze evenementenvergunning autorally (220359).
2. Mail van Keender met informatie over renovatie Basisschool St. Jozef (111690);
3. Brief van Leefbaar Buitengebied Gelderland aan LTO met reactie op brief Laarberg (8680);
4. Brief van Bomenstichting Achterhoek over zienswijze autorally (141656);
5. Motie gemeenteraad Zutphen over behoud verloskunde in het Gelre Ziekenhuis Zutphen (233214);
6. Mail van Achterhoek Ambassadeurs over aanpassing uitgangspunten begroting Regio Achterhoek (233245);
7. Motie gemeenteraad Woensdrecht over borstonderzoek elke 2 jaar (233395);
8. Motie gemeenteraad Vlieland over borstonderzoek (232158);
9. Brief van omwonenden met zienswijze autorally (141656);
10. Motie gemeenteraad Heerhugowaard over borstonderzoek (233985);
11. Motie gemeenteraad Nissewaard over oproep tot wetswijziging afschaffing 6-maandentermijn toetsing huur (233852);
12. Brief van inwoner over Apartheid 2021 (234863);
13. Planning 2022 GGD NOG (235482);

2. Correspondentie van het college van BenW / afdoeningsvoorstel: voor kennisgeving aannemen

1. Brief van college van BenW over inspraak voorontwerpbestemmingsplan Gelselaar Van Bevervoordestraat 20 (20248);
2. Brief van college van BenW over nadere duiding besluit Bestuursrapportage (232665);
3. Brief van college van BenW over latere aanbieding begroting 2022;
4. Brief van college van BenW over Sint Jozefschool Rietmolen (111690);
5. Brief van college van BenW over inspraak voorontwerpbestemmingsplan Eibergen Woongebieden 2011, herziening 2021-2 (Beltrumseweg 5) locatie Welkoop (195971);
6. Brief van college van BenW over ontwikkelingen aanbesteding Inkoop Wmo en Jeugdhulp (234114);
7. Brief van college van BenW over ontwerp-bestemmingsplan "Buitengebied Berkelland 2020" ter inzage (92947);
8. Brief van college van BenW over stand van Zaken plan Van Afval Naar Grondstof (233755);
9. Brief van college van BenW over inspraak voorontwerpbestemmingsplan Eibergen (195971);
10. Brief van college van BenW - Update informatievoorziening coronacrisis in Berkelland (26283);
11. Brief van college van BenW over Voortgang pilot Transformatie Oudestraat Neede (8111);
12. Brief van college van BenW over Regionale samenwerking leerplicht (208287);
13. Brief van college van BenW over oplevering verbouwing werkleerbedrijf iets vertraagd;

3. Raad / commissie / griffie

4. Afdoeningsvoorstel: voor advies in handen stellen van het college

5. Afdoeningsvoorstel: ter afdoening in handen stellen van het college

1. Brief van Bestuur SOVW over RebelGroup (232870);
2. Brief van Bestuur SOVW over rol provincie subsidie BAWE (235676)

B. Mededelingen

-

C. Toezeggingen raad (bijgewerkt t/m 16-03-2021)

-

Nr.	Omschrijving toezegging	Datum toezegging	Team (PM)	Streefdatum gereed	Datum gereed
1.	Jaarlijkse evaluatie beleidskader Muziek-, Kunst- en Cultuuronderwijs in de commissie Sociaal.	15-05-2018	Opdrachtgeverschap Beleid (HZ)	De evaluatie is in 2019 onderdeel van het proces om te komen tot een nieuwe visie op cultuur (zie programma 'Cultuur is van iedereen').	
2.	N.a.v. ingetrokken motie M-18-28 / Voorstel meer biodiversiteit in het landschap	06-11-2018	Gebiedsteam (HH)	Tweede kwartaal 2021 Wordt meegenomen in het op te stellen biodiversiteitsplan.	
3.	Bomenverordening bespreken met inwoners en belangenorganisaties en komen tot zo breed mogelijk gedragen (nieuwe) bomenverordening	24-11-2020	Opdrachtgever Groen (AO)	Q4 2021	
4.	Terugmelden aan raad over afronding van de wijk ABCTA, en op welke wijze compensatie is gezocht voor verloren bomen / groen voor woningbouw	16-3-2021	Gebiedsteam (HZ)	2022?	

Aan de leden

Datum

24 september 2021

Kenmerk

COS/U202100792

Lbr. 21/067

Telefoonnummer

070 373 8393

Bijlage(n)

-

Onderwerp

Nieuwsledenbrief Coronacrisis nr 35

Geachte leden van college en gemeenteraad,

Met de zomer achter de rug en nieuwe maatregelen voor ons is de coronacrisis weer in een nieuwe fase beland. Het algemene beeld is weer wat positiever, ook op economisch vlak. Maar bepaalde groepen en sectoren hebben nog stevig te maken met de gevolgen van de crisis. Dat vraagt aandacht en wendbaarheid van gemeenten om hier mee om te gaan. Tegelijkertijd wordt de samenleving ongeduldiger en staat de naleving van maatregelen onder druk. Dat maakt ook het werk van onze handhavers, het personeel en de vrijwilligers in onder meer de horeca, cultuur en sport steeds lastiger.

In deze ledenbrief aandacht voor de gevolgen van de nieuwe maatregelen onder andere voor de raadsvergaderingen, handhaving en financiële afspraken.

Steunpakket horeca

Voor de horeca blijven er per 25 september verplichte sluitingstijden gelden. Van 0.00 uur tot 06.00 uur is de horeca gesloten. Deze maatregel heeft grote impact op horecaondernemers. Deze ondernemers worden sinds het uitbreken van COVID-19 hard getroffen en verkeren in financieel zwaar weer.

Per 1 oktober lopen de steunpakketten af die veel horecaondernemers hebben geholpen om door de crisis te komen. Voor de nachthoreca, nachtclubs en discotheken, werkt het kabinet aan een nieuwe regeling die ook geldt voor de periode na 1 oktober. Hoe deze regeling eruit komt te zien, is tot op heden nog niet duidelijk. Dit duurt voor veel ondernemers al veel te lang.

Het is niet alleen de nachthoreca die lijdt onder de beperkende maatregelen. Aan alle horecaondernemers die door de verplichte sluitingstijden beperkingen blijven ervaren om hun reguliere omzet te draaien, is steun hard nodig. Daarom heeft de VNG de minister van Economische Zaken opgeroepen om met een breed steunpakket voor de horeca te komen en hier op korte termijn duidelijkheid over te geven.

Handhaving coronatoegangsbewijzen

Vanaf 25 september geldt niet langer de verplichting om 1,5 meter afstand te houden. In plaats daarvan wordt een coronatoegangsbewijs op locaties in de horeca, bij sport, evenementen en kunst en cultuur verplicht.

Het kabinet, het Veiligheidsberaad en de VNG hebben afspraken gemaakt over de handhaving op coronatoegangsbewijzen. Niet alleen voor gemeenten ligt hier een taak. Bezoekers zijn zelf verantwoordelijk zijn voor de naleving van de maatregelen. Ondernemers, instellingen en verenigingen hebben de plicht om bezoekers te vragen naar een geldig coronatoegangsbewijs, dat overeenkomt met hun legitimatie. Als sluitstuk hebben gemeenten een handhavingstaak of ondernemers de controle op de coronatoegangsbewijzen uitvoeren. Die handhaving zal met name plaatsvinden in de drukker gelegen locaties.

Dit vraagt de nodige capaciteit van gemeenten en ondernemers. Een bedrag van € 45 miljoen is daarom beschikbaar gesteld door het kabinet. Dit geld kan worden ingezet voor bijvoorbeeld beveiligers, controleurs of hosts die ondernemers helpen bij de controle van de CTB. Deze week komt het ministerie van Justitie en Veiligheid met meer informatie over de verdeling van dit bedrag onder de regio's.

Zie ook: <https://vng.nl/nieuws/afspraken-handhaving-coronamaatregelen-met-toegangsbewijzen>

De informatie op de website van de VNG over handhaving en coronatoegangsbewijzen wordt geactualiseerd.

Juridische wijzigingen vanaf 25 september

Vanaf 25 september geldt niet langer de verplichting om 1,5 meter afstand te houden. In plaats hiervan wordt een coronatoegangsbewijs op een aantal drukke locaties verplicht, zoals in eet- en drinkgelegenheden, bij evenementen en bij vertoning van kunst en cultuur. Het is niet toegestaan om coronatoegangsbewijzen op andere locaties in te zetten en een organisator of ondernemer mag ook niet blijven vasthouden aan 1,5 meter afstand op locaties waar een coronatoegangsbewijs verplicht is.

Op de verplichting van coronatoegangsbewijzen bestaan uitzonderingen, zoals doorstroomlocaties en -evenementen. Doorstroomlocaties zijn locaties die op zo'n manier zijn ingericht dat het tot rondlopen van publiek uitnodigt en waar dit ook daadwerkelijk gebeurt. Dit betekent dat bijvoorbeeld musea als doorstroomlocatie zijn uitgezonderd van het coronatoegangsbewijs maar buurtfeesten doorgaans niet. Andere uitzonderingen zijn er voor uitvaarten, amateurwedstrijden, terrassen en afhaal van eet- en drinkgelegenheden.

In alle horeca blijft de verplichte sluitingstijd tussen 00.00 en 06.00 uur gelden, met uitzondering van afhaalmogelijkheden. De verplichte sluitingstijd geldt ook voor ongeplaceerde evenementen binnen. Bovendien is hier maximaal 75% van de reguliere bezoekerscapaciteit toegestaan. Voor

evenementen buiten en geplaatste evenementen binnen geldt geen maximaal aantal bezoekers en geen verplichte sluitingstijd.

Er zijn ook locaties met een gecombineerde functie, zoals eet- en drinkgelegenheden in winkels en sportkantines. In dat geval is voor het horecagebied een coronatoegangsbewijs verplicht. In de rest van de locatie is een coronatoegangsbewijs dan niet verplicht, mits die andere functie is afgebakend van de horecafunctie binnen. Er kunnen ook evenementen zijn op publieke plaatsen met een andere functie, zoals in winkels, in rondvaartboten, op spellocaties of in buurthuizen. In die situaties is een coronatoegangsbewijs ook verplicht.

Vragen kunt u nog steeds mailen naar covid19@vng.nl.

Antwoorden op veel gestelde vragen staan op: <https://vng.nl/artikelen/vragen-en-antwoorden-uitvoering-tijdelijke-regeling-maatregelen-covid-19>

Meer informatie per thema is te vinden op: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19>

Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming

Vanwege coronamaatregelen zijn gemeenteraden, provinciale staten en algemene besturen van waterschappen het afgelopen jaar veel gebruik gaan maken van digitale beraadslaging en besluitvorming. Vanwege de positieve ervaringen hiermee wil de minister van BZK dit permanent mogelijk maken. Hiertoe worden de argumenten voor en tegen digitaal en hybride vergaderen en de functionele en technische eisen voor een goede digitale vergadering in kaart gebracht en is een staatsrechtelijk advies gevraagd over heldere beslisregels voor fysiek of digitaal vergaderen.

Een permanente regeling treedt waarschijnlijk pas vanaf 2023 in werking. Gelet op de voorbereiding hiervan wil de minister de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming vanaf nu steeds met 2 maanden verlengen tot de permanente regeling in werking treedt dan wel de werkzaamheden daaraan gestaakt worden. De Tijdelijke wet is momenteel verlengd tot 1 november 2021. Als de Tweede Kamer hiermee akkoord gaat, wordt de Tijdelijke wet daarna in ieder geval weer met 2 maanden verlengd tot 1 januari 2022.

Raadsvergaderingen en de nieuwe maatregelen

Voor volksvertegenwoordigende organen gelden de regels niet voor het coronatoegangsbewijs. Volksvertegenwoordigers hebben vanwege hun mandaat altijd toegang tot de vergadering en de gevallen waarin daarvan kan worden afgeweken zijn geregeld in de Gemeentewet. Ook voor de publieke tribune is het niet mogelijk om publiek te verplichten een test-/vaccinatiebewijs te overleggen. Het staat gemeenten en provincies vrij de opstelling van de vergaderzaal en de publieke tribune op 1,5 meter te handhaven. Wie zich daar niet aan houdt, kan daar dan echter niet op worden aangesproken.

Vergaderen in horecagelegenheden

Voor de inzet van coronatoegangsbewijzen is de locatie van een activiteit of voorziening beslissend. De gemeenteraad kan gebruik maken van een horecagelegenheid indien de zaal volledig is afgescheiden van de eet- en drinkgelegenheid en er aparte voorzieningen voor die zaal zijn, zoals toiletten en garderobe. Zodra dit niet het geval is en het publiek dat zonder inzet van coronatoegangsbewijzen is toegelaten, kan mengen met het publiek waarvoor wel een coronatoegangsbewijs vereist is, dan zal er voor de raadsvergaderingen een andere locatie moeten worden gezocht.

Compensatie corona meerkosten

Het kabinet stelt € 35 miljoen beschikbaar aan SW-bedrijven (tegemoetkoming voor de loonkosten van SW-personeel) ten behoeve van de meerkosten vanwege corona voor het eerste half jaar 2021. Daarnaast is er een reservering van € 10 miljoen voor het derde kwartaal.

Het ministerie van BZK is op dit moment bezig met het bepalen van de hoogte van de compensatie van inkomstenderving in 2020 per individuele gemeente. Gemeenten krijgen hierover individueel [bericht van BZK](#).

Onderzoek naar impact coronamaatregelen op cultuursector

In de brief aan de Tweede Kamer op 7 juni jl. stond dat een bedrag van € 51,5 miljoen is gereserveerd voor schade en inkomstenderving van de culturele infrastructuur.

Voor nu heeft de VNG met BZK afgesproken om over het derde kwartaal een onderzoek te laten uitvoeren dat beter inzicht moet bieden in de schade over deze periode. Dit is nodig om de gereserveerde middelen ook daadwerkelijk uit te keren. Tevens vragen we in het onderzoek een doorkijk te geven naar Q4. Daarom ook hierbij de oproep aan gemeenten om niet te wachten met noodzakelijke uitgaven voor schade en continuering van de culturele sector. Het onderzoek start binnen 2 weken. Eind oktober zullen de eerste onderzoeksresultaten bekend zijn. Aan de hand daarvan gaat de VNG het gesprek met het ministerie voeren.

Wijziging in quarantaineplicht

Sinds 1 juni jl. geldt een verplichte quarantaine voor reizigers uit zeer hoogrisicogebieden. Gemeenten spelen een belangrijke rol in de handhaving van deze plicht, door reizigers die zich mogelijk niet aan de plicht houden thuis te bezoeken. Vanaf 22 september is er een nieuwe uitzonderingscategorie op de quarantaineplicht. Reizigers die volledig zijn gevaccineerd, zijn uitgezonderd van de quarantaineplicht. Wel dienen deze reizigers alsnog een quarantaineverklaring in te vullen en aan te geven dat zij onder een uitzondering vallen. Alle overige uitzonderingscategorieën, vindt u [hier](#).

Nieuwe inrichting testcapaciteit Testen voor Toegang en aanmeldportaal voor evenementen

Stichting Open Nederland (SON) is op 8 september een Open House procedure gestart om testcapaciteit in te kopen waarbij aangesloten testaanbieders vanaf 11 oktober per afgenomen test worden betaald. Dit is een verschil met de huidige situatie waarbij aangesloten testaanbieders worden betaald met een vaste vergoeding voor het beschikbaar hebben van testcapaciteit. Vanwege het karakter van het Open House proces zal de markt haar werk moeten doen en dat betekent onder andere dat SON de testcapaciteit niet direct mag sturen. Wel kunnen zij de markt inzicht geven in de mogelijke vraag naar testen.

Bij SON kunnen mensen zonder coronasymptomen zich gratis laten testen zodat zij veilig sociale contacten en evenementen kunnen bezoeken. SON heeft een aanmeldportaal ontwikkeld waar evenementen hun verwachte bezoekersaantallen en verwachte bezoekersherkomst kunnen aanmelden. Om zicht te houden op grote evenementen en bijeenkomsten is het van belang dat deze gegevens bij SON bekend zijn, zodat zij de markt zo spoedig mogelijk kunnen informeren over de lokale vraag naar testen.

Graag vragen wij u daarom evenementorganisatoren te wijzen op dit aanmeldportaal. Dit kan bijvoorbeeld bij het verstrekken van een (evenement)vergunning. Voor vragen kunt u terecht op hun website: <https://www.testenvoortoegang.org/organisatoren>

Webinars: VNG Dialoog in coronatijd

Voor de zomer heeft de VNG een webinarreeks georganiseerd rondom actuele (corona)vraagstukken. Er werd aandacht besteed aan onder andere Veerkracht versterken in onzekerheid, Bestaanszekerheid, Omgaan met onvoorspelbaarheid in gemeentelijke herstelplannen en Eigenaarschap. De webinars hebben gelegenheid gegeven om toelichtingen te geven over de vraagstukken, en er zijn praktijkvoorbeelden en ervaringen gedeeld waarbij het creëren van een dialoog centraal stond.

Door de positieve reacties van de deelnemers, krijgt de VNG Dialoog in Coronatijd dit najaar een vervolg. Op veler verzoek staan de volgende onderwerpen op de agenda:

12 oktober: **Evenementen in coronatijd** ([aanmelden](#))

11 november: **Gemeentelijke herstelagenda's**

25 november: **De Nederlandse corona-aanpak in internationaal perspectief**

Op de website van de VNG kunt u hier binnenkort meer informatie over vinden en heeft u de mogelijkheid om zich aan te melden voor de webinars. We hopen u weer bij 1 van onze webinars te zien.

Analyse post-covid herstelplannen

Veel gemeenten zijn druk bezig, en misschien al wel gereed, met het opstellen van een herstelplan (post-covid herstelplan) of een agenda om te werken aan het herstel van de gevolgen van de coronacrisis. De VNG en ook andere gemeenten zijn geïnteresseerd in de rode draden die uit deze herstelplannen en agenda's kunnen worden getrokken en willen graag over deze documenten beschikken.

Anne de Baat, oud-gemeentesecretaris van Rijswijk en van Capelle aan den IJssel, is gevraagd om deze analyse te maken. Hij verzoekt daarom om hem een exemplaar van het herstelplan toe te sturen (anne.debaat@vng.nl) of de naam van een contactpersoon aan hem door te geven. Hij ziet in de tot nu toe ontvangen plannen al interessante verschillen in de voorbereiding van het plan, in de termijn waarvoor het plan is opgesteld, korte termijn of lange termijn. Plannen zijn sectoraal, integraal of thematisch/opgavengericht opgesteld. Soms ook gezamenlijk in de regio. Bij het maken van plannen speelt onzekerheid gemeenten parten. Interessant is om te zien hoe zij in het maken van plannen daarmee omgaan. Ook maken gemeenten gebruik van verschillende data.

Na het analyseren van de herstelplannen/agenda's zal hij over de rode draden verder communiceren. Dit gebeurt onder andere door het organiseren van rondetafelgesprekken en een webinar op 11 november 2021. Daarbij kunnen interessante invalshoeken worden uitgewisseld.

In gesprek over herstel na coronacrisis

In de crisistijd bleken gemeenten en rijk snel en adequaat te kunnen inspelen op urgente problemen. Die samenwerking smaakt naar meer. De VNG stelde commissies in met gemeentebestuurders en wetenschappers die rapporten uitbrachten over sociaal en economisch herstel. En over vernieuwing op de langere termijn. Hoe zijn (en kunnen) gemeenten daar in de praktijk mee aan de slag? Hierover heeft de VNG gesproken met verschillende partijen. De interviews kunt u lezen op <https://vng.nl/artikelen/in-gesprek-over-herstel-na-coronacrisis>

Het volgende moment dat we een ledennieuwsbrief versturen valt samen met het volgende kabinetsbesluit over de coronamaatregelen. Dat is naar verwachting begin november. Mocht er aanleiding voor zijn, dan informeren wij u uiteraard eerder.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'L' followed by a horizontal line.

L.K. Geluk
Algemeen directeur

C: Q. Dikschei

T: 0545-250 250

E: info@gemeenteberkelland.nl

Bezoekadres: Marktstraat 1, Borculo

Gemeenteraad gemeente Berkelland

Zaaknummer : 26283
Onderwerp : Update informatievoorziening coronacrisis in Berkelland
Verzonden : 5 oktober 2021

Geachte leden van de raad,

Met deze brief geven we u een update over de actuele ontwikkelingen.

Effecten van de coronacrisis

Van 3 maart 2020 tot en met 4 oktober 2021 (peildatum: 05-10-2021) zijn 4352 besmettingen geregistreerd. Er zijn in de gemeente Berkelland in diezelfde periode 43 inwoners geregistreerd overleden aan het virus. De kern Eibergen kent al sinds het begin in absolute aantallen het meeste aantal besmettingen. Qua ziekenhuisopnames kenden we in de gemeente Berkelland een piek in week 44 van 2020 met 12 opnames en in week 16 van 2021 met 10 ziekenhuisopnames. De afgelopen 10 weken wordt er gemiddeld 1 inwoner van de gemeente Berkelland per week opgenomen in het ziekenhuis met Covid-19. Na diverse 'golven' zitten wij als regio Noord- en Oost-Gelderland net als vorige maand in de classificatie 'zorgelijk'.

Geregistreerd positief	
Vanaf 3 maart 2020 tot heden (05-10-2021)	
Beltrum	348
Borculo	622
Eibergen	1217
Geesteren	141
Gelselaar	63
Haarlo	77
Neede	902
Rekken	117
Rietmolen	147
Ruurlo	718
Overleden	43
TOTAAL	4352

Vaccineren in de gemeente Berkelland

De afgelopen maanden zijn er meer dan 30 duizend inwoners van de gemeente Berkelland gevaccineerd. Voor een groot deel is dit gebeurd in de regionale vaccinatie locatie 't Timpke in Borculo. Om de doelgroep te bereiken die nog niet gevaccineerd is en wel gevaccineerd wil worden, zal de GGD in samenwerking met de gemeente komende weken in verschillende kernen flexibel gaan vaccineren. Deze week zal de communicatie voor deze 'pop-up vaccinatie' in gang worden gezet.

Financiële gevolgen corona

In bijlage I is een update opgenomen ten aanzien van de TONK regeling (Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten). Onderstaand het overzicht rondom de uitvoering van de TONK regeling per 4 oktober 2021. De regeling is per 1 oktober geëindigd. Tot 1 november 2021 kunnen aanvragen worden ingediend, met een terugwerkende werking vanaf 1 januari 2021.

In dit overzicht zijn de verlengingen per 1 juli en de herbeoordelingen n.a.v. de gewijzigde beleidsregels separaat in beeld gebracht.

Tot op heden zijn bij de heroverweging van de 19 in eerste fase afgewezen aanvragen er:

- 7 aanvragen alsnog toegekend op basis van de gewijzigde beleidsregels;
- 3 aanvragen na herbeoordeling blijvend afgewezen.

Nieuwe regels

Tijdens de persconferentie van het kabinet op 17 september jongstleden werd duidelijk dat voor veel gelegenheden een geldige QR-code gepresenteerd moet worden. Zo'n QR-code kan verkregen worden door onder andere een geldig coronavaccinatiebewijs, maar ook door een 'Testen voor Toegang' bewijs. Recent is er in Winterswijk een 'Testen voor Toegang' locatie gekomen voor de inwoners uit het oosten van de Achterhoek. Door een nieuw aanbestedingstraject komen er vanaf maandag 11 oktober 2021 nieuwe locaties bij. Naar alle waarschijnlijkheid zit hier ook een locatie bij in de gemeente Berkelland.

Op dit moment is het handhavingsbeeld in de gemeente Berkelland rustig. Ondernemers doen hun uiterste best om de (nieuwe) coronaregels toe te passen. We hebben de horeca, sportverenigingen en dorpshuizen laten weten dat we graag met hen meedenken hoe de regels het beste toegepast kunnen worden.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Berkelland,
de secretaris,

M.N.J. Broers.

de burgemeester,

drs. J.H.A. van Oostrum

Kopie aan:
-Archief

Onderstaand het overzicht rondom de uitvoering van de TONK regeling per 4 oktober 2021. De regeling is per 1 oktober geëindigd. Tot 1 november 2021 kunnen aanvragen worden ingediend, met een terugwerkende werking vanaf 1 januari 2021.

In dit overzicht zijn de verlengingen per 1 juli en de herbeoordelingen n.a.v. de gewijzigde beleidsregels separaat in beeld gebracht.

Tot heden zijn bij de heroverweging van de 19 in eerste fase afgewezen aanvragen er:

- 7 aanvragen alsnog toegekend op basis van de gewijzigde beleidsregels;
- 3 aanvragen na herbeoordeling de afwijzingen in stand gebleven

TONK - dashboard

4-10-2021

Aanvragen

Besluit	Berkelland	Oost Gelre	Winterswijk	Totaal
In behandeling	0	2	1	3
Aanvraag ingetrokken	1	2	3	6
Buiten behandeling	4	1	5	10
Toegekend	43	28	30	101
Afgewezen	9	4	6	19
Totaal aanvragen	57	37	45	139
Toekenningspercentage	75,4%	80,0%	68,2%	74,3%

Verlengingen/heroverwegingen n.a.v. gewijzigd beleid

Besluit	Berkelland	Oost Gelre	Winterswijk	Totaal
In behandeling	0	2	1	3
Gewijzigd voortgezet	37	23	27	87
Ongewijzigd voortgezet (afwijzing aanvraag blijft in stand)	3	0	0	3
Beëindigen	2	2	0	4
Totaal	42	27	28	97
Toekenningspercentage	88,1%	92,0%	100,0%	92,6%

	Berkelland	Oost Gelre	Winterswijk	Totaal
<i>Aantal afgewezen aanvragen alsnog toegekend n.a.v. gewijzigd beleid</i>	3	1	3	7

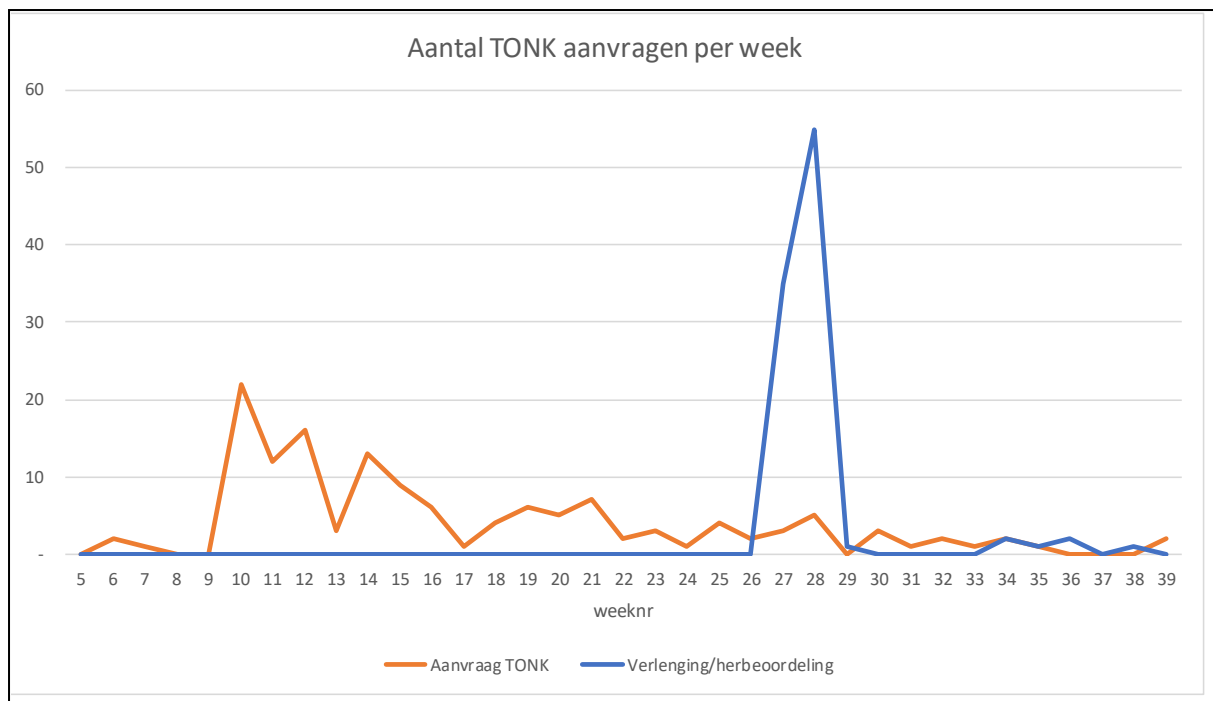
Geregistreerde betaaldossiers

	Berkelland	Oost Gelre	Winterswijk	Totaal
Minimum toegekend bedrag/maand	€ 250	€ 250	€ 233	
Gemiddeld toegekend bedrag/maand	€ 747	€ 570	€ 575	
Maximum toegekend bedrag/maand	€ 1.532	€ 1.672	€ 1.717	
Totaal toegekende bedragen (9 maanden) *	€ 234.959	€ 107.117	€ 147.541	€ 489.616
Budgettoekenning 1e tranche	113.453	80.680	108.704	€ 302.837
Raming toekenning 2e tranche	340.359	242.041	326.111	€ 908.511
Raming budget TONK	453.812	322.721	434.815	1.211.348
Saldo budget	€ 218.853	€ 215.605	€ 287.274	€ 721.732

* exclusief eventueel in mindering te brengen inkomsten.

Betalingen

	Berkelland	Oost Gelre	Winterswijk	Totaal
Totaal betalingen	€ 215.358	€ 99.077	€ 130.065	€ 444.500
Aantal dossiers betalingen	45	28	34	107

Aantallen Tozo 5

Hierbij de stand van zaken t/m 24 september 2021

	INKOMENSAANVULLING					KREDIET				
	Aanvragen	Afgehandeld	Toegekend	Afgewezen	Ingetrokken	Aanvragen	Afgehandeld	Toegekend	Afgewezen	Ingetrokken
Almelo	193	193	183	9	1	5	5	5	0	0
Berkelland	70	70	68	2	0	0	0	0	0	0
Borne	46	46	43	3	0	1	1	1	0	0
Bronckhorst	46	46	45	1	0	1	1	0	1	0
Dinkelland	42	42	41	1	0	2	2	2	0	0
Enschede	504	500	476	23	1	18	18	8	10	0
Haaksbergen	26	26	25	1	0	0	0	0	0	0
Hengelo	242	239	229	10	0	4	4	2	2	0
Hof van Twente	78	78	76	2	0	6	6	2	4	0
Lochem	79	77	72	5	0	2	2	1	1	0
Losser	42	41	36	5	0	3	3	2	1	0
Oldenzaal	54	53	50	2	1	1	1	0	1	0
Oost Gelre	46	46	42	4	0	0	0	0	0	0
Tubbergen	25	25	22	3	0	0	0	0	0	0
Twenterand	42	41	41	0	0	3	3	3	0	0
Wierden	42	42	41	1	0	1	1	1	0	0
Winterswijk	57	57	55	2	0	1	1	1	0	0
TOTAAL	1634	1622	1545	74	3	48	48	28	20	0

Raadsvergadering

Dossiernummer	2864
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	26 oktober 2021
Agendapunt	8
Omschrijving	Bespreekstuk / Biodiversiteitsplan en Natuurwaardenkaart Gemeente Berkelland

Geagendeerd	Vergaderdatum
Raadsvergadering	26 oktober 2021

Voorgesteld besluit

Besluit

1. Kennis te nemen van het Biodiversiteitsplan gemeente Berkelland.
2. Het college de opdracht te geven om een uitvoeringsplan voor versterking van de biodiversiteit op te stellen op basis van het biodiversiteitsplan.

Zaaknummer : 204701

Raadsvergadering : 26-10-2021

Onderwerp : Biodiversiteitsplan en Natuurwaardenkaart Gemeente Berkelland

Collegevergadering : 14-09-2021

Portefeuillehouder : Wethouder G.P.L. ter Denge

Steller : Eijk, Jan-Luc van, Team Gebied A tel. : 0545250282

Te nemen besluit

1. Kennis nemen van het Biodiversiteitsplan gemeente Berkelland.
- 2 Het college de opdracht geven om een uitvoeringsplan voor versterking van de biodiversiteit op te stellen op basis van het biodiversiteitsplan.

Waarom dit voorstel en wat is het effect

Een onderdeel van de landschapsregeling Berkelland 2020-2023 is het opstellen van een biodiversiteitsplan. Dit om inzicht te krijgen in de biodiversiteit in onze gemeente en om ideeën te vergaren om de biodiversiteit te versterken.

Het biodiversiteitsplan is een inspiratiedocument geworden dat ons een goed inzicht geeft in de biodiversiteit en natuurwaarden in Berkelland. Het biedt ons daarnaast inspiratie voor het opzetten van een uitvoeringsplan met projecten, die samen met onder meer vrijwilligerswerkgroepen, ondernemers, organisaties en inwoners opgepakt kunnen worden om de biodiversiteit in onze gemeente te versterken.

Argumentatie

1. Het biodiversiteitsplan is een inspiratiedocument dat:
 - Inzicht geeft in hoe het staat met de biodiversiteit in Berkelland, een soort nul meting. Inzicht is er nu in de natuurwaarden zowel op kaart als op schrift. Deze natuurwaarden vormen een belangrijke input voor de omgevingsvisie en het toekomstig omgevingsplan.
 - Ideeën biedt voor de uitvoering van projecten en het beheer, in samenwerking met vrijwilligerswerkgroepen, ondernemers, organisaties en inwoners. Het draagt zo bij aan de verhoging van de biodiversiteit.
2. Om de biodiversiteit ook daadwerkelijk te versterken is het noodzakelijk om met de ideeën vanuit het biodiversiteitsplan een uitvoeringsplan op te stellen. Zo kunnen we daarna samen met de diverse groepen concreet aan de slag met projecten.

Kantttekeningen en risico's

Er zijn op dit moment geen directe risico's of kanttekeningen.

Financiën

Er zijn op dit moment geen directe financiële consequenties. Dit inspiratiedocument wordt volledig gefinancierd vanuit het project Landschapsregeling 2019-2023.

Wel kan het uitvoeringsplan gaan zorgen voor een stroomversnelling aan projecten. Er zal dan extra budget aangevraagd moeten worden bij de gemeenteraad.

In te vullen door Griffie:

Commissievergadering
Afhandelvingsvoorstel voor raad:
0 hamerstuk
0 besprekingsstuk
0 anders, nl

Raadsvergadering
0 zonder hoofdelijke stemming
0 met algemene stemmen
0 stemmen voor, stemmen tegen
0 aangenomen
0 verworpen

VN verdrag rechten van mensen met een beperking

Het VN verdrag is niet van toepassing.

Communicatie

Samen met vrijwilligerswerkgroepen, ondernemers, organisaties en inwoners en tijdens een sessie met de gemeenteraad zijn ideeën opgehaald om de biodiversiteit in onze gemeente te behouden en te versterken. Dit heeft geresulteerd in een biodiversiteitsplan waarmee inzicht wordt gegeven in de actuele status van de biodiversiteit in de 5 verschillende deelgebieden: agrarisch cultuurlandschap, bossen, heide, vennen en schraallanden, beken, en stedelijk gebied. Daarnaast worden kansen en mogelijkheden gegeven om samen met vrijwilligers, instanties, inwoners en ondernemers de biodiversiteit in Berkelland te verbeteren en te versterken.

Initiatief, participatie en rol gemeente

Het initiatief om te komen tot het biodiversiteitsplan lag bij de gemeente. Het biodiversiteitsplan is met input van vrijwilligerswerkgroepen, ondernemers, organisaties en inwoners en de gemeenteraad samengesteld.

Planning en evaluatie

Deze opname van de natuurwaarden in de gemeente Berkelland is een nulmeting. We doen een herijking 1 x per 5 jaar van deze natuurwaardekaart om te kijken of er een verhoging van de biodiversiteit heeft plaatsgevonden.

Alternatieven

Er zijn geen alternatieven.

Burgemeester en wethouders van Berkelland,
de secretaris, de burgemeester,

M.N.J. Broers. drs. J.H.A. van Oostrum.

Raadsvergadering : 26-10-2021

De raad van de gemeente Berkelland;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 14-09-2021;

b e s l u i t :

1. Kennis nemen van het Biodiversiteitsplan gemeente Berkelland.
2. Het college de opdracht geven om een uitvoeringsplan voor versterking van de biodiversiteit op te stellen op basis van het biodiversiteitsplan.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 26-10-2021

de griffier,

de voorzitter,

Toelichting raadsvoorstel

Onderwerp : Biodiversiteitsplan en Natuurwaardenkaart Gemeente Berkelland

We verwijzen u naar de bijlage.

Biodiversiteitsplan

inspiratie voor nu en morgen

gemeente Berkelland

Colofon

Biodiversiteitsplan Gemeente Berkelland.

Een uitgave van de gemeente Berkelland, september 2021.

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Tekst, redactie
en ecologisch advies:

Opmaak:

vormFACTOR

Fotografie: Jan-Luc van Eijk

 provincie
Gelderland

Dit biodiversiteitsplan is mede tot stand gekomen door een financiële bijdrage uit de Regeling Landschap en Biodiversiteit van de provincie Gelderland.

Inhoud

Voorwoord	04
Samenvatting	05
Inleiding	06
De biodiversiteit in kaart	08
Vergelijking van de biodiversiteit binnen en buiten het Gelders Natuurnetwerk	12
Natura-2000 en Berkelland	13
De deelgebieden	13
Ambassadeursoorten	15
Knelpunten	15
Deelgebied Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden	18
De ambassadeursoorten	19
Knelpunten	19
Kansen	20
Uitgevoerde en actuele initiatieven	21
Deelgebied Bossen	22
Ambassadeursoorten deelgebied bossen	24
Knelpunten	24
Uitgevoerde en actuele initiatieven	26
Deelgebied Beken en rivieren	27
Ambassadeursoorten deelgebied Beken en rivieren	28
Knelpunten	29
Kansen	30
Uitgevoerde en actuele initiatieven	32
Deelgebied Agrarisch cultuurlandschap	33
Ambassadeursoorten deelgebied Agrarisch cultuurlandschap	34
Knelpunten	35
Kansen	36
Uitgevoerde en actuele initiatieven	38
Deelgebied Bebouwd gebied	40
Ambassadeursoorten deelgebied bebouwd gebied	41
Knelpunten	41
Kansen	43
Uitgevoerde en actuele initiatieven	44
Inspiratie voor bewustwording, beleving en handelen	45
Gemeente Berkelland	47
Inwoners gemeente Berkelland	47
Agrariërs	48
Waterschap	50
Terreinbeherende organisaties	51
Overige	52
Communicatie	53
Bijlagen	
Bijlage 1. Overzicht van de kenmerkende soorten	55
Kenmerkende fauna	55
Kenmerkende flora	60
Bijlage 2. Beschrijving van de ambassadeursoorten	62
Ambassadeursoorten van het deelgebied Vennen, hoogveen, heiden en schraalgraslanden	62
Ambassadeursoorten van het deelgebied Bossen	66
Ambassadeursoorten van het deelgebied Beken en rivieren	71
Ambassadeursoorten van het deelgebied Agrarisch cultuurlandschap	77
Ambassadeursoorten van het deelgebied Bebouwd gebied	84
Bijlage 3. Maatregelen ambassadeursoorten	90

Wethouder Gerda ter Denge.

Voorwoord

Dit jaar houden wij in Berkelland een Ode aan het landschap. Omdat we met elkaar wonen en werken in een prachtige omgeving en daar best trots op zijn. Zo hebben we de afgelopen tijd verschillende inwoners en ondernemers gevraagd om hun ode met ons te delen. Ik vind het prachtig om te zien én te horen dat er zoveel te vertellen valt over het Berkellandse landschap en dat de natuur om ons heen voor iedereen weer iets anders betekent.

Deze verhalen en gesprekken rond het themajaar Ode maken het voor mij tegelijkertijd ook zichtbaar hoe belangrijk het is om de biodiversiteit te behouden en te versterken.

Met organisaties, ondernemers, inwoners en boeren werken we hier aan. Want net als dat de natuur elkaar nodig heeft om een goede balans te houden tussen plant en dier, hebben wij elkaar ook nodig om die biodiversiteit in ons landschap te behouden en te versterken. In dit biodiversiteitsplan kijken we naar vandaag en naar morgen. Het is een inventarisatie en inspiratiedocument geworden waarin wij u vertellen waar we nu staan als het gaat om biodiversiteit en waar nog kansen liggen om die biodiversiteit in Berkelland te versterken.

U leest over kleine en grote ideeën, over laag hangend fruit en de stip aan de horizon.

Die kansen en ideeën komen uit sessies die we hebben gehouden met organisaties, vrijwilligers, agrariërs, ondernemers en met de gemeenteraad van Berkelland. Zaadjes zijn geplant en ideeën geopperd die we de komende jaren samen tot bloei kunnen laten komen. De wil en de drive is er om daar met elkaar aan te werken. Omdat ze allemaal vinden dat onze jonge inwoners in de toekomst zich ook over de natuur moeten kunnen blijven verwonderen.

Er zijn dus genoeg ideeën om de biodiversiteit in onze gemeente te verbeteren en de energie is er om verder te gaan. Dat is dan ook wat we gaan doen: leren van het nu en aanpakken dat binnen ons gezamenlijk vermogen ligt om morgen nog biodiverser te maken. Met elkaar kunnen we het. Doet u mee?

Gerda ter Denge, wethouder

Samenvatting

De gemeente Berckelland kent een grote biodiversiteit, vooral in de natuurgebieden. In vergelijking met de rest van Nederland valt op dat de biodiversiteit van de fauna hoog is en die van de flora relatief laag is. Dat laatste komt doordat leefgebieden met bijzondere milieufactoren schaars zijn.

Om de biodiversiteit, de knelpunten, de kansen en wensen te beschrijven is Berckelland opgedeeld in de 5 deelgebieden "Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden", "Bossen",

"Beken en rivieren", "Agrarisch cultuurlandschap" en "Bebouwing". Door natuurontwikkeling is de omvang van het deelgebied Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden de afgelopen 25 jaar meer dan verdubbeld. Er zijn in die periode ook vele maatregelen uitgevoerd om de kwaliteit van deze gebieden te verhogen, echter staat de kwaliteit van dit deelgebied nog steeds onder druk door onder andere verdroging en stikstofneerslag. Door extra beheersspanningen kan het effect hiervan enigszins gecompenseerd worden. Naar de toekomst toe is het gewenst om de verbanden tussen de natuurgebieden te versterken en de invloed van buitenaf door verdroging, stikstof en chemische gewasbeschermingsmiddelen te verminderen.

Het deelgebied Bossen komt verspreid over de gemeente met een grote diversiteit aan bostypen voor. Ook de variatie in leeftijd is groot. Gemiddeld genomen worden de bossen steeds ouder waardoor faunasoorten van oud bos toenemen. Door onder andere verdroging, de stikstofproblematiek en enkele invasieve exoten hebben karakteristieke bosplanten en -insecten het moeilijk. Kansen om de biodiversiteit van bossen te verbeteren zijn er volop.

Vrijwel alle stromende wateren in het deelgebied Beken en rivieren zijn gekanaliseerd. Dit, gecombineerd met een

steeds slechter wordende waterkwaliteit tot ongeveer 1980, heeft er toe geleid dat het slecht ging met veel soorten van stromend water. Door verbetering van de waterkwaliteit na 1980 en een meer natuurlijke herinrichting van veel wateren in de afgelopen 25 jaar, gaat het met veel soorten van stromend water weer beter en komen verdwenen soorten weer terug. Er liggen nog veel kansen om de biodiversiteit van stromende wateren verder te verbeteren.

De dooradering van Deelgebied Agrarisch cultuurlandschap door houtwallen, houtsingels, overhoekjes, struwelen, bosjes en ruige perceelscheidingen is in de afgelopen eeuw sterk afgenomen. Veel landschapselementen liggen tegenwoordig geïsoleerd in het landschap. Door agrarisch natuurbeheer en weidevogelbescherming is gelukkig hier en daar nog wel wat van de vroegere biodiversiteit te vinden en bloeit deze weer enigszins op. Verschillende particulieren in het buitengebied met wat grond bij de deur zetten zich in om het landschap rond de woning/bedrijf te herstellen met vaak mooie resultaten. De toekomstige vergroening van het landbouwbeleid kan er toe leiden dat de biodiversiteit in dit deelgebied uit het dal kruipt. Extra inzet van agrarisch natuurbeheer kan dit proces versnellen.

De gestage achteruitgang van broedvogels in steden en dorpen in Nederland wijst erop dat de biodiversiteit in het deelgebied Bebouwd gebied achteruit gaat. Verstening van tuinen, nieuwbouw die niet toegankelijk is voor vogels en vleermuizen, het na-isoleren van woningen, groen dat opgeofferd wordt voor nieuwbouw en niet op biodiversiteit gerichte inrichting en beheer van openbaar groen zijn enkele oorzaken van deze achteruitgang. Biodiversiteit stimuleren in de bebouwde omgeving kan op vele manieren.

Dit plan geeft daarvoor verschillende mogelijkheden.

Witsteelfranjehoed.

Inleiding

Je ruikt de geur van bloemen en hoort allerlei vogels zingen tijdens een wandeling langs de Berkel, ziet de ijsvogel tijdens een tocht met de Berkelzomp, ontdekt reeën bij de Needse Berg en geniet van het prachtige coulisselandschap tijdens een fiets-tocht. Biodiversiteit is overal om ons heen en heel erg belangrijk voor de manier waarop wij als inwoners en bezoekers onze omgeving beleven.

Werken aan een betere biodiversiteit staat garant voor een beter leefmilieu en een gezonder leven. Waarom een biodiversiteitsplan? Voor de leefbaarheid van de aarde in de toekomst is biodiversiteitsverlies het grootste probleem, op de voet gevolgd door opwarming van het klimaat.

Duits onderzoek heeft aangetoond dat tussen 1989 en 2016 de totale biomassa vliegende insecten in natuurgebieden met ruim 75 procent is afgenomen. Nederland behoorde toen tot een van de koplopers op het gebied van biodiversiteitsverlies. Gelukkig is er tegenwoordig veel meer het besef dat we met elkaar zuinig moeten zijn op de biodiversiteit en daar allemaal onze rol in hebben. En zijn overheden samen met inwoners, boeren en andere ondernemers zich ervan doordrongen dat herstel van biodiversiteit van groot belang is. We kunnen en hoeven niet terug naar het landschap van een eeuw geleden. Maar het is wel belangrijk om na te denken over de inrichting en het gebruik van het landelijke gebied van onze toekomst. Willen we een gebied dat alleen optimaal ingericht is voor de gangbare landbouw, of willen we een natuurlijk landschap waar het goed boeren, fijn wonen, werken en recreëren is?

De laatste vorm is zowel voor de economie als voor de biodiversiteit het meest interessant en biedt bovendien een goede basis voor een toekomstgerichte natuurinclusieve landbouw. Naast nadenken over biodiversiteit, gebeurt er al het nodige op dat vlak: met verschillende organisaties en partijen wordt

er flink aangepakt in Berkelland. Vandaag de dag kunnen we dan ook successen melden als het gaat om biodiversiteit.

Zo is de kwaliteit van het oppervlaktewater in Berkelland de afgelopen 30 jaar flink vooruit gegaan.

Door natuurontwikkeling is de oppervlakte van half natuurlijke graslanden en bos flink toegenomen en is ook de ecologische infrastructuur van water en half natuurlijke graslanden verbeterd. In het agrarische landschap is hier en daar de biodiversiteit flink vooruit gegaan door met elkaar te kiezen voor agrarisch natuurbeheer en door natuurontwikkeling door particulieren.

De ambitie van de gemeente Berkelland is met elkaar de biodiversiteit verder te versterken door de samenhang in het landschap te vergroten en het beheer meer te richten op het vergroten van de biodiversiteit. Hierdoor ontstaat een robuust landschap waarin de biodiversiteit tegen een stootje kan.

Daarom dus dit plan: een inventarisatie van onze huidige biodiversiteit én een inspiratiedocument in één. Zo leest u in grote lijnen hoe het nu gaat met de biodiversiteit. We hebben daarvoor als het ware een foto gemaakt en Berkelland ingedeeld in de 5 deelgebieden "Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden", "Bossen", "Beken en rivieren", "Agrarisch cultuurlandschap" en "Bebouwing". Voor elk deelgebied beschrijven we eerst de biodiversiteit in algemene en actuele zin. Vervolgens wordt voor elk deelgebied een aantal ambassadeursoorten beschreven. Deze plant- en diersoorten zijn kenmerkend voor dat betreffende deelgebied.

We beschrijven vervolgens per deelgebied wat er nodig is om de biodiversiteit te versterken voor in het bijzonder de ambassadeursoorten. Tenslotte komt aan de orde wat de verschillende actoren, zoals de landbouw, gemeente, het waterschap en particulieren, kunnen doen om de biodiversiteit te bevorderen in de gemeente Berkelland.

Biodiversiteit is een breed begrip. Het is het aantal dieren en plantsoorten per oppervlakte-eenheid, maar het is ook het verschil van individuen binnen één dier- en plantsoort. Daarin telt het aantal van één soort mee. Ook de verschillende ecosystemen die er zijn is een vorm van biodiversiteit. Biodiversiteit is belangrijk voor het evenwicht in de natuur. Door biodiversiteit is landbouw mogelijk. Biodiversiteit reguleert het klimaat waardoor het voor de mens mogelijk is om op de aarde te overleven. In het algemeen zien we dat grote gebieden meerdere ecosystemen omvatten en daardoor een hogere biodiversiteit hebben. Hoe kleiner het oppervlak, hoe

kleiner de biodiversiteit. Dit verschil was vroeger, pakweg een eeuw geleden een stuk kleiner dan nu. Sindsdien is het totaal aantal dier- en plantsoorten in Nederland vermoedelijk licht toegenomen door klimaatopwarming en de introductie van exoten terwijl het gemiddeld aantal soorten per vierkante meter drastisch is afgenomen. Deze ontwikkeling kent verschillende oorzaken, denk aan verdroging, verzuring, vermesting en landschappelijke versnippering als gevolg van de intensivering van de landbouw. Ook in leefgebieden als bossen is in dezelfde periode -weliswaar in mindere mate- de biodiversiteit afgenomen.

Dit plan is tot stand gekomen door de inbreng van vele organisaties en individuele personen op persoonlijke titel die op het gebied van natuur, landschap en biodiversiteit actief zijn in de gemeente Berkelland. Tijdens verschillende online-sessies zijn bij

de vrijwilligersorganisaties en individuele personen knelpunten, kansen en ideeën voor toekomstige maatregelen "opgehaald". Ook is de gemeenteraad gevraagd mee te denken en advies te geven voor het behoud en versterken van de biodiversiteit.

Hieronder een overzicht van organisaties die actief zijn op het gebied van natuur, landschap en biodiversiteit in de gemeente Berkelland.

Bijenwerkgroep "Steunt Elkander"
Stichting Helemaal Groen
Bloeiend Bijenlandschap Berkelland
Stichting HOEduurzaam
Bomenstichting Achterhoek
Stichting Kruidentuin Eibergen
Borculose Hengelsport Vereniging
Stichting Staring Advies
DBO Rietmolen
Stichting tot Behoud Needse Natuurwaarden
Geesteren Helemaal Groen
Stichting Vrijwilligers Natuuronderhoud Ruurlo
Geldersch Landschap
VALA (Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek)
Groei & Bloei Berkelland / Haaksbergen
Vereniging Agrarisch Natuurbeheer Berkel en Slinge
Groene Verbinding
Vleermuizendorp Neede
Hengelsportvereniging "Het Voorntje" Eibergen, Neede e.o.
Vlinderwerkgroep Achterhoek
IVN Noord-Midden Achterhoek
Vogelwerkgroep Berkelland
IVN Oost Achterhoek

Vrijwillige weidevogelbescherming VAN Berkel en Slinge
Klompepadwerkgroep Boereneschpad
Vrijwilligers Staatsbosbeheer
Klompepadwerkgroep Rekken
W.A. van der Lugt Stichting
Levend Landschap Rietmolen
Waterschap Rijn en IJssel
Levend Landschap werkgroep Beltrum
Weidevogelbeheer
Levend Landschap werkgroep Gelselaar
Weidevogelgroep Eibergen / Beltrum
Levend Landschap werkgroep Noordijk
Weidevogelwerkgroep Borculo
Levend Landschapswerkgroep Geesteren
Werkgroep Ommetje Gelselaar
LTO Noord afdeling Achterhoek Noord
Werkgroep Ommetje Haarlo
Marke Mallem
Wildbeheereenheid De Berkelstreek
Oevers van de Berkel
Wildbeheereenheid Rekken

De biodiversiteit in kaart

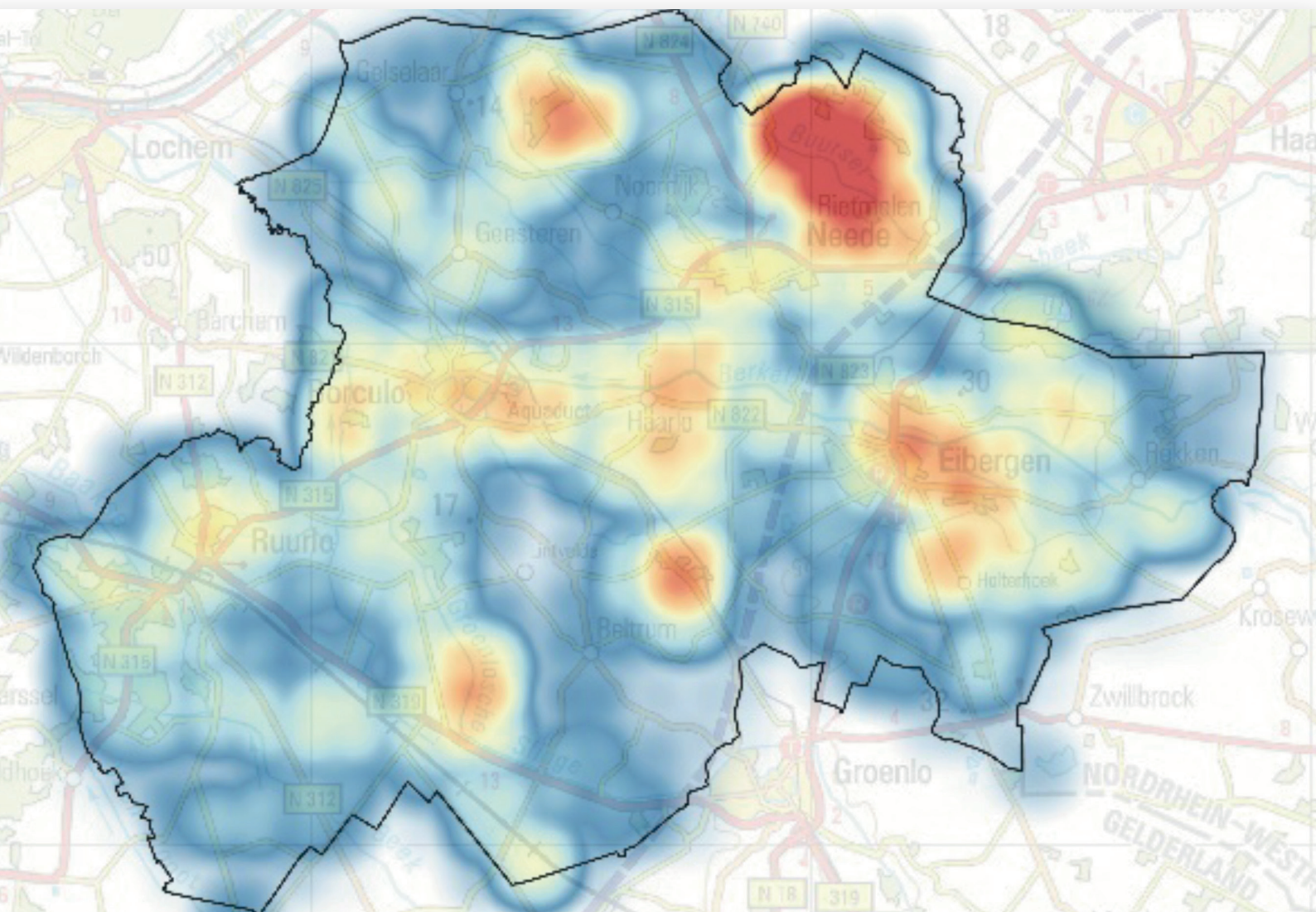
Met behulp van de Nationale databank Flora en Fauna (NDFF) hebben we een opname kunnen maken van de aanwezige plant- en diersoorten binnen de gemeente Berkelland. Er zijn waarnemingen van de afgelopen 10 jaar verzameld. De NDFF is geraadpleegd op het voorkomen van alle zoogdieren, broedvogels, reptielen, amfibieën, vissen, libellen, dagvlinders, en beschermde en Rode Lijst genoteerde plantensoorten, inclusief de ambassadeursoort grasklokje. Op basis van deze verspreidingsgegevens is voor de gemeente een natuurwaardenkaart gemaakt.

Zie figuur 1. Met ruim 95.000 (gevalideerde) waarnemingen van bovenstaande soortgroepen is een gedetailleerd beeld ontstaan over de biodiversiteit in de gemeente Berkelland. Omdat niet de gehele gemeente vlakdekkend geïnventariseerd is op planten en dieren, ontbreken er vele vindplaatsen. Met name in het agrarisch cultuurlandschap en het bebouwd gebied zijn aanvullende waarnemingen wenselijk. Maar door de hoeveelheid waarnemingen, door de jaren heen verzameld door professionals en vrijwilligers, hebben we een goed beeld over de biodiversiteit in de gemeente kunnen vormen.

Een aantal cijfers, in de afgelopen 10 jaar:

- Zijn er 403 plant- en diersoorten, van bovenstaande de genoemde soortgroepen, gezien in Berkelland, algemeen voorkomende plantensoorten niet meegerekend
- Van deze 403 soorten zijn er 207 beschermd
- Van deze 403 soorten staan er 163 op de Rode Lijsten van kwetsbare en bedreigde soorten. U leest meer over deze plant- en diersoorten op de volgende pagina's.

In de hoofdstukken daarna behandelen we per deelgebied de biodiversiteit. Naar het totale aantal soorten planten, schimmels en dieren kunnen we slechts gissen. Op de website waarneming.nl zijn de afgelopen 10 jaar van 3950 soorten waarnemingen uit de gemeente Berkelland ingevoerd. Daarbij gaat het vooral om soorten die gemakkelijk waar te nemen en bekend zijn. Vele duizenden soorten schimmels, kleine ongewervelden en micro-organismen die moeilijk waar te nemen en/of op naam te brengen, kunnen nog aan dit aantal toegevoegd worden.

Figuur 1. Natuurwaardenkaart gemeente Berkelland. Rood geeft een hoge, geel een middelhoge en blauw een lage biodiversiteit aan.

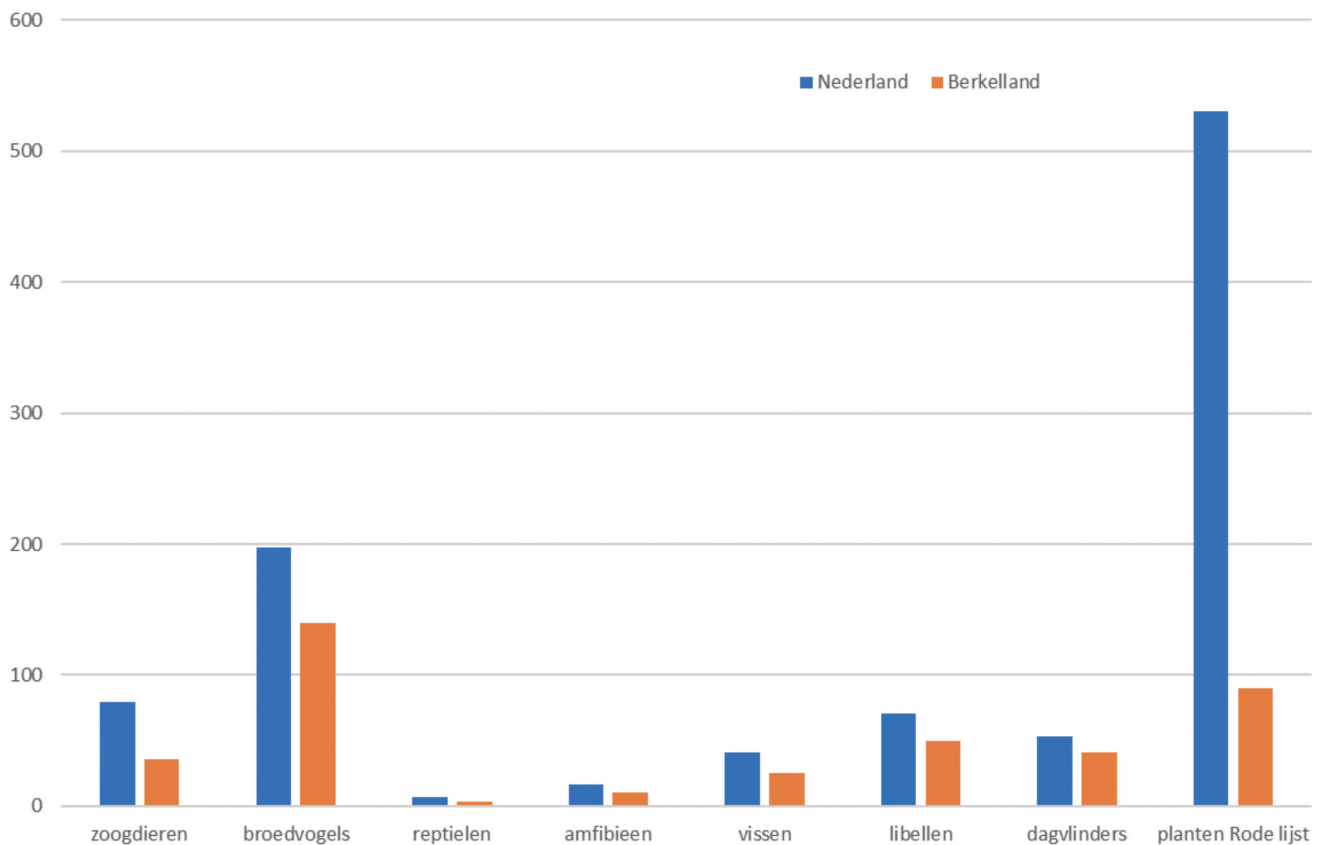

Huisemus, vroeger een zeer algemene soort die tegenwoordig steeds harder achteruit gaat.

In **figuur 2** vergelijken we de biodiversiteit van een aantal soortgroepen met die van Nederland. De gemeente Berkelland heeft een hoge biodiversiteit voor de meeste soortgroepen. Dit komt, omdat er veel verschillende typen leefgebieden hier in een aanzienlijke omvang naast elkaar voorkomen. In Berkel-

land komen wel minder verschillende plantensoorten van de Rode lijst voor in vergelijking met heel Nederland. Dit wordt vooral veroorzaakt door de achteruitgang van de kwaliteit van leefgebieden die afhankelijk zijn van specifieke, kwetsbare milieuomstandigheden.

Aantal soorten in Nederland en Berkelland

Figuur 2. Vergelijking van het aantal soorten per soortgroep in Nederland met het aantal in de gemeente

Heideblauwtjes.

Zoogdieren

In ons land komen 79 soorten grondgebonden zoogdieren en vleermuizen voor. Binnen de gemeente Berkelland zijn in de afgelopen 10 jaar 36 soorten waargenomen. Het gaat dan om 26 soorten grondgebonden zoogdieren en 10 soorten vleermuizen. Al deze soorten zijn wettelijk beschermd. Alle vleermuissoorten zijn bovendien op Europees niveau beschermd middels de Habitatrichtlijn. Er zijn waarnemingen bekend van zeldzame soorten als baardvleermuis, boommarter, Brandts vleermuis, franjestaart, grote bosmuis en sinds kort ook de otter.

Broedvogels

In Nederland broeden circa 197 vogelsoorten (bron: Vogelbescherming Nederland). Verspreid over de afgelopen 10 jaar zijn er in de gemeente Berkelland van 140 vogelsoorten waarnemingen bekend die duiden op een mogelijk broedgeval. Van sommige zeldzame soorten betreft dit enkele of zelfs eenmalige waarnemingen. Andere soorten zijn regelmatige broedvogels in de gemeente Berkelland. Onder de aangetroffen soorten bevinden zich ook een aantal landelijk minder algemene en/of kritische soorten als boomvalk, Europese kanarie, fluitier, geelgors, gele kwikstaart, grote karekiet, grutto, hop, kneu, koekeek, middelste bonte specht, raaf, spotvogel, wielewaal en zomertortel. Landelijk zeldzame soorten als groene specht, grote lijster, patrijs, steenuil, wielewaal hebben een belangrijke populatie in Oost Gelderland, waarbij in de gemeente Berkelland een aanzienlijk deel van deze populatie voorkomt.

Reptielen

Er komen 3 van de 7 soorten inheemse reptielen voor in de gemeente Berkelland: hazelworm, levendbarende hagedis en ringslang. Dit betreffen alle strikt beschermde soorten in Nederland. Populaties van deze soorten beperken zich voornamelijk tot bos- en natuurgebieden, zoals Boswachterij Ruurlo, de Breken, het Needse Achterveld en het Lankheet. Doordat deze populaties grotendeels geïsoleerd liggen en doordat deze soorten landelijk vrij zeldzaam zijn, is behoud van de leefgebieden van groot belang.

Amfibieën

Van de 16 soorten inheemse amfibieën soorten zijn er in de gemeente Berkelland van 10 soorten waarnemingen bekend in de afgelopen 10 jaar. De zeer zeldzame vroedmeesterpad, geelbuikvuurpad en vuursalamander kennen uitsluitend natuurlijke populaties in Zuid-Limburg. Van de 13 meer verspreid voorkomende soorten is dus een relatief groot deel bekend uit de gemeente Berkelland. Het betreft deels algemene soorten als bastaardkikker, bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander. Daarnaast zijn er binnen de gemeente belangrijke populaties van zeldzame en strikt beschermde soorten als boomkikker, kamsalamander en poelkikker aanwezig. In het Needse Achterveld en het Lankheet komen populaties van de strikt beschermde heikikker voor.

Vissen

Door de aanwezigheid van verschillende beeklopen en ook allerlei typen afgesloten wateren als vijvers, grachten, vennen, poelen en voormalige zandwinplassen kent de gemeente een afwisselende visstand, waarbij alleen enkele soorten van grote rivieren zoals barbeel en sneep en zeer zeldzame soorten van schoon en snelstromend water als elrits en gestippelde alver ontbreken. Er zijn van 25 inheemse vissoorten waarnemingen bekend in de gemeente in de afgelopen 10 jaar. Het betreft zowel typische soorten van stilstaand en langzaam stromend plantenrijk water als ruisvoorn, snoek, vetje en zeelt, maar ook kenmerkende soorten van beeksystemen als beekforel, beekprik, kopvoorn, riviergrondel, serpeling en winde. Voor de relatief zeldzame serpeling vormen de Oost Gelderse beeksystemen een belangrijk leefgebied. Met het verbeteren van de waterkwaliteit, het opheffen of omzeilen van barrières als sluisen en stuwen middels vispassages en het plaatselijk herstellen van de beeklopen zelf is de situatie voor dergelijke vissoorten van stromend water de afgelopen 25 jaar verbeterd. Ook de vrij zeldzame en Europees beschermde grote modderkruiper heeft enkele (geïsoleerde) populaties in de gemeente Berkelland. Door de aanwezigheid van populaties van deze vissoorten heeft gemeente Berkelland een belangrijke waarde voor de soortgroep vissen.

Libellen

In Nederland leven 71 verschillende libellensoorten. Daarvan zijn er 50 in de gemeente Berkelland aangetroffen in de afgelopen 10 jaar. Algemene soorten komen voor bij de meest uiteenlopende watertypen, van kleine poelen en vennen tot grote plassen. Er zijn ook een aantal minder algemene en kritische soorten waargenomen binnen de gemeente. Het betreft onder andere kenmerkende soorten van vennen en veengebieden, zoals de koraaljuffer, venglazenmaker, zwarte heidelibel en verschillende soorten witsnuitlibellen. Ook de beekoeverlibel, beekrombout, bosbeekjuffer en weidebeekjuffer, kenmerkende soorten van schoon stromend water komen voor in de gemeente, dankzij de aanwezigheid van de verschillende beeklopen. De beekrombout, bosbeekjuffer en gevlekte witsnuitlibel zijn wettelijk beschermde soorten. Samen met de venglazenmaker en venwitsnuitlibel staan deze soorten ook op de Rode Lijst van zeldzame en/of bedreigde libellensoorten.

Dagvlinders

Op dit moment leven er in Nederland 53 soorten dagvlinders (bron: De Vlinderstichting). Hiervan zijn er in de afgelopen 10 jaar 41 soorten waargenomen in de gemeente Berkelland. Door de grote afwisseling van biotopen binnen de gemeente Berkelland, met onder andere vochtige loofbossen, heide- en veengebieden, blauwgraslanden, kruidenrijke graslanden en hooilanden is er een hoge diversiteit aan dagvlinders te vinden. Het betreft naast algemene standvlinders als citroenvlinder, dagpauwoog, gehakelde aurelia, klein koolwitje en landkaartje en trekvlinders als atalanta, distelvlinder en gele luzernevlinder ook zeldzamere en kritische soorten als bont dikkopje, geelsprietdikkopje, gentiaanblauwtje, grote vos, grote weerschijnvlinder, heideblauwtje, iepenpage, keizersmantel, kleine ijsvogelvlinder en staartblauwtje. De grote vos, grote weerschijnvlinder en kleine ijsvogelvlinder zijn wettelijk beschermd in Nederland. Van het zeldzame gentiaanblauwtje zijn tot 2012 waarnemingen bekend uit het Needse Achterveld. Inmiddels is de soort daar verdwenen. De soort komt voor op beschutte natte heidevelden, randen van hoogvenen, heischraal grasland en blauwgraslanden met veel klokjesgentiaan, dophei, struikheide en hoogteverschillen waar de knooppieren en/of steekmieren hun nesten kunnen maken. Ook moeten er voldoende kiemingsplaatsen zijn voor de klokjesgentiaan. Hopelijk keert de soort terug door uitgevoerde herstelmaatregelen in de heide-terreinen binnen het Needse Achterveld.

Planten

Bij het beschrijven van de biodiversiteit van de flora is specifiek gekeken naar de aanwezigheid van wettelijk beschermde soorten en bedreigde soorten die op de Rode Lijst vermeld staan. In Nederland gaat het daarbij om 530 soorten. Er zijn 90 plantensoorten van de Rode Lijst aangetroffen in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar. Drie ervan zijn wettelijk beschermd: blaasvaren, schubvaren en valkruid. Plantensoorten van de Rode Lijst zijn binnen de gemeente vooral te vinden in natuur(ontwikkelings)gebieden als het Needse Achterveld, De Breken, het Lankheet en het Noordijkerveld, maar ook in verschillende bosgebieden en in mindere mate verspreid in het agrarisch cultuurlandschap. Een deel van de aangetroffen bijzondere soorten is terug te leiden naar ingezaaide wegbermen en andere terreinen en verwilderde tuinplanten.

DE BIODIVERSITEIT IN BERKELLAND

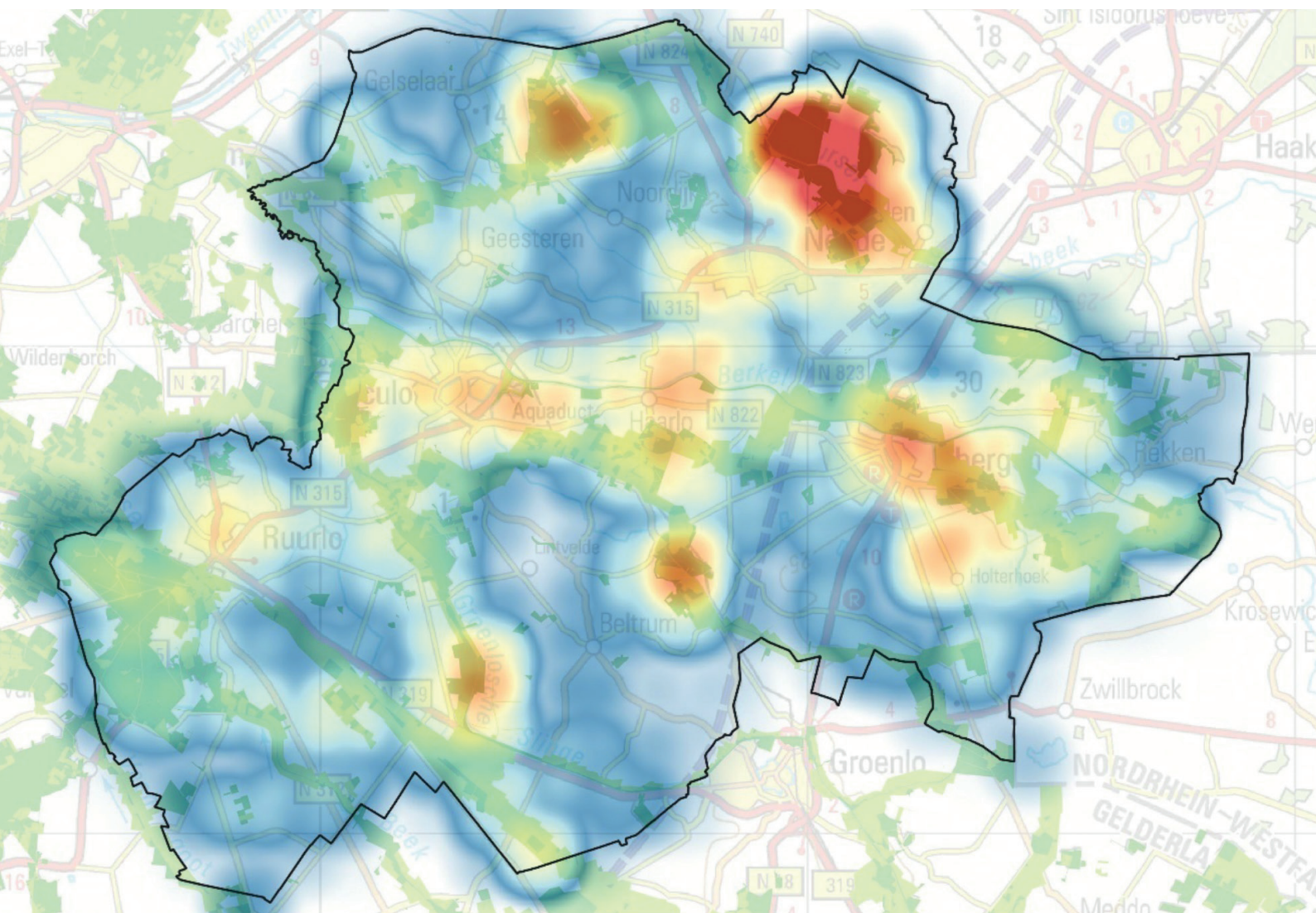
De gemeente Berkelland heeft een hoge biodiversiteit voor de meeste soortgroepen. Dit komt omdat er veel verschillende typen leefgebieden hier in een aanzienlijke omvang naast elkaar voorkomen. Opvallend is dat het aantal plantensoorten van de

Rode lijst in vergelijking met heel Nederland gering is. Dit wordt veroorzaakt door de achteruitgang van de kwaliteit van leefgebieden die afhankelijk zijn van specifieke, kwetsbare milieuomstandigheden.

Vergelijking van de biodiversiteit binnen en buiten het Gelders Natuurnetwerk

Het Gelders Natuurnetwerk (GNN) is een samenhangend netwerk van bestaande en te ontwikkelen natuur van internationaal, nationaal en provinciaal belang. Dit netwerk is aangevuld met de Groene Ontwikkelzones (GO). De GO zijn zones die bestaan uit gebieden met andere functies dan natuur, die ruimtelijk verweven zijn met de natuur van de GNN en daar functioneel mee samenhangen. In de GO wordt ingezet op versterking van de samenhang tussen inliggende en aangrenzende natuurgebieden. De provincie Gelderland is als eerste verantwoordelijk voor de bescherming en ontwikkeling van bos en natuur binnen het GNN en de GO. Daarbuiten ligt de verantwoordelijkheid bij de gemeente,

samen met bewoners en alle organisaties genoemd op pagina 10. In figuur 3 hebben we de biodiversiteitskaart van de gemeente Berkelland over de GNN en GO gelegd. Deze figuur maakt duidelijk dat de hoogste biodiversiteit in de GNN/GO te vinden is. Deze figuur maakt ook duidelijk dat er daarbuiten ook gebieden zijn die voor de biodiversiteit van belang zijn. Vooral de grotere bewoningskernen en enkele agrarische gebieden springen eruit. Er liggen vooral nog veel kansen in het agrarisch cultuurlandschap. Het GNN en de GO kan niet zonder een goed functionerende groen-blauwe dooradering van het agrarisch cultuurlandschap.

Figuur 3. De biodiversiteitskaart (rood hoge biodiversiteit en blauw lage biodiversiteit) met op de achtergrond de GNN (donkergroen) en de GO (lichtgroen).

Natura-2000 en Berkelland

In de gemeente Berkelland bevinden zich geen Natura-2000 gebieden. Natura-2000 gebieden zijn Europees beschermde gebieden met hoge natuurwaarden. Twee Natura-2000 gebieden grenzen aan Berkelland: het Stelkampsveld en het Buurserzand-Haakbergervveen. Wat verder weg liggen het Korenburgerveen, Willinks Weust en de Rijntakken.

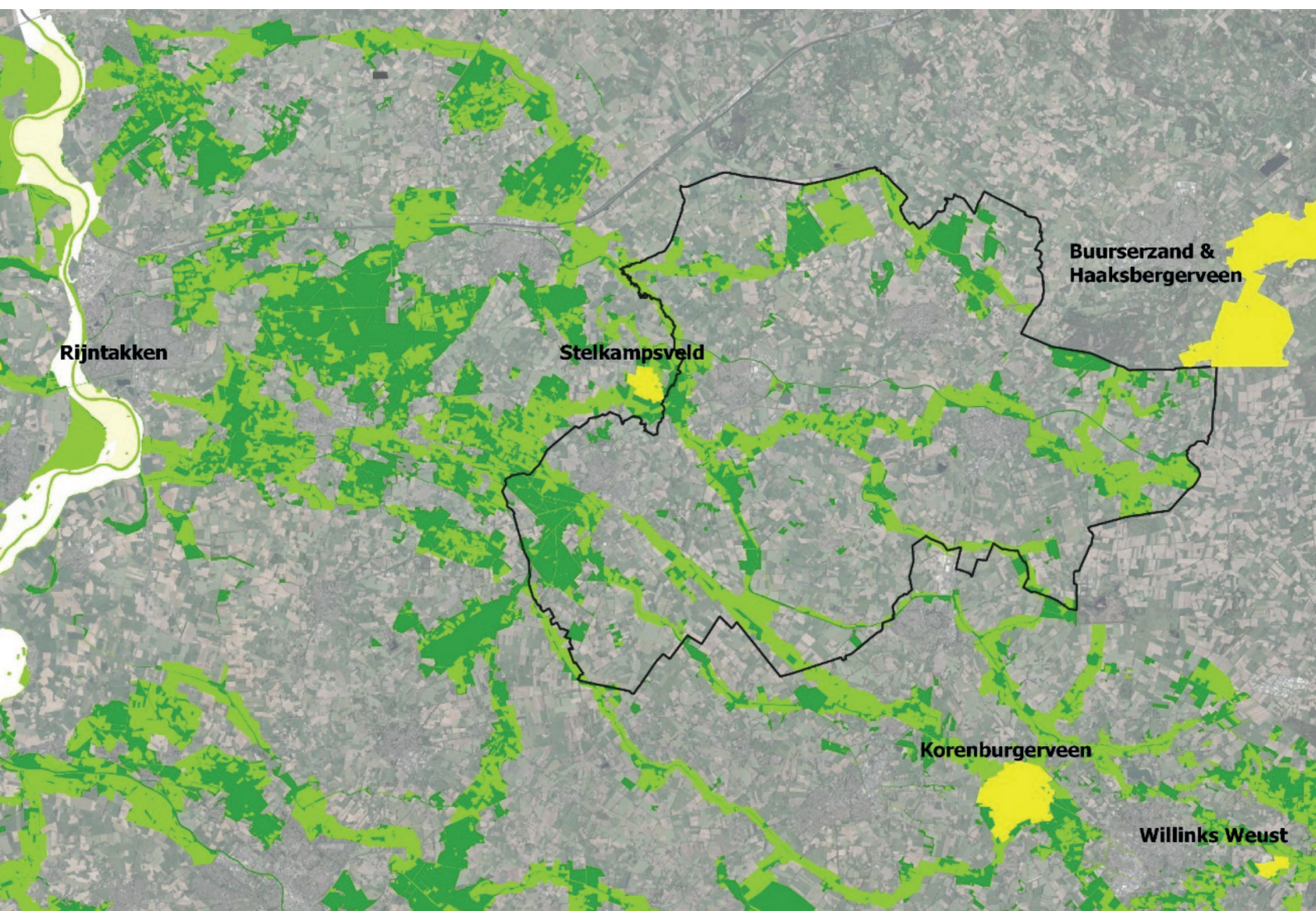
In figuur 4 zijn deze gebieden op kaart weergegeven. De dooradering van het Gelders Natuurnetwerk in Berkelland vormt verbindingen tussen de Natura-2000 gebieden Stelkampsveld, Buurserzand-Haakbergervveen, Korenburgerveen en Willinks Weust.

De deelgebieden

We hebben Berkelland ingedeeld in de volgende 5 deelgebieden:

- Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden
- Bossen
- Beken en rivieren
- Agrarisch cultuurlandschap
- Bebouwing

Elk deelgebied kent zijn eigen biodiversiteit, knelpunten en kansen. Uiteraard is hierin een grote overlap tussen deze deelgebieden. Per deelgebied hebben we een biodiversiteitskaart opgesteld op basis van voor het betreffende deelgebied kenmerkende soorten. Een overzicht van de kenmerkende soorten van de verschillende deelgebieden die recent in Berkelland zijn waargenomen leest u terug in bijlage 1.

Figuur 4. De ligging van de gemeente Berkelland ten opzichte van naburige Natura-2000 gebieden (geel). Donkergroen: Gelders Natuurnetwerk. Lichtgroen: Groene Ontwikkelzone.

Staartmees

Ambassadeursoorten

Aan elk deelgebied is een aantal ambassadeursoorten toegekend. Deze worden per deelgebied beschreven. De ambassadeursoorten zijn gekozen op basis van criteria als voorkomen in het deelgebied, herkenbaarheid en

habitateisen. Ambassadeursoorten voor biodiversiteit zijn soorten die als spreekbuis voor biodiversiteit en het belang daarvan kunnen fungeren. Een ambassadeursoort is primair een communicatieconcept. Een ambassadeur vertegenwoordigt als het ware het deelgebied en staat daarmee voor de biodiversiteit in het gehele deelgebied. Een ambassadeursoort is tegelijk een spreekbuis waarmee aandacht gevraagd kan worden voor bredere thema's in een bredere context. De ambassadeursoorten zijn zodanig gekozen dat de deelgebieden door deze soorten min of meer volledig gerepresenteerd worden. Bijvoorbeeld bij het agrarisch cultuurlandschap staat de boomkikker als representant voor de landschapselementen, de patrijs voor de agrarische percelen en de steenuil voor de erven. Het voorkomen van de gekozen ambassadeursoorten geeft aan in welke mate de

biodiversiteit in een deelgebied in grote lijnen op orde is. De gekozen soorten representeren op plekken waar ze voorkomen een hoge mate van biodiversiteit. Daarnaast zijn de soorten zodanig gekozen dat het voorkomen van deze soorten buiten het deelgebied waar ze als ambassadeur gelden ook de ecologische connectiviteit kunnen duiden.

Knelpunten

In de volgende 5 hoofdstukken worden de biodiversiteit, de ambassadeursoorten, de knelpunten, de kansen, de uitgevoerde maatregelen in de afgelopen 25 jaar, de actuele maatregelen en de top 3 maatregelen met het grootste effect op vergroting van de biodiversiteit per deelgebied besproken. Meerdere deelgebieden hebben te maken met overeenkomende knelpunten. Om herhaling te voorkomen worden deze hier genoemd.

VOORBEELD VAN EEN AMBASSADEURSOORT: DE LEVENDBARENDE HAGEDIS

De levendbarende hagedis is een ambassadeursoort van het deelgebied "Vennen, hoogvenen, heiden en schraallanden". Dit deelgebied ligt verspreid over de gemeente in van elkaar gescheiden locaties die vooral omringd zijn door agrarisch cultuurlandschap.

Wegbermen in dat landschap kunnen zodanig beheerd worden dat ze een ecologische verbinding gaan vormen tussen de locaties. Door middel van monitoring van de levendbarende hagedis in deze wegbermen kan de mate van ecologische connectiviteit hier gevolgd worden.

De gemeente heeft de volgende ambassadeursoorten gekozen voor de deelgebieden:

Deelgebied	Ambassadeursoorten
Vennen, hoogvenen, heiden en schraallanden	Boompieper, gevlekte orchis, levendbarende hagedis
Bossen	Bosuil, gewone grootoorvleermuis, kleine ijsvogelvinder
Beken en rivieren	Ijsvogel, otter, weidebeekjuffer, winde
Agrarisch cultuurlandschap	Boomkikker, grasklokje, kievit, patrijs, steenuil
Bebouwd gebied	Braamsluiper, gierzwaluw, huismus, laatvlieger

Kruidenrijk grasland links en gewoon gazon rechts in wijk Ruurlo

Stikstof

Diverse stikstofverbindingen, zoals stikstofoxiden afkomstig uit industrie en verkeer en ammoniak afkomstig uit de landbouw, zorgen voor verrijking van de systemen waardoor flora en fauna die gebonden is aan voedselarme leefgebieden achteruitgaat, vergrassing optreedt en er soorten verdwijnen.

Bovendien leidt neerslag van stikstofverbindingen tot verzuring van de bovengrond met onder andere als gevolg dat mineralen uit de bovenste aardlagen uitspoelen, hetgeen op de karakteristieke plantengroei en het insectenleven een vernietigende werking heeft. De veranderde voedingswaarde van planten als gevolg van verzuring en vermesting heeft een sterk negatief effect op veel soorten fauna die van deze planten afhankelijk is. Diverse boomsoorten hebben juist voordeel bij de toename van stikstof in deze gebieden, waardoor open natuurgebieden vaak snel dicht dreigen te groeien met bomen. Om de openheid in stand te houden is daarom intensief beheer van deze natuurgebieden noodzakelijk. Door verzuring verteerd organisch materiaal op de bosbodem slechter en worden boomwortels vergiftigd door aluminium waardoor bomen afsterven.

Dit speelt vooral in bossen op arme grond, bossen die op de voormalige heide 100 tot 150 geleden zijn aangeplant. Hoge stikstofconcentraties zorgen er bovendien voor dat bomen gevoeliger worden voor schimmels en insecten(plagen). Veel bosplanten kunnen onder zure omstandigheden niet meer groeien en verdwijnen. De vrijkomende groeiplaatsen worden vaak overgenomen door braam. De ondergroei van veel bossen en landschapselementen bestaat inmiddels vrijwel

uitsluitend uit braam. Op plekken waar minder licht de bosbodem bereikt neemt als gevolg van verzuring hulst de laatste 30 jaar explosief toe. Houtoogst versterkt vaak de verzuring en verbraming van bossen.

Verdroging

Door optimalisatie van de waterhuishouding ten behoeve van de landbouw en bebouwing en onttrekking van grondwater voor drinkwater en industrie hebben veel natuurgebieden, bossen en landschapselementen te maken met verdroging, waardoor flora en fauna die aangewezen is op natte en vochtige leefgebieden achteruitgaat,

er zelfs soorten verdwijnen en bomen afsterven. Verdroging versterkt het negatieve effect van de toegenomen stikstofdepositie. Er vindt minder transport van bufferende stoffen naar hogere bodemlagen plaats tijdens natte perioden.

Vernatting

Op enkele plekken in de gemeente Berkelland is de waterhuishouding zodanig aangepast dat de grondwaterstand in het zomerhalfjaar ongeveer hetzelfde is als in het winterhalfjaar. Op deze plekken is dat mogelijk door water in gebieden in te laten vanuit opgeleide gekanaliseerde beken. Van de effecten van deze onnatuurlijke waterhuishouding op veel soorten flora en fauna is nauwelijks iets bekend. Voor amfibieën pakt dit over het algemeen slecht uit. Voortplantingswateren vallen nooit meer droog waardoor vispopulaties zich duurzaam kunnen vestigen, hetgeen tot het verdwijnen van kamsalamander- en boomkikkerpopulaties leidt.

Invasieve exoten

Het aantal invasieve exoten (door de mens geïntroduceerde plant- en diersoorten die hier niet thuishoren en zich explosief kunnen vermeerderen ten koste van de inheemse flora en fauna) zorgt in alle vijf deelgebieden voor problemen. Het waterleven in de beken en rivieren wordt in toenemende mate bepaald door dieren die hier van nature niet thuishoren, zoals bijvoorbeeld diverse soorten rivierkreeften, uitgezette vissoorten ten behoeve van de hengelsport (diverse variaties van de karper, meerval) en vissoorten uit Oost Europa die door de aanleg van het Donau-Rijnkanaal in Nederland terecht zijn gekomen. Dit gaat ten koste van allerlei inheemse diersoorten. Ook een aantal invasieve exoten onder de planten hebben lokaal een sterke negatieve invloed op de biodiversiteit. Van de soorten die in het water groeien zijn de watercrassula en de waterteunisbloem geduchte soorten. Op het land gaat het vooral om de Aziatische duizendknopen,

de reuzenberenklauw, reuzenbalsemien en uitheemse guldenroedesoorten. De trend is dat deze groeiplaatsen zich uitbreiden en er steeds meer groeiplaatsen ontstaan. Invasieve soorten zorgen in toenemende mate voor afname van de biodiversiteit.

Chemische gewasbeschermingsmiddelen

Drift via wind en water van chemische gewasbeschermingsmiddelen vanuit het agrarisch cultuurlandschap richting natuurgebieden, bossen, rivieren, beken, watergangen en landschapselementen leidt daar tot opeenhoping van deze middelen.

De impact hiervan op de biodiversiteit is onvoldoende bekend. Honderden jaren ontwikkeling van de vegetatie in een landschapselement kan door één verkeerd uitgevoerde spuitbeweging op het aangrenzende cultuurland verloren gaan. Het gebruik van allerlei chemische bestrijdingsmiddelen door inwoners en bedrijven in de bebouwde kommen is nadelig voor de biodiversiteit in de bebouwde kom.

Klimaatverandering

Door de opwarming van het klimaat hebben veel soorten die in de regio aan de zuidgrens van hun verspreidingsgebied zitten het moeilijk. Landelijk gaat bijvoorbeeld de levendbare hagedis sterk achteruit, zeer waarschijnlijk als gevolg van de opwarming van het klimaat. Daar staat tegenover dat veel zuidelijke soorten uitbreiden naar het noorden zoals de wespspin en de sikkelsprinkhaan. Beide soorten komen inmiddels verspreid voor in de gemeente Berkelland.

Deelgebied Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden

Dit deelgebied ligt verspreid over de gemeente, in geïsoleerde percelen of clusters (zie figuur 5). Het betreft hoofdzakelijk kleine restanten van ooit grotere veen- en heidecomplexen, die verder grotendeels ontgonnen zijn voor de landbouw of met bos aangeplant zijn. Op een aantal plaatsen is meer recent landbouwgrond omgezet in natuur, om robuustere aaneengesloten natuurgebieden of ecologische verbindingzones te realiseren. Dit is onder andere gebeurd in het Needse Achterveld, in het Noordijker-

DEELGEBIED VENNEN, HOOGVEEN, HEIDEN EN SCHRAALLANDEN

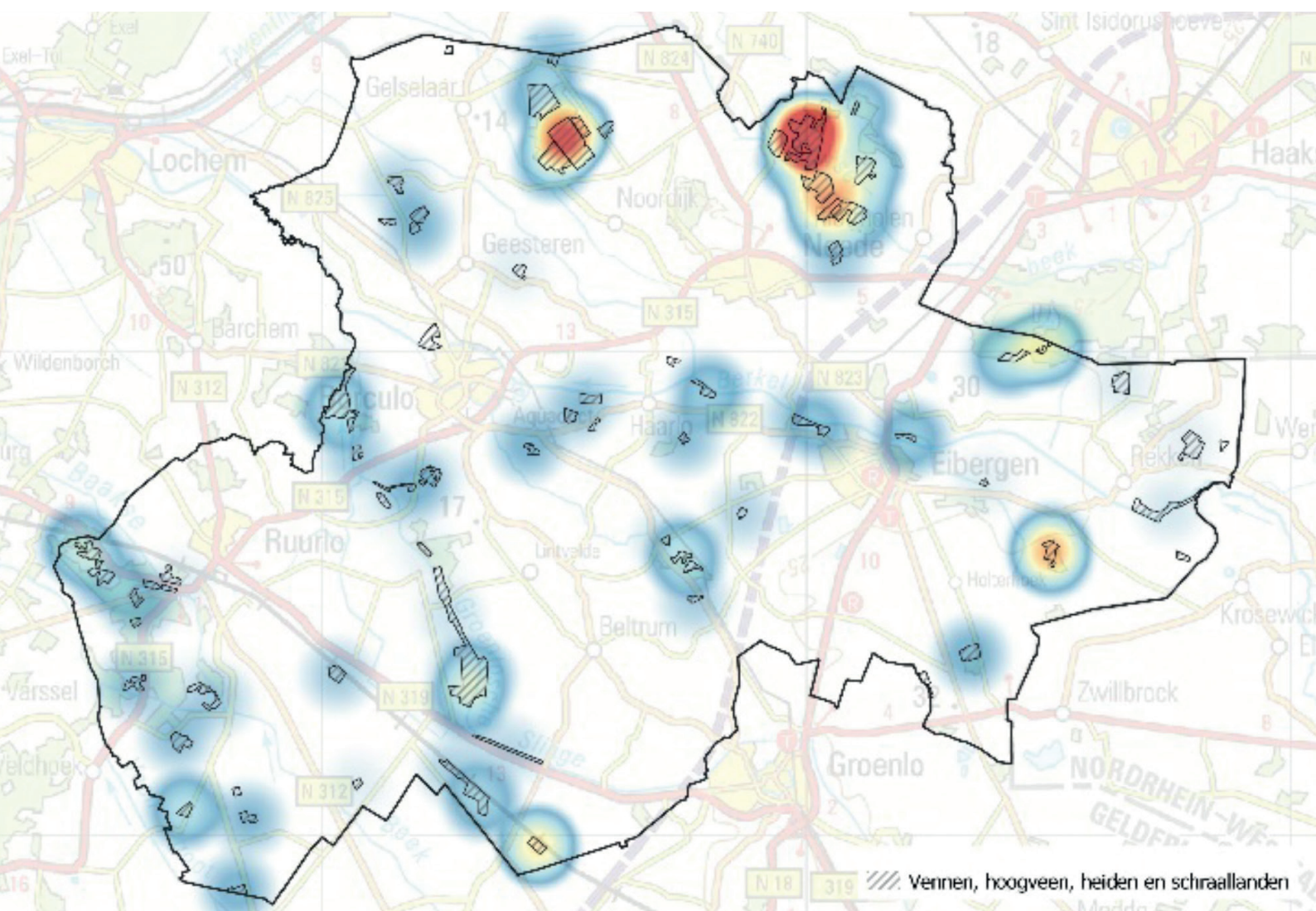
Ongeveer 120 jaar geleden bestond de gemeente Berkelland voor ongeveer de helft uit dit deelgebied. Rond 1995 waren hier nog enkele snippertjes van deze "woeste gronden" over.

De afgelopen 25 jaar is dit deelgebied versterkt door verspreid in Berkelland weer schraallanden en venachtige situaties te ontwikkelen.

Door de beperkte omvang van de meeste vennen, veengebieden, heiden en schraallanden en door allerlei milieufactoren is de biodiversiteit van deze ecosystemen niet optimaal en is intensief beheer nodig. Desondanks zien we in

Berkelland dat veel soorten van hoogveen, heide, vennen en schraallanden zich in stand kunnen houden. In kleine en/of geïsoleerde heide- en veengebieden is door gebrek aan

structuur de biodiversiteit wel vrij laag. Reptielen en kenmerkende vogelsoorten, dagvlinders, libellen en andere insecten zijn vaak schaars. Zo zijn kritische soorten als adder, bont dikkopje, gentiaanblauwtje, gladde slang, grauwe klauwier, heideblauwtje, heivlinder, klokjesgentiaan, welriekende nachtorchis en zandhagedis vaak afwezig. Droge heide is vaak arm aan structuur (afwisseling van oude heide, jonge heide, open zand, bloemen) en vergassing met pijpenstrootje of bochtige smele of het spontaan dichtgroeien door opslag van bomen vormt dikwijls een bedreiging voor dit habitat. Met name in schraallanden is door te grootschalig beheer vaak ook geen optimale situatie aanwezig. De meest complete ecosystemen zijn te vinden in de grotere aaneengesloten gebieden, die een afwisseling kennen tussen natte en droge heide, schraallanden, bloemrijk grasland, (gagel)struwelen en bos. Op de natuurwaardenkaart van dit deelgebied springen De Breken, het Noordijkerveld, het Needse Achterveld en het Lankheet eruit qua biodiversiteit (zie figuur 5). Het is met name in deze gebieden waar de biodiversiteit het hoogst is en waar waarnemingen van kritische soorten als beenbreek, bont dikkopje,

Figuur 5. Natuurwaardenkaart deelgebied Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden.

draaihals, dwergbloem, dwergglas, gentiaanblauwtje, gevlekte witsnuitlibel, groentje, heideblauwtje, klimopklokje, nachtzwaluw en venwitsnuitlibel bekend zijn.

De ambassadeursoorten

In bijlage 2 is uitgebreide informatie opgenomen over de ambassadeursoorten. Hieronder lichten we de ambassadeursoorten van vennen, hoogveen, heiden en schraallanden kort toe.

Boompieper

De boompieper een karakteristieke broedvogel van heidevelDEN, vooral op overgangen naar bos. De soort nestelt ook in schraal grasland en in graslanden met botanisch graslandbeheer in de heideontginningen.

Gevlekte orchis

In de Achterhoek komt de gevlekte orchis voor op vochtige voedselarme tot matig voedselrijke graslanden, vooral in natuurgebieden.

Levendbarende hagedis

Vochtige heide en hoogveen vormen de voorkeurshabitat. De soort komt soms ook voor in zon geëxponeerde bosranden en randen van houtwallen, in schrale graslanden

en in wegbermen. De levendbarende hagedis is het meest voorkomende reptiel in de gemeente Berkelland.

Knelpunten

Versnippering. Door isolatie van natuurgebieden is de genetische uitwisseling tussen populaties sterk afgenomen. Het gevolg is inteelt en het lokaal uitsterven van soorten. Indien door tijdelijk ongunstige omstandigheden soorten uit een gebied verdwijnen kunnen deze door versnippering niet terugkeren.

Omvang

Door verkleining van leefgebieden verdwijnen soorten. Vaak gaat verkleining samen met achteruitgang in kwaliteit en versnippering, waardoor het verdwijnen van soorten verder versterkt wordt.

Bijenkasten

Honingbijen zijn van groot belang voor de bestuiving van inheemse flora en landbouwgewassen. Het plaatsen van meerdere bijenkasten met honingbijen in of rond natuurgebieden leidt echter tot voedselconcurrentie met de wilde bijensoorten, waardoor deze achteruitgaan. Ook kan dit een negatief effect hebben op andere bloembezoekende insecten.

Hazelworm

Beheer

Vaak is het beheer van dit soort terreinen sterk gericht op de plantengroei, zonder rekening te houden met de fauna.

Heel veel natuurterreinen hebben dezelfde structuur als het agrarische landschap: een afwisseling van kort gemaaide vegetatie en hoog opgaande bomen in de vorm van bos, houtwallen en -singels. Structuurvariatie in de lage vegetaties (schrale graslanden en heiden) in de vorm van struwelen, los staande struiken, ongemaaide stukken en geleidelijke overgangen naar opgaand hout ontbreken grotendeels. Voor veel karakteristieke insecten, reptielen, amfibieën en vogels van dit soort gebieden is dit zeer nadelig.

Natuurnetwerk, ook door particulieren.

Beheer. Meer structuurvariatie aanbrengen in de lage vegetaties (schrale graslanden en heiden) in de vorm van struwelen, los staande struiken, ongemaaide stukken en geleidelijke overgangen naar opgaand hout. Hierdoor zal de biodiversiteit in de natuurterreinen aanzienlijk toenemen. Op meer plekken extensieve begrazing toepassen in plaats van een hooilandbeheer. Dit zal de structuurvariatie van terreinen en vooral de fauna ten goede komen. Kansen zijn er ook op locaties die geen natuurstatus hebben maar waar bij aanpassing van inrichting en beheer bijzondere natuurkwaliteiten ontwikkeld kunnen worden. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om diverse natuurijsbanen en terreinen van defensie.

Verdroging opheffen. Door verdroging in de landbouw als eerste aan te pakken rond natuurgebieden is een kans om de verdroging van natuurgebieden deel ongedaan te maken.

Invloed knelpunten op de ambassadeursoorten:

Knelpunt	gevlekte orchis	levendbarende hagedis	boompieper
Stikstof	XXX	XXX	XX
Verdroging	XXX	XXX	X
Vernatting			
Versnippering	X	XXX	X
Vermindering omvang	X	XXX	X
Opwarming klimaat	X	XX	
Bijenkasten		X	X
Beheer		XXX	XX
Invasieve exoten	X	X	
Bestrijdingsmiddelen	X	X	X

Kansen

Versnippering tegengaan. In de afgelopen 25 jaar is er binnen het Gelders Natuurnetwerk in Berkelland veel nieuwe natuur ontwikkeld, mede met het doel om natuurgebieden met elkaar te verbinden. Vooral rond de bestaande natuurgebieden, langs beken en langsde spoorlijn Winterswijk-Ruurlo is veel landbouwgrond omgezet in natuur. Kansen om de versnippering verder tegen te gaan zijn: ecologisch bermbeheer en watergangenbeheer en natuurontwikkeling binnen het Gelders

Duurzame landbouw. Een omschakeling naar duurzame landbouw rond de natuurgebieden zal een sterk positief effect hebben op deze natuurgebieden. Verdroging en de invloed van stikstof en chemische bestrijdingsmiddelen zal hierdoor aanzienlijk verminderen.

Knelpunt	gevlekte orchis	levendbarende hagedis	boompieper
Versnippering tegengaan	X	XXX	X
Beheer		XXX	XX
Verdroging opheffen	XXX	XXX	XX
Duurzame landbouw	XX	XXX	X

Uitgevoerde en actuele initiatieven

- In de afgelopen 25 jaar is het Gelders Natuurnetwerk (GNN) verspreid over de gemeente Berkelland door de provincie Gelderland in samenwerking met het Waterschap Rijn en IJssel en grondeigenaren versterkt door het ontwikkelen van vele tientallen hectares nieuwe natuur, veelal half natuurlijke graslanden. Hierdoor is in de gemeente Berkelland een duidelijke dooradering van natuur ontstaan zoals in de figuren 3 en 4 te zien is.
- Rond verschillende natuurgebieden is de waterhuis houding ten behoeve van de natuur aangepast. In diverse natuurgebieden zijn herstel- en soortgerichte maatregelen uitgevoerd. Voorbeelden zijn het ontbossen en plaggen van heide en het opschonen van dichtgegroeide wateren ten behoeve van amfibieën.
- Op verschillende locaties in de Groene Ontwikkelzone wordt sinds 2016 ANLb (Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer) uitgevoerd, onder andere in de vorm van botanisch hooilandbeheer, akkerranden, kruidenrijke akkers en het beheer van landschapselementen. Voortzetting hiervan is van groot belang.
- Op verschillende locaties in de Groene Ontwikkelzone zijn de afgelopen 25 jaar landschapselementen hersteld en aangelegd, gesubsidieerd met de opvolgende gemeentelijke/ provinciale regelingen GPL, PMJP en de Regeling Landschap en Biodiversiteit. Voortzetting hiervan is van groot belang.

Kleine ijsvogelvinder

Top 3 maatregelen met het grootste effect op vergroting biodiversiteit

Maatregel	Uit te voeren actie	Termijn	Financiering vanuit	Initiatiefnemer(s)	Samen met
Kleinere en grotere stapstenen aanleggen binnen of tegen GO om extra leefgebied te creëren /isolatie op te heffen ten behoeve van het vergroten van populaties van soorten van vennen, heiden en schraallanden.	In kaart brengen waar dit het meest wenselijk is en waar kansen liggen.	2021-2031	Subsidieregeling Natuurbeheer provincie Gelderland.	Provincie Gelderland.	Terreineigenaren (agrariërs en particulieren), Staatsbosbeheer, Waterschap Rijn en IJssel, VAN Berkel en Slinge, VALA, gemeente Berkelland.
Optimaal ecologisch beheer van bermen en watergangen in de gehele gemeente Berkelland waardoor een betere verspreiding van soorten en betere genenuitwisseling gaat plaatsvinden.	Opstellen en uitvoeren ecologisch beheerplan voor de watergangen, inclusief de oevers en de onderhoudspaden. Beheer van de bermen conform het ecologisch bermbeheerplan.	2021-2031	Het budget voor beheer van watergangen en wegbermen, mogelijk aangevuld door provinciale middelen.	Waterschap Rijn en IJssel en de gemeente Berkelland.	
Behoud, herstel en versterken van het netwerk van landschapselementen tussen bestaande terreinen in de gehele gemeente Berkelland.	Stimuleren van inwoners om landschapselementen aan te leggen / te herstellen. Voortzetting groene handhaving.	2021-2031	Regeling Landschap, Regeling Waardevermindering grond en ANLb (Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer) en groene handhaving.	Gemeente Berkelland, VAN berkel en Slinge, VALA en terreineigenaren.	

Deelgebied Bossen

Dit deelgebied ligt verspreid over de gemeente Berkelland, al zijn de bossen groter, minder versnipperd en geïsoleerd dan de meeste heide- en veengebieden (zie figuur 6). Er zijn diverse bostypen in Berkelland aanwezig, met ook een uiteenlopende ontstaansgeschiedenis. Het betreft onder andere aanplant van naaldhout en eiken op voormalige heide, spontaan dichtgegroeide veengebieden, bossen op landgoederen, vochtige bossen langs beken en rivieren en meer recent aanplant in het kader van natuurontwikkeling. Ook de natuurlijke voedselrijkdom van de bodem loopt uiteen van zeer voedselarm in hoogveenbos tot voedselrijk in beek- en rivierbegeleidend bos. Door de afwisseling in leeftijd en type bos is de biodiversiteit van dit deelgebied relatief hoog, al zijn er tussen de verschillende bossen wel duidelijke verschillen te zien. De oppervlakte bos is de afgelopen 150 jaar toegenomen in de gemeente Berkelland.

Deelgebied bossen

Verspreid over de gemeente komt een grote diversiteit aan bostypen voor. Ook de variatie in leeftijd is groot. Gemiddeld genomen worden de bossen steeds ouder waardoor

faunasoorten van oud bos toenemen. Door onder andere verdroging, de stikstofproblematiek en enkele invasieve exoten hebben karakteristieke bosplanten en -insecten het moeilijk. Kansen om de biodiversiteit van bossen te verbeteren zijn er volop.

DEELGEBIED BOSSEN

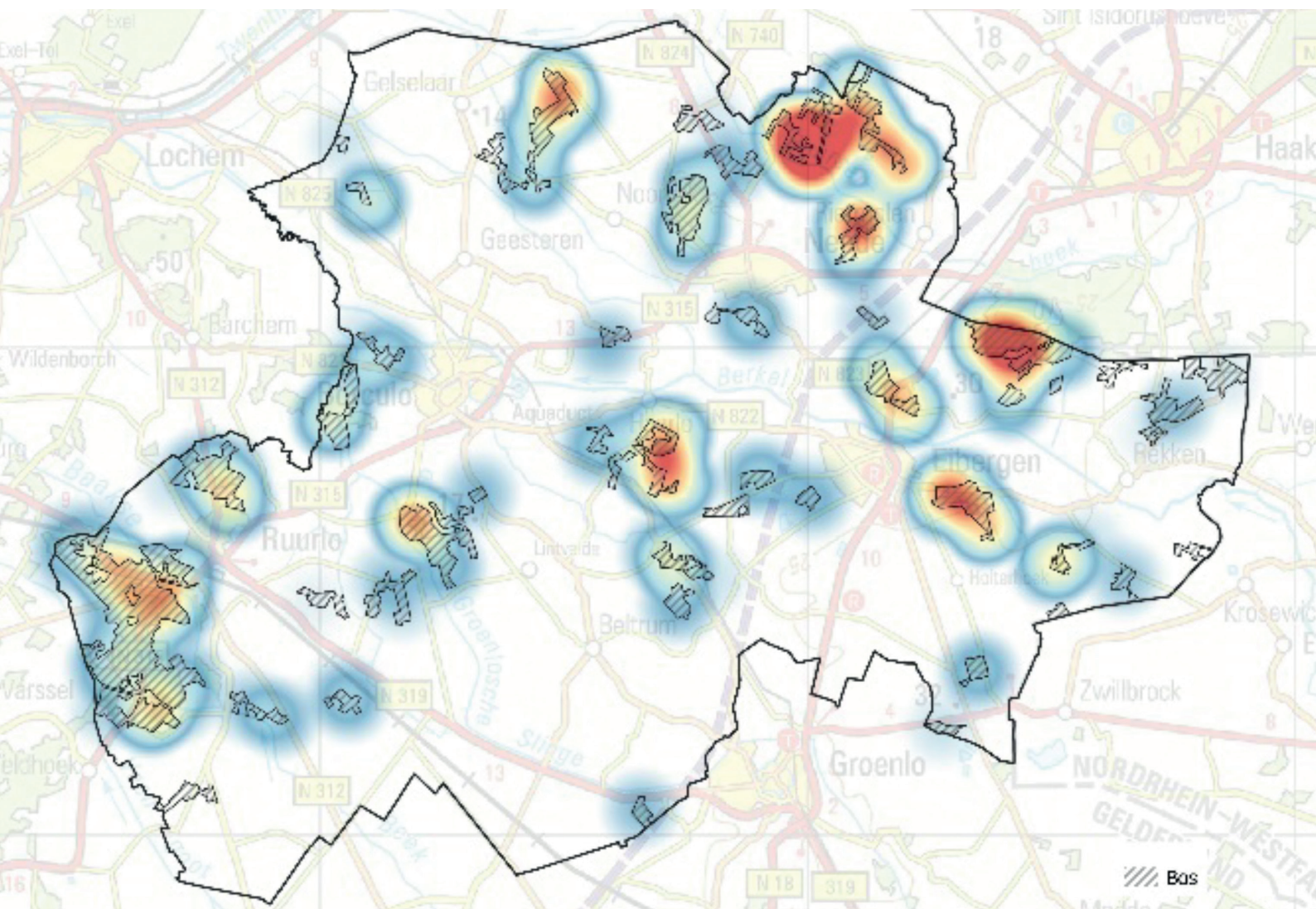
Verspreid over de gemeente komt een grote diversiteit aan bostypen voor. Ook de variatie in leeftijd is groot. Gemiddeld genomen worden de bossen steeds ouder waardoor faunasoorten van oud bos toenemen.

Door onder andere verdroging, de stikstofproblematiek en enkele invasieve exoten hebben karakteristieke bosplanten en -insecten het moeilijk. Kansen om de biodiversiteit van bossen te verbeteren zijn er volop.

Ook de biodiversiteit in bossen worden helaas bedreigd door verschillende milieufactoren en soms door uitvoering van beheer. Door verzuring van de bodem nemen ongewenste soorten als braam vaak de overhand. In bossen met veel naaldhout of slecht verterend blad van eiken en beuken is een goed ontwikkelde bosvegetatie meestal niet aanwezig. Grootschalige ingrepen in het bos, zoals kaalslag, forse dunningen, de inzet van groot materieel en het laten liggen van takken en zaaghout zorgen ervoor dat de bosflora sterk verruimd. Kenmerkende soorten als bosanemoon, bosgierstgras, boskorteel, dalkruid en witte klaverzuring zijn hierdoor op veel plekken verdwenen. Doordat de zaden van veel van deze soorten kort leven of zich slecht verspreiden, is herstel van dergelijke groeiplekken vaak niet aan de orde. In productiebos krijgen diersoorten van oud bos, zoals boombewonende vleermuizen, bosuil, middelste bonte specht en zwarte specht onvoldoende kans door het ontbreken van oude, holle bomen en door het

intensieve beheer. Veel bossen zijn door de jaren heen verdroogd waardoor kenmerkende soorten van vochtig bos, zoals bosaardbei, bospaardenstaart, donkersporig bosviooltje, grote keverorchis, grote weerschijnvlinder, kleine ijsvogelvlinder, nachtegaal, wielewaal en zwartblauwe rapunzel zeldzaam zijn geworden of geheel zijn verdwenen. Een zeer zeldzame soort als grote wolfsklauw heeft recent sterk te lijden gehad van de extreem warme en droge zomers, waardoor veel groeiplekken in Nederland verdwenen zijn.

In de goed ontwikkelde oude, vochtige bossen zijn populaties van de kleine ijsvogelvlinder en grote weerschijnvlinder te vinden. De hoogste biodiversiteit is te vinden in bosgebieden die een afwisseling in vochtigheid en voedselrijkdom kennen met veel overgangen naar andere natuurtypen, zoals in het Lankheet, het Needse Achterveld en langs de Koeweidendijk en in oude loofbossen of gemengde bossen, zoals het Kerkloobos en Landgoed Wolink bij Haarlo (zie figuur 6).

Figuur 6. Natuurwaardenkaart deelgebied Bossen.

Ambassadeursoorten deelgebied bossen

In bijlage 2 is uitgebreide informatie opgenomen over de ambassadeursoorten. Hieronder worden de ambassadeursoorten kort toegelicht.

Bosuil. De bosuil komt vooral voor in oude loofbossen en gemengd bossen met voldoende holle bomen. Soms vormen boerenerven, (stads)parken, groene woonwijken met oude bomen ook een geschikt leefgebied. De bosuil broedt vooral in holle bomen en soms in nestkasten.

Gewone grootoorvleermuis. Gewone grootoorvleermuizen jagen op beschutte plekken in bos en kleinschalig parkachtig landschap, boven bospaden, in lanen en op open plekken, langs bosranden en laag boven (bloeiende) kruidenvegetaties of langs en door de kroon van (bloeiende) bomen. Ook wordt in schuren en in stallen met vee gejaagd. In de zomer rusten ze overdag op zolders, achter betimmeringen, daklijsten en vensterluiken, in spouwmuuren en onder dakpannen, in holten en spleten in bomen en in nest- en vleermuiskasten. Als winterverblijf worden vooral ondergrondse ruimten gebruikt, zoals grotten, kalksteengroeven, oude steenfabrieken, bunkers, forten, vestingwerken, ijskelders, (kasteel)kelders en kruipruimtes.

Kleine ijsvogelvinder. Deze dagvlinder leeft in vochtige loofbossen waar wilde kamperfoelie groeit. De rupsen van deze vlinder eten alleen deze plant. Landelijk is de kleine ijsvogelvinder een zeldzame soort. In de gemeente Berkelland komt de soort vrij ruim verspreid voor.

Knelpunten

Versnippering. Door isolatie van bossen onderling is de genetische uitwisseling tussen populaties van typische bossoorten afgenomen. Deze isolatie is niet het gevolg van de afname van het bosareaal, maar het gevolg van de aftakeling van het netwerk van houtwallen, housingels en bosjes in het agrarisch cultuurlandschap. Het verdwijnen van opgaande lijnvormige landschapselementen en bosjes in het agrarische cultuurlandschap en de afname van de natuurkwaliteit van deze landschapselementen hebben geleid tot een verminderde doorlatendheid van het agrarisch landschap voor bosgebonden soorten. Het gevolg is inteelt en het lokaal uitsterven van karakteristieke soorten van bos. Indien door tijdelijk ongunstige omstandigheden soorten uit een gebied verdwijnen kunnen deze door de versnippering niet terugkeren.

Beheer. Vaak is het beheer van bossen sterk gericht op houtoogst, zonder voldoende rekening te houden met de

biodiversiteit. Bomen kunnen daardoor niet echt oud worden en staand en liggend dood hout is vaak maar in zeer beperkte mate aanwezig. Een deel van de bospercelen bestaat uit een monocultuur van één boomsoort van één leeftijd. Vaak zijn boomsoorten aangeplant die hier van nature niet thuishoren, zoals Amerikaanse eik, fijnspar en douglas. Aanplant van exoten beperkt de biodiversiteit. In veel bossen zijn boomsoorten aangeplant die verzuring in de hand werken. Overmatige oogst van bomen leidt vooral in de drogere bossen tot verdere verzuring. Bij het beheer van bossen is onvoldoende aandacht voor de ontwikkeling van rijk gestructureerde bosranden (bosmantels), het creëren of handhaven van open plekken en het handhaven van holle bomen. Al deze hiervoor genoemde aspecten hebben een negatief effect op het bodemleven, de plantengroei en vooral de fauna.

Invasieve exoten. Het aantal invasieve exoten (door de mens geïntroduceerde plant- en diersoorten die hier niet thuishoren en zich explosief kunnen vermeerderen ten koste van de inheemse flora en fauna) dat in de bosgebieden voor problemen zorgt is beperkt. De belangrijkste soort is de Amerikaanse vogelkers die in vele bossen vooral de struiklaag van inheemse soorten verdringt en daarmee ook de fauna die daarvan afhankelijk is. Op een aantal plekken dringen Aziatische duizendknoop, vooral de Japanse duizendknoop, de bossen in, ten koste van de kruid- en struiklaag van inheemse soorten en de fauna die daarvan afhankelijk is. Een afdoende methode om beide soorten binnen de perken te houden is er nog niet. In veel bossen zijn exoten aangeplant ten behoeve van de houtproductie. Dit soort beplantingen hebben over het algemeen een zeer lage biodiversiteit. Exotische naaldbhoutsoorten zoals douglas en fijnspar zorgen bovendien voor extra verdroging om dat deze ook 's winters water verdampen in tegenstelling tot de loofhoutsoorten. Verschillende aangeplante exoten gedragen zich invasief, zoals de Amerikaanse eik. Deze soort is zeer moeilijk uit een bos te elimineren.

Recreatie. De toenemende recreatie heeft in veel bossen een negatief effect op het voorkomen van verstoringsgevoelige soorten zoals reeën en broedende roofvogels. Dit wordt in de toekomst mogelijk nog versterkt door een wijziging in de Natuurschoonwet. Op landgoederen mogen doodlopende paden niet meer worden meegeteld voor de openstelling. De kans is groot dat veel van dit soort paden verder doorgetrokken wordt zodat doorgaande routes ontstaan. Dit komt verstoringsgevoelige soorten niet ten goede. Dode bomen, eventueel met holtes, langs paden worden vanwege de veiligheid verwijderd. Dit is nadelig voor hollenbroeders en vleermuizen en allerlei soorten die afhankelijk zijn van staand en liggend dood hout.

Knelpunt	Kleine ijsvogelvlinder	Gewone grootoorvleermuis	Bosuil
Stikstof	X	XX	X
Verdroging	XXX	XX	X
Versnippering	XX	XX	
Beheer	XXX	XXX	XXX
Invasieve exoten	XX	X	X
Recreatie		XX	XX

Kansen bossen

Inheemse soorten. Het bomenbestand omvormen in inheemse soorten, met name soorten die verzuring tegengaan.

Oude bomen. Bomen oud laten worden. Bijvoorbeeld in een deel van het bos (bijvoorbeeld 20%) waar het bomenbestand vooral uit inheemse soorten bestaat geen beheer meer uitvoeren, zodat in het bos een oude boskern ontstaat.

Dood hout. Liggend en staand dood hout ongemoeid laten. Hiervan profiteren vooral vele soorten fauna.

Holle bomen handhaven. Holle bomen zoveel mogelijk ongemoeid laten omdat ze een belangrijke broedplaats voor vogels en verblijfplaats voor vleermuizen vormen.

Bosmantels ontwikkelen. Door bosranden om te vormen in geleidelijke overgangen van lage vegetatie naar opgaande bomen ontstaan rijk gestructureerde bosmantels die wat betreft biodiversiteit de rijkste locaties in het bos zijn. Ook het creëren van open plekken in het bos met geleidelijke overgangen heeft hetzelfde nut.

Invasieve exoten bestrijden. Structurele bestrijding van invasieve exoten, zoals de Japanse duizendknoop en vooral de Amerikaanse vogelkers, zal uiteindelijk leiden tot een hogere biodiversiteit.

Recreatie zonerings. De recreatie in bossen beter zoneren zodat er verspreid over het landschap voldoende rustige plekken voor storingsgevoelige soorten zoals reeën en broedende

roofvogels aanwezig zijn. Ook stilte, rust en donkerte kunnen door middel van de zonerings van recreatiedruk behouden blijven en gestimuleerd worden.

Verdroging tegengaan. Verdroging tegengaan door de ontwateringsbasis te verhogen in het bos en bij voorkeur ook daarbuiten.

Versnippering opheffen. Versnippering tegengaan door in het agrarisch cultuurlandschap het netwerk van houtige landschapselementen te herstellen.

Bosuil

Knelpunt	Kleine ijsvogelvinder	Gewone grootoorvleermuis	Bosuil
Inheemse bomen	XXX	XX	X
Oude bomen		XXX	XXX
Dood hout			X
Holle bomen handhaven		XXX	XXX
Bosmantels ontwikkelen	XXX	XXX	X
Invasieve exoten bestrijden	X	X	X
Recreatieve zoner			
Verdroging tegengaan	XXX	X	X
Versnippering opheffen	XXX	XXX	X

Uitgevoerde en actuele initiatieven

- In de afgelopen 25 jaar is het Gelders Natuurnetwerk (GNN) verspreid over de gemeente Berkelland versterkt door het ontwikkelen van vele tientallen hectares nieuwe natuur, deels door het omvormen van cultuurgrond in bos. Daarnaast is er ook bos omgevormd in heide. Netto is er niet veel bos bijgekomen. Door deze maatregelen is in de gemeente Berkelland een duidelijke dooradering van natuur ontstaan zoals in de figuren 3 en 4 te zien is.
- Rond verschillende natuurgebieden is de waterhuishouding ten behoeve van de natuur aangepast. Dit is gunstig voor de bossen die onderdeel uitmaken van deze natuurgebieden.

- Op verschillende plekken zijn slecht ontwikkelde bosranden omgevormd in goed ontwikkelde bosmantels (geleidelijke overgangen van lage vegetatie naar opgaand bos), onder andere in natuurgebieden, maar ook bij particuliere eigenaren met behulp van de Regeling Landschap. Voor de biodiversiteit zijn bosmantels van zeer grote waarde.
- Op Achterhoek niveau wordt gewerkt aan een mountainbikenetwerk waardoor het gebruik van bossen door mountainbikers beter geregeld wordt en de invloed van mountainbikers op verstoringsgevoelige soorten kan afnemen.

Top 3 maatregelen met het grootste effect op vergroting biodiversiteit

Maatregel	Uit te voeren actie	Termijn	Financiering vanuit	Initiatiefnemer(s)	Samen met
In bestaande oude loof en/of gemengde bossen meer streven naar zelfregulatie waarbij bossen de mogelijkheid krijgen om echt oud te worden. De waarden 'rust', 'donkerte' en 'stilte' worden hierbij gewaarborgd.	Overleg met relevante partijen om de gewenste maatregelen tot uitvoering te brengen.	2021-2031	Subsidieregeling Natuurbeheer provincie Gelderland.	Provincie Gelderland.	Terreineigenaren (agrariërs en particulieren), Staatsbosbeheer, Waterschap Rijn en IJssel, VAN Berkel en Slinge, VALA, gemeente Berkelland.
Met gerichte maatregelen en/of gericht beheer in productiebossen van met name naaldboutsoorten bevorderen van ontwikkeling richting inheemse boomsoorten met goede opbouw van gelaagdheid (ontwikkeling zoommantel-kern).	Overleg met relevante partijen om de gewenste maatregelen tot uitvoering te brengen door het opstellen van een brochure, het houden van voorlichtingsbijeenkomsten, etc.	2021-2031	De houtopbrengst en co-financiering door de provincie Gelderland.	Gemeente Berkelland.	Provincie Gelderland, Bosgroep Midden-nederland, VAN Berkel en Slinge, beseigenaren en ecologen.
Versterken van het netwerk van landschapselementen tussen bestaande bossen in de gehele gemeente Berkelland. Opheffen van geïsoleerde populaties.	In kaart brengen waar dit het meest wenselijk is. Grondeigenaren enthousiasmeren en vervolgens nieuwe landschapselementen aanleggen.	2021-2031	Regeling Landschap, Regeling Waardevermindering grond en ANLb (Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer).	Terreineigenaren, VAN Berkel en Slinge, VALA, gemeente Berkelland.	

Deelgebied Beken en rivieren

Verschillende beken en de rivier de Berkel doorkruisen de gemeente Berkelland (zie figuur 7). Vrijwel al deze lijnvormige wateren zijn in het verleden gekanaliseerd. Langs veel van deze watergangen zijn bossen aanwezig en heeft de afgelopen 25 jaar natuurontwikkeling plaatsgevonden om de ecologische verbindingzones te versterken. Daarnaast is de waterkwaliteit op veel plekken verbeterd en zijn de migratiemogelijkheden voor vissen geoptimaliseerd door de aanleg van vispassages. Door het plaatselijk aanbrengen van natuurvriendelijke oevers en ondiepe zones worden ook paai- en opgroeimogelijkheden voor vissen gecreëerd.

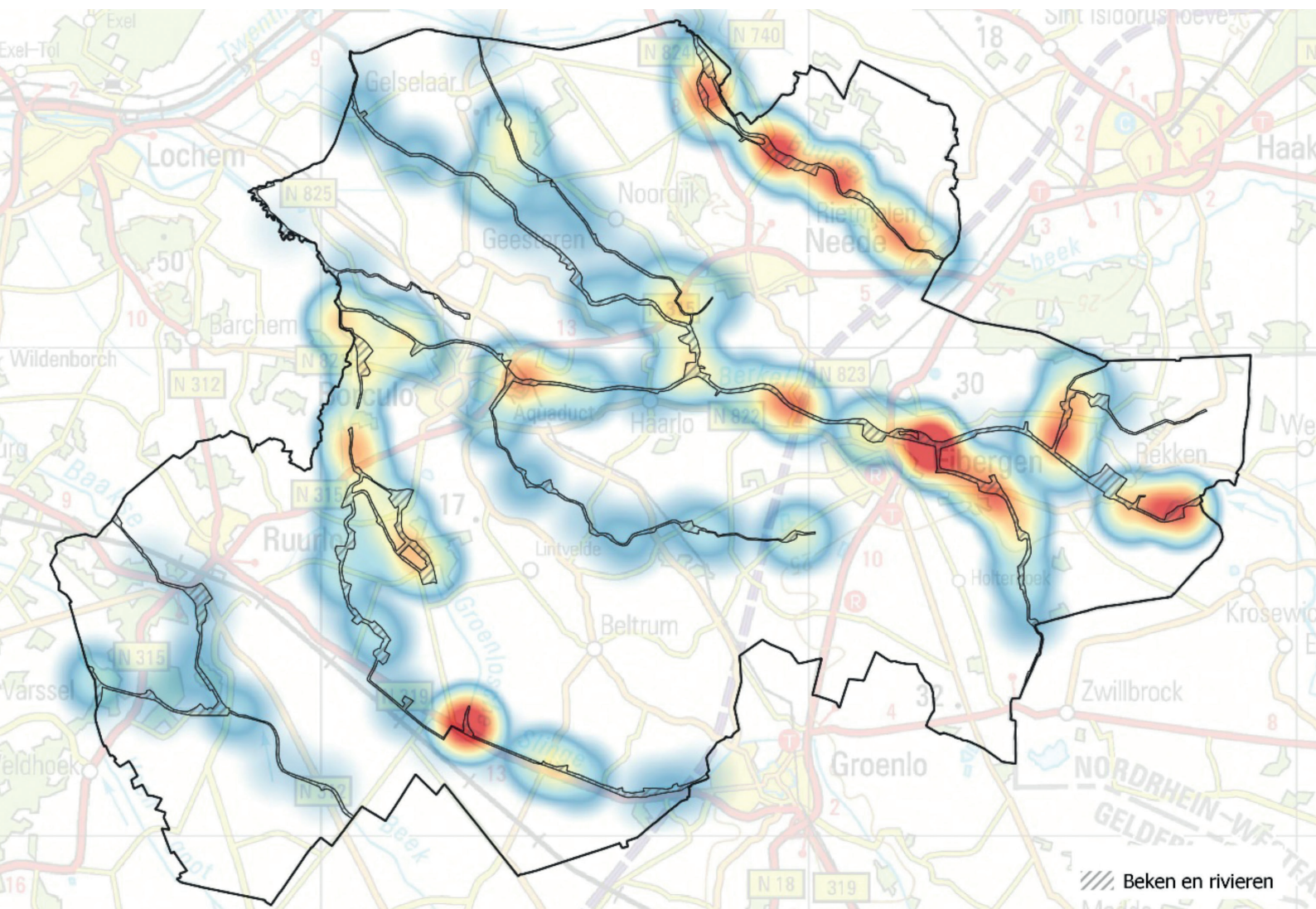
De biodiversiteit van beken en rivieren is met name aangetast door eutrofiering van onder andere uitspoelende meststoffen en effluent van rioolwaterzuiveringen, normalisatie van de beken door stuwen, sluizen, rechttrekken van oevers en door intensief waterbeheer. Recent is de droogte een groot

probleem voor de biodiversiteit van de Achterhoekse beken, die grotendeels van regenwater afhankelijk zijn. Dit wordt versterkt doordat een aantal beektrajecten is 'opgeleid'. Vissoorten die afhankelijk zijn van de aanwezigheid van schone grind- en zandbodems zoals de beekprik, serpeling en winde zijn schaars geworden. Soorten van helder, snelstromend, zoals de beekdonderpad, beekprik, bosbeekjuffer, elrits, gestippelde alver, grote gele kwikstaart, vlagzalm en waterspreeuw komen niet of nauwelijks voor. De meeste vissoorten van snelstromend water zijn zeer gevoelig voor watervervuiling. De biodiversiteit is met name het hoogst waar watergangen een vrij natuurlijk verloop hebben en waar natuurontwikkeling heeft plaatsgevonden langs de beek of rivier, zoals de Buurserbeek, de Ramsbeek en delen van de Berkel en Groenlose Slinge (zie figuur 7). Soorten die afhankelijk zijn van beschaduwde stromend water, zoals de bosbeekjuffer, komen slechts beperkt voor omdat natuurlijke bosbeken vrijwel geheel ontbreken.

DEELGEBIED BEKEN EN RIVIEREN

Vrijwel alle stromende wateren in Berkelland zijn gekanaliseerd. Dit, gecombineerd met een steeds slechter wordende waterkwaliteit tot ongeveer 1980 heeft ertoe geleid dat het slecht ging met veel soorten van stromend water. Door verbetering van de waterkwaliteit en een meer natuurlijke inrichting en

aangepast beheer gaat het met veel soorten van stromend water weer beter en komen verdwenen soorten weer terug. Er liggen nog veel kansen om de biodiversiteit van stromende wateren verder te verbeteren.

Figuur 7. Natuurwaardenkaart deelgebied Beken en rivieren.

Ambassadeursoorten deelgebied Beken en rivieren

In bijlage 2 is uitgebreide informatie opgenomen over de ambassadeursoorten. Hieronder worden de ambassadeursoorten kort toegelicht.

IJsvogel. IJsvogels komen vooral voor langs langzaam stromende beken met helder water en voldoende overhangende takken van waaraf ze duiken op prooi in het water. Om te kunnen broeden hebben ze steile zandige oevers nodig waar de vogels een nestgang in kunnen graven.

Otter. De otter leeft in allerlei soorten wateren met schoon en visrijk water en een natuurlijke oeverzone met voldoende dekking en rust. Na vele jaren van afwezigheid is de otter sinds kort in klein aantal weer terug in de gemeente Berkelland.

Weidebeekjuffer. De weidebeekjuffer is een soort van zuurstofrijke stromende wateren in een open tot half open landschap, zoals beken en rivieren. De oevers van het voortplantingswater zijn vaak steil en voor een deel beschaduwd. Langs de oever staat vaak een hoge, structuurrijke kruidenvegetatie, die gebruikt wordt als uitkijkpost voor de mannetjes.

Winde. De volwassen winde leeft in de hoofdstroom van de langzamer stromende benedenlopen van rivieren en de hiermee in verbinding staande wateren. Een juveniele winde groeit op in de ondiepere langzaam stromende oeverzones. Naarmate de dieren groter worden trekken ze naar dieper water.

Knelpunten

Kanalisatie. Alle beken en rivieren in de gemeente Berkelland zijn gekanaliseerd. Natuurlijke beken en rivieren met de bijbehorende beek- en rivierbegeleidende bossen zijn al lang geleden uit het landschap verdwenen, inclusief vele soorten planten en dieren die aan deze ecosystemen zijn gebonden. De afgelopen 30 jaar is er echter een kentering gaande en is een deel van de gekanaliseerde waterlopen weer meer natuurlijk ingericht. Verschillende soorten zijn weer teruggekeerd, mede door verbetering van de waterkwaliteit, zoals beekrombout, ijsvogel en otter.

Waterkwaliteit. Industrialisatie, riooloverstorten en intensivering van de landbouw hebben tot ongeveer 30 jaar geleden geleid tot een enorme verslechtering van de oppervlaktewaterkwaliteit waardoor de biodiversiteit van het stromende water enorm afnam. Door allerlei maatregelen kwam hier ongeveer 30 jaar geleden een kentering in en werd het water weer schoner. De waterkwaliteit vormt nu slechts voor een beperkte groep organismen een beperkte factor om terug te keren.

Waterkwantiteit. Tussen 1909 en 2019 is de gemiddelde jaarlijkse neerslag in Nederland toegenomen van 692 naar 873 mm, oftewel een toename van 26% in 110 jaar. Daarmee is ook het neerslagoverschot (=neerslag min verdamping toegenomen). De door beken en rivieren af te voeren hoeveelheid water is dus flink toegenomen. De inrichting van de waterlopen is niet afgesteld op de gemiddelde waterafvoer, maar vooral op de piekmomenten. Deze waterafvoer op de piekmomenten is aanzienlijk toegenomen door de hiervoor genoemde toename van de neerslag, het vaker voorkomen van hoosbuien, de

optimaal op de landbouw ingerichte waterhuishouding van het cultuurlandschap en de toename van het verharde oppervlak. Deze factoren zorgen ervoor dat bij hevige regenval het water zich snel in de beken en rivieren verzamelt en de kans op overstromingen toeneemt. Voor de biodiversiteit van de beken en de rivieren is dit overigens geen knelpunt. Wel is de huidige inrichting van de waterhuishouding van het agrarisch cultuurlandschap een knelpunt voor de biodiversiteit omdat dit op veel plekken leidt tot verdroging en daarmee het verlies aan biodiversiteit.

Barrières. Barrières in vorm van stuwen hebben in meerdere opzichten een negatief effect op de biodiversiteit. Ze voorkomen dat trekvisen zich kunnen verplaatsen tussen boven- en benedenstroomse delen, met als gevolg dat soorten ontbreken en voorkomende soorten slechts in geringe aantallen aanwezig zijn. Door de stuwen wordt het geleidelijke verval van natuurlijke beken en rivieren teruggebracht tot enkele puntlocaties waar het verval extreem is. Het resultaat is dat tussen de stuwen sprake is van vrijwel stilstaand relatief diep water gedurende een groot deel van het jaar. Soorten van relatief ondiep en sterk stromend water, soorten van natuurlijke rivieren en beken dus, hebben hier niet veel te zoeken. De afgelopen 30 jaar zijn veel stuwen al vervangen door vispasseerbare constructies (vistrappen) waardoor trekvisen zich weer over grotere afstanden kunnen verplaatsen. Deze maatregelen hebben er echter niet tot relatief ondiep en sterk stromend water tussen de stuwen geleid. Bruggen en duikers vormen ook barrières die effect hebben op de biodiversiteit, vooral op plekken waar beken en rivieren drukke wegen kruisen. Vooral de buning en de otter nemen dergelijke barrières door over de weg te lopen met het gevaar om verkeersslachtoffer te worden.

Beheer. Het beheer van de beken en rivieren in het gebied is in de eerste plaats gericht op voldoende afvoercapaciteit van water tijdens piekbelastingen. Het beheer is daarbij in hoofdzaak gericht op het voorkomen van teveel begroeiing in het water en op de oevers. Op veel plekken wordt daarbij niet of nauwelijks rekening gehouden met de biodiversiteit. Het beheer vindt vaak plaats op de verkeerde momenten en het vrijkomende materiaal blijft vaak gefreesd op de locatie achter waardoor de beheerintensiteit toeneemt en de biodiversiteit nog verder afneemt.

Knelpunt	Weidebeekjuffer	IJsvogel	Winde
Kanalisatie		XXX	X
Waterkwaliteit	X		X
Waterkwantiteit	XX	XX	XX
Barrières		X	XXX
Beheer	XX	X	X
Exoten	X	X	X

Kansen

Natuurlijke inrichting. Vooral in de bovenstroomse trajecten met veel verval zijn er kansen om beken weer een geheel natuurlijke inrichting te geven, compleet met beek begeleidend bos, zonder onderhoudspaden langs het water en zonder stuwen. In de benedenstroomse delen liggen vooral kansen voor een meer natuurlijke inrichting met overstromingsgraslanden om waterpieken te bergen.

Waterkwaliteit verbeteren. De waterkwaliteit kan verder verbeterd worden door de kwaliteit van de rioolwaterzuiveringen te verbeteren en door nazuivering van het effluent uit de rioolwaterzuiveringen in zuiveringsmoerassen. Ook maatregelen om de uitspoeling van meststoffen uit agrarische percelen tegen te gaan zullen de waterkwaliteit ten goede komen.

Waterkwantiteit afvlakken. Piekafvoeren kunnen afgevlakt worden door het waterbergend vermogen van agrarische landschap en bebouwd gebied te verbeteren en door beken en rivieren een meer natuurlijke inrichting te geven met onder andere de aanleg van overstromingsvlaktes en het aanleggen van meanders.

Barrières opheffen. Alle stuwen in de beken en rivieren vervangen door vispasseerbare constructies, of beter nog, deze geheel weghalen en op regelmatige afstanden de beekbodem vastleggen om te diepe insnijding in het landschap te voorkomen. Alle bruggen met een hoge verkeersintensiteit voorzien van loopplanken onder de brug met een geleidings-systeem zodat bunzing en otter een veilige doorgang onder

deze wegen hebben.

Natuurvriendelijk beheer. Noodzakelijk beheer alleen uitvoeren op het juiste moment. Vrijkomend maaisel en bagger afvoeren zodat op den duur de beheerintensiteit kan afnemen. Beide maatregelen zijn gunstig voor de biodiversiteit. Een aanpassing van de organisatie van het waterschap is hiervoor nodig. De uitvoerende tak zal hierdoor deels komen te vervallen. Een deel van het werk zal door aannemers op het juiste moment moeten worden uitgevoerd.

Exoten terugdringen. Het terugdringen van exoten kan door beken weer natuurlijk in te richten met beekbegeleidend bos, zonder stuwen en zonder onderhoudspaden. Watercrasula en diverse exotische fauna van stilstaande en langzaam stromend water zal hierdoor verdwijnen. Op de oevers zullen invasieve exoten als Japanse duizendknoop en reuzenberenklauw het onderspit delven onder de dichte beplanting. Ook exotische rivierkreeften kunnen teruggedrongen worden door beken weer natuurlijk in te richten (stuwen eruit, bos erlangs).

Invloed verzilvering kansen op de ambassadeursoorten:

Knelpunt	Weidebeekjuffer	IJsvogel	Winde
Natuurlijke inrichting		XXX	X
Waterkwaliteit verbeteren	X	X	X
Waterkwantiteit afvlakken	XX	XX	XX
Barrières opheffen		X	XXX
Natuurvriendelijk beheer	XX	X	X
exoten terugdringen		XXX	X

Beekrombout

Uitgevoerde en actuele initiatieven

- In de afgelopen 25 jaar zijn tientallen kilometers gekanaliseerde beek weer meer natuurlijk ingericht door stuwten te vervangen door vispasseerbare constructies voor stromingsminnende vissen als kopvoorn, wind en beekdonderpad, door het aanleggen van meanders, door het aanpassen van taluds, door het aanpassen van het zomer- en winterbed en door het aanplanten van beekbegeleidend bos. Deze maatregelen zijn vooral uitgevoerd in het Gelders Natuurnetwerk (GNN) in en langs de Berkel, de

Groenlosche Slinge, de Hupselsche beek, de Leerinkbeek en de Ramsbeek. Hierdoor is in de gemeente Berkelland een duidelijke dooradering van natuur (vennen, heide, hoogveen, bossen en beken) ontstaan, zoals in de figuren 3 en te zien is.

- De waterkwaliteit van beken is in de afgelopen 25 jaar verder verbeterd door het optimaliseren van waterzuiveringsinstallaties en allerlei milieumaatregelen in de landbouw.

Top 3 maatregelen met het grootste effect op vergroting biodiversiteit

Maatregel	Uit te voeren actie	Termijn	Financiering vanuit	Initiatiefnemer(s)	Samen met
Gekanaliseerde beken natuurlijker inrichten en waar mogelijk weer omvormen in natuurlijk meanderende beken zonder stuwten stromend door beek begeleidend bos.	In kaart brengen waar dit het meest wenselijk is en waar kansen liggen. Vervolgens per beek een plan maken en uitvoeren.	2021-2031	Subsidieregeling Natuurbeheer provincie Gelderland.	Waterschap Rijn en IJssel en Provincie Gelderland.	Aangrenzende terreineigenaren (agrariërs en particulieren), VAN Berkel en Slinge, VALA, gemeente Berkelland.
Realisatie van een meer klimaatrobuust watersysteem. Voor de beken betekent dit: meanders en overstromingsvlaktesaanleggen. Hiervoor kan ook aan te leggen beekbegeleidend bos gebruikt worden. Ook agrarisch natuurbeheer op aangrenzende lage cultuurgronden kan een middel zijn om dit te realiseren.	In kaart brengen waar kansen liggen. Vervolgens per beek een plan maken en uitvoeren.	2021-2040	Onder andere Subsidieregeling Natuurbeheer provincie Gelderland.	Waterschap Rijn en IJssel en Provincie Gelderland.	Aangrenzende terreineigenaren (agrariërs en particulieren), VAN Berkel en Slinge, VALA, gemeente Berkelland.
Natuurinclusieve landbouw in de oorspronkelijke (geomorfologische) beekdalen waardoor meer water vastgehouden wordt in het deelgebied Agrarisch cultuurlandschap en waardoor de belasting van nutriënten en chemische bestrijdingsmiddelen op het beekwater afneemt.	Agrarisch stimuleren om over te schakelen op natuurinclusieve landbouw.	2021-2030	Regeling Landschap, Regeling Waardevermindering grond en ANLb (Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer), diverse stimuleringsregelingen voor natuurinclusieve landbouw.	LTO, gemeente Berkelland, individuele agrariërs.	VAN Berkel en Slinge en VALA.

Deelgebied Agrarisch cultuurlandschap

Dit deelgebied vormt het grootste deel van de oppervlakte van de gemeente Berkelland (zie figuur 8). Het bestaat naast agrarische gronden ook uit kleinschalige natuurelementen, bossen kleiner dan 5 hectare, kleine bosschages, singels en houtwallen, woonerven en smalle en ondiepe watergangen en wegen, inclusief bermen. Deels is het agrarisch cultuurlandschap grootschalig en open door onder andere ruilverkavelingen. Op sommige plekken is het kenmerkende kleinschalige coulisselandschap nog zichtbaar, zoals bijvoorbeeld rond Noordijk, het buitengebied ten noordoosten van Neede, in de Brinkmanshoek en rond het Stelkampsveld. De kenmerkende soorten van dit deelgebied zijn de soorten van (boeren)erven, akker- en weidevogels en diverse planten, vogels, zoogdieren en insecten van halfopen landschappen dooraderd met houtwallen, -singels, steile esranden, wegbermen, sloten en bosjes.

Met het verdwijnen van elementen als akkerranden, steilranden, (knot)bomenrijen, overhoekjes, schrale bermen, hagen, heggen, houtwallen, kleine bosschages en kruidenrijke akkers zijn ook veel kenmerkende soorten verdwenen. Kritische soorten die afhankelijk zijn van kleinschalig landschap met voldoende geschikt leefgebied en daarin ook voldoende voedsel, zoals de grauwe klauwier, nachtegaal, wezel, zomertortel zijn schaars of verdwenen. Mede als gevolg van de intensieve landbouw is de insectenrijkdom enorm afgenomen.

Dit zien we terug in het beperkte aantal waarnemingen van typische soorten dagvlinders, maar ook in het beperkt voorkomen van insectenetende vogels.

De weidevogels hebben het moeilijk door het intensieve beheer van graslanden. Minder kritische soorten als Kievit en scholekster kunnen zich plaatselijk nog handhaven in maisak

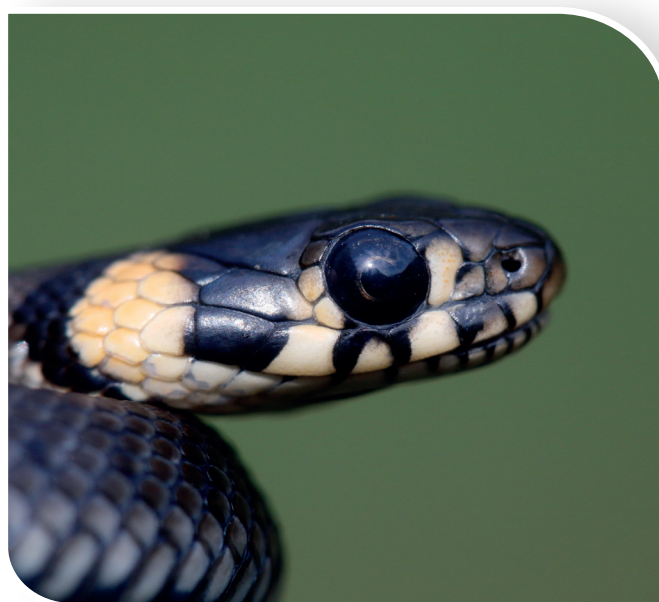
DEELGEBIED AGRARISCH CULTUURLANDSCHAP

De dooradering van dit landschap door houtwallen, houtsingels, overhoekjes, struwelen, bosjes en ruige perceelscheidingen is in de afgelopen eeuw sterk afgenomen. Veel landschapselementen liggen tegenwoordig geïsoleerd in het landschap. Door agrarisch natuurbeheer en weidevogelbescherming is gelukkig hier en daar nog wel wat van de vroegere biodiversiteit te vinden en bloeit deze weer enigszins op.

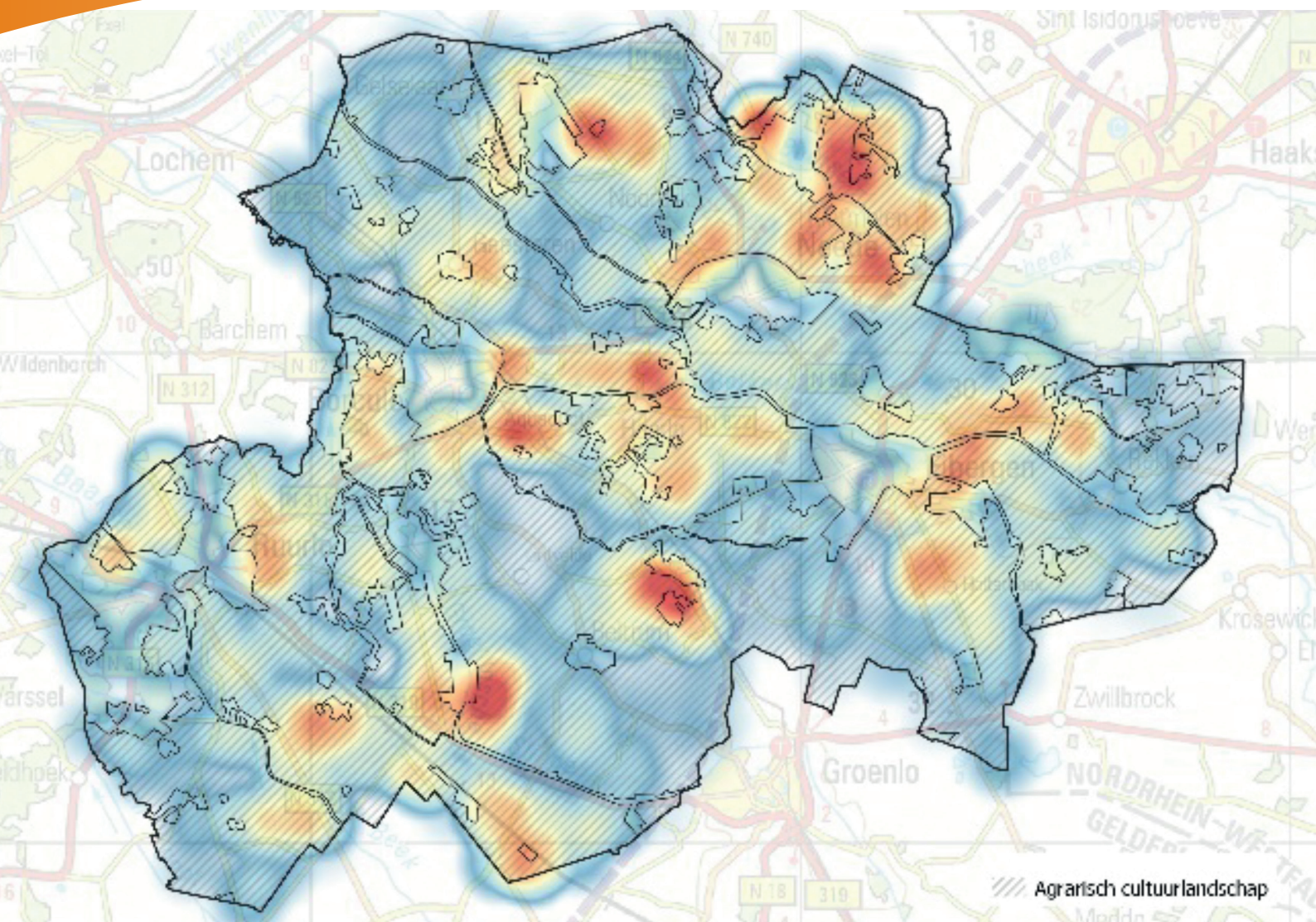
Verschillende particulieren in het buitengebied met wat grond bij de deur zetten zich in om het landschap rond de woning/bedrijf te herstellen met vaak mooie resultaten. De toekomstige vergroening van het landbouwbeleid zal er mogelijk toe leiden dat de biodiversiteit in dit deelgebied uit een diep dal kan kruipen. Extra inzet van agrarisch natuurbeheer kan dit proces versnellen.

kers en natuurterreinen, maar zijn in het agrarisch grasland al zeer schaars. Kritische weidevogels van vochtige omstandigheden, zoals de grutto, tureluur, wulp en zomertaling zijn in het agrarisch cultuurlandschap nog nauwelijks aanwezig. Bijzondere plantensoorten van graslanden en akkers zijn in dit deelgebied schaars door het intensieve beheer en de zware bemesting.

Daar waar de kleinschaligheid nog aanwezig is, worden kenmerkende soorten als boerenwalrus, geelgors, gekraagde roodstaart, kneu, patrijs, ringmus, spotvogel, steenuil nog gevonden. De hoogste biodiversiteit binnen het agrarisch cultuurlandschap wordt met name gevonden in de meest kleinschalige gebieden en waar het cultuurlandschap grenst aan natuurgebieden, bossen of beken, zoals bij het Needse Achterveld, het Noordijkerveld, langs de Veengoot en rondom het Stelkampsveld (zie figuur 8). In enkele open delen van het agrarisch cultuurlandschap komen nog redelijke aantallen weidevogels voor door beschermingsmaatregelen.

Ringslang

Figuur 8. Natuurwaardenkaart deelgebied Agrarisch cultuurlandschap.

Ambassadeursoorten deelgebied Agrarisch cultuurlandschap

In bijlage 2 is uitgebreide informatie opgenomen over de ambassadeursoorten. Hieronder worden de ambassadeursoorten kort toegelicht.

Boomkikker. De boomkikker is in het zomerhalfjaar overdag vooral aan te treffen op struiken die zonnig en beschermd staan. De meeste boomkikkers zijn aan te treffen op een hoogte van 1 tot 2 meter. Voor de voortplanting heeft de boomkikker ondiepe, visvrije, zonnig en beschermd gelegen wateren nodig. De gemeente Berkelland is voor de boomkikker één van de belangrijkste gemeenten in Nederland.

Grassklokje. Het grassklokje is in de gemeente Berkelland vooral te vinden in schrale bermen en slootkanten. Door vermeting en het klepelen van de begroeiing is het grassklokje enorm afgenomen.

Kievit. Vroeger was de kievit in de gemeente Berkelland een echte weidevogel. De kievit is met de intrede van mais als broedvogel deels overgestapt op maisakkers waar in het vroege voorjaar de stoppels van het vorige jaar nog staan. Doordat het tegenwoordig verplicht is om een nagewas na mais te verbouwen staat er op de maisakkers in het voorjaar een flink gewas waardoor deze niet meer geschikt zijn voor de kievit om te broeden. De kievit gaat de laatste jaren dan ook hard achteruit.

Patrijs. Patrijzen komen vooral voor op akkers en graslanden, vooral in open en half open kleinschalig akker- en weidelandschap. De kuikens zijn volledig van insecten afhankelijk. Daardoor overleven patrijzen

alleen op plekken waar voldoende insecten in (ruige) akkerranden en graslanden te vinden zijn. De patrijs is in de Achterhoek de

afgelopen 50 jaar met meer dan 95% afgenomen. Recent neemt het aantal broedparen in Berkelland weer toe door op de soort gericht agrarisch natuurbeheer waar vele agrariërs enthousiast aan meedoen.

Steenuil. Deze kleine uil broedt in Berkelland vooral op boerenerven in kleinschalige, half open tot open landschappen. In bosrijke gebieden ontbreekt de soort. De steenuil bereikt in Nederland de hoogste dichtheden in de Achterhoek. De steenuil broedt in Berkelland vooral in schuurtjes en speciaal voor de steenuil opgehangen nestkasten.

Knelpunten

Versnippering. Door de aftakeling van het netwerk van landschapselementen in het cultuurlandschap is de genetische uitwisseling tussen populaties van planten en dieren sterk afgenomen. Het gevolg is inteelt en het lokaal uitsterven van soorten. Door het opruimen van houtsingels, -wallen en bosjes in het verleden liggen veel van de resterende elementen tegenwoordig geïsoleerd in het landschap. De afgelopen honderd jaar is in het agrarische cultuurlandschap meer dan 90% van houtsingels en -wallen verdwenen. De watergangen en wegbermen (vaak met een laanbeplanting) vormen wel een aaneengesloten netwerk. Dit netwerk kan echter niet de gevolgen van de hiervoor beschreven versnippering opvangen omdat de structuur van deze elementen niet functie van de houtwallen, -singels en bosjes in de ecologische structuur van het gebied kan vervangen.

Omvang. Door verkleining van landschapselementen verdwijnen soorten. Vaak gaat verkleining samen met achteruitgang in kwaliteit, waardoor het verdwijnen van soorten verder versterkt wordt. Door de landhonger van de landbouw zijn in de afgelopen tientallen jaren veel houtwallen en -singels smaller geworden. Landbouwkundige bodembewerkingen hebben daardoor steeds meer directe invloed op het wortelstelsel van bomen waardoor deze beschadigen en afsterven. Vaak resteren door deze ontwikkelingen slechts bomenrijen of in het ergste geval slechts een enkele solitaire

boom. Overhoekjes zijn kleiner geworden of helemaal verdwenen omdat elke vierkante meter voor de landbouw telt.

Bijenkasten. Honingbijen zijn van groot belang voor de bestuiving van inheemse flora en landbouwgewassen. Het plaatsen van meerdere bijenkasten met honingbijen leidt echter tot voedselconcurrentie met de wilde bijensoorten, waardoor deze achteruitgaan. Ook kan dit een negatief effect hebben op andere bloembezoekende insecten.

Hakhoutbeheer. De meeste houtwallen, -singels en bosjes in het gebied kenden tot ongeveer honderd jaar geleden een hakhoutbeheer waardoor deze zeer dicht van structuur waren en een zeer

hoge biodiversiteit hadden. Deze hoge biodiversiteit hing samen met de toen nog vrij natuurlijke waterhuishouding en goede kwaliteit van water en lucht en het extensieve landbouwkundige gebruik

van aangrenzende gronden. Het hakhoutbeheer met een cyclus van ongeveer 10 tot 20 jaar leverde hout op dat vele gebruiksdoelen had. Dit hout was op een gegeven moment niet meer nodig

waardoor het hakhoutbeheer achterwege bleef en vele landschapselementen gerooid werden. De resterende houtwallen en -singels groeiden uit tot opgaande elementen met een hoogte van 20 tot

25 meter. In veel van deze elementen werden de ondergroei steeds ijler totdat slechts bomenrijen restten, die vaak ook nog tot grote hoogte opgesnoeid worden. De biodiversiteit van deze

bomenrijen is over het algemeen gering in vergelijking met een dichte hakhoutbegroeiing.

Beheer watergangen en wegbermen. Het beheer van het aaneengesloten netwerk van watergangen en wegbermen is vrijwel geheel gericht op de water afvoerende functie en de verkeersfunctie. De enorme potentie van dit netwerk voor de biodiversiteit wordt bij het beheer van dit grotendeels genegeerd, terwijl dit netwerk voor vele soorten van het agrarisch cultuurlandschap het laatste refugium is. Het gevolg is een enorme afname van vooral flora en fauna van grasland- en zoomvegetaties. Bij het beheer van wegbermen wordt de laatste jaren in toenemende mate rekening gehouden met de biodiversiteit.

Kunstmest. Direct contact tussen kunstmestkorrels en dieren met een dunne huid (amfibieën, vele soorten ongewervelden) kan voor deze dieren dodelijk zijn. Voor het bodemleven van cultuurgronden heeft dit negatieve effecten. Kunstmestkorrels die in landschapselementen terechtkomen zorgen voor dezelfde negatieve effecten die hierboven onder "stikstof" zijn beschreven.

Intensief grondgebruik. Door het intensieve gebruik van agrarische percelen kunnen weidevogels niet meer voldoende jongen grootbrengen waardoor de aantallen afnemen en soorten uitsterven. Door het intensieve gebruik van de percelen is het beschikbare voedsel voor kuikens afgenomen waardoor deze aanzienlijk langer naar voedsel moeten zoeken. Door de monoculturen vallen de jongen veel meer op dan in kruidenrijke graslanden. Beide factoren zorgen voor een toename van predatie van de jongen door allerlei roofdieren, met als gevolg een langzaam maar zeker uitsterven van de weidevogels. Monoculturen zijn bovendien in trek bij veel soorten muizenjagers doordat hier vaak muizenplagen optreden en de

muizen door de eenvormige vegetatie opvallen en bejaagbaar zijn. Jonge weidevogels vormen hier voor de predatoren een extra hapje.

Bestrijding eikenprocessierups. Bij de actieve bestrijding van de eikenprocessierups met diverse biologische middelen leggen ook veel andere soorten insecten het loodje. De bestrijding helpt slechts in het jaar van toepassing om de overlast van de eikenprocessierups te beperken. De gemeente Berkelland gaf in 2019 € 105.000,- uit aan deze vorm van bestrijding.

Invloed knelpunten op de ambassadeursoorten:

Knelpunt	Boomkikker	Patrijs	Steenuil	Kievit	Grasklokje
Stikstof	X	XX	X	XX	XXX
Verdroging	XXX	X	X	XXX	XX
Vernatting	XX		XX		
Versnippering	XXX	XX	XXX		X
Omvang landschapselementen	XXX	XX	X		
Bijenkasten					
Beheer	XXX	XX	XX		XXX
Invasieve exoten	XX	X	X		X
Chemische bestrijdingsmiddelen	XX	XXX	XXX	XXX	XX
Kunstmest	XX	XX			
Intensief grondgebruik		XXX	XX	XXX	
Zwerfkatten		XX	XX	XXX	

Zwerfkatten. Zwerfkatten zorgen in het buitengebied voor overmatige sterfte van vooral vogels en kleine zoogdieren en kunnen daarmee ook impact hebben op weidevogelpopulaties. Loslopende honden hebben soms hetzelfde effect. Er kan een hoge dichtheid aan zwerfkatten ontstaan, waardoor het natuurlijke evenwicht tussen prooidieren en inheemse predatoren verstoord wordt. Deze aantallen van bijvoorbeeld wezel, hermelijn, bunzing, steenmarter, boommarter en verschillende soorten roofvogels.

Kansen

Natuurinclusieve landbouw. Het Europese en Nederlandse landbouwbeleid zal vooral de richting van de toekomstige landbouw in de gemeente Berkelland bepalen. Dit beleid zal er steeds meer op gericht zijn om de import van veevoer en het gebruik van kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen steeds verder te beperken, gecombineerd met het stimuleren van herstel van het netwerk van landschapselementen. Uiteindelijk kan dit leiden tot een fraai biodivers landschap

waar het aantrekkelijk is om te werken, te wonen en te recreëren. Een belangrijke voorwaarde daarbij is dat de landbouw en de afzetmarkt voor landbouwproducten zodanig georganiseerd worden dat boeren een goede boterham kunnen blijven verdienen in het gebied. Initiatieven voor een meer natuurinclusieve landbouw zullen door de gemeente Berkelland waar mogelijk worden ondersteund.

Verdroging tegengaan. Herinrichting van het afwateringssysteem zodat droogteschade in de landbouw voorkomen wordt. Dat heeft wel als consequentie dat in natte perioden niet elk agrarisch perceel te bewerken is. Door laaggelegen percelen in te richten en te beheren als kruidenrijk grasland kunnen deze later in het jaar gemaaid worden en ontstaat geen landbouwkundige schade. Uitgangspunt moet zijn dat droogteschade veel schadelijker is dan incidentele schade door teveel water. Verhoging van de grondwaterstand heeft een sterk positief effect op de biodiversiteit van landschapselementen, bossen en natuurgebieden.

Landschapsherstel. In het buitengebied wonen veel particulieren die veel grond in eigendom hebben. Hier ligt een kans om de opgave om het netwerk van landschapselementen te herstellen deels te realiseren, ondersteund door verschillende subsidieregelingen. Ook voor boeren zijn de mogelijkheden om het landschap te herstellen verruimd, doordat de waardevermindering van de grond sinds kort uitgekeerd kan worden bij het omzetten van cultuurgrond in landschapselementen, los van subsidies voor aanleg en beheer.

Invloed knelpunten op de ambassadeursoorten:

Kansen	Boomkikker	Patrijs	Steenuil	Kievit	Grasklokje
Natuurinclusieve landbouw	X	X	X	X	X
Verdroging tegengaan	X	X	X	X	
landschapsherstel	X	X	X		
Natuurvriendelijk beheer bermen en watergangen	X	X	X		X
Erven vergroenen	X	X	X		
Zwerfkatten bestrijden		X	X	X	

Natuurvriendelijk beheer bermen en watergangen.

Overheden zoals de gemeente Berkelland en het waterschap hebben een grote verantwoordelijkheid om richting de andere eigenaren en beheerders van het buitengebied te laten zien dat herstel van de biodiversiteit van groot belang is. Dat kunnen beide partijen doen door het netwerk van wegbermen en watergangen zo optimaal mogelijk gericht op de biodiversiteit te beheren. Het is wrang om te zien dat door middel van agrarisch natuurbeheer boeren vergoedingen krijgen voor aangepast beheer en inkomstenderving. Bij het ecologisch beheer van bermen en watergangen is inkomstenderving niet aan de orde, waardoor ecologisch beheer in principe voor veel minder kosten kan dan op boerenland. Met andere woorden: publieke middelen kunnen efficiënter ingezet worden.

Erven vergroenen. Op veel erven liggen kansen om de biodiversiteit te bevorderen en een bijdrage te leveren aan landschappelijke kwaliteit. Aanleg van erfbeplanting in de vorm van bomen, hagen en hoogstam boomgaarden.

Ecologische bestrijding eikenprocessierups. De eikenprocessierups niet meer actief bestrijden. Het geldt wat daarmee bespaard wordt inzetten voor een meer op biodiversiteit gerichte inrichting en beheer van de probleemlocaties. Dit is een duurzame investering, in tegenstelling tot het spuiten tegen de eikenprocessierups.

Zwerfkatten bestrijden. Het accent bij de jacht verleggen naar zwerfkatten en enkele invasieve exoten zoals de muskusrat.

Uitgevoerde en actuele initiatieven

- Aanleg en herstel van honderden landschapselementen via gemeentelijke projecten in de afgelopen 25 jaar. Eerst via de GPL (Gemeentelijke Projecten Landschap), vervolgens via PMJP regeling en sinds enkele jaren via de Regeling Landschap en Biodiversiteit. De genoemde subsidie-regelingen zijn gemeentelijke subsidie-regelingen die vooral door de VAN Berkel en Slinge werden/worden uitgevoerd. Het is belangrijk dat de Regeling Landschap en Biodiversiteit de komende jaren wordt gecontinueerd.
- Het agrarisch natuur- en landschapsbeheer heeft na 2015 een enorme impuls gekregen door de ANLb (Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer) die door de VALA (Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek) wordt uitgevoerd. De VALA is één van de 40 collectieven in Nederland die als intermediair tussen overheid en grondgebruiker verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het ANLb. Via het ANLb kunnen grondgebruikers een vergoeding krijgen voor natuurvriendelijk grondgebruik en het beheer van landschapselementen. Vóór 2016 waren in de gemeente Berkelland de mogelijkheden voor een vergoeding voor natuurvriendelijk beheer van agrarische percelen zeer beperkt.
- Bermen en opgaande elementen vormen een belangrijk onderdeel van het netwerk voor de biodiversiteit van belangrijke leefgebieden. Door deze bermen opnieuw in te richten of te herstellen van opgaande landschapselementen (houtwallen en -singels) heeft de gemeente de afgelopen 5 jaar 40 strekkend kilometers aan opgaande landschapselementen gerealiseerd.
- Sinds kort kunnen via het project Waardevermindering Grond landschapselementen gesubsidieerd aangelegd worden op landbouwgrond waarbij ook de waardevermindering van de grond financieel gecompenseerd wordt. In het verleden kon deze waardevermindering niet gecompenseerd worden waardoor de aanleg van landschapselementen vooral op agrarische bedrijven niet vaak plaatsvond. Voor informatie over deze regeling kan contact opgenomen worden met de VALA.
- Van 2005-2019 werd slechts een klein percentage van alle bermen in Berkelland ecologisch beheerd, het merendeel van de bermen werd geklepelend wat resulteerde in soortenarme, uniforme bermen. Sinds 2020 is het concept ecologisch bermbeheerplan al van kracht in de gemeente Berkelland waardoor anno 2021 50% van de bermen conform dit plan ecologisch beheerd worden. Insteek is om alle bermen ecologisch te gaan beheren dat wil zeggen: deels gefaseerd maaien en afvoeren van het maaisel en deels nietsdoen ten behoeve van de ontwikkeling van gelaagdheid van kruiden, struiken en jonge bomen onder laanbomen.
- Uitvoering van het project 'Gastheer van het Landschap' draagt indirect bij aan behoud en versterking van de biodiversiteit. Doel van dit project is om door educatie deelnemers bewust te maken van de waarde van het landschap.
- Het project Basiskwaliteit Natuur van Vogelbescherming omschrijft welke milieu-, inrichtings- en beheercondities in de verschillende landschappen aanwezig moeten zijn en welke hersteld moeten worden. De gemeente Berkelland is sinds 2021 één van de pilotgebieden voor dit project. Dit project ligt in het verlengde van dit biodiversiteitsplan. Samen met de verschillende actoren in het gebied wordt er vanuit deze pilot op detailniveau gekeken welke maatregelen nodig zijn om een basiskwaliteit voor natuur in de toekomst te garanderen.

Top 3 maatregelen met het grootste effect op vergroting biodiversiteit

Maatregel	Uit te voeren actie	Termijn	Financiering vanuit	Initiatiefnemer(s)	Samen met
Omvorming van intensieve landbouw naar natuurinclusieve landbouw. Er ontstaat daardoor een hogere biodiversiteit in akkers en weilanden. De belasting van het milieu door meststoffen en chemische bestrijdingsmiddelen in de bodem en het grondwater neemt af.	Agrarisers stimuleren om over te schakelen op natuurinclusieve landbouw.	2021-2030	Regeling Landschap, Regeling Waardevermindering grond en ANLb (Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer), diverse stimuleringsregelingen voor natuurinclusieve landbouw.	LTO, gemeente Berkelland, individuele agrariërs.	VAN Berkel en Slinge en VALA.
Optimaal ecologisch beheer van bermen en watergangen in de gehele gemeente Berkelland waardoor een betere verspreiding van soorten en betere genueitwisseling gaat plaatsvinden.	Opstellen en uitvoeren ecologisch beheerplan voor de watergangen, inclusief de oevers en de onderhoudspaden. Beheer van de bermen conform het ecologisch bermbeheerplan.	2021-2031	Het budget voor beheer van watergangen en wegbermen, mogelijk aangevuld door provinciale middelen.	Waterschap Rijn en IJssel en de gemeente Berkelland.	
Behoud, herstel en versterken van het netwerk van landschapselementen tussen bestaande terreinen in de gehele gemeente Berkelland.	Agrarisers stimuleren om over te schakelen op natuurinclusieve landbouw.	2021-2031	Stimuleren van inwoners om landschapselementen aan te leggen / te herstellen. Voortzetting groene handhaving.	Gemeente Berkelland, VAN Berkel en Slinge, VALA en terreineigenaren.	

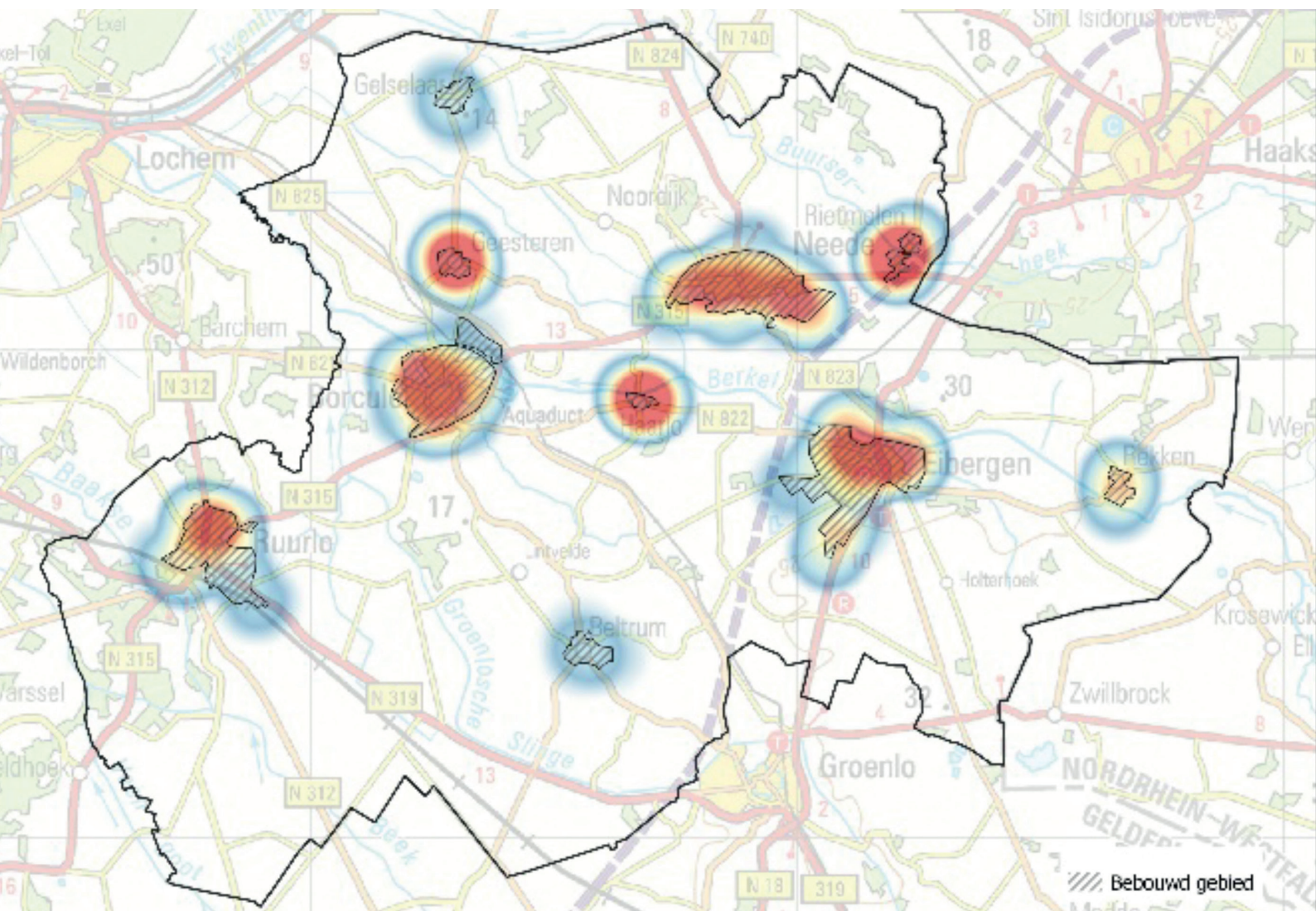

Deelgebied Bebouwd gebied

Ook de biodiversiteit in het bebouwd gebied binnen de gemeente Berkelland is bekeken. Het gaat hierbij specifiek om de woonkernen Beltrum, Borculo, Eibergen, Geesteren, Gelselaar, Haarlo, Neede, Noordijk, Rekken, Rietmolen en Ruurlo (zie figuur 9). Het stedelijk gebied, met een afwisseling tussen bebouwing, tuinen, openbaar groen en waterelementen, is voor een aantal soorten het kenmerkende habitat. Soorten als huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis, kauw, laatvlieger, steenmarter en Turkse tortel vinden hier hun belangrijkste leefgebied.

De hoogste biodiversiteit binnen dit deelgebied wordt met name in de grotere woonkernen behaald (zie figuur 9). Dit komt met name omdat hier een grotere afwisseling is tussen oude bebouwing, nieuwe bebouwing, groene begraaftplaatsen, waterelementen, parken, braakliggende percelen en bomenrijen. Met name in oude wijken worden de grootste populaties gebouwde bewonende vleermuizen, huismussen

en gierzwaluwen gevonden. Vooral de wat oudere bebouwing biedt nog voldoende mogelijkheden voor nest- en verblijfplaatsen onder dakpannen, in de spouwmuuren en achter regenpijpen. Helaas zijn veel moderne huizen en tuinen weinig interessant als leefgebied voor vogels, zoogdieren, insecten en daarmee ook vleermuizen. Kritische soorten van het stedelijk gebied, die afhankelijk zijn van voldoende braakliggende terreinen en andere ruige begroeiing met onkruiden, zoals de Europese kanarie, kuifleeuwerik en ringmus zijn nagenoeg verdwenen uit het bebouwd gebied. Bij voldoende afwisseling tussen bebouwing en robuuste groenstructuren zijn vleermuizen, egel, bunzing konijn en vogels als appelvink, goudvink, groenling en verschillende spechtensoorten ook in het stedelijk gebied te vinden. Bijzondere muurflora is zeldzaam. Op enkele oude en vochtige muren en in waterputten zijn nog enkele waarnemingen van soorten als blaasvaren, muurvaren, schubvaren, steenbreekvaren en tongvaren te vinden.

Figuur 9. Natuurwaardenkaart deelgebied Bebouwd gebied.

DEELGEBIED BEBOUWD GEBIED

De gestage achteruitgang van broedvogels in steden en dorpen in Nederland wijst erop dat de biodiversiteit in het bebouwde gebied achteruit gaat. In Berkelland zal dat niet anders zijn. Verstening van tuinen, nieuwbouw die niet toegankelijk is voor vogels en vleermuizen, het na-isoleren van woningen, groen dat opgeofferd

wordt voor nieuwbouw en niet op biodiversiteit gerichte inrichting en beheer van openbaar groen zijn enkele oorzaken van deze achteruitgang. Biodiversiteit stimuleren in de bebouwde omgeving kan op vele manieren. Dit plan geeft daarvoor verschillende mogelijkheden.

Ambassadeursoorten deelgebied bebouwd gebied

In bijlage 2 is uitgebreide informatie opgenomen over de ambassadeursoorten. Hieronder worden de ambassadeursoorten kort toegelicht.

Braamsluiper. De braamsluiper is een zangvogel die in de loop van april uit zijn overwinteringsgebied in Afrika terugkeert. De braamsluiper is als broedvogel vrijwel geheel uit het buitengebied verdwenen. Zijn ratelende zang wordt tegenwoordig vrijwel uitsluitend in de bebouwde kom gehoord waar structuurrijke tuinen en parken met dicht struikgewas de belangrijkste onderdelen van zijn leefgebied vormen.

Gierzwaluw. De gierzwaluw arriveert rond 30 april uit zijn overwinteringsgebied in Afrika. De gierzwaluw vliegt altijd, met uitzondering wanneer gebroed wordt. Oude stadswijken en gebouwen vormen het favoriete broedhabitat waar de gierzwaluw vooral onder dakpannen broedt. Door renovatie van oude gebouwen gaan vaak nestlocaties verloren. Zowel bij nieuwbouw als bij renovatie kan kunstmatige broedgelegenheid aangebracht worden.

Huismus. Huismussen broeden in een los kolonieverband. Het nest wordt vooral gemaakt onder dakpannen, in gaten en kieren van gebouwen en in mussenkasten. De soort is het talrijkst aanwezig in oudere buitenwijken, met rommelige tuinen. De afgelopen 20 jaar is de huismus sterk in aantal achteruit gegaan. Als er teveel hoge bomen verschijnen, verdwijnt de huismus. Door renovatie en naisolatie gaan vaak nestlocaties verloren. Zowel bij nieuwbouw als bij renovatie kan kunstmatige broedgelegenheid aangebracht worden.

Laatvlieger. Kraamkolonies van deze vleermuis komen voor zover bekend alleen in gebouwen voor. Ze wonen in de spouwmuur, achter de betimmering, onder daklijsten

en dakpannen of onder het lood rondom de schoorsteen. Soms worden ze ook op zolders aangetroffen. Bij renovatie en naisolatie van woningen gaan veel verblijfplaatsen verloren en worden levende dieren soms ingesloten met de dood tot gevolg. Vleermuizen zijn erg kwetsbaar omdat de vrouwtjes maar één of twee jongen per jaar krijgen.

Knelpunten

Gemeentelijk groen. Er zijn nog resterende oude beplanting welke bestaat uit uitheemse soorten en/of monoculturen. De meeste graslanden in de bebouwde kom worden intensief als gazon beheerd. Bomen kunnen vaak niet oud worden omdat ze ongeschikt zijn in allerlei ruimtelijke plannen. Groenstructuren zijn vaak onderbroken en vormen geen netwerk. De hiervoor genoemde punten hebben alle een negatieve impact op de biodiversiteit.

Straat- en trottoirkolken. Veel kleine dieren, vooral amfibieën, die op straat belanden kunnen door de trottoirbanden niet meer van de straat af komen en worden langs de trottoirbanden naar de trottoirkolken geleid waar ze vervolgens invallen en een gewisse dood tegemoet gaan. Na-isolering woningen en andere gebouwen. Als gevolg van de grote opgave om zoveel mogelijk energie te besparen worden bestaande woningen en gebouwen aanvullend geïsoleerd. Vaak komen daarbij vleermuizen, huismus en gierzwaluw in het gedrang. Vaste verblijf- en broedplaatsen van deze soorten verdwijnen.

Verstening tuinen en openbare ruimte. Door tijdgebrek en desinteresse voor groen is in de afgelopen jaren het groen in veel tuinen vervangen door steen. Ook is op verschillende plekken openbaar groen omgezet in onder andere parkeerplaatsen. Dit heeft grote nadelen voor de biodiversiteit en ook leidt dit tot hittestress en extra wateroverlast op momenten met veel neerslag. Door deze verstening daalt het grondwaterniveau en kan schade aan woningen (verzakkingen) ontstaan.

Grote klaproos

Chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest.

Gewasbeschermingsmiddelen die particulieren en bedrijven gebruiken zijn bestrijdingsmiddelen tegen onder andere onkruid, insecten, slakken en schimmels. De verkoop van gewasbeschermingsmiddelen aan

particulieren is in de periode 2014-2019 gestegen. Naast het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is ook het gebruik van kunstmest een belangrijke oorzaak voor de afname van de biodiversiteit in de bebouwde omgeving.

Invloed knelpunten op de ambassadeursoorten:

Knelpunten	Huismus	Laatvlieger	Gierzwaluw	Braamsluiper
Gemeentelijk groen	XX	XX	XX	XXX
Straat- en trottoirkolken				
Na-isolering gebouwing	XXX	XXX	XXX	
Verstening tuinen	XXX	XX	XX	XXX
????	XXX	XXX	XXX	XXX

Kansen

Natuurlijk gemeentelijk groen. Bij vervanging van bomen en struiken of bij nieuwaanleg kiezen voor inheemse soorten, waarbij autochtoon plantmateriaal gebruikt wordt. Monoculturen in beplantingen omvormen in soortenrijke beplantingen. Gazonbeheer vervangen door hooilandbeheer. Bij ruimtelijke plannen meer rekening houden met aanwezige (oude) bomen. Streven naar een aaneengesloten netwerk van duurzame groenstructuren (gemeentelijk groen én overig groen).

Aanpassen straat- en trottoirkolken. Straat- en trottoirkolken zodanig aanpassen dat minder dieren hier het slachtoffer van worden. Ook kunnen trottoirbanden die met het straatoppervlak een hoek van 90 graden maken vervangen door banden die een hoek van 45 graden of minder met de straat

maken. Diervriendelijke na-isolering woningen en andere gebouwen. Bij het isoleren van bestaande gebouwen gaan veel verblijfplaatsen van vleermuizen en broedlocaties van vogels verloren. In feite gaat het daarbij om overtreding van de Wet natuurbescherming. Door goede voorlichting kan dit grotendeels voorkomen worden.

Ontstening tuinen. Steen eruit, planten (die niet zijn behandeld met chemische bestrijdingsmiddelen) erin. Voorlichting aan inwoners. Koppelen aan bestrijding eikenprocessierups, hittestress, verdroging, groen is relaxed, etc.

Schade door katten verminderen. Bevolking voorlichten over schade door katten en wat je er aan kunt doen.

Invloed verzilvering kansen op de ambassadeursoorten:

Kansen	Huismus	Laatvlieger	Gierzwaluw	Braamsluiper
Natuurlijk gemeentelijk groen	X	X	X	X
Aanpassen straat- en trottoirkolken				
Diervriendelijke na-isolering bebouwing	X	X	X	
Ontstening tuinen	X	X	X	X
Schade door katten verminderen	X			X

Grote bonte specht

Uitgevoerde en actuele initiatieven

- Een deel van de gazons in de bebouwde kommen van de gemeente Berkelland wordt sinds enkele jaren meer ecologisch beheerd door ze minder vaak te maaien en het maaisel af te voeren. Hierdoor worden deze gazons kruiden- en bloemrijker.

Top 3 maatregelen met het grootste effect op vergroting biodiversiteit

Maatregel	Uit te voeren actie	Termijn	Financiering vanuit	Initiatiefnemer(s)	Samen met
Ecologisch inrichten van particuliere tuinen, schoolpleinen, industrieterreinen met inheems plantmateriaal.	Stimuleren bewustwording vanuit lopende herinrichting van openbare ruimte en/of civiele projecten en vervolgens gewenste maatregelen uitvoeren.	2021-2030	Soms zijn subsidiegelden vanuit provincie, rijk en/of gemeente beschikbaar voor terreinen met een openbare / gemeenschappelijke functie ivm versterken biodiversiteit.	Gemeente Berkelland.	Inwoners, ondernemers en (vrijwilligers) organisaties.
Optimaal ecologische inrichting en beheer van openbaar groen in de gehele gemeente Berkelland. Daardoor betere verspreiding en vestigingsmogelijkheden van soorten waardoor een betere genenuitwisseling gaat plaatsvinden.	Vanaf ontwerp tot aanleg en beheer van het openbaar groen inzetten op maximale verhoging van biodiversiteit.	2021-2031	Het budget voor groenbeheer en inrichting openbare ruimte.	Gemeente Berkelland.	Inwoners, ondernemers en (vrijwilligers) organisaties.
Optimaliseren van de groene hoofdstructuur binnen de bebouwde kom. Zorgen voor een betere verbinding met het buitengebied.	Inventariseren van hiaten in de huidige groene hoofdstructuur en vervolgens deze hiaten opvullen.	2021-2031	Bestaand budget groen en inrichting openbare ruimte	Gemeente Berkelland.	Inwoners, ondernemers en (vrijwilligers) organisaties.

Inspiratie voor bewustwording, beleving en handelen

De mogelijkheden om de biodiversiteit in de gemeente Berkelland te verhogen beperken zich niet tot de top-3-lijsten met initiatieven in dit biodiversiteitsplan. Op basis van de kansen- en knelpuntenanalyse zijn er, samen met de partners in het gebied, nog vele andere maatregelen mogelijk om het leefgebied van de aanwezige plant- en diersoorten te verbeteren. In dit hoofdstuk wordt voor verschillende actoren in het gebied (gemeente, inwoners, agrariërs, waterschap, terreinbeherende organisaties en overige)

beschreven welke aanvullende initiatieven ze kunnen oppakken om de biodiversiteit te verhogen. Dit hoofdstuk is vooral een oproep aan de lezer om aan de slag te gaan om de biodiversiteit te verbeteren. Wellicht ontstaan bij u nieuwe ideeën om de biodiversiteit te verhogen. Neem contact op met de gemeente indien u hulp nodig heeft om een idee verder uit te werken en tot uitvoer te brengen! Onderstaande tabellen geven mogelijke ideeën voor gemeente, inwoners, organisaties en ondernemers:

INRICHTING EN BEHEER

Onderwerp	Korte uitleg	Communicatie naar bewoners	Ambassadeursoort
1. Ecologisch berm- en slootkantbeheer	Bermen en sloten met ecologische potentie omvormen middels ecologisch beheer.	Informatiefolder; info op de website van de gemeente	Grasklokje, levendbarende hagedis, otter, weidebeekjuffer
2. Stoppen mee-maaaien gemeentelijke bermen door inwoners	Vanuit de gemeente actief communiceren naar bewoners om het beheer van de berm aan de gemeente over te laten om zo de biodiversiteit te vergroten.	Informatiefolder; info op de website van de gemeente	Grasklokje, levendbarende hagedis
3. Hooilandbeheer	Gazons en bermen in kernen van dorpen omvormen naar hooilandbeheer.	Informatiefolder; info op de website van de gemeente	Huismus, laatvlieger, braamsluiper
4. Aanleg en beheer waterelementen	Op diverse locaties binnen de gemeente nieuwe waterelementen aanleggen en bestaand beheer omvormen.	Informatiefolder; info op de website van de gemeente	Huismus, laatvlieger, braamsluiper
5. Inzaaien met inheemse kruidenmengsels	Bij afronding van civieltechnische werken wordt inheems plantmateriaal en kruidenmengsels ingezet.	Informatiefolder	Gewone grootoorvleermuis, huismus, patrijs
6. Herstel van oude landschapselementen door nieuwe aanplant	Op diverse locatie binnen de gemeente vervallen landschapselementen herstellen door aanplant inheemse soorten van autochtone afkomst.	Informatiefolder; info op de website van de gemeente	Boompieper, braamsluiper, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, patrijs
7. Aanplant bomen(lanen) en landschapselementen	Op diverse locatie binnen de gemeente nieuwe bomen en/of landschapselementen aanleggen, waarbij inheemse soorten van autochtone afkomst gebruikt worden.	Informatiefolder; info op de website van de gemeente	Kleine ijsvogelvinder, laatvlieger, boomkikker
8. Ecologische bestrijding van de eikenprocessierups	Middels inrichting en beheer van groen binnen de gemeente de eikenprocessierups op ecologisch verantwoorde wijze bestrijden. Plan van aanpak opstellen.	Plan van aanpak; Informatiefolder; info op de website van de gemeente	Boompieper, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, gierzwaluw, huismus
9. Bestrijding invasieve exoten	Plan van aanpak opstellen met als doel om samen met andere partijen in het gebied invasieve exoten structureel te bestrijden.	Plan van aanpak; Informatiefolder; info op de website van de gemeente	Grasklokje, boomkikker, levendbarende hagedis

Dagpauwoog

INFORMEREN EN ENTHOUSIASMEREN BEWONERS

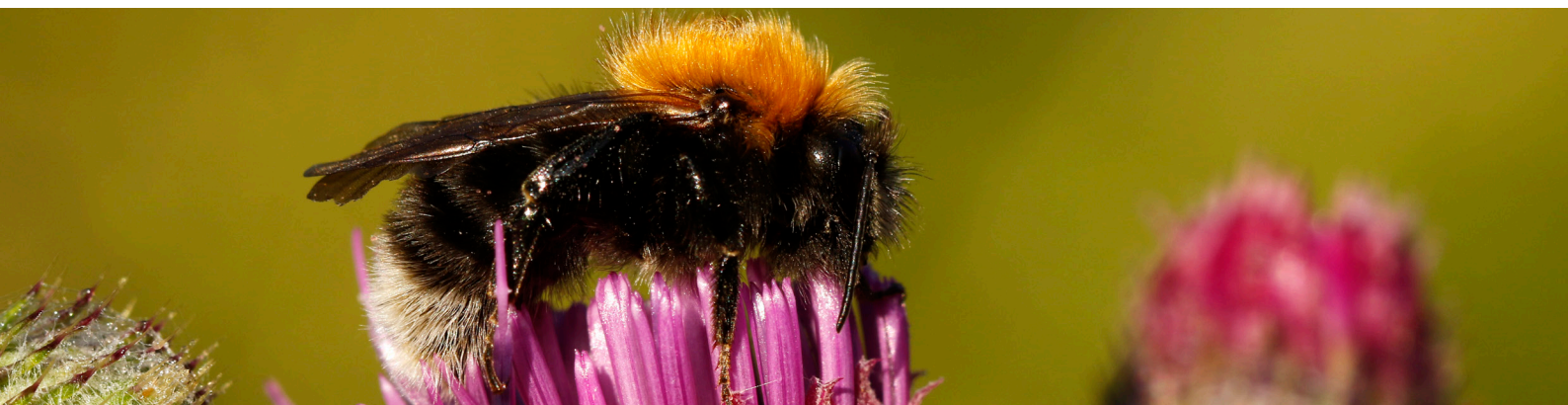
Onderwerp	Korte uitleg	Communicatie naar bewoners	Ambassadeursoort
1. Bijeenkomst natuur inclusief bouwen	Deze bijeenkomst wordt georganiseerd om geïnteresseerden te informeren over de mogelijkheden omtrent natuur inclusief bouwen.	Via de website van de gemeente, Achterhoeks nieuws.	Gewone grootoorvleermuis, gierzwaluw, huismus, laatvlieger
2. Biodiversiteits-educatie op basis- en middelbare scholen	Middels buitenonderwijs leerlingen het belang van biodiversiteit laten inzien en ervaren.		Boomkikker
3. Nieuws over biodiversiteit	Bewoners eens per maand middels een vaste pagina in een huis-aan-huis blad informeren over groene, regionale en landelijke activiteiten, presenteren van resultaten biodiversiteit burgerinitiatieven, artikel over biodiversiteit, etc.	Via de website van de gemeente, Achterhoeks nieuws.	Kleine ijsvogelvlieder
4. (Online) cursus 'Biodiversiteit in jouw tuin'	Een basiscursus (in samenwerking met IVN?) voor alle inwoners die iets willen leren over biodiversiteit in hun eigen tuin of buurt.	Via de website van de gemeente, Achterhoek nieuws.	Huisumus
5. Cursus Gastheer van het landschap organiseren voor recreatiebedrijven	Doel: Eigenaren / medewerkers van een recreatiebedrijf die bezoekers over de bijzonderheden van het landschap kunnen vertellen. Hierdoor toename van de kwaliteit van de dienstverlening.	Via de website van de gemeente, Achterhoek nieuws.	

Inwoners gemeente Berkelland

De inwoners van de gemeente Berkelland kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het vergroten van de biodiversiteit. Zij kunnen de biodiversiteit rond eigen huis en tuin verhogen, maar ook als vrijwilligers activiteiten oppakken die bijdragen aan verhoging van de biodiversiteit elders in de gemeente. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het openhouden van heide en bloemrijk grasland door

ongewenste boomopslag te verwijderen, het helpen met snoei- en zaagwerkzaamheden, het helpen bij de paddentrek, etc. Naast het uitvoeren van praktische zaken kunnen inwoners worden betrokken bij het inventariseren of monitoren van natuur(ontwikkeling) en wellicht dienen als een bron van kennis bij beleidsontwikkeling.

Onderwerp	Korte uitleg	Communicatie naar bewoners	Ambassadeursoort
1. Vergroenen van de tuin	Inwoners stimuleren hun tuinen te vergroenen. Meer groen in tuinen geeft meer planten en diersoorten een kans.	Informatiefolder. Zaadmengsel, plant, struik of boom cadeau geven. Website gemeente.	Braamsluiper, huismus, laatvlieger
2. Natuurdaken en groene gevels	Met de aanleg van natuurdaken kan, zonder beslag te doen op extra buitenruimte, veel ecologische- en leefkwaliteit worden toegevoegd in de bebouwde kom. Ook groene gevels kunnen de biodiversiteit versterken.	Informatiefolder. Bijeenkomst. Website gemeente.	Huisumus
3. Hooilandbeheer	Het stimuleren van bewoners om inheemse bloemen en planten te planten, nestkastjes op te hangen, composthoop aan te leggen, insecten-hotel te installeren, onkruid met de hand te verwijderen, tegels te vervangen door planten, 's avonds lichten in de tuin uit te doen, vijver aan te leggen, minder te maaien, e.d.	Informatiefolder. Bijeenkomst. Website gemeente.	Braamsluiper, gierzwaluw, huismus, laatvlieger
4. Vergroenen straat	Samen met buurtbewoners de straat vergroenen, door bijvoorbeeld aanplant van planten rondom de bomen in een straat.	Informeren van inwoners over dergelijke projecten uitgevoerd elders in het land. Website gemeente.	Huisumus, laatvlieger
5. Gebruik chemische bestrijdingsmiddelen verminderen	In de bebouwde kom is het gebruik van allerlei chemische bestrijdingsmiddelen misschien wel groter dan in de moderne landbouw.	Website gemeente, Achterhoeks Nieuws	Huisumus, laatvlieger

Boomhommel

Agrariërs

De achteruitgang in het aantal nuttige flora- en fauna-soorten (kruiden, bodemleven, bijen en andere insecten, etc.) op en rond landbouwbedrijven is zorgwekkend. Maar biodiversiteit is de basis voor landbouw: die zorgt voor de productie en heeft een belangrijke stabiliserende werking: ziektes, plagen en schadelijke emissies blijven binnen de perken en bovendien levert biodiversiteit natuurwaarde op

(bron: Louis Bolk Instituut). De gemeente Berkelland is een plattelandsgemeente met een cultuurlandschap waarin het agrarisch gebruik de belangrijkste rol speelt.

Agrariërs kunnen dus een belangrijke rol spelen in het verhogen van de biodiversiteit binnen de gemeente Berkelland en daar zelf ook erg veel baat bij hebben.

Onderwerp	Korte uitleg	Communicatie naar bewoners	Ambassadeursoort
1. De bodembio-logie als basis	Hoe beter de bodembiodiversiteit en de bodemstructuur zijn ontwikkeld, hoe beter de (gewas)opbrengsten zijn. Bodem is de basis van gezond voedsel, maar een levende bodem is ook de basis van biodiversiteit én speelt een rol bij klimaat, zowel bij vastleggen van CO ₂ als bij het inspelen op klimaatverandering.	Cursus bodembio-logie	Kievit, patrijs, steenuil
2. Akkerranden en kruidenrijke akkers	Kruidenrijke akkerranden en kruidenrijke akkers vormen een belangrijke voedselbron voor akkervogels zoals de patrijs en de geelgors. Akkerranden kunnen een belangrijke rol spelen in de natuurlijke bestrijding van plaaginsecten in de aangrenzende akkers.	Via VALA	Patrijs, steenuil
3. Weidevogel-vriendelijk beheer	Weidevogels hebben moeite te overleven door de steeds verdere intensivering van de landbouw. De vogelpopulatie van deze soorten is nu tot kritieke aantallen gedaald omdat er vooral te weinig kuikens kunnen overleven op het boerenland. Door weidevogelvriendelijk beheer neemt de overleving van kuikens toe.	Informatie en oproep voor hulp bij vrijwillige nestbescherming weidevogels	Kievit, patrijs
4. Aanplant oude fruitboomrassen	Op veel erven is de hoogstam boomgaard verdwenen. Door in verval geraakte boomgaarden weer te herstellen en nieuwe boomgaarden bij erven aan te leggen kan de biodiversiteit op erven een flinke impuls krijgen.	Via VAN Berkel & Slinge	Steenuil
5. Herstel van de groenblauwe dooradering	Onder groenblauwe dooradering worden landschapselementen verstaan in het landelijk gebied, zoals bermen, sloten, perceelsranden en houtwallen. Veel van deze elementen zijn lijnvormig en omsluiten de agrarische percelen waardoor ze een netwerk vormen. Sinds halverwege vorige eeuw verdwijnen deze elementen uit het landschap door intensivering van het agrarisch gebruik.	Via VAN Berkel & Slinge	Weidebeekjuffer, patrijs, levendbarende hagedis

Tabel loopt door op de volgende pagina >

Onderwerp	Korte uitleg	Communicatie naar bewoners	Ambassadeursoort
6. Stimuleren van agrarisch natuurbeheer	Het agrarisch natuurbeheer levert in het landelijk gebied een belangrijke bijdrage aan het behoud en herstel van de biodiversiteit en landschappelijke waarden.	Via VALA / VAN Berkel & Slinge	Kievit, patrijs, steenuil
7. Bijeenkomst natuur inclusieve landbouw	Deze bijeenkomst wordt georganiseerd t.b.v. de agrarisch sector en is bedoeld om kennis uit te wisselen en om bekendheid en gebruik van bestaande regelingen en mogelijkheden te vergroten	Via de website van de gemeente, Achterhoeks nieuws	Kievit, patrijs
8. Behouden en realisatie van overhoekjes, hagen, heggen, groene erven, poelen e.d.	Kleine landschapselementen bestaan uit soorten of levensgemeenschappen die ook een belangrijk onderdeel zijn van de biodiversiteit.	Via VAN Berkel & Slinge	Boomkikker, gevlekte orchis, levendbarende hagedis, patrijs
9. Meedoen met BIMAG	LTO Noord, BoerenNatuur en de Vlinderstichting hebben onder de noemer Boeren InsectenMonitoring Agrarische Gebieden (BIMAG) gezamenlijk een programma opgezet om boeren zelf (dag- en nacht)vlinders te laten monitoren in het agrarisch gebied.	Achterhoeks Nieuws, Website gemeente	Gewone grootoorvleermuis, laatvlieger

Appelpad wilgen knotten

Waterschap

Naast het feit dat het waterschap een civieltechnische organisatie is, heeft het ook een belangrijke taak als maatschappelijke partner om maatschappelijke opgaven zoals de energietransitie, verduurzaming van de landbouw, verstedelijking, klimaatadaptatie en de versterking van de biodiversiteit, op te pakken. Waterschap Rijn en IJssel beheert binnen de gemeente Berkelland vele kilometers watergangen. Om deze in goede staat te houden, voert het waterschap onderhoud uit zoals maaien, baggeren en het onderhouden van onder andere groen, stuwen en gemalen. Door onderhoud en beheer aan te passen kan de biodiversiteit worden verhoogd. Tevens lopen belangrijke ecologische verbindingzones via de watergangen van Waterschap Rijn en IJssel.

Middels inrichting, beheer en onderhoud kan het waterschap deze ecologische verbindingen verder optimaliseren en de biodiversiteit verhogen. Het waterschap kan niet alleen een belangrijke bijdrage leveren aan haar eigen biodiversiteitsdoelen, maar ook aan die van de gemeente Berkelland. Door samen te werken en gebruik te maken van elkaars kennis en ervaringen kunnen Waterschap Rijn & IJssel, de gemeente Berkelland, inwoners en andere relevante partijen werken aan het verhogen van de biodiversiteit binnen de gemeente.

Onderwerp	Korte uitleg	Ambassadeursoort
1. Bestrijding invasieve exoten	Invasieve exoten kunnen naast het beschadigen van dijken en watergangen, of het belemmeren van de aan- en afvoer van water ook de biodiversiteit onder druk zetten en het voortbestaan van inheemse dieren en planten bedreigen.	Weidebeekjuffer
2. Natuurlijk beekherstel	Water en natuur horen bij elkaar. In de afgelopen jaren zijn veel projecten uitgevoerd die dit onderkennen. Hiervan zijn beekherstelprojecten goede voorbeelden.	IJsvogel, otter, weidebeekjuffer, winde
3. Hermeandering	Water en natuur horen bij elkaar. In de afgelopen jaren zijn veel projecten uitgevoerd die dit onderkennen. Hiervan zijn hermeanderingprojecten goede voorbeelden.	Winde
4. Natuurvriendelijke oevers	Water en natuur horen bij elkaar. In de afgelopen jaren zijn veel projecten uitgevoerd die dit onderkennen. Hiervan zijn projecten waarbij oevers natuurvriendelijker zijn gemaakt goede voorbeelden.	IJsvogel, otter, weidebeekjuffer, winde
5. Vismigratie	Vispasseerbaar maken of opheffen van barrières als stuwen en sluizen.	Winde
6. Ecologische verbindingzones	Belangrijke ecologische verbindingzones lopen via watergangen van het waterschap. Versterking van die functie is op allerlei wijzen mogelijk, bijvoorbeeld door natuurontwikkeling langs de watergang, aangepast beheer of nieuwe aanplant.	IJsvogel, otter, weidebeekjuffer, winde
7. Natuurvriendelijk maaibeheer en baggeren	Watergangen met ecologische potentie omvormen middels ecologisch beheer.	Weidebeekjuffer, winde

Terreinbeherende organisaties

Veel plant- en diersoorten komen in natuurgebieden voor. Deze natuurgebieden worden in het algemeen beheerd door de terreinbeherende organisaties als Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Het Geldersch Landschap.

Zij hebben dus een aanzienlijke verantwoordelijkheid voor het behoud van een groot deel van onze biodiversiteit. Daarnaast hebben zij te maken met het feit dat de natuurgebieden grenzen aan bijvoorbeeld agrarische gebied, water gangen, gemeentelijke bermen e.d. Tussen natuurgebieden en aangrenzende functies vindt altijd een wisselwerking plaats, zo heeft bijvoorbeeld het beheer van aangrenzende agrarische percelen invloed op de natuurwaarden in een natuurgebied of akkerrandenbeheer op een perceel levert meer winst op als het perceel gelegen is naast een natuur

gebied. Juist door samen te werken met andere partijen in het gebied kunnen terreinbeherende organisaties een belangrijke bijdragen leveren aan het verhogen van de biodiversiteit, ook buiten de natuurgebieden. Door samen in te zetten op het verbinden van gebieden en het verbeteren van de biodiversiteit kan meer resultaat worden behaald.

Onderwerp	Korte uitleg	Ambassadeursoort
Vernattingsmaatregelen bos	Veel bossen leiden onder verdroging. Herstel van de waterhuishouding is belangrijk.	Boompieper, bosuil, gevlekte orchis, gewone grootoorvleermuis, kleine ijsvogelvinder, levendbarende hagedis
Bestrijden invasieve exoten	Japanse duizendknoop, bonte gele dovenetel, reuzenberenklauw etc.	Gevlekte orchis
Natuurvriendelijk bosbeheer (omvorming naar natuurlijke bostypen)	Omvormen van monoculturen en bospercelen met veel exoten naar meer natuurlijke bostypen	Gewone grootoorvleermuis, kleine ijsvogelvinder
Ecologisch verantwoord kappen en dunnen	Bosbodem niet kapot rijden met zwaar materieel, takhout en snoeiafval opruimen, bodem niet frezen na kaalkap.	Kleine ijsvogelvinder, levendbarende hagedis
Bosrandenbeheer	Hakhoutbeheer bosranden, stimuleren natuurlijke bosmantel	Boompieper, kleine ijsvogelvinder, levendbarende hagedis
Herstel mineralenbalans bodem natuurgebieden	Op steeds meer plaatsen in Nederland wordt steenmeel uitgestrooid in natuurgebieden (voor herstel van de verstoorde mineralenbalans).	Boompieper, bosuil, gevlekte orchis, gewone grootoorvleermuis, kleine ijsvogelvinder, levendbarende hagedis
Robuust maken ecologisch netwerk	Verbindingszones tussen natuurgebieden versterken	Kleine ijsvogelvinder, gevlekte orchis

Overige

In de gemeente Berkeland zijn naast bovengenoemde actoren in de gemeente nog veel meer partijen die een bijdrage kunnen leveren aan het verhogen van de

biodiversiteit. In onderstaande tabel zijn als voorbeeld en ter inspiratie voor een aantal partijen mogelijke ideeën opgeschreven.

Doelgroep	Onderwerp	Korte uitleg	Ambassadeursoort
Energieleveranciers	Biodiversiteit bij aanleg zonnenvelden	Uitgangspunt is dat bij de aanleg van een zonneakker een bijdrage wordt geleverd aan de biodiversiteit. Landschapsherstel kans soms ook een kans zijn	Patrijs
Bedrijvenpark-management	Vergroenen van bedrijventerreinen.	Bedrijventerreinen duurzamer, leefbaarder en veerkrachtiger te maken. Individuele of samenwerkende bedrijven kunnen veel maatregelen nemen om biodiversiteit te versterken en tegelijkertijd het werkklimaat te verbeteren..	Braamsluiper, laatvlieger
Bedrijven	Natuurdaken en groene gevels	Stimuleren aanleg van natuurdaken en groene gevels. Met de aanleg van natuurdaken kan, zonder beslag te doen op extra buitenruimte, veel ecologische- en leefkwaliteit toegevoegd worden aan de omgeving. Ook groene gevels kunnen de biodiversiteit versterken.	Gierzwaluw, huismus, laatvlieger
IVN, Vogelwerkgroep, VAN Berkel en Slinge	Monitoring biodiversiteit	Zoveel mogelijk mensen enthousiast maken om vogels, vlinders etc. te monitoren. Hierdoor wordt de kennis over biodiversiteit enorm vergroot, inclusief de drive om biodiversiteit te vergroten.	

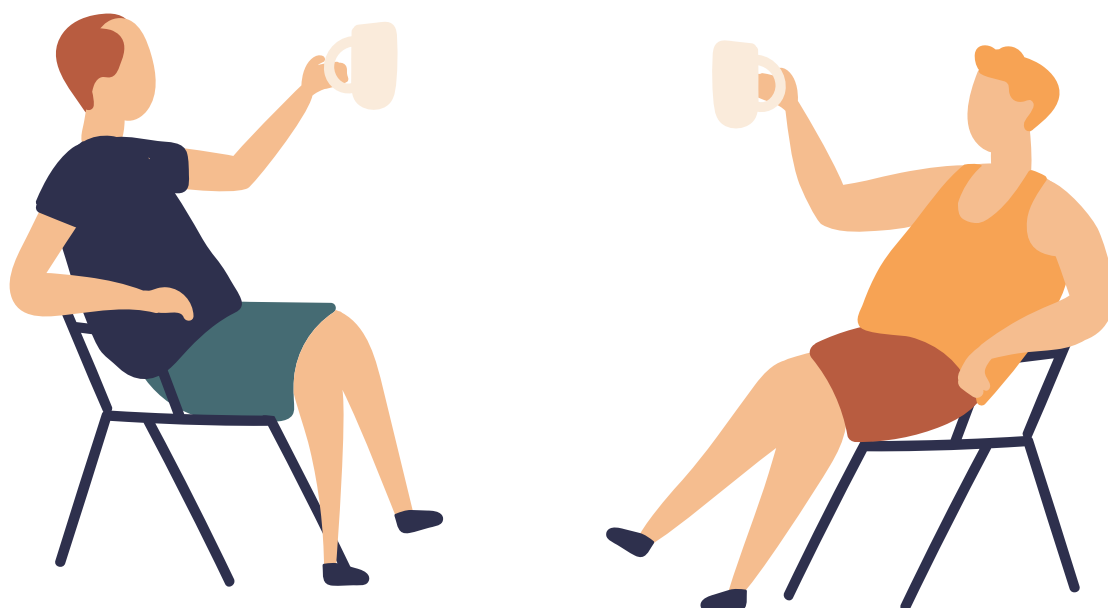

Echte koekoeksbloem

Communicatie

Het biodiversiteitsplan is een momentopname en inspiratiedocument dat met 1 keer lezen niet direct zorgt voor een duurzame verandering. Voor de uitvoering van het biodiversiteitsplan is het daarom zeer belangrijk het publiek regelmatig via allerlei communicatiekanalen te informeren en te stimuleren om na te denken over

biodiversiteit. Dat kan bijvoorbeeld via een vaste pagina in het wekelijkse huis-aan-huis blad of via een pagina op de website van de gemeente. Maar ook het organiseren van bijeenkomsten over uiteenlopende onderwerpen die met biodiversiteit te maken hebben kan hier aan bijdragen.

Bijlagen

Bijlage 1. Overzicht kenmerkende soorten

Bijlage 2. Beschrijving van de ambassadeursoorten

Bijlage 3. Maatregelen ambassadeursoorten

Bijlage 1. Overzicht van de kenmerkende soorten

In deze bijlage is een overzicht opgenomen van de kenmerkende dier- en plantensoorten waarvan de verspreiding is gebruikt voor het samenstellen van de natuurwaardenkaarten. Aan deze soorten is een puntenwaardering van 1 t/m 5 toegekend, gebaseerd op de in de tabel genoemde statussen van elke soort. In de natuurwaardenkaarten telt de puntenwaardering zoals weergegeven in deze twee tabellen mee. Een soort met een totaalscore van 5 weegt bijvoorbeeld in deze kaarten 5 maal zo zwaar als een soort met een totaalscore van 1.

Kenmerkende fauna

	Puntenwaardering								Per deelgebied is aangekruisd welke soorten kenmerkend zijn				
	Wet natuurbescherming			Overig									
Soort	Vogelrichtlijn	Habitatrichtlijn	Overige soorten	Rode Lijst	Kenmerkend	x-factor	Biodiversiteit	Totaal	Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden	Bossen	Beken en rivieren	Agrarisch cultuurlandschap	Bebouw gebied
Alpenwatersalamander			1		1		1	3					
Appelvink	1				1		1	3		x			x
Argusvlinder					1	3	1	5				x	
Atalanta							1	1					
Azuurwaterjuffer							1	1					
Baardveermuis		1			1	1	1	4		x			
Baars							1	1					
Bandheidlibel					1	2	1	4			x		
Bastaardkikker			1				1	2					
beekforel				1	1		1	3			x		
Beekoevertlibel					1	2	1	4			x		
Beekprik		1	1	1	1		1	5			x		
Beekrombout			1	1	1	1	1	5			x		
Bergeend	1				1		1	3					
Bermpje					1		1	2			x		
Bittervoorn		1			1		1	3			x		
Blankvoorn							1	1					
Blauwband					1		1	2					
Blauwborst					1	2	1	4	x				
Blauwe breedscheenjuffer						1	1	2			x		
Blauwe glazenmaker							1	1					
Blauwe Reiger	1						1	2					
Bloedrode heidelibel							1	1					
Boerenwaluw	1			1	1		1	4				x	
Bont dikkopje					1	3	1	5	x	x			
Bont zandoogje							1	1					
Bonte Vliegenvanger	1						1	2					
Boomblauwtje							1	1					
Boomkikker		1		1	1	1	1	5				x	
Boomklever	1				1		1	3		x			
Boomkruiper	1						1	2		x			
Boomleeuwerik	1				1	1	1	4	x				
Boommarter			1	1	1		1	4		x			
Boompieper	1				1		1	3	x				
Boomvalk	1			1	1		1	4					
Bosbeekjuffer			1	1	1	1	1	5			x		
Bosmuis			1				1	2					
Bosrietzanger	1						1	2					
Bosuil	1						1	2		x			
Braamsluiper	1					1	1	3				x	x
Brandgans	1						1	2					
Brandts veermuis		1			1	1	1	4		x			
Brasem							1	1					
Brasem/Kolblei							1	1					
Bruin blauwtje				1	1		1	3					
Bruin zandoogje					1		1	2				x	
Bruine glazenmaker						1	1	2					
Bruine kikker			1				1	2					
Bruine korenbout					1	1	1	3			x		
Bruine rat							1	1					
Bruine winterjuffer						2	1	3					
Bruinrode heidelibel							1	1					

	Puntenwaardering								Per deelgebied is aangekruisd welke soorten kenmerkend zijn				
	Wet natuurbescherming			Overig									
	Vogelrichtlijn	Habitatrichtlijn	Overige soorten	Rode Lijst	Kenmerkend	x-factor	Biodiversiteit	Totaal	Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden	Bossen	Beken en rivieren	Agrarisch cultuurlandschap	Bebouw gebied
Soort													
Bruinrode/Steenrode heidelibel							1	1					
Buizerd	1						1	2					
Bunzing			1	1	1		1	4			x		
Citroenvlinder							1	1					
Dagpauwoog							1	1					
Dambordje					1	3	1	5					
Das			1		1	1	1	4				x	
Distelvlinder							1	1					
Dodaars	1				1	1	1	4	x				
Draaihals	1			1	1	1	1	5	x				
Driedoornige stekelbaars							1	1					
Dwergmuis			1				1	2					
Dwergspitsmuis			1				1	2					
Edelhert			1				1	2					
Eekhoorn			1		1		1	3					
Egel			1	1			1	3					
Eikenpage					1		1	2					
Ekster	1						1	2					
Europese aal						2	1	3					
Europese Kanarie	1			1	1	1	1	5					x
Europese meerval							1	1					
Fazant	1						1	2				x	
Fitis	1						1	2					
Fluiter	1				1	1	1	4		x			
Franjestaart		1			1	1	1	4		x			
Fuut	1						1	2					
Gaai	1						1	2					
Geelgors	1				1	1	1	4				x	
Geelsprietdikkopje				1	1	1	1	4	x				
GeelVekheidelibel						1	1	2					
Gehakelde aurelia							1	1					
Gekraagde Roodstaart	1				1	1	1	4				x	
Gele Kwikstaart	1			1	1		1	4				x	
gele luzernevlinder				1			1	2					
Gentiaanblauwtje				1	1	2	1	5	x				
Geoorde Fuut	1				1	2	1	5	x				
Gevekte witsnuitlibel		1		1	1	1	1	5	x				
Gewone bosspitsmuis			1				1	2					
Gewone dwergveermuis		1					1	2					x
Gewone grootoorveermuis		1			1		1	3		x		x	x
Gewone oeverlibel							1	1					
Gewone pad			1				1	2					
Gewone pantserjuffer							1	1					
Gewone/Grijze grootoorveermuis		1			1		1	3					
Gewone/Kleine/Ruige dwergveermuis		1					1	2					
Gewone/Tweekleurige bosspitsmuis							1	1					
Giebel							1	1					
Gierzwaluw	1					2	1	4					x
Glanskop	1						1	2		x			
Glassnijder					1		1	2					
Goudhaan	1						1	2		x			
Goudvink	1						1	2		x			
Grasmus	1				1		1	3				x	
Graspieper	1			1	1		1	4				x	
Grauwe Gans	1						1	2					
Grauwe Vliegenvanger	1			1	1		1	4					
Groene kikker (Onb.)			1				1	2					
Groene Specht	1				1		1	3				x	
Groenling	1						1	2					x
Groentje					1	2	1	4	x				
Groot dikkopje					1		1	2					
Groot koolwitje							1	1					
Grote Bamsijs	1						1	2					
Grote Bonte Specht	1						1	2					
Grote bosmuis			1	1	1		1	4					
Grote Canadese gans	1						1	2					
Grote Gele Kwikstaart	1				1	2	1	5			x		
Grote Karekiet	1			1	1	1	1	5					
Grote keizerlibel							1	1					
Grote Lijster	1			1		1	1	4				x	
Grote modderkruiper		1	1	1	1		1	5			x		
Grote roodoogjuffer							1	1					
Grote vos			1	1	1		1	4					
Grote weerschijnvlinder			1		1	2	1	5		x			
Grote Zaagbek	1						1	2					
Grutto	1			1	1		1	4				x	
Haas			1				1	2					

	Puntenwaardering								Per deelgebied is aangekruisd welke soorten kenmerkend zijn				
	Wet natuurbescherming			Overig									
	Vogelrichtlijn	Habitatrichtlijn	Overige soorten	Rode Lijst	Kenmerkend	x-factor	Biodiversiteit	Totaal	Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden	Bossen	Beken en rivieren	Agrarisch cultuurlandschap	Bebouw gebied
Soort													
Heideblauwtje				1	1	2	1	5	x				
Heikikker		1			1	2	1	5	x				
Hermelijn			1	1	1		1	4				x	
Holenduif	1						1	2				x	
Hooibeestje					1		1	2					
Hop	1			1	1		1	4				x	
Houtduif	1						1	2					
Houtpantserjuffer							1	1					
Houtsnip	1				1	1	1	4		x			
Huismuis							1	1					
Huismus	1			1	1		1	4					x
Huisspitsmuis			1				1	2					
Huiszwaluw	1			1	1		1	4				x	
Icarusblauwtje					1	1	1	3					
Iepenpage			1		1	2	1	5					
IJsvogel	1					2	1	4			x		
Kamsalamander		1		1	1		1	4				x	
Kanaaljuffer					1		1	2					
Kauw	1						1	2				x	x
Keizersmantel					1	2	1	4		x			
Kerkuil	1				1		1	3				x	
Kievt	1				1		1	3				x	
Klein geaderd witje							1	1					
Klein koolwitje							1	1					
Kleine Bonte Specht	1				1		1	3		x			
kleine ijsvogelvinder			1	1	1		1	4		x			
Kleine Karekiet	1						1	2					
Kleine modderkruiper		1			1		1	3			x		
kleine parelmoervlinder				1	1		1	3				x	
Kleine Plevier	1				1		1	3					
Kleine roodoogjuffer							1	1					
Kleine vos							1	1					
Kleine vuurvinder					1		1	2					
Kleine watersalamander			1				1	2					
Kleine Zilverreiger	1						1	2					
Kneu	1			1	1		1	4				x	
Knobbelzwaan	1						1	2					
Koekoek	1			1	1		1	4					
Koevinkje					1		1	2					
Kokmeeuw	1						1	2					
Kolblei							1	1					
Kolgans	1						1	2					
Konijn			1	1			1	3					
Koninginnenpage						2	1	3				x	
Koolmees	1						1	2					
Koolwitje (soort onbepaald)							1	1					
Koperwiek	1						1	2					
Kopvoorn				1	1	1	1	4			x		
Koraaljuffer					1	2	1	4	x				
Krakeend	1						1	2					
Kramsvogel	1			1			1	3					
Kruisbek	1				1		1	3		x			
Kuifeend	1						1	2					
Kuifmees	1						1	2		x			
Kwartel	1				1	1	1	4				x	
Laatvlieger		1		1	1		1	4					x
Landkaartje							1	1					
Levendbarende hagedis			1	1	1		1	4	x				
Matkop	1			1	1		1	4		x			
Meerkikker			1				1	2			x		
Meerkoet	1						1	2					
Merel	1						1	2					
Metaalglanslibel							1	1					
Middelste Bonte Specht	1				1	1	1	4		x			
Mol			1				1	2				x	
Nachtegaal	1			1	1		1	4			x	x	
Nachtzwaluw	1				1	2	1	5	x				
Noordse witsnuitlibel					1	2	1	4	x				
Oeverloper	1			1			1	3					
Oeverzwaluw	1				1		1	3					
Ooievaar	1					2	1	4					
Oostelijke vos							1	1					
Oranje luzemewlinder							1	1					
Oranjetipje					1		1	2				x	
Paardenbijter							1	1					
Patrijs	1			1	1		1	4				x	
Pimpelmees	1						1	2					

Soort	Puntenwaardering							Per deelgebied is aangekruisd welke soorten kenmerkend zijn				
	Wet natuurbescherming			Overig				Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden	Bossen	Beken en rivieren	Agrarisch cultuurlandschap	Bebouw gebied
	Vogelrichtlijn	Habitatrichtlijn	Overige soorten	Rode Lijst	Kenmerkend	x-factor	Biodiversiteit					
Plasrombout					1		1	2				
Platbuik							1	1				
Poelkikker		1			1		1	3				
Pos	1						1	2				
Putter	1						1	2				
Raaf	1			1	1		1	4				
Ransuil	1			1		1	1	4			x	
Ree			1				1	2				
Rietgors	1						1	2	x		x	
Rietvoorn							1	1				
Rietzanger	1				1	1	1	4	x		x	
Ringmus	1			1	1		1	4			x	
Ringslang		1		1	1		1	4				
Rivieronderpad		1		1	1		1	4			x	
Riviergrondel					1	1	1	3			x	
Roek	1						1	2				
Roodborst	1						1	2				
Roodborsttapuit	1				1		1	3			x	
Rosse veermuis		1		1	1		1	4		x		
Rosse woelmuis			1				1	2				
Ruige dwergveermuis		1			1		1	3				
Scheefbloemwitje						1	1	2				x
Scholekster	1					2	1	4			x	
Serpeling				1	1	1	1	4		x		
Sijs	1						1	2		x		
Slechtvalk	1						1	2				
Slobeend	1			1	1		1	4				
Smaragdlibel							1	1				
Smient	1			1			1	3				
Snoek							1	1				
Snor				1	1	1	1	4	x		x	
Sperwer	1						1	2				
Spotvogel	1			1	1		1	4			x	
Spreeuw	1						1	2				
Sprinkhaanzanger	1				1	1	1	4	x			
Staartblauwtje					1	2	1	4				
Staartmees	1						1	2				
Steenmarter			1				1	2				
Steenrode heidelibel							1	1				
Steenuil	1			1	1		1	4			x	
Stormmeeuw	1						1	2				
Tafeleend	1						1	2				
Tangpantserjuffer					1		1	2				
Tapuit	1			1			1	3				
Tengere grasjuffer					1		1	2				
Tengere pantserjuffer					1		1	2				
Tiendoomige stekelbaars							1	1				
Tijftjaf	1						1	2				
Torenvalk	1			1	1		1	4			x	
Tuinfluit	1						1	2				
Tureluur	1			1	1		1	4			x	
Turkse Tortel	1						1	2				x
Variabele waterjuffer				1			1	2				
Veldleeuwerik	1				1	1	1	4			x	
Veldmuis			1				1	2			x	
Venglazenmaker				1	1	1	1	4	x			
Verwitsnuitlibel				1	1	1	1	4	x			
Vetje					1	1	1	3		x		
Vierlek							1	1				
Vink	1						1	2				
Visdief	1			1	1		1	4				
Vos			1				1	2				
Vroege glazenmaker					1	1	1	3			x	
Vuurgoudhaan	1				1		1	3		x		
Vuurjuffer							1	1				
Vuurlibel					1		1	2				
Waterhoen	1						1	2				
Waterral	1				1	1	1	4	x			
Watersnip	1			1	1		1	4	x			
Watersnuffel							1	1				
Waterspreeuw	1				1		1	3			x	
Waterveermuis		1			1	1	1	4			x	
Weidebeekjuffer					1	1	1	3			x	
Wespendief	1				1	1	1	4				
Wezel			1	1	1		1	4				
Wielewaal	1			1	1		1	4		x	x	
Wild zwijn			1				1	2				

	Puntenwaardering								Per deelgebied is aangekruisd welke soorten kenmerkend zijn				
	Wet natuurbescherming			Overig									
Soort	Vogelrichtlijn	Habitatrichtlijn	Overige soorten	Rode Lijst	Kenmerkend	x-factor	Biodiversiteit	Totaal	Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden	Bossen	Beken en rivieren	Agrarisch cultuurlandschap	Bebouw gebied
Wintertaling	1			1	1		1	4	x				
Witgat	1						1	2					
Witte Kwikstaart	1						1	2				x	
Woelrat			1				1	2					
Woelrat/Molmuis			1				1	2					
Wulp	1			1	1		1	4				x	
Zadellibel							1	1					
Zanglijster	1						1	2					
Zeelt							1	1					
Zilvermeeuw	1						1	2					
Zomertaling	1			1	1		1	4				x	
Zomertortel	1			1	1		1	4				x	
Zuidelijke glazenmaker							1	1					
Zuidelijke heidelibel							1	1					
Zuidelijke oeverlibel				1			1	2					
Zwarte heidelibel					1		1	2					
Zwarte Kraai	1						1	2				x	
Zwarte Mees	1			1			1	3		x			
Zwarte Roodstaart	1						1	2					x
Zwarte Specht	1				1		1	3		x			
Zwartkop	1						1	2					
Zwartspruitdikkopje					1		1	2					
Zwervende heidelibel							1	1					
Zwervende pantserjuffer					1		1	2					

Kenmerkende flora

	Puntenwaardering								Per deelgebied is aangekruisd welke soorten kenmerkend zijn				
	Wet natuurbescherming			Overig									
	Vogelrichtlijn	Habitatrichtlijn	Overige soorten	Rode Lijst	Kenmerkend	x-factor	Biodiversiteit	Totaal	Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden	Bossen	Beken en rivieren	Agrarisch cultuurlandschap	Bebouw gebied
Soort													
Beemdkroon				1	1	1	1	4	x				
Beenbreek				1	1	2	1	5	x				
Bevertjes				1	1	1	1	4	x				
Blaasvaren			1	1	1	1	1	5		x			x
Blauw walstro				1	1	2	1	5				x	
Blauwe knoop				1	1	1	1	4	x			x	
Bolderik				1	1	1	1	4				x	
Bonte paardenstaart				1	1	2	1	5		x	x		
Borstelgras				1	1	1	1	4	x				
Bosaardbei				1	1	1	1	4		x			
Bospaardenstaart				1	1	1	1	4		x			
Brede waterpest				1	1	1	1	4			x		
Dauwnetel				1	1	1	1	4				x	
Donkergroene basterdwederik				1	1	1	1	4		x	x		
Draadgentiaan				1	1	1	1	4	x				
Dubbelloof				1	1	1	1	4		x			
Dwergbloem				1	1	1	1	4	x				
Dwergvlas				1	1	1	1	4	x				
Echte guldenroede				1	1	2	1	5		x		x	
Eenarig wollegras				1	1	2	1	5	x				
Engels gras				1	1	1	1	4					
Franse silene				1	1	1	1	4			x		
Galigaan				1	1	1	1	4	x				
Geelhartje				1	1	1	1	4	x				
Gele komoelje				1	1	1	1	4		x			
Gevlekte orchis				1	1	1	1	4	x				
Gewone agrimonie				1	1	1	1	4			x	x	
Grondster				1	1	1	1	4	x			x	
Grote wolfsklauw				1	1	2	1	5	x	x			
Heidekartelblad				1	1	1	1	4	x				
Heidemelkvooltje				1	1	2	1	5	x				
Hondsvooltje				1	1	1	1	4	x				
Jeneverbes				1	1	1	1	4	x				
Kamgras				1	1	1	1	4	x		x	x	
Kattendoorn				1	1	1	1	4			x		
Klein warkruid				1	1	1	1	4	x				
Kleine bevelmel				1	1	2	1	5		x	x		
Kleine valeriaan				1	1	2	1	5		x			
Klimopklokje				1	1	1	1	4	x	x	x		
Klimopwaterranonkel				1	1	2	1	5			x		
Klokjesgentiaan				1	1	1	1	4	x				
Korenbloem				1	1	1	1	4				x	
Krabbenscheer				1	1	1	1	4					
Kranssalie				1	1	1	1	4					
Kruidvier				1	1	1	1	4			x		
Kruipbrem				1	1	1	1	4	x				
Lathyruswikke				1	1	1	1	4	x			x	
Lavendelhei				1	1	2	1	5	x				
Liggende vleugeltjesbloem				1	1	2	1	5	x				
Melkvooltje				1	1	2	1	5	x				
Moerasbasterdwederik				1	1	2	1	5			x	x	
Moerashertshooi				1	1	1	1	4	x				
Moeraskartelblad				1	1	1	1	4	x				
Moerassmele				1	1	2	1	5	x				
Moeraswespenorchis				1	1	2	1	5	x				
Nachtkoekoeksbloem				1	1	1	1	4					
Oeverkruid				1	1	1	1	4	x				
Ondergedoken moerasscherm				1	1	2	1	5	x				
Ongelijkbladig fonteinkruid				1	1	1	1	4			x		
Parnassia				1	1	1	1	4	x				
Rapunzelklokje				1	1	1	1	4	x			x	
Rimpjes				1	1	1	1	4	x		x		
Rijsbes				1	1	2	1	5	x				
Rond wintergroen				1	1	2	1	5	x				
Ronde zonnedaauw				1	1	2	1	5	x				
Schubvaren			1	1	1	1	1	5					x
Sierlijke vetmuur				1	1	2	1	5	x				x

	Puntenwaardering							Per deelgebied is aangekruisd welke soorten kenmerkend zijn					
	Wet natuurbescherming			Overig									
	Vogelrichtlijn	Habitatrichtlijn	Overige soorten	Rode Lijst	Kenmerkend	x-factor	Biodiversiteit		Vennen, hoogveen, heiden en schraallanden	Bossen	Beken en rivieren	Agrarisch cultuurlandschap	Bebouw gebied
Soort							Totaal						
Slanke mantelanj				1	1	1	1	4					
Slofhak				1	1	1	1	4				x	
Spaanse ruiter				1	1	1	1	4	x				
Steenanj				1	1	1	1	4					
Stekelbrem				1	1	1	1	4	x				
Stijve moerasweegbree				1	1	2	1	5	x				
Stijve ogentroost s.l.				1	1	1	1	4	x				
Teer vederkruid				1	1	2	1	5			x		
Torenkruid				1	1	1	1	4					
Tweestijlige meidoorn				1	1	2	1	5		x			
Valkruid		1		1	1	1	1	5	x				
Veenbies				1	1	1	1	4	x				
Verfbrem				1	1	2	1	5	x				
Vleeskleurige orchis				1	1	2	1	5	x				
Vlottende bies				1	1	2	1	5	x		x		
Waterdrieblad				1	1	1	1	4					
Waterlepelkje				1	1	2	1	5	x				
Waterscheerling				1	1	2	1	5	x				
Welriekende agrimonie				1	1	1	1	4			x	x	
Welriekende nachtorchis				1	1	2	1	5	x				
Wijdbloeiende rus				1	1	2	1	5	x				
Wilde gagel				1	1	1	1	4	x				
Witte snavelbies				1	1	1	1	4	x				

Bijlage 2. Beschrijving van de ambassadeursoorten

Ambassadeursoorten van het deelgebied Vennen, hoogveen, heiden en schraalgraslanden

Boompieper

Herkenning

De boompieper lijkt sterk op de graspieper maar heeft een markanter koppatroon en een iets dikkere snavel. Langs de flanken lopen fijne dunne penseelstreekjes die duidelijk dunner zijn dan de borststreping (bij de graspieper zijn deze ongeveer gelijk); als het te zien is, is de korte achternagel ook een goed kenmerk. De soort is het best te onderscheiden aan de hand van geluid en gedrag. Er is geen verschil tussen mannetjes en vrouwtjes.

Broeden

De boompieper zingt van begin april tot in augustus en broedt vanaf half mei. Per jaar worden één tot twee legsels met vier tot zes eieren geproduceerd. Het nest wordt gebouwd door het vrouwtje. Het betreft een kommetje van droog gras, vaak met een bodem van mos en fijnere grassen, gelegen in een kuil in de grond. Na 12-14 dagen broeden komen de eieren uit, en na eenzelfde periode kunnen de jongen vliegen.

Voedsel

Het voedsel bestaat voornamelijk uit insecten. De jongen worden uitsluitend gevoed met insecten, voornamelijk snuitkevers. Voedsel zoeken gebeurt voornamelijk op de grond, met name tussen bladafval en lage begroeiing, soms ook op twijgjes, takjes en boomstronken.

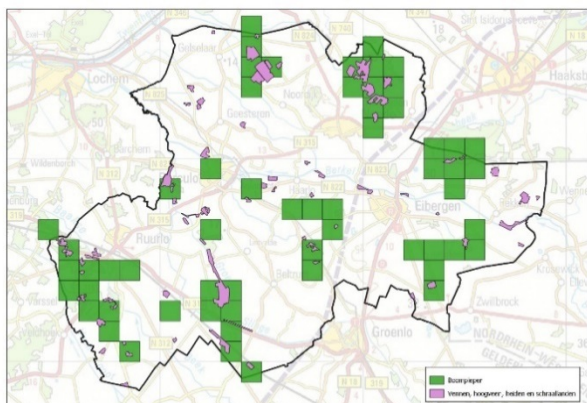
Leefgebied

Op de zandgronden is de boompieper een karakteristieke broedvogel van heidevelden en duinen met enige opslag. De soort nestelt ook in schraal grasland en soms in graslanden met botanisch graslandbeheer. Ook populierenbossen en verdrogende en verbossende laagveenmoerassen worden soms bezet.

Verspreiding

In de afgelopen tientallen jaren verloor de boompieper terrein vooral in het Deltagebied, het rivierengebied en delen van Zuid-Limburg, maar hier was de soort nooit erg talrijk. In de belangrijke gebieden voor de boompieper; op de zandgronden van Oost- en Zuid-Nederland ontwikkelden de

aantallen zich positief. In figuur 1 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 1. Verspreiding boompieper 2010-2020.

Gevlekte orchis

Herkenning

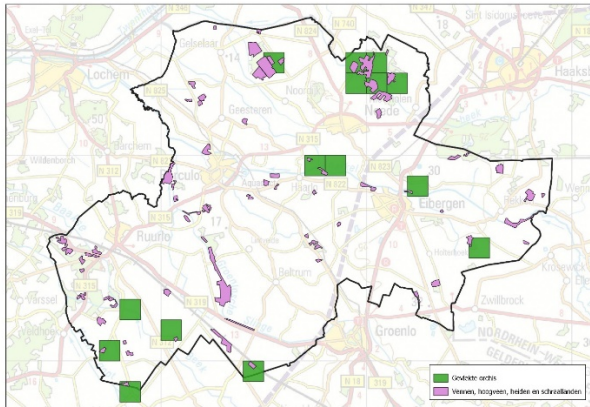
De gevlekte orchis is te herkennen aan de (dichte) vlekken op de bladeren, de aren met veel lila tweezijdig symmetrische bloemen met hun typische bouw van de bloemdekbladen en waarbij de naar onderen stekende lipvormig zijn.

Bijzonderheden

De stofvormige fijne zaden van orchideeën kunnen alleen maar tot kieming komen als de juiste mycorrhiza in de bodem aanwezig zijn. Hierdoor is het aantal mogelijke standplaatsen van een orchideeënsoort zeer beperkt. Dat maakt dat deze planten daardoor slechts zelden aan te treffen zijn, maar als ze ergens staan dan zijn het vaak ook veel exemplaren.

Verspreiding

De gevlekte orchis komt voor in Europa en Azië. De gevlekte orchis is een zeldzame soort in Nederland. In Nederland komt de soort voor op vochtige bodems, tot moerassige standplaatsen, in blauwgraslanden en in lichte bossen met een goed ontwikkelde kruidlaag. In figuur 2 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 2. Verspreiding gevlechte orchis 2010-2020.

Levendbarende hagedis

Herkenning

De levendbarende hagedis is een relatief kleine soort met een maximale lengte van 18 cm. De tekening is zeer variabel. De grondkleur is bruin, met soms een groenige of rossig-bronsachtige glans. De mannetjes van de levendbarende hagedis hebben een oranje buik met veel zwarte stipjes. De vrouwtjes hebben een gelige buik zonder stipjes.

Voortplanting

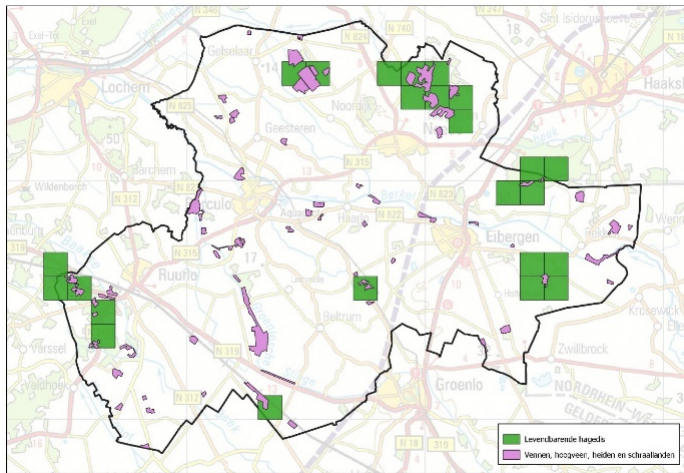
Levendbarende hagedissen zijn zoals de naam al zegt eierlevendbarend. De eieren komen in het moederlichaam tot ontwikkeling en komen tijdens of zeer kort nadat ze zijn afgezet uit. De legselgrootte is sterk afhankelijk van de grootte van het vrouwtje en varieert tussen de drie en acht jongen. De hoogste in de vrije natuur vastgestelde leeftijd bedraagt acht jaar. Gemiddeld worden echter leeftijden van drie tot vier jaar bereikt.

Levenswijze

Heide en hoogveen vormen de voorkeurs habitat. De soort komt ook voor in open bossen en ruige, schrale graslanden, in bermen van (spoor)wegen en in een beperkt deel van de duinen. De levendbarende hagedis is een vochtminnende soort die in de genoemde leefgebieden wordt aangetroffen op zon geëxponeerde terreindelen. Levendbarende hagedissen eten voornamelijk geleedpotigen, waaronder veel spinnen.

Verspreiding

De levendbarende hagedis komt voor op het grootste deel van de Nederlandse zandgronden en in Zuid-Limburg. De soort is aanwezig op de Zeeuwse eilanden en vervangt daar in de duinen de zandhagedis. Op Terschelling komen beide soorten gezamenlijk voor, maar in de rest van de duinen komen alleen zandhagedissen voor. In figuur 3 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 3. Verspreiding levendbarende hagedis 2010-2020.

Bosuil

Herkenning

De bosuil is ongeveer zo groot als een zwarte kraai en heeft een grote ronde kop en grote, brede vleugels. Er zijn drie kleurvarianten: grijs, donkerbruin en roestrood. Bij al deze kleurvormen komen lengtestrepen op het verenpak voor. De schouders en vleugels zijn getekend met witte druppels. De ogen zijn zwart. Overdag rusten ze veelal dicht tegen een boomstam aangedrukt. Ze hebben een gedrongen lichaam en een relatief grote kop.

Broeden

De bosuil heeft één legsel per jaar, in voedselarme jaren heeft de bosuil zelfs geen legsel. De legperiode is soms al in februari, meestal in maart. Een legsel varieert van 1-7 eieren, de broedduur is 28-29 dagen. Het nest wordt in een boomholte gemaakt, ook nestkasten of ruimtes in gebouwen worden gebruikt. Incidenteel broedt de soort op de grond of in een eksternest. Jongen klauteren soms al na 2 weken, maar meestal later uit het nest. De jongen zijn vliegvaardig na drie maanden.

Voedsel

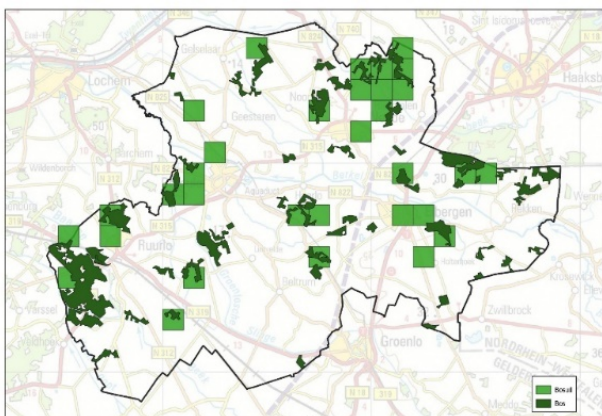
De bosuil eet vooral allerlei kleine zoogdieren en vogels, tot het formaat jonge konijnen en duiven. Daarnaast eet de bosuil ook kikkers, padden, kevers, regenwormen (jongen) en incidenteel vis.

Leefgebied

De bosuil komt vooral voor in open loofbos, gemengd bos, boerenerven, (stads)parken, groene woonwijken met oude bomen en grote binnentuincomplexen. Plaatselijk komt de bosuil ook wel in duingebieden voor, broedend in konijnenholen. Leefgebied van de bosuil heeft voldoende (oude) bomen nodig en het gehele jaar genoeg voedsel ter beschikking en er moeten voldoende rust- en broedplaatsen aanwezig zijn. Door de flexibiliteit in prooikeuze kan de bosuil in relatief veel landschapstypen gedijen.

Verspreiding

De aantallen broedparen van de bosuil zijn sinds 1990 iets afgenomen. De laatste 10 jaar is de stand stabiel. In figuur 4 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 4. Verspreiding bosuil 2010-2020.

Gewone grootoorvleermuis

Herkenning

De gewone grootoorvleermuis is herkenbaar aan zijn grote oren. De oren kunnen 3 tot 4 cm lang zijn en zijn ruim half zo lang als het lichaam. De gewone grootoorvleermuis is een middelgrote vleermuis met zeer brede en relatief lange vleugels met een spanwijdte van 24 tot 28,5 cm. Het gewicht ligt tussen de 4,5 en 12 gram.

De gewone grootoorvleermuis wordt ook wel de bruine grootoorvleermuis genoemd: de rugvacht is geelbruin tot bruin en de buikvacht is grijs- tot geelwit. Buik en rug hebben een donkerbruine ondervacht. De kleur van de snuit is variabel, van roze tot bruin getint. Grootoorvleermuizen hebben vrij grote ogen. De wratjes boven de ogen zijn bij de gewone grootoorvleermuis goed zichtbaar.

Voortplanting

De paartijd loopt van de herfst tot in het voorjaar. In de herfst en het voorjaar worden grootoorvleermuizen waargenomen, die vanaf een hangplaats aan bijvoorbeeld een boomstam, luid roepend de aandacht trekken. In die tijd worden seksueel actieve mannetjes in boomholtes, op zolders en in nest- en vleermuiskasten gevonden.

Voedsel

De grootoorvleermuis jaagt met een langzame, zeer wendbare vlucht dicht op of door de vegetatie, waar insecten van bladeren of uit de lucht worden gegrepen. Vaak vliegen ze in een langzame, stijgende vlucht verticaal van onderen naar boven langs vegetatie of wanden. Soms blijven ze stil

hangen (bidden) in de lucht. De prooien worden dan direct van de vegetatie afgepikt. Gewone grootoorvleermuizen vangen diverse relatief grote, vaak dagactieve of niet-vliegende prooien, zoals dagpauwogen, langpootmuggen, spinnen, kevers, schietmotten, vliegen, rupsen, steekmuggen en oorwormen. Grote prooien worden meegenomen naar een hangplaats en daar opgegeten. Deze hangplaatsen kunnen bestaan uit een boomtak of plafondbalk.

Gewone grootoorvleermuizen jagen op beschutte plekken in bos en kleinschalig parkachtig landschap, boven bospaden, in lanen en open plekken, langs bosranden en laag boven (bloeiende) kruidenvegetaties of langs en door de kroon van (bloeiende) bomen. Als wendbare vlieger jagen ze ook veel in gebouwen, bijvoorbeeld op zolders, in schuren en in stallen met vee.

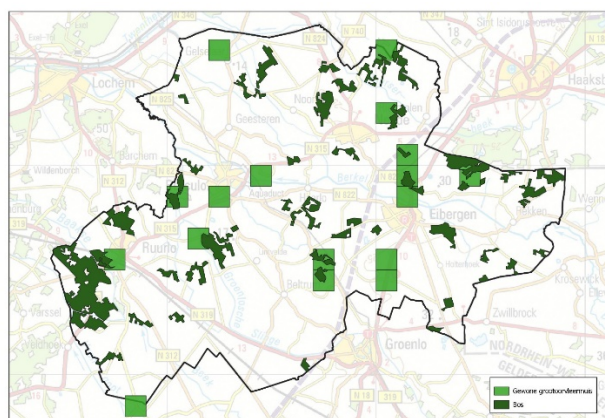
Verblijfplaatsen

De gewone grootoorvleermuis gebruikt zeer uiteenlopende soorten verblijfplaatsen. Ze worden in de zomer aangetroffen op zolders, achter betimmeringen, daklijsten en vensterluiken, in spouwmuren en onder dakpannen, in holten en spleten in bomen en in nest- en vleermuiskasten.

Als winterverblijf worden vooral ondergrondse ruimten gebruikt, zoals grotten, kalksteengroeven, oude steenfabrieken, bunkers, forten, vestingwerken, ijskelders en (kasteel)kelders. Overwinterende gewone grootoorvleermuizen zijn echter ook op zolders en in kerktorens, en een enkele keer in boomholtes gevonden. De winterslaapperiode duurt van oktober/november tot maart/april. Het zijn echter geen stabiele slapers. Vooral grootoorvleermuizen die in winterverblijven met wisselende temperaturen overwinteren, worden, ook bij koud weer, regelmatig wakker. Ze jagen dan bijvoorbeeld op zolders op de daar overwinterende vlinders.

Verspreiding

De gewone grootoorvleermuis komt verspreid over Nederland voor met een duidelijke binding met bosgebied en de hogere zandgronden. Zwaartepunten liggen dan ook in de duinstreek en het midden en oosten van het land. In figuur 5 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 5. Verspreiding gewone grootoorvleermuis 2010-2020.

Kleine ijsvogelvlinder

Herkenning vlinder

Voorvleugellengte: 22-29 mm. De grondkleur van de bovenkant van de vleugels is bij het mannetje zwart en bij het vrouwtje donkerbruin. De witte middenband is op de voorvleugel in het midden onderbroken. Op de onderkant van de achtervleugel loopt aan de buitenkant van de witte middenband een dubbele rij donkere vlekjes.

Herkenning rups

Tot 27 mm; het lichaam van de rups is groen, met twee rijen bruine doorns op de rug; over de spiracula een witachtige lengtestreep, waaronder het lichaam purperachtig bruin is; de kop is bruin gedoornd.

Levenswijze

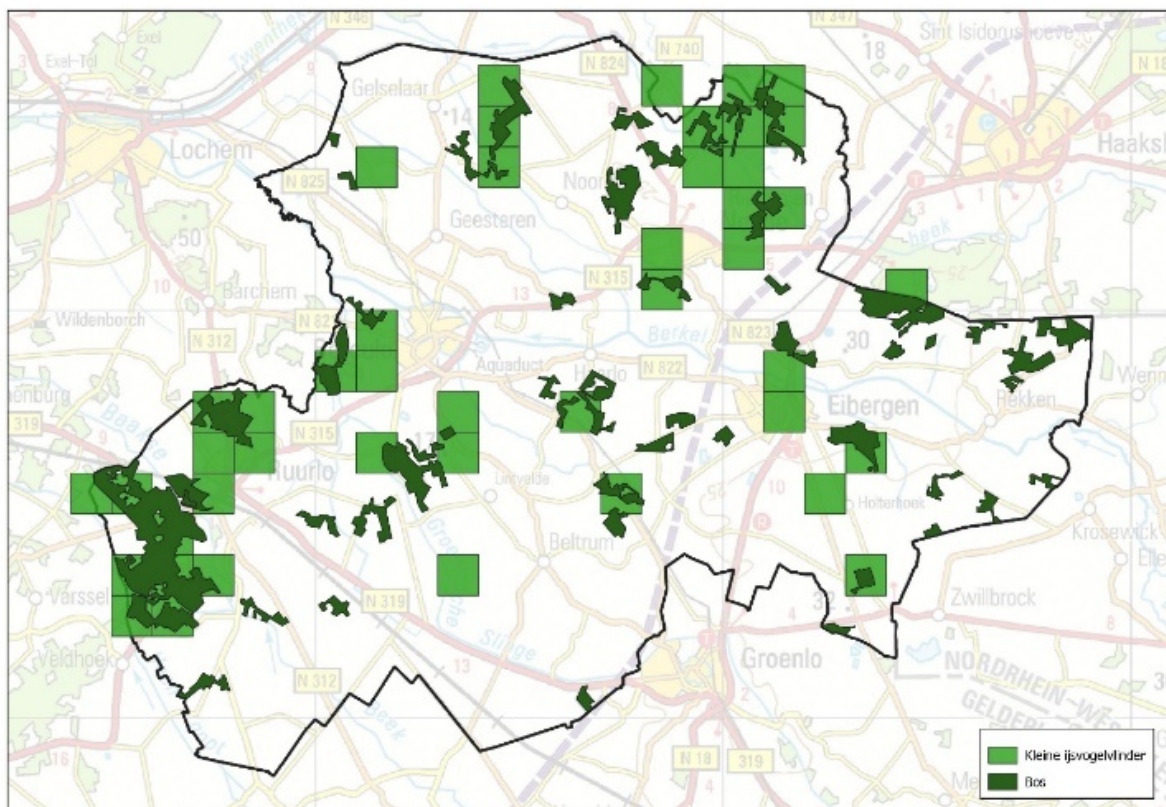
De vliegtijd van de kleine ijsvogelvlinder is begin juni-half augustus in één generatie, met soms in september een tweede generatie. De dichtheid op de vliegplaatsen is vrij hoog, tot ongeveer 22 individuen per hectare. Ze leven vooral in hogere delen van de bomen, maar komen vaak op open plekken en in bosranden naar beneden waar ze vaak op bloeiende braam nectar drinken. De mannetjes verdedigen een territorium, meestal vanuit hoge bomen langs brede bospaden. Uit het territorium worden andere mannetjes verdreven en langsvliegende vrouwtjes onderschept, waarna de balts en de paring hoog tussen de boomtoppen plaatsvinden.

Levenscyclus

Rups: half juli-eind juni. De jonge rupsen hebben een kenmerkend vraatspoor: ze eten het blad vanaf de top van het blad, maar laten de middennerf intact. De soort overwintert als halfvolgroeide rups in een overwinteringsnest dat de rups gemaakt heeft door een half opgegeten blad met het steeltje aan een stengel vast te spinnen en van het blad een soort tent te spinnen. De verpopping vindt plaats aan een twijgje of een blad van de waardplant. De eieren worden afgezet op de bovenzijde van jonge bladeren op halfbeschaduwde plaatsen.

Verspreiding

De kleine ijsvogelvlinder is zo goed als verdwenen uit Drenthe, de Veluwe, de Utrechtse heuvelrug, het Rijk van Nijmegen en grote delen van Noord-Brabant en Limburg. Nu is het een vrij zeldzame standvlinder, maar de achteruitgang gaat nog steeds door. Alleen in Twente en de Achterhoek heeft hij nog een groot en min of meer aaneengesloten verspreidingsgebied. In figuur 6 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 6. Verspreiding kleine ijsvogelvlinder 2010-2020.

Ijsvogel

Herkenning

De ijsvogel is te herkennen aan zijn blauw en oranje gekleurde veren, met een korte staart, grote kop en snavel. Ook kenmerkend zijn de witte keel en zijhals. De vleugels en kruin zijn groenachtig blauw met een helderblauwe rug. De ijsvogel zit vaak op een laaghangende tak boven het water op de uitkijk naar visjes. Met een luide roep vliegt de ijsvogel over het water heen, in zijn vlucht vallen zijn vel gekleurde veren goed op. Vrouwtjes hebben een orangerode snavelbasis, bij het mannetje is die zwart.

Broeden

De ijsvogel broedt vanaf februari/maart. Ze graven tunnels van zeker een 0,5 meter in steile oevers of soms in de wortelkluut van een forse omgewaaide boom. De ijsvogel heeft meerdere legsels per jaar van meestal 6-7 eieren. Man en vrouw broeden de eieren in 19-21 dagen uit. De jongen zitten zo'n 22-28 dagen op het nest voor ze uitvliegen.

Voedsel

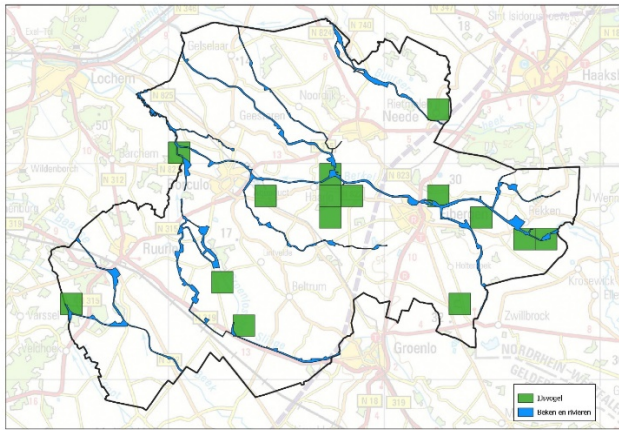
De soort eet bij voorkeur kleine visjes, maar ook waterinsecten zoals libellenlarven worden gevangen. Vissen worden mee naar de zitpost genomen en daar eerst tegen een tak geslagen voordat ze worden doorgeslikt. De ijsvogel jaagt vanaf een uitkijkpost, bijvoorbeeld een laaghangende tak boven het water, en bidt ook regelmatig. De soort duikt in het water om zijn prooi te pakken.

Leefgebied

Ijsvogels nestelen het liefst langs langzaam stromende beken. In mindere mate wordt ook bij stilstaande, visrijke wateren genesteld. Ze komen voor bij meren, moeras, oevers, park en tuin, plassen, rietland en ruigte, rivieren en vennen. Ijsvogels duiken in helder, liefst stromend water naar hun prooi.

Verspreiding

Ijsvogels zijn in staat om in korte tijd veel jongen groot te brengen. Op deze wijze compenseren ze het verlies aan vogels gedurende strenge winters. Vanaf 1990 gaat het veel beter met de ijsvogel door een betere waterkwaliteit, herstelde beekoever en meer nestgelegenheid. In figuur 7 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 7. Verspreiding ijsvogel 2010-2020.

Otter

Herkenning

De otter is goed te herkennen aan zijn glanzende, fluweelachtige, dichte donkerbruine vacht met een licht gekleurde, zandkleurige, onderkant en soms met een licht gekleurd vlekkenpatroon op de kin en rond de lippen. Hij heeft een lange bovenvacht die zorgt dat de dichte ondervacht een isolerende luchtlaag vasthoudt en droog blijft onder water. De otter heeft een gestroomlijnd, lang lichaam met een krachtige, spits toelopende ronde staart en korte, sterke poten met zwemvliezen tussen de tenen van zowel zijn achter- als voorpoten. Zijn ogen, neusgaten en kleine oren liggen in één lijn bovenop de platte kop met brede snuit zodat deze bij het zwemmen boven het water steken.

Voedsel

De otter eet voornamelijk vissen kleiner dan 25 centimeter en daarnaast ook amfibieën, watervogels, woelratten, ratten, rivierkreeften, krabben, wormen en grotere insecten. In de winter zoekt de otter zijn voedsel in stromend water of meren met wakken. In helder water spoort de otter zijn prooi met zijn ogen op. In troebel water schakelt de otter over op zijn snorharen, waarmee hij de bewegingen van vissen in het water kan voelen. Om zijn prooi te vangen jaagt de otter deze vaak op naar een stuk riet, zodat ze moeilijker kunnen ontsnappen.

Voorplanting

De voortplanting van otters is afhankelijk van de beschikbaarheid van voedsel. Otters op het

Europese continent krijgen meestal jongen in de lente en zomer, maar in principe kunnen ze het hele jaar door jongen krijgen. Otters zijn na 1-2 jaar geslachtsrijp. De gemiddelde leeftijd waarop vrouwtjes voor het eerst jongen krijgen is 2 jaar. Na een verlengde draagtijd met een werkelijke draagtijd van ongeveer 62 dagen worden de jongen geboren. De worpgrootte is meestal 2 à 3 jongen, maar soms zijn er wel 5 en soms maar 1.

Leefgebied en verspreiding

De otter komt oorspronkelijk in geheel Europa voor (met uitzondering van IJsland en eilanden in de Middellandse Zee), het grootste gedeelte van Azië en in Noordwest-Afrika. In Nederland is het dier in de tachtiger jaren uitgestorven en ook in andere landen is de otter in aantal afgenomen. Sinds 2002 is men in Nederland begonnen met herintroductie. Momenteel komt de otter weer voor in Noordwest-Overijssel, Friesland, Gelderland en langs de Overijsselse Vecht. Sinds kort is de otter weer terug in Berkelland. Daarbij gaat het hooguit om één of enkele dieren.

De otter leeft in oeverzones met voldoende dekking en rust van allerlei soorten wateren, zoals meren, plassen, rivieren, kanalen, beken en moerassen. Maar ook in kustzones, rotskusten en estuaria. Ze leven in schoon en zoet water, waar voldoende voedsel, dekking en rust is. In brakke en zoute wateren (in Europa) komen ze alleen voor als er zoet water in de omgeving is, omdat ze dat nodig hebben voor het schoonhouden van hun pels en als drinkwater. Vanwege de het zeer zeldzame voorkomen in Berkelland is hier geen verspreidingskaart van de otter opgenomen.

Weidebeekjuffer

Herkenning

De weidebeekjuffer is te herkennen aan zijn brede vleugels met een dicht netwerk van vleugeladers. De soort heeft een lengte van 45-48 mm. Het mannetje is goed te herkennen aan zijn blauw metaalglanzende lichaam met een grote zwarte vlek in de vleugels en vleugeladers met blauwe glans, de onderkant van de achterlijfspunt is vuilwit gekleurd. Het vrouwtje is goed te herkennen aan haar groen metaalglanzende lichaam, de vleugels zijn egaal van kleur, groen tot groenbruin getint.

Levenswijze

De weidebeekjuffer is een soort van kleinere wateren met stroming, zoals beken, sommige kanalen en rivieren. Het hele jaar door moet zuurstofrijk water van redelijke kwaliteit voorhanden zijn, gewoonlijk in een open landschap. De oevers van het voortplantingswater zijn vaak steil en voor een deel beschaduwd. Langs de oever staat vaak een hoge, structuurrijke kruidenvegetatie, die gebruikt wordt als uitkijkpost voor de mannetjes. Waar deze vegetatie ontbreekt, bijvoorbeeld als gevolg van maaibeheer komt de weidebeekjuffer doorgaans niet voor, tenzij er voldoende waterplanten groeien.

Levenscyclus

De eitjes van de weidebeekjuffer komen voor de winter uit. Afhankelijk van de watertemperatuur overwinteren de larven één of twee keer. Het uitsluipen gebeurt van begin mei tot half augustus. De larvenhuidjes worden meestal gevonden aan de oevers van de voortplantingswateren, tot wel enkele meters boven het wateroppervlak soms wel tot 10 meter uit de oever. De huidjes zijn vaak lastig te vinden doordat ze aan de onderkant van bladeren verscholen in holtes van de oever hangen.

Vliegtijd en gedrag

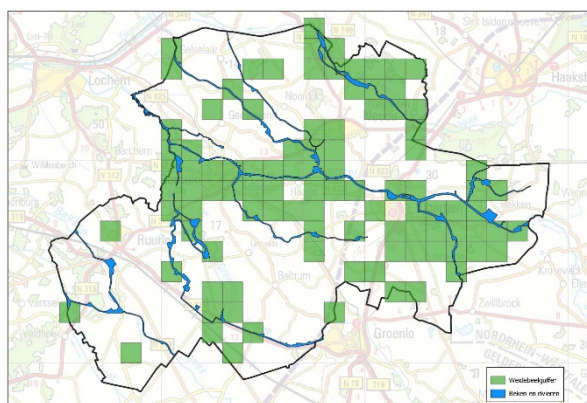
Begin mei tot in september, hoogste dichtheden van midden juni tot eind juli. Mannetjes bezetten uitkijkplaatsen op oever- en waterplanten. Andere mannetjes worden verjaagd, soms pas na een minutenlang schijngevecht in de lucht. Vrouwtjes worden direct in een baltsvlucht achtervolgd. Eitjes worden onder water in planten afgezet, waarbij het vrouwtje soms geheel onder water verdwijnt. Overnachting gebeurt vaak groepsgewijs, in ruige vegetatie langs de beek.

Leefomgeving van de larve

De larven kunnen gevonden worden op donkere plaatsen tussen planten onder water. Dit kunnen waterplanten zijn, maar ook uitgespoelde boomwortels of in het water hangende oeverplanten.

Verspreiding

De weidebeekjuffer is algemeen in het oosten, midden en zuiden van Nederland, op de zandgronden en (minder algemeen) langs de grote rivieren. Voor alsnog is de soort zeldzaam in Groningen, Friesland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Flevoland en Zeeland. In figuur 8 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 8. Verspreiding weidebeekjuffer 2010-2020.

Winde

Herkenning

De winde behoort tot de familie van de karpers en heeft een langgerekt zijdelings afgeplat lichaam met zilveren flanken en een relatief kleine eindstandige bek. Oudere dieren krijgen vaak een donkere grijs- tot groenbruine kleur. De soort kan 70 centimeter groot worden, maar wordt doorgaans niet groter dan 60 centimeter.

Voortplanting

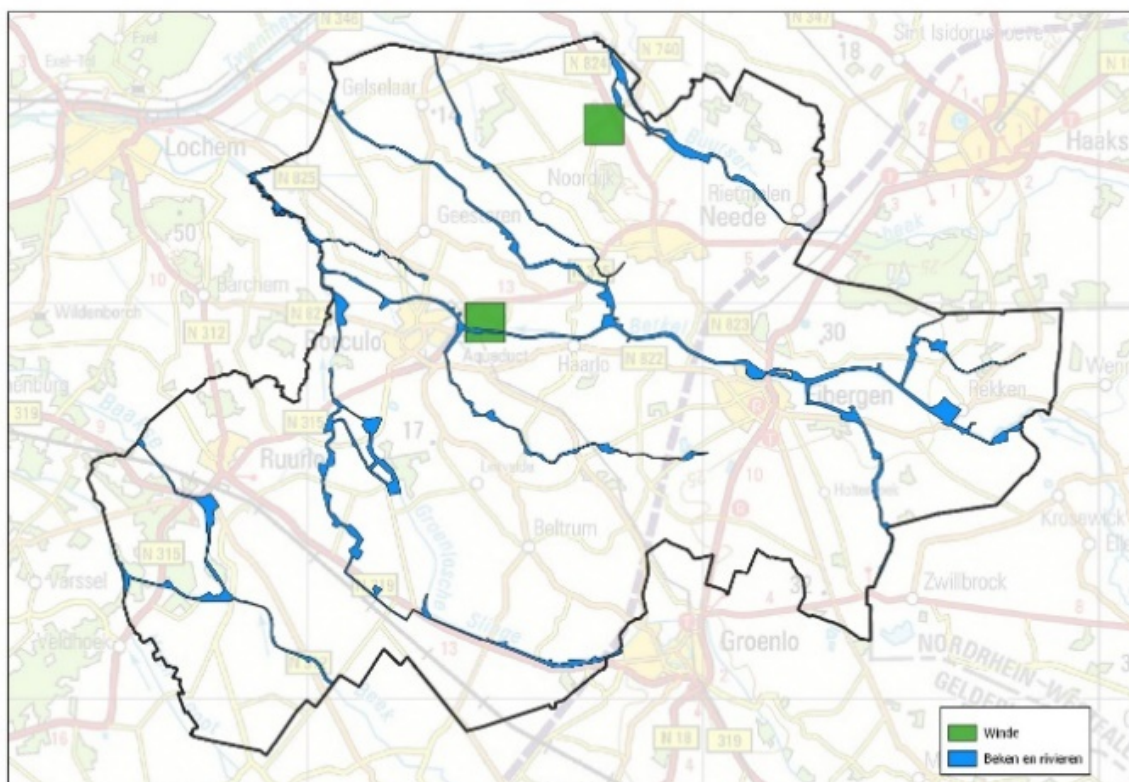
Bij het aanbreken van de paaitijd, in de periode van maart tot mei, trekken de volwassen dieren naar de paaigronden. Dit zijn oeverzones van stromende wateren, zoals beken en rivieren, waarbij de bodem bestaat uit zand of grind. Tijdens hoogwater wordt ook gepaaid op ondergelopen graslanden in de uiterwaarden van de rivieren. Bij de trek kunnen afstanden tot meer dan 100 km worden afgelegd. Meestal paait een vrouwtje met meerdere mannetjes. De eieren zinken naar de bodem waar ze zich hechten aan waterplanten(resten) of grind en stenen.

Levenswijze

De volwassen winde leeft in de hoofdstroom van de langzamer stromende benedenlopen van rivieren en de hiermee in verbinding staande wateren. Een juveniele winde groeit op in de ondiepere langzaam stromende oeverzones. Naarmate de dieren groter worden trekken ze naar dieper water. De soort eet voornamelijk dierlijk voedsel, zoals insectenlarven, slakken, mosselen en kleine vissen.

Verspreiding

De winde komt in een groot deel van Europa voor, maar niet in Zuid-Europa, Ierland en Schotland. Het verspreidingsgebied strekt zich tot diep in Azië uit ten noorden van de Zwarte en Kaspische Zee. In Nederland is de winde een vrij algemene vissoort in de grote rivieren en de daarmee verbonden wateren. In figuur 9 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 9. Verspreiding winde 2010-2020.

Boomkikker

Herkenning

De boomkikker is een kleine grasgroene kikker met zuignapjes aan het einde van vingers en tenen, waardoor hij goed kan klimmen. Tussen de groene rug en lichte buik bevindt zich, op de flanken, een bruinzwarte band. Hij heeft licht oranje ogen met een horizontale pupil. De boomkikker kan zijn kleur veranderen van lichtbruin tot donkergroen. Mannetjes hebben een hele grote kwaakblaas onder de kin, die alleen zichtbaar is als er gekwaakt wordt. De boomkikker kan 5 cm groot worden. Jonge boomkikkers hebben hetzelfde uiterlijk als volwassen dieren.

Voortplanting

De boomkikker plant zich voort in visvrije, zonnig gelegen en matig voedselrijke wateren met een goed ontwikkelde oever- en watervegetatie. Vanaf half april zijn de luidruchtige concerten van de boomkikker te horen, vanuit de oevers van de voortplantingswateren. Vooral op warme avonden wordt er geroepen. Dit kan doorgaan tot eind mei - begin juni. De meeste eiklompjes worden eind april tussen de oeverbegroeiing in het water aangetroffen. Een vrouwtje legt meerdere legsels op een diepte die minder is dan tien centimeter. Het aantal eitjes wat ze in een seizoen kan leggen is 150 tot 300.

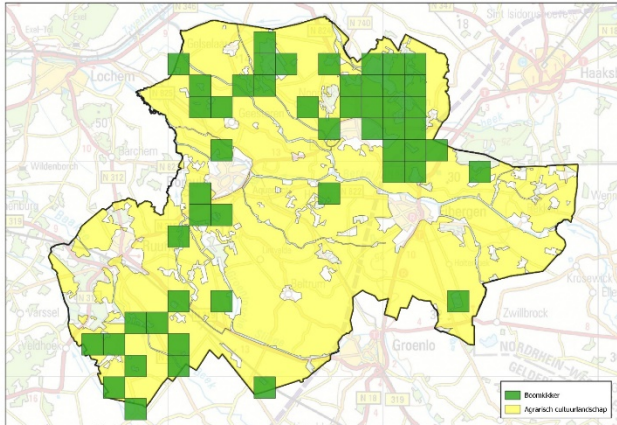
Levenswijze

Buiten de voortplantingstijd leven boomkikkers op het land en ook tijdens de voortplantingstijd zitten ze overdag vaak in de oevervegetatie of aangrenzend struweel. Ze overwinteren op het land. De boomkikker heeft een voorkeur voor kleinschalige half open landschappen en stelt hoge eisen aan zijn leefgebied. Als landhabitat zijn vooral zonnig gelegen zoom- en mantelvegetaties, vegetaties van meerjarige kruiden en braamstruwelen van belang.

Volwassen (oudere) mannetjes trekken medio april als eerste naar het water om te roepen, de roep lokt de vrouwtjes aan. Later in het seizoen arriveren de jongere mannetjes. De gemiddelde leeftijd, na eerste overwintering, is drie tot vijf jaar. Ervan uitgaande dat de meeste boomkikkers in hun derde levensjaar voor het eerst voortplanting deelnemen, betekent dit dat boomkikkers gemiddeld slechts één tot drie seizoenen aan de voortplanting meedoen. Mede doordat het voortplantingssucces van jaar tot jaar zeer sterk kan wisselen, heeft dat tot gevolg dat ook het aantal boomkikkers in een populatie van jaar tot jaar sterk kan variëren (tot meer dan 50%).

Verspreiding

De verspreiding van de boomkikker omvat van oudsher het gebied oostelijk van de lijn Groningen-Apeldoorn-Breda-Middelburg. Het betreft hoofdzakelijk het Pleistocene zandgronden. De soort was ooit ruim verspreid, maar is sterk achteruitgegaan, met een dieptepunt rond 1990. De laatste jaren treedt herstel op door uitvoering van natuurontwikkelingsmaatregelen in de vorm van poelen herstel of aanleg en verbetering landhabitat. Ook in Berkelland zijn de afgelopen 30 jaar veel maatregelen ten behoeve van de boomkikker uitgevoerd in natuurterreinen en in het agrarische cultuurlandschap, vooral bij particulieren. Berkelland vormt voor deze soort één van de belangrijkste gemeenten in Nederland. In figuur 10 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 10. Verspreiding boomkikker 2010-2020.

Grasklokje

Herkenning

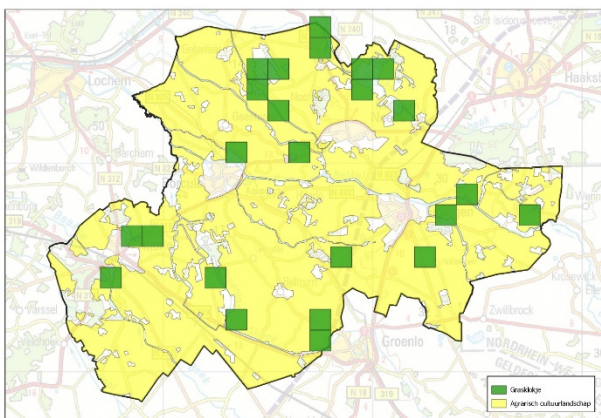
In grazige bermen, maar vooral onbemeste graslanden tref je tussen grassen en kruiden de blauwe klokvormige bloemen aan van grasklokje, *Campanula rotundifolia*. Niet bloeiende grasklokjes zijn weinig opvallend tussen de andere planten, maar bloeiend kun je ze niet missen. Onderaan de stengel zijn in juni nog wel de naamgevende ronde tot niervormige bladeren te vinden, die rozetten vormen. De bladeren boven aan bloeistengel zijn meer grasbladachtig.

Bijzonderheden

De manier van het tot stand komen van de bestuiving is bij de Klokjesfamilie op een heel typische wijze geregeld. Het lijkt op die van de Composietenfamilie. De helmhokken zijn eerder rijp en zetten het pollen aan de binnenkant af tegen de stijl. Daarna sterven de helmdraden met helmhokken af. Bezoekende insecten kunnen nu het tegen de stijl geplakte pollen meenemen naar een andere bloem. De stempellobben ontwikkelen zich pas als de helmdraden verwelkt zijn, die kun je dan ook onderin een bloem die in het vrouwelijk stadium is vinden. Als dan een insect de bloem bezoekt, kan dit meegebracht pollen op de stempellobben afzetten. Het zijn dus eerst mannelijk bloeiende of protrandrische bloemen.

Verspreiding

Het grasklokje is te vinden in de koude en gematigde zones van het noordelijk halfrond. In de Benelux is het vooral te vinden in graslanden en bermen, maar ook aan bosranden is het grasklokje wel te vinden. In figuur 11 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 11. Verspreiding grasklokje 2010-2020.

Kievit

Herkenning

Het uiterlijk van de kievit is onmiskenbaar. De soort heeft een zwart-witte onderzijde, opvallende kuif, brede vleugels. Op rug mooie groene en paarse metaalglans. Het vrouwtje is minder contrastrijk getekend en gekleurd en heeft een kortere kuif en heeft ook iets spitsere vleugels dan het mannetje. Buiten de broedtijd lijken de geslachten sterk op elkaar en heeft de kievit een lichte keel.

Broeden

Kievieten broeden territoriaal, vaak semi-koloniaal. En mannetje heeft soms meerdere vrouwtjes. Het nest is een kuiltje in de grond, bekleed met strootjes. De eileg is van begin maart tot in juni, met een piek eind maart tot begin mei. Er zijn één tot twee broedsels per jaar met meestal 4 eieren. Vooral het vrouwtje broedt. De broedduur is 26-29 dagen. Jongen (nestvlieders) zijn met 35-40 dagen vliegvlug.

Voedsel

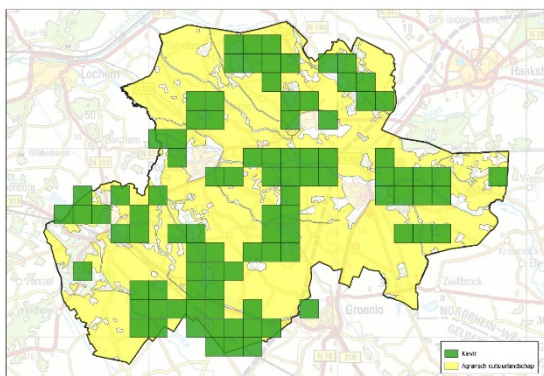
Allerlei ongewervelden die op of vlak onder de grond leven. Vooral regenwormen, maar ook allerlei soorten insecten en hun larven, spinnen, slakjes. De kievit is een oogjager en zoekt voedsel op de kenmerkende plevierenwijze: lopen, stilstaan, pikken etc. de kievit gebruikt ook het gehoor om prooi te vinden. Foerageert ook tijdens maanlichte nachten en eet dan vooral regenwormen. Trappelt met tenen naar voren om wormen naar de oppervlakte te lokken.

Leefgebied:

De kievit leeft in zo open mogelijk landschap, vrijwel uitsluitend agrarisch gebied (graslanden en akkers). Zeer kleine aantallen broeden nog steeds in duinen, op kwelders en op natte heide en hoogveen. Bereikt de hoogste dichtheden in Laag-Nederland in vochtige, open graslanden en in Hoog-Nederland in boerenland met een afwisseling van maïs en gras. Broedt graag in kort gras, afgewisseld met kale plekken. Buiten de broedtijd vooral in open grasland- en bouwlandgebieden en ook wel in zeer ondiep water.

Verspreiding

De kievit neemt als broedvogel af in aantal, met minder dan 5% per jaar. Buiten de broedtijd is er geen trend. In figuur 12 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 12. Verspreiding kievit 2010-2020.

Patrijs

Herkenning

De patrijs is goed gecamoufleerd met een bruin en grijs gestreept kleed, kastanjebruine strepen op de flanken en een grijze borst. De keel en het gezicht zijn oranjebruin en op de buik zit een grote donkerbruine vlek. Tijdens de vlucht valt de roodachtige staart op. Juveniele vogels zijn geheel bruin gestreept.

Broeden

De patrijs broedt van eind april tot eind mei. Eén legsel met een groot aantal eieren, meestal 13 tot 16. De broedduur is 23-25 dagen. Hoewel patrijzen in groepen kunnen optrekken, is het geen koloniebroeder. Ze hebben een nest op de bodem in dichte vegetatie. De jongen stappen meteen het nest uit en zijn na 14 dagen vliegvlug. Na zo'n 5 weken zijn ze zelfstandig.

Voedsel

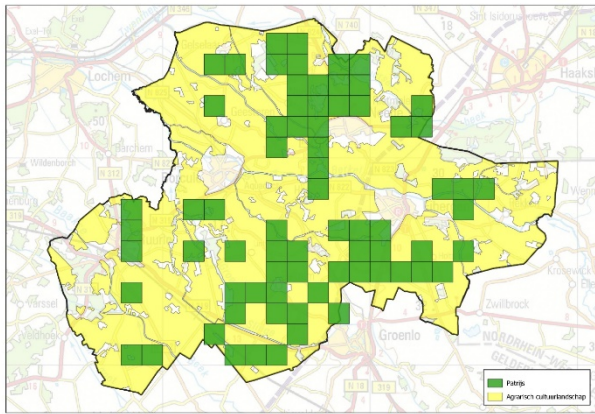
Volwassen patrijzen eten vooral plantaardig voedsel en - als ze 'voor de bek lopen' - ook wel insecten. De kuikens zijn volledig van insecten afhankelijk. Daardoor overleven patrijzen alleen op plekken waar voldoende insecten in (ruige) akkerranden en graslanden te vinden zijn.

Leefgebied

Patrijzen komen vooral voor op akkers en graslanden, in Nederland vooral in kleinschalig akker- en weidelandschap. De vogels zoeken hun voedsel langs ruige akkerranden met akkeronkruiden, weiden met hagen, met bloemen begroeide dijken, enzovoort. Het nest wordt door de patrijs op de grond gemaakt, in dichte begroeiing.

Verspreiding

Tot circa 1975 was de patrijs een vrij gewone vogel van het boerenland. Sindsdien zijn de aantallen sterk afgenomen. De patrijs is in grote delen van Nederland een bijzonderheid geworden. Net als andere vogels van het boerenland (zoals de kievit en de veldleeuwerik) lijdt de soort onder de voortdurend verdergaande intensivering van de landbouw. In figuur 13 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 13. Verspreiding patrijs 2010-2020.

Steenuil

Herkenning

De steenuil is nauwelijks groter dan een merel maar oogt toch wat forser door z'n opgezette veren. Het verenkleed is overwegend bruin tot grijsbruin met witte streepjes en druppelvormige vlekken. Opvallend zijn de felgele ogen en lichte 'wenkbrauwen'. Het achterhoofd lijkt een kopie van het voorhoofd met toegeknepen ogen. In rust is zijn postuur gedrongen, bij waakzaamheid rekt de uil zich uit. Niet altijd zichtbaar zijn de lange, bevederde poten.

Broeden

De broedperiode loopt van half april tot half mei. Een legsel bestaat gemiddeld uit 3-5 eieren. Normaliter is er één legsel per jaar, incidenteel is er sprake van een tweede legsel tot half juni. De broedduur is 24-28 dagen. De steenuil broedt in allerlei natuurlijke holtes van bomen, vooral knotwilgen en oude (hoogstam)fruitbomen. Ook in rustige hoekjes of nissen van gebouwen of schuren en in speciale nestkasten. Jongen verlaten na ongeveer een maand het nest, maar zijn dan nog niet vliegvlug. Na ongeveer 38-46 dagen zijn ze dat wel, maar worden daarna nog zo'n 5 weken verzorgd.

Voedsel

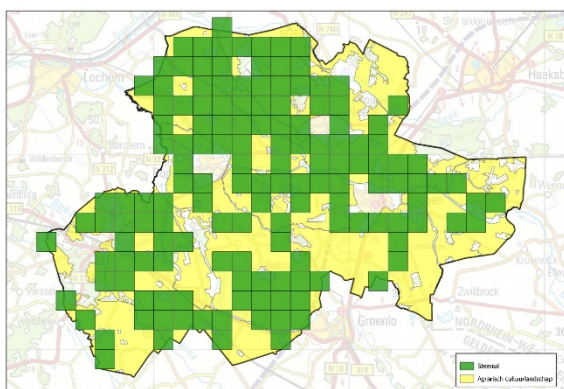
Het voedsel bestaat voor een groot deel uit veldmuizen, maar ook andere kleine zoogdieren, kleine vogels, reptielen, amfibieën, insecten en andere ongewervelden.

Leefgebied

Het leefgebied betreft veelal kleinschalige cultuurlandschappen met een variatie aan houtwallen, heggen, weiljes en knoestige bomen. In grootschalige landbouwgebieden is de steenuil afhankelijk van gevarieerde erven bij boerderijen of vrijstaande huizen. Het jachtgebied bestaat uit open terrein met het hele jaar door lage vegetatie (beweiding). Voorts zijn er voldoende zitplaatsen van één tot anderhalve meter hoogte (paaltjes bijvoorbeeld) om vanaf te jagen. Er zijn schuilplaatsen en broedholten in oude bomen, schuren, gebouwen en dergelijke.

Verspreiding

Afname van de aantallen broedparen sinds 1990 met meer dan 5%. De laatste 10 jaar is de stand vrij stabiel. In figuur 14 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 14. Verspreiding steenuil 2010-2020.

Braamsluiper

Herkenning

De braamsluiper en vaalbruine vogel met grijze kopkap, vaak iets donkerder grijze oorstreek, en een spierwitte keel die opmerkelijk contrasteert met de (vuil)witte onderdelen. Er is geen verschil in uiterlijk tussen het mannetje en het vrouwtje. De braamsluiper kan eenvoudig ontdekt worden door zijn kenmerkende zang.

Broeden

De braamsluiper zingt vooral begin mei en wisselt hierbij vaak van zangpost. De zangactiviteit wordt na een paar weken snel minder. Braamsluiers broeden vanaf eind april en hebben één of twee legfels per jaar van 3-7 eieren. Het mannetje bouwt één of meerdere 'haantjesnesten', een simpele bodem om vrouwtjes te verleiden. Dit kan later gebruikt worden om het nest op te bouwen, een diepe kom van grassen, wat door beide oudervogels wordt gedaan. Na 11-12 dagen broeden, zitten de jongen nog 12-13 dagen in het nest, en na het uitvliegen worden ze nog 18-20 dagen gevoed door de ouders.

Voedsel

De braamsluiper eet met name insecten, spinnen, duizendpoten e.d., ook kleine slakjes; in de herfst ook bessen, maar minder vaak dan andere grasmussoorten.

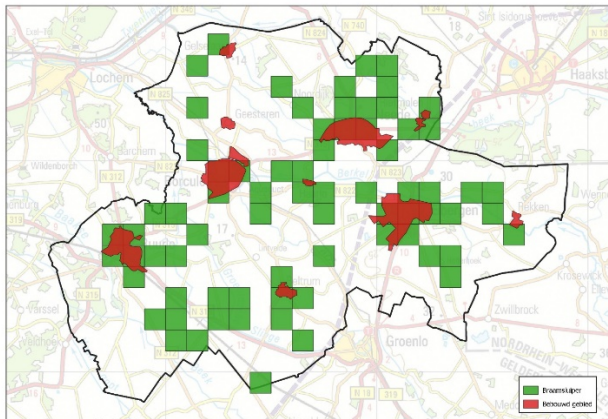
Leefgebied

Braamsluiers zijn het talrijkst in duingebieden met doornstruwelen en kleinschalig boerenland met veel heggen op kleigronden. Grote bosgebieden worden gemeden, in stedelijk gebied bewoont de soort parken en tuinen. In de lage delen van het land wist de braamsluiper sinds ca. 1975 te profiteren van toegenomen beplanting in voorheen open gebied. Op de hoge gronden, daarentegen, ging broedgelegenheid verloren bij onder andere ruilverkavelingen. In de Achterhoek is de braamsluiper in et buitengebied een zeldzaamheid geworden. de meeste vogels komen voor in de bebouwde kom.

Verspreiding

Tussen 1980 en 2000 ging de soort enigszins achteruit, maar hij heeft zich sindsdien gestabiliseerd. De braamsluiper heeft in Noordoost-Nederland gemiddeld een hogere dichtheid dan in de overige delen van het land; de IJssel en het IJsselmeer vormen ruwweg de grens. In heel Nederland lijkt de

braamsluiper te profiteren van de typische nieuwbouwwijktuinen en beplantingen met meidoorn, berberis en ligustersoorten. In figuur 15 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 15. Verspreiding braamsluiper 2010-2020.

Gierzwaluw

Herkenning

Gierzwaluwen zijn geheel donker met alleen moeilijk waarneembare lichte keelvlak. De gierzwaluw heeft kenmerkende sikkelvormige vleugels. De vlucht is afwisselend met snelle, diepe vleugelslagen en lange glij- of zweefvluchten. De soort is vaak te zien in groepjes, elkaar achtervolgend en daarbij het typische schreeuwende (gierende) geluid producerend. De gierzwaluw heeft een korte, spitse snavel en zeer korte poten.

Broeden

De gierzwaluw broedt in mei en juni en heeft één legsel met 2-3 eieren. De gierzwaluw is een koloniebroeder wanneer er voldoende aanbod van nestgelegenheid is. Ze hebben hun nest in gebouwen, onder de dakgoot, achter de regenpijp, langs een dakkapel, onder een dakpan of in een gat in de muur en ook wel in neststenen en -kasten. De broedduur is 18-22 dagen. De jongen trekken na het uitvliegen meestal snel weg.

Voedsel

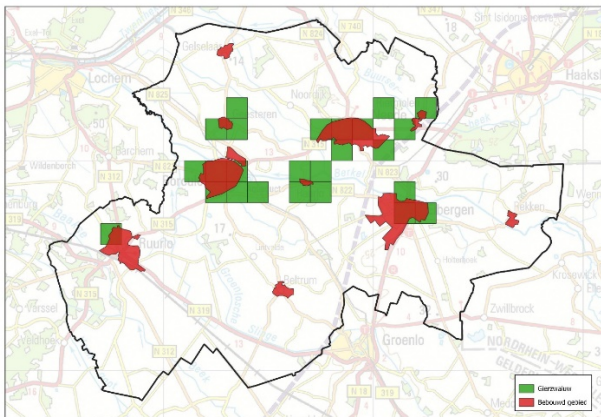
Het voedsel bestaat uit vliegende insecten, zoals muggen, (zweef)vliegen en dag- en nachtvlinders. Voor hun jongen verzamelen ze tot wel enkele honderden insecten per keer in een voedselbal, die vervolgens aan de jongen wordt gevoerd.

Leefgebied

Voor hun nestgelegenheid zijn gierzwaluwen afhankelijk van beschikbaarheid van gebouwen met geschikte holtes. Ze jagen boven uiteenlopende habitats in dorpen en steden. Al het voedsel wordt gevangen in de lucht. Ze zijn gespecialiseerd in het vangen van insecten in volle vlucht. Daarvoor zoeken ze meestal de luchtlagen op die op dat moment de meeste insecten bevatten, en dat kan best een flinke hoogte zijn.

Verspreiding

Het is niet mogelijk een trend te destilleren uit de informatie die verzameld is over de gierzwaluw. Het is een vogelsoort die zeer moeilijk te inventariseren is, ook al komen er steeds meer gegevens boven tafel via onder meer het MUS-telnetwerk van SOVON en Vogelbescherming (Meetnet Urbane Soorten). In figuur 16 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 16. Verspreiding gierzwaluw 2010-2020.

Huismus

Herkenning

Het mannetje van de huismus heeft een grijs petje met roodbruine zijden, grijze wangen, grijs

onderlichaam en brede witte vleugelstrepen. Dominante mannetjes hebben meer zwart op de borst dan mussen lager in de rangorde. Het vrouwtje kenmerkt zich door tamelijk eenvormig lichtbruin kleed, heeft een opvallende wenkbrauwstreep achter het oog. Het mannetje heeft een donkergrijze kegelvormige snavel, bij het vrouwtje is de snavel lichter en geliger van kleur. De huismus heeft korte leverkleurige poten.

Broeden

De huismus broedt van eind maart tot in augustus. De huismus heeft twee tot drie legsels per broedseizoen met elk 4-6 eieren. Huismussen broeden in een los kolonieverband. Het nest wordt vooral gemaakt onder dakpannen, in gaten en kieren van gebouwen en in mussenkasten. Het slordige nest bestaat uit takjes, stro, veertjes en vaak ook hondenharen. De broedduur is 11-12 dagen. De jongen zitten zo'n 17 dagen op het nest. Als de jongen uitvliegen, worden ze daarna nog 1-2 weken gevoerd door de ouders.

Voedsel

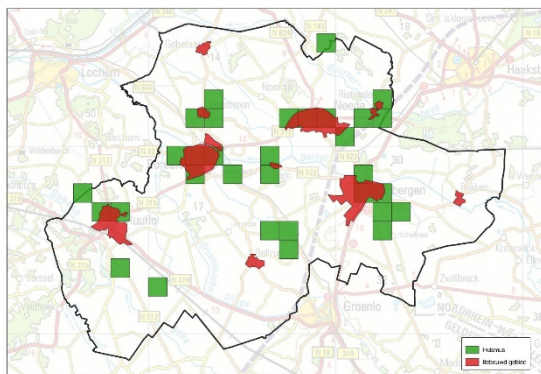
Het voedsel van de huismus bestaat uit zaden, granen, insecten, bloemknoppen, brood, bessen, pinda's en vetbollen. In broedtijd eten ze voornamelijk insecten.

Leefgebied

Huismussen vestigen zich graag op een rommelige menselijke omgeving, met struikgewas, schuren, weilanden met vee, gemorst graan et cetera. De soort is het talrijkst aanwezig in dorpen en in oudere buitenwijken, met rommelige tuinen. Als er veel hoge bomen staan, verdwijnt de huismus.

Verspreiding

De huismus is in de laatste twintig jaar sterk in aantal afgenomen. Begin jaren tachtig begon de afname, die begin jaren negentig versnelde. Dit heeft geresulteerd in een landelijke afname van meer dan 50% van het aantal broedparen. In figuur 17 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 17. Verspreiding huismus 2010-2020.

Laatvlieger

Herkenning

De laatvlieger is een van de grootste vleermuizen van Nederland. De laatvlieger is te herkennen aan zijn tweekleurige vacht: koffiebruin op de rug en koffie-met-melk-bruin op de buik. Kenmerkend is ook zijn forse formaat. Het gewicht is zo'n 15-35 gram. De vleugels zijn relatief lang en breed met een spanwijdte van 32-38 cm. Gezicht, oren en vlieghuid zijn zwartbruin.

Biotoop en jachtgedrag

De laatvlieger jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande elementen zoals bosranden, heggen en lanen. Hij vliegt vaak op 5 - 10 meter hoogte, maar soms ook wel hoger tussen de boomtoppen. De laatvlieger vliegt meestal op enige afstand van de vegetatie boven (vochtige) graslanden en weilanden, langs kanalen en vaarten, in tuinen en in parken met vijvers. Bij windstil weer wordt het open gebied belangrijker. In dorpen en aan de rand van steden kan men in de schemering laatvliegers rond lantaarnpalen, in tuinen en in parken zien jagen. Soms jagen ze in groepjes. Laatvliegers vangen insecten hoofdzakelijk uit de lucht, maar pakken soms ook prooien van bladeren of van de grond. Ze vangen voornamelijk grotere soorten nachtvlinders, kevers en muggen.

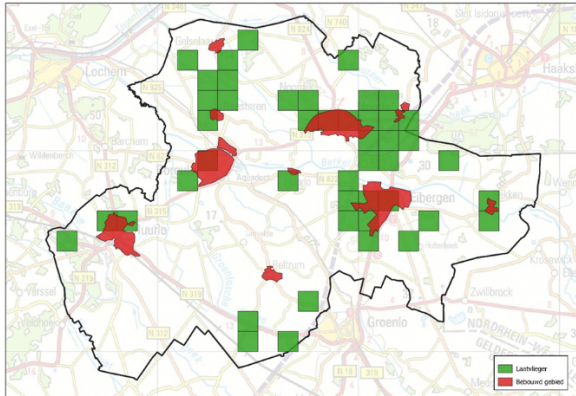
Verblijfplaatsen

Kraamkolonies komen voor zover bekend alleen in gebouwen voor. Ze wonen in de spouwmuur, achter de betimmering, onder daklijsten en dakpannen of onder het lood rondom de schoorsteen. Soms worden ze ook op zolders aangetroffen. In vleermuiskasten worden laatvliegers zelden aangetroffen. Solitaire mannetjes worden soms achter vensterluiken gevonden. In de paartijd (september-oktober) worden vergelijkbare verblijven gebruikt. Er worden dan ook kleine groepjes laatvliegers op plaatsen gevonden waar ze in de zomer niet zaten. De (kraam)groepen bestaan meestal uit enkele tientallen en zelden uit meer dan 150 dieren. Laatvliegers bewonen een netwerk van verschillende huizen die op een afstand van hooguit enkele honderden meters van elkaar liggen. Ze verhuizen soms wel, maar zijn in principe erg plaats- en gebiedstrouw. Soms wordt één huis jaar na jaar als zomer- en winterverblijf gebruikt. De jachtgebieden liggen in een straal van 1 tot 5 km (zelden meer) rondom de kolonie. Vliegroutes volgen waar mogelijk lijnvormige structuren, maar laatvliegers vliegen bij gunstige weersomstandigheden ook wel grote afstanden door open gebied.

In de winter zoeken laatvliegers nauwe en relatief droge plaatsen op zoals spouwmuuren, spleten en scheuren in zolders, oude kelders en soms ook kieren dicht bij de ingang van grotten. Omdat ze vaak diep weggekropen zijn is de kans dat ze op dergelijke plekken ontdekt worden relatief klein. De laatvlieger is een standvleermuis, die zich verplaatst over enkele kilometers, tot hooguit 45 km.

Verspreiding

De laatvlieger komt in Nederland vrij algemeen voor. Het is de enige vleermuissoort die regelmatig op de meeste Waddeneilanden wordt waargenomen, al is Texel het enige Waddeneiland waar een kolonie laatvliegers is gevonden. In figuur 18 zijn de kilometerhokken weergegeven waar de soort in de gemeente Berkelland in de afgelopen 10 jaar is waargenomen.

Figuur 18. Verspreiding laatvlieger 2010-2020.

Bijlage 3. Maatregelen ambassadeursoorten

In deze bijlage worden de mogelijkheden samengevat om het leefgebied van de ambassadeursoorten te verbeteren. De ambassadeursoorten worden in het biodiversiteitsplan vooral gebruikt om inwoners te inspireren om maatregelen uit te voeren (of juist te laten!) om de biodiversiteit te bevorderen. Daarom worden hieronder de mogelijkheden/kansen voor deze soorten geconcretiseerd in de vorm van initiatieven die inwoners van de gemeente Berkelland voor deze soorten kunnen oppakken.

Ambassadeursoorten	Initiatief
Boomkikker	Optimaliseren leefgebieden en aanleggen nieuwe leefgebieden bij particulieren
Boompieper	Botanisch hooilandbeheer in de heideontginningen
Bosuil	Holle bomen in tuin, bos of op landgoed handhaven
Braamsluiper	Vergroenen bebouwd gebied
Gevlekte orchis	Botanisch hooilandbeheer rond natuurgebieden
Gewone grootoorvleermuis	Oude bomen en holle bomen in tuin of op landgoed handhaven
Gierzwaluw	Ophangen nestkasten voor de gierzwaluw
Grasklokje	Ecologisch bermbeheer
Huismus	Ophangen nestkasten
	Tuin huismusvriendelijk inrichten en onderhouden
IJsvogel	Beken natuurlijk inrichten
Kievit	Vrijwillige weidevogelbescherming
Kleine ijsvogelvinder	Bosrandenbeheer (bosmantel ontwikkeling)
Laatvlieger	Vleermuiskasten ophangen
Levendbarende hagedis	Ecologisch bermbeheer
Otter	Loopplanken onder bruggen aanbrengen
Patrijs	Kruidenrijke akkerranden en akkers aanleggen
Steenuil	Steenuilkast ophangen
	Erf steenuilvriendelijk inrichten en onderhouden
Weidebeekjuffer	Natuurvriendelijk beheer watergangen
Winde	Barrières in het stromende water opheffen

Persbericht

21 september 2021

Biodiversiteit Berkelland in beeld

Hoe gaat het met de dieren en planten in Berkelland? Deze vraag staat centraal in het nieuwe biodiversiteitsplan dat is aangeboden aan de gemeenteraad. Het biodiversiteitsplan is een stand van zaken en inspiratiedocument in één. En geeft daarmee een goed, actueel en sprekend beeld van de biodiversiteit in Berkelland.

Berkelland kent een grote verscheidenheid aan landschappen. Er zijn bossen, vennen, heide, agrarisch cultuurlandschap, er is water en uiteraard bebouwd gebied. Al deze landschappen kennen hun eigen biodiversiteit. In het biodiversiteitsplan is aan de hand van onderzoek, landelijke tellingen en eigen waarnemingen een eerste beeld gevormd van hoe het gaat met de dieren en planten die in deze verschillende gebieden leven. Bij verschillende betrokken (vrijwilligers) organisaties is vervolgens opgehaald welke mogelijkheden zij zien om eventuele knelpunten om te zetten naar kansen voor meer biodiversiteit. Ook is de gemeenteraad in een bijeenkomst gevraagd naar acties dichtbij huis.

Enkele bijzondere planten- en diersoorten in het landschap van Berkelland:

- Nederland kent 197 vogelsoorten, in Berkelland zijn de afgelopen jaren 140 vogelsoorten waargenomen
- In Berkelland komen de zeer zeldzame en beschermde boomkikker, heikikker, kamsalamander en poelkikker voor
- De hazelworm, levendbarende hagedis en ringslang hebben een plek in Berkelland
- Zeldzame vlinders als het bonte dikkopje, de grote vos en kleine ijsvogelvlinder zijn opgemerkt
- Wettelijk beschermde plantsoorten als blaasvaren, schubvaren en valkruid zijn de afgelopen jaren in Berkelland aangetroffen

Betrokkenheid is de eerste stap

Wethouder Gerda ter Denge: "Er gebeurt in Berkelland al het nodige als het gaat om biodiversiteit. Zo is de afgelopen jaren nieuwe natuur ontwikkeld, is de waterhuishouding op verschillende plekken aangepast, is er agrarisch natuur en landschapsbeheer en zijn landschapselementen hersteld. Voor mij een teken dat er veel betrokkenheid is bij dit onderwerp. Bewoners, organisaties en ondernemers willen allemaal hun steentje bijdragen om de natuur een handje de goede kant op te helpen. Dat biedt mogelijkheden om deze gedane inventarisatie straks om te zetten naar concrete kleine en grote vervolgstappen en de biodiversiteit in Berkelland verder te verrijken met al het moois dat de natuur ons nu al biedt."

De gemeenteraad bespreekt het biodiversiteitsplan op 6 oktober in de commissie Ruimte. Daarna wordt ook duidelijk of er naast deze inventarisatie een uitwerking komt met concrete acties die de gemeente tot uitvoering kan brengen als aanvulling op wat er nu al gebeurt. Het biodiversiteitsplan is onderdeel van de Landschapsregeling van de provincie Gelderland. Voor het opstellen van dit document ontvangt de gemeente Berkelland subsidie.

Raadsvergadering

Dossiernummer	2862
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	26 oktober 2021
Agendapunt	9
Omschrijving	Bespreekstuk / Beleidsplan spelen en bewegen 2021 – 2030

Geagendeerd	Vergaderdatum
Raadsvergadering	26 oktober 2021

Voorgesteld besluit

Besluit

Besloten is het het raadsvoorstel niet te behandelen.

Zaaknummer : 203458

Raadsvergadering : 26-10-2021

Onderwerp : Beleidsplan spelen en bewegen 2021-2030

Collegevergadering : 14-09-2021

Portefeuillehouder : Wethouder H.J. Bosman

Steller : Busz, Elma, tel. : 0545-250228
Team Opdrachtgeverschap A

Te nemen besluit

- 1 Het 'Beleidsplan Spelen en Bewegen in de openbare ruimte 2021-2030' vaststellen.
- 2 Kennis nemen van het 'Uitvoeringsplan Spelen en Bewegen in de openbare ruimte 2021-2022'

Waarom dit voorstel en wat is het effect

We staan voor een opgave om speelvoorzieningen kwalitatief goed en veilig te houden, en deze beter aan te sluiten op de samenstelling van de wijken en kernen. Er zijn relatief veel toestellen aan vervanging toe. Ook hebben we de ambitie om bewegen te stimuleren.

Dit vraagt om nieuw beleid en nieuwe kaders. Met dit besluit stelt u voor de komende 10 jaar het beleid vast voor spelen en bewegen in de openbare ruimte. Met als resultaat een openbare ruimte die bewegen en ontmoeten stimuleert, voor alle leeftijden.

Argumentatie

1.1. De komende jaren zijn veel speelvoorzieningen en -plekken aan vervanging toe

Veel speelplekken zijn verouderd en de inrichting van de openbare ruimte sluit op veel plekken niet aan bij de samenstelling van de wijk en onze ambities.

1.2. Er zijn hoge ambities voor bewegen en ontmoeten voor alle leeftijden

Behalve voorzieningen voor kinderen willen we ook meer aandacht besteden aan het stimuleren van bewegen van jongeren en volwassenen in de openbare ruimte, en de sociale functie van de speel- en beweegplekken verbeteren. Dit vraagt een andere kijk op speelvoorzieningen. In het beleidsplan is uitgewerkt hoe we dit in hoofdlijnen gaan doen in de komende 10 jaar.

1.3. Het beleidsplan geeft kaders voor inrichting, beheer en participatie

Het beleidsplan geeft de hoofdlijnen aan van hoe wij de komende 10 jaar met voorzieningen voor spelen en bewegen in de openbare ruimte om willen gaan. Met als resultaat een openbare ruimte die bewegen en ontmoeten stimuleert, voor alle leeftijden.

Daarbij wordt gekeken naar diverse aspecten:

- spreiding over de kernen
- kosten en beheer
- meer aandacht voor bewegen voor jongeren (en volwassenen)
- meer mogelijkheden om te spelen voor kinderen met een beperking
- sociale functie van speel- en beweegplekken
- veiligheid (vanuit de jongerenraad is ook de sociale veiligheid als aandachtspunt aangegeven).

In te vullen door Griffie:

Commissievergadering
Afhandelvingsvoorstel voor raad:
0 hamerstuk
0 besprekingsstuk
0 anders, nl

Raadsvergadering
0 zonder hoofdelijke stemming
0 met algemene stemmen
0 stemmen voor, stemmen tegen
0 aangenomen
0 verworpen

Kantttekeningen en risico's

-

Financiën

In 2021 en 2022 kan nog gebruik gemaakt worden van het krediet 'Investeren in Berkelland' om de grootste achterstanden op te lossen. Vanuit dit krediet gaan we ongeveer € 500.000,- besteden aan het verbeteren van de locaties voor bewegen en spelen, en voor het realiseren van omvormingen zodat het goedkoper te onderhouden is.

Bij de perspectiefnota 2021 is besloten om te bezuinigen op het structurele budget voor de aanschaf van toestellen. Wel is aangegeven dat benodigd budget kan worden opgevoerd via het investeringsplan.

VN verdrag rechten van mensen met een beperking

In het beleidsplan is specifiek aandacht voor inclusief spelen, wat kansen biedt dat kinderen met en zonder beperking kunnen samen spelen.

Communicatie

Over het beleidsplan zal breed gecommuniceerd worden via de gemeentelijke communicatiekanalen.

Initiatief, participatie en rol gemeente

In februari is er via Berkelbericht en social media een oproep gedaan naar de inwoners om input te leveren. Hierop zijn ongeveer 100 reacties gekomen. Hieruit is gebleken dat op diverse locaties maatregelen gewenst zijn, en wordt het beeld bevestigd dat inwoners zeer gehecht zijn aan goede speelmogelijkheden voor de kinderen. Wanneer vaststelling heeft plaatsgevonden wordt dit teruggekoppeld naar de inwoners die een reactie hebben gegeven, waarbij vragen zoveel mogelijk zullen worden beantwoord.

Het concept beleidsplan is besproken met de jongerenraad op 24 juni 2021. Ook is het voor advies toegezonden aan het gehandicaptenplatform.

Bewoners worden betrokken als er plannen zijn voor hun buurt. Bij initiatief vanuit de inwoners, wordt het beleids- en uitvoeringsplan gebruikt om te beoordelen of dit mogelijk is.

Klein onderhoud en vervanging van bijvoorbeeld 1 of 2 toestellen vindt plaats zonder participatie, tenzij er een aanspreekpunt voor de speeltuin is.

Planning en evaluatie

Het beleidsplan gaat over een periode van 10 jaar.

We stellen in het college tweejaarlijkse uitvoeringsplannen vast. Zo is de visie voor 2021 en 2022 uitgewerkt per kern en per wijk. In het uitvoeringsplan staat welke werkzaamheden tot en met 2022 gepland zijn. U treft dit uitvoeringsplan in de bijlage aan.

Alternatieven

Niet van toepassing.

Burgemeester en wethouders van Berkelland,
de secretaris, de burgemeester,

M.N.J. Broers. drs. J.H.A. van Oostrum.

Raadsvergadering : 26-10-2021

De raad van de gemeente Berkelland;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 14-09-2021;

b e s l u i t :

Het 'Beleidsplan Spelen en Bewegen in de openbare ruimte 2021-2030' vast te stellen.
Ter kennisname is het uitvoeringsplan voor 2021 en 2022 ook toegevoegd.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 26-10-2021

de griffier,

de voorzitter,

Toelichting raadsvoorstel

Onderwerp : Beleidsplan spelen en bewegen 2021-2030

Voor de inhoud van het beleidsplan verwijzen wij graag naar de bijlage: 'Beleidsplan Spelen en Bewegen in de openbare ruimte 2021-2030'.

Beleidsplan Spelen en Bewegen in de openbare ruimte

2021-2030

Gemeente Berkelland

3 september 2021

Samenvatting

Dit beleidsplan geeft in hoofdlijnen aan hoe we met spelen en bewegen omgaan in de openbare ruimte binnen de bebouwde kommen, de komende 10 jaar.

Zowel voor de leefbaarheid als voor de sociale en fysieke ontwikkeling is het belangrijk voldoende speel- en beweegplekken in de buurten en dorpen te hebben. We willen uitdagende, aantrekkelijke en veilige voorzieningen, waarbij de buurt zich betrokken voelt.

De volgende aspecten willen we centraal stellen de komende 10 jaar:

- **Stimulans om te bewegen:** Investeren in gezondheid van onze inwoners door bewegen meer te stimuleren. We willen in elke grote kern een beweegplek realiseren, waar jongeren en volwassenen in de openbare ruimte kunnen trainen, en bewegen.
- **Kwaliteit en kosten in balans:** We gaan meer planmatig het onderhoud uitvoeren. We streven naar kwalitatief goede voorzieningen die voldoen aan de veiligheidseisen. De voorkeur gaat uit naar een onderhoudsarme inrichting. Het onderhoudsbudget is beperkt. Waar budget nodig is voor nieuwe toestellen, wordt via het investeringsplan budget gevraagd.
- **Klimaatadaptatie:** Zo mogelijk komt er in elke speel- en beweegplek een boom om zo een koele plek te bieden. Ook is er aandacht voor een minimum aan verharding, en mogelijkheid om water te laten te infiltreren.
- **Kleur:** Kleur in het groen is ambitie van dit college. Ook in de speelvoorzieningen willen we meer kleur, door bloemen, herfstkleuren, en kleur in de speeltoestellen.
- **Doelgroepen:** Rekening houden met verschillende doelgroepen en leeftijdsgroepen. Bijvoorbeeld meer aandacht voor toegankelijkheid, zitgelegenheid, sociale veiligheid, en natuureducatie.
- **Inclusief spelen:** We willen meerdere voorzieningen realiseren waar rekening wordt gehouden met kinderen en volwassenen met een beperking. Samen spelen en bewegen is daarbij het motto.
- **Sociale functie:** We willen de speel- en beweegplekken aantrekkelijk maken voor ontmoeten, en de betrokkenheid van de buurt verbeteren. Bijvoorbeeld door voor elke speelvoorziening een contactpersoon uit de buurt te verbinden, die de link is tussen gemeente en buurt voor de speeltuin.
- **Veiligheid:** De speelvoorzieningen worden al 2x per jaar gecontroleerd. We willen de veiligheid nog verder verbeteren door het contact met de contactpersoon uit de buurt. Deze kan bijzonderheden melden zodat er eerder maatregelen kunnen worden genomen.
- **Inspecties en reparaties in eigen beheer:** Tot nu toe werden bijna alle werkzaamheden voor inspectie en reparatie uitbesteed. We gaan onderzoeken of we binnen onze eigen buitendienst mensen kunnen certificeren en deze werkzaamheden uitvoeren. Dit heeft als voordeel dat er meer binding is met de plekken en de inwoners waar het om gaat, er sneller kan worden gehandeld.

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Kaders	4
1.2	Waarom beleid voor spelen en bewegen	5
1.3	Leeswijzer	5
2	Huidige situatie	6
2.1	Werkwijze en organisatie	6
2.1.1	Budget voor spelen en bewegen	6
2.1.2	Participatie	6
2.2	Relevante regelgeving	6
3	Visie Spelen en Bewegen 2021-2030	8
3.1	Bewegen stimuleren voor alle leeftijden	8
3.2	Ontwikkeling van kinderen	9
3.3	Samen spelen, met of zonder beperking	10
3.4	Leefbaarheid en sociale functie	10
3.5	Duurzame voorzieningen	12
3.5.1	Klimaatadaptatie en biodiversiteit	12
3.5.2	Circulair en lange levensduur van materialen	12
4	Richtlijnen voor ontwerp en inrichting	15
4.1	Verdeling van de voorzieningen	15
4.2	Inrichting van een speel- of beweegplek	15
4.2.1	Verwijderen speelplekken	16
4.2.2	Planproces en participatie	16
5	Richtlijnen voor beheer en onderhoud	17
5.1	Veilig houden	17
5.2	Inspecties en reparaties in eigen beheer	17
5.3	Omvorming van intensief naar onderhoudsarm	17
6	Financiën en uitvoeringsplan	18
6.1	Financiën	18
6.2	Belangrijkste acties en planning	18
6.3	Communicatie	19
7	Bronnen	20

1 Inleiding

Het beleidsplan Spelen en Bewegen geeft de hoofdlijnen aan van hoe wij in de periode 2021 tot en met 2030 met de voorzieningen voor spelen en bewegen in de openbare ruimte om willen gaan.

Doel van dit beleidsplan is om heldere kaders te bieden voor inrichting, beheer en participatie. Waarbij we bewegen en ontmoeten willen stimuleren, en de voorzieningen goed willen verspreiden over de kernen. We willen goede kwaliteit bieden tegen beheersbare kosten.

Waarvoor wordt het beleidsplan gebruikt?

- planmatig onderhoud
- beantwoorden vragen inwoners en organisaties
- bieden van kaders bij projecten en nieuwe ontwikkelingen

Dit plan richt zich op de plekken in de openbare ruimte waar voorzieningen staan voor spelen en of bewegen. Sportvelden, speeltuinverenigingen en schoolpleinen vallen hier niet onder.

1.1 Kaders

Coalitieakkoord

Bewegen in de openbare ruimte is benoemd als een van de speerpunten door het huidige college en gemeenteraad. Dit geldt voor jong en oud.

Voldoende voorzieningen om te spelen en te bewegen, leveren een bijdrage aan het ontwikkelen van een actieve en gezonde leefstijl. Het kan overgewicht voorkomen, maar versterkt ook de leefbaarheid en sociale samenhang in buurten en wijken. Mede hierdoor ontstaat een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.

In het coalitieakkoord 'Samen investeren in Berkelland 2018-2022' zijn in relatie tot spelen en bewegen in de openbare ruimte, de volgende speerpunten opgenomen:

- Meer aandacht voor onze jongeren.
- Bewegen helpt om gezondheidsproblemen te voorkomen. Vooral voor jongeren en ouderen is extra aandacht nodig.
- Mensen met een beperking doen mee. Mensen met een (lichamelijke) beperking moeten immers net als ieder ander kunnen meedoen in de samenleving.
- Meer kleur in het groen.

Vanuit Investeren in Berkelland is budget beschikbaar gesteld om investeringen te kunnen doen. Voor spelen en bewegen in de openbare ruimte valt dit onder Verbeteren groenvoorzieningen en Wijk- en kerngericht werken. Deze budgetten zijn nog beschikbaar tot en met 2022.

Beweeg- en sportakkoord Heel Berkelland beweegt

In Berkelland is in 2020 het Beweeg- en sportakkoord verschenen. Het doel van het sportakkoord is het in beweging brengen van nog meer inwoners van Berkelland. Het akkoord richt zich vooral op het verenigingsleven. Om alle inwoners in beweging te krijgen, is meer nodig. Zoals in het akkoord is aangegeven is een woon- en werkomgeving nodig die uitdaagt om op te staan en actief te worden. Zoals het bieden van veilige en bereikbare speelplekken. Samen kunnen we zoveel kleine en grote stappen maken. De partners van het beweeg- en sportakkoord, waaronder gemeente Berkelland, gaan hiermee aan de slag door aanpassingen te doen in de woon-, leer- of werkomgeving van inwoners.

Besluit speelvoorzieningen 2009

In 2009 is speelruimtebeleid vastgesteld. Er is toen een uitgebreid speelplan opgesteld door een bureau, maar bij besluitvorming is besloten om niet dit speelplan te volgen, maar over te stappen naar een meer op informele speelruimte georiënteerd speelbeleid. In de praktijk betekent dit dat er momenteel, behalve het (beperkte) budget en de wettelijke eisen, weinig kaders zijn voor de speelvoorzieningen in de openbare ruimte.

1.2 Waarom beleid voor spelen en bewegen

Veel speelvoorzieningen verouderd

Er zijn in gemeente Berkelland 111 plekken met voorzieningen om te spelen en te bewegen.

De speeltoestellen voldoen aan de (minimale) eisen van veiligheid. Maar er is sprake van veel verouderde plekken, de samenstelling van wijken is veranderd en onze ambities gewijzigd. De wens om bewegen in de openbare ruimte te stimuleren sluit niet aan op wat we nu buiten zien. Ook is er via die speelvoorzieningen in de openbare ruimte veel te halen in het stimuleren van de sociale samenhang en verbeteren van de leefbaarheid.

Tevredenheid speelvoorzieningen scoort slecht

Uit de analyse wijk- en kerngericht werken (2019) blijkt dat speelvoorzieningen het slechtst scorende onderwerp is in de openbare ruimte. In veel wijken geven inwoners de speelvoorzieningen een onvoldoende.

Slechts 39 % van de inwoners is tevreden over het aanbod van speelvoorzieningen tot 12 jaar. Vaak worden speelvoorzieningen gemist, sluit het niet aan bij de doelgroepen, of zijn de plekjes niet meer aantrekkelijk.

Het rapportcijfer is gemiddeld een 6,3 over de hele gemeente. Maar in 10 van de 35 wijken uit de analyse is het rapportcijfer lager dan 6,0.

Waarom beleid voor spelen en bewegen in de openbare ruimte:

- Omdat heldere gemeentelijke kaders nu ontbreken.
- Omdat de spreiding van de speelplekken en de aansluiting bij de leeftijden niet optimaal is.
- Omdat we inzien dat we meer aandacht moeten hebben voor sport en bewegen voor alle leeftijden.
- Omdat dit helpt om speelplekken te realiseren die uitdagend zijn voor kinderen, en de ontwikkeling van kinderen stimuleert (psychisch, sociaal en motorisch).
- Omdat de voorzieningen nog meer een bindende rol kunnen spelen tussen buurbewoners.
- Omdat we te maken hebben met minimale budgetten.

1.3 Leeswijzer

Eerst wordt de huidige situatie beschreven. Vervolgens geven we weer wat de visie is voor de komende 10 jaar, aan de hand van diverse thema's.

Vervolgens komt er een hoofdstuk met richtlijnen voor ontwerp en inrichting.

Gevolgd door een hoofdstuk met richtlijnen voor beheer en onderhoud.

Tot slot komen de communicatie en de planning aan de orde.

2 Huidige situatie

2.1 Werkwijze en organisatie

In Berkelland zijn in de openbare ruimte in totaal 472 sport- en speeltoestellen. De toestellen worden door een extern bedrijf 2 maal per jaar gecontroleerd op veiligheid. Dit wordt gedaan door gecertificeerde medewerkers en de resultaten en eventuele acties worden bijgehouden in een digitaal programma.

Ditzelfde bedrijf doet een voorstel voor reparaties, de gemeente bepaalt welke reparaties worden uitgevoerd of waar verwijderen van het toestel aan de orde is. Het externe bedrijf voert deze reparaties uit.

Onderhoud van de veilige ondergronden onder de speeltoestellen wordt gedaan door de gemeente. In sommige gevallen zorgen inwoners voor een deel van het onderhoud.

2.1.1 Budget voor spelen en bewegen

Het budget voor speelvoorzieningen is minimaal. Er is een apart budget voor het aanschaf van nieuwe toestellen, dit was €40.000 per jaar, maar dit is per 2021 structureel verlaagd naar € 20.000. Bij de perspectiefnota 2021 is bij deze bezuiniging aangegeven dat benodigd budget kan worden opgevoerd via het investeringsplan.

Voor het onderhoud van speelvoorzieningen is ongeveer € 25.000 per jaar beschikbaar. Dit is net voldoende voor inspecties en reparaties.

Het onderhoud van de speelondergronden van zand of snippers wordt door de buitendienst gedaan.

2.1.2 Participatie

Relevant zijn de notities Verder met wijk- en kerngericht werken en Ambitiegericht beheer. Deze zijn beide vastgesteld in 2019. In deze stukken is omschreven wat de basiskwaliteit is en hoe we inwoners betrekken bij hun leefomgeving.

Bij nieuwe speelvoorzieningen en herinrichting van speelplekken worden inwoners intensief betrokken. Bij de bestaande speelvoorzieningen is dat minimaal.

2.2 Relevante regelgeving

Hierbij geven wij in het kort de relevante regelgeving aan.

Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen

Voor speeltoestellen is het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (= WAS) de belangrijkste. Er is een nieuwe WAS in ontwikkeling; de besluitvorming hierover is uitgesteld en is vermoedelijk per 1 juli 2022 van toepassing.

De WAS richt zich vooral op de veiligheid. In het besluit staat dat speeltoestellen veilig moeten zijn, en alle nieuwe toestellen moeten een certificaat hebben. Speeltoestellen moeten veilig geproduceerd en beheerd worden. Verder zijn er eisen voor de schokdemping van de ondergrond, om zo hersenletsel te voorkomen. Er zijn Europese normen voor speeltoestellen. Het Warenwetbesluit verwijst naar deze normen als een goede manier om aan de wettelijke eisen te voldoen. De NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit) is de instantie die het Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen controleert. In het ontwerp van de nieuwe WAS is aangegeven dat er meer inspecties vanuit de NVWA zullen plaatsvinden, ook bij speeltoestellen.

De beheerder moet ervoor zorgen dat speeltoestellen veilig te gebruiken zijn. Dat wil zeggen dat het veilig geïnstalleerd en goed onderhouden moet zijn. Dit geldt ook voor het materiaal op de grond.

Elk speeltoestel moet een logboek hebben. In dit logboek moeten gegevens over de fabrikant/importeur, de installateur, eigenaar en beheerder staan, maar vooral ook gegevens over het toestel zelf, keuringen, inspecties, onderhoud en ongevallen. De beheerder houdt het logboek bij en bewaart dit (eventueel digitaal). De NVWA kan altijd het logboek van een toestel opvragen.

In Berkelland worden alle toestellen 2x per jaar geïnspecteerd, en de logboeken worden digitaal bijgehouden in een beheerprogramma.

Omgevingsvergunning

Voor de meeste speeltoestellen geldt dat er geen omgevingsvergunning vereist is. Let op dat voor het plaatsen van een speeltoestel, het bestemmingsplan/omgevingsplan dit toe moet laten.

VN-verdrag rechten van mensen met een beperking

Speelplaatsen moeten, voor zover mogelijk, toegankelijk zijn voor kinderen met een handicap. Voor meer dan 100.000 kinderen met een handicap in Nederland is toegankelijkheid van speelplekken een probleem. Niet mee kunnen spelen en er dus niet bij horen zijn negatieve ervaringen die we zoveel mogelijk moeten voorkomen.

3 Visie Spelen en Bewegen 2021-2030

Plekken in de openbare ruimte waar je kan spelen en bewegen zijn belangrijk. Het zijn ontmoetingsplekken voor jong en oud in een buurt of dorp. Kinderen kunnen er afspreken met elkaar, vrienden maken, spelen, zich zowel sociaal als motorisch ontwikkelen. Als je wat groter bent is het fijn voor kinderen dat ze een plekje hebben om te 'chillen'. Jonge ouders kunnen elkaar daar ontmoeten. Maar het kan ook een plek zijn voor de buurt voor een activiteit, een potje voetbal, ouderen die komen jeu de boulen, en ga zo maar door.

Speerpunten:

- Bewegen stimuleren voor alle leeftijden.
- Sociale functie van speel- en beweegplekken in de buurt verhogen
- Meer betrokkenheid uit de buurt
- Samenspelen mogelijk maken voor kinderen met en zonder een beperking
- Bijdragen in de ontwikkeling van kinderen (leeftijd, verschillende doelgroepen en speeltypes)
- Rekening houden met duurzaamheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit.

3.1 Bewegen stimuleren voor alle leeftijden

Voldoende voorzieningen om te spelen en te bewegen, leveren een bijdrage aan het ontwikkelen van een actieve en gezonde leefstijl. Het kan overgewicht voorkomen. Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen van jong tot oud.

Dit willen we realiseren door :

- **In elke grote kern een goede beweegplek te realiseren.** Hiervoor is initiatief vanuit de kern een voorwaarde. Het kan gaan om voorzieningen voor bijvoorbeeld rek- strek- en krachttraining tijdens een hardlooprondje, het onder begeleiding oefeningen doen door ouderen op diverse toestellen, een multi-sportveld voor diverse sporten zoals basketbal, volleybal of voetbal, freerunning of skaten.
- **In de openbare ruimte goede paden behouden en waar nodig aanleggen,** en zo meer mogelijkheden bieden voor een ommetje, hardlopen, rolschaatsen, skeeleren en dergelijke. Op mooie plekken maken we rustplekjes met bijvoorbeeld een bankje.
- **Fysiek uitdagende speelplekken:** In speelplekken meer toestellen toepassen die fysieke uitdaging bieden, ook voor de wat grotere kinderen en jongeren.
- **Speelvelden in elke buurt:** Zorgen voor voldoende sportmogelijkheden in de buurten; in alle buurten moet er mogelijkheid zijn voor sport en beweging in de vorm van een speelveld. Honden zijn hier niet toegestaan.

Foto: Voorbeeld van een buiten sport plek voor diverse spieroefeningen

Speelplek met glooiende paden en voetbalveldje in Borculo

3.2 Ontwikkeling van kinderen

Het is wetenschappelijk bewezen dat de ruimtelijke omgeving een rol speelt bij de ontwikkeling van het kind. Het heeft invloed op het ontwikkelen van denken, problemen oplossen en geheugen. Het gaat hierbij om de invloed van de hele woonomgeving, dus niet alleen de voor de kinderen bedoelde ruimte.

Spelen is ook oefenen voor later

Een spelend kind maakt zich allerlei vaardigheden eigen en oefent zo voor later. Een kind oefent zijn vaardigheden tijdens veel activiteiten, zoals op school. Een spelend kind bepaalt zelf, zonder tussenkomst van volwassenen, wat het zal spelen, met wie, waar, hoe lang, volgens welke regels en waarmee. Natuurlijk zijn er grenzen aan de ruimte en ingrijpen van ouders. Maar de vrijheid waarmee het kind, binnen de hem geboden context, zijn spel kiest, is belangrijk om dit kind tot evenwichtige volwassene te laten opgroeien.

Waar spelen kinderen

Kinderspel krijgt vorm door interactie met de omgeving. In de ideale situatie zijn er geen speelvoorzieningen nodig. Helaas is de praktijk niet ideaal. De ruimte wordt steeds verder ingeperkt, vooral door woningbouw op open plekken in het dorp, een enorme toename van het autoverkeer en de hiervoor benodigde parkeerplaatsen, hondenpoep, enzovoorts. Hierdoor is er steeds minder plek voor kinderen om te spelen. Plekken die speciaal voor kinderen zijn aangelegd zijn daarom steeds belangrijker. Deze speelvoorzieningen worden ook 'formele speelruimte' genoemd.

Ondanks de aanleg van deze formele speelruimte, blijven de kinderen natuurlijk niet alleen op speelterreintjes. Stoepen, straten, water, grasvelden, plantsoenen, dit alles is minstens zo interessant als de speciaal aangelegde speelvoorzieningen. De voorkeur gaat uit naar een plek waar iets te beleven valt, waar andere kinderen zijn, waar variatie in de omgeving is en waar een goede sfeer is.

Kinderen beginnen bij de drempel bij de voordeur, de tuin, de speeltuin, de straat, het plantsoen, dan de straat verderop, dan de speeltuin in de andere wijk.

Speelvoorzieningen zijn voor kinderen een onderdeel van de woonomgeving.

Speeltuinen zijn een baken, een herkenbaar en vast punt: hier mag je spelen, hier komen ook andere kinderen. Een speeltuin is zo een ontmoetingsplek en vaak een startpunt van spel met elkaar.

Hoe spelen kinderen

Bij de inrichting van speelvoorzieningen is het goed om rekening te houden met de verschillende manieren om te spelen door kinderen. Spelen hoeft niet altijd actie te zijn. Kinderen zijn 25% van de tijd dat ze buiten spelen, in rust. Ze brengen bij het buitenspelen gemiddeld niet meer dan 10% van hun tijd door op een speeltoestel. Kinderen kijken, praten, maken plannen.

Er is natuurlijk een duidelijk verschil tussen kinderen van verschillende leeftijden. Niet alleen het soort spel verschilt, ook de actieradius neemt toe naarmate kinderen ouder worden. Een actieradius is de cirkel die je om het huis van een kind kan trekken, waarbinnen hij meestal blijft als hij buiten speelt.

Hoe daag je kinderen uit om buiten te spelen

De neiging om binnen te blijven is groot. Ten opzichte van 'vroeger' is er meer ruimte in huis per kind, er is meer concurrentie van tv, tablet en telefoon, ouders vinden het binnen nogal eens veiliger voor het kind, en er zijn allerlei digitale contacten in plaats van echte ontmoeting. Dan speelt ook nog mee dat veel kinderen het druk hebben, er is een goed gevuld dagprogramma met school, huiswerk, naschoolse opvang, sport, en muziekles. Kinderen zitten vaak in de auto (halen en brengen).

Mede hierdoor krijgen kinderen te maken met allerlei problemen:

- Steeds meer kinderen met overgewicht
- Steeds meer kinderen met problemen met luchtwegen
- Zelfstandige mobiliteit van kinderen neemt af

Kinderen kun je uitdagen om buiten te spelen door rekening te houden met hoe kinderen spelen, de behoefte per leeftijdsgroep, door een fijne plek te bieden, en door zowel in als buiten de speeltuin een kindvriendelijke inrichting te bieden.

3.3 Samen spelen, met of zonder beperking

Ongeveer 3,5% van de kinderen heeft een beperking. Dit kunnen verschillende beperkingen zijn, bijvoorbeeld niet goed kunnen lopen of zien. Veel speelvoorzieningen zijn voor kinderen met een beperking niet toegankelijk. We willen in de speelvoorzieningen rekening houden met kinderen met een beperking. Streven is om in elke grote kern een speelvoorziening te hebben die hiervoor geschikt is.

Wat zijn zaken waar je aan moet denken? Dat zijn bijvoorbeeld

- Parkeerplek (3,5 m breed) direct bij de speeltuin
- Pad minimaal 1,2 m breed en toegankelijk voor rolstoelen, met hieraan de speeltoestellen
- Toegankelijke toestellen, geschikt voor samen spelen voor kinderen met en zonder beperking.
- Picknicktafel waar een rolstoel aan kan.
- Elementen voor ruiken, voelen, luisteren

3.4 Leefbaarheid en sociale functie

Voorzieningen voor spelen en bewegen hebben een belangrijke rol in de leefbaarheid van de woonomgeving. Bewoners voelen zich hier bij betrokken.

We willen de leefbaarheid en sociale functie van speel- en beweegplekken in de openbare ruimte bevorderen door:

- Meer mogelijkheden voor ontmoeting, door plaatsing van banken, picknicksets en plekken voor buurtactiviteiten.
- Kwalitatief goede voorzieningen, een verzorgde uitstraling en meer kleur.

- Bewoners kunnen een gedeelte van het onderhoud van de speelvoorziening doen en hiervoor een overeenkomst aangaan met de gemeente.
- Voor elke speelvoorziening willen we een contactpersoon in de buurt.

Hoe meer inwoners zich betrokken voelen bij het groen en de woonomgeving, hoe meer men zich verantwoordelijk voelt om het netjes te houden, elkaar aan te spreken, of zich in te zetten. 'Eigenaarschap', oftewel, inwoners beleven hun omgeving als hun 'eigen'. Betrokkenheid kan gestimuleerd worden, door te luisteren naar wat inwoners over hun woonomgeving te zeggen hebben, en initiatieven en wensen en stap verder te helpen.

De rol van speelplekken voor de leefbaarheid

De leefbaarheid in een buurt heeft te maken met veel zaken: voorzieningenniveau, veiligheid, kwaliteit openbare ruimte, sociale kenmerken. In dit complexe geheel kan een speelplek in al zijn eenvoud een belangrijke rol vervullen. Ook in Berkelland hebben we hier al goede ervaringen mee.

Een speelplek is aanleiding om contacten te leggen tussen buurtbewoners. Jonge ouders ontmoeten elkaar op het bankje bij het spelen van kinderen, of leren elkaar kennen bij een klusdag. Bij het organiseren van activiteiten worden sociale banden sterker. Vaak is de reden om buiten te spelen het ontmoeten van andere kinderen.

In de speeltuin leren kinderen en volwassenen elkaar kennen.
Door meer contact is er meer overleg en meer verdraagzaamheid naar elkaar.
Een speeltuin heeft dan ook een belangrijke sociale en verbindende functie.

En, een woonomgeving geschikt voor kinderen zit in de top 5 voor redenen om een huis te kopen.

Bewonersparticipatie

Bewonersparticipatie heeft een positieve uitwerking op de woonomgeving. Als bewoners een duidelijk aandeel hebben in de planvorming, realisatie en beheer, blijken bewoners zich verantwoordelijker te voelen voor de omgeving en er ontstaat meer sociale cohesie. Dit uit zich in terugdringen van vandalisme en vervuiling en sociale isolatie.

Hierbij willen we ook verwijzen naar de notities 'Verder met Wijk- en Kerngericht werken', en 'Ambitiegericht beheer', beide in 2019 vastgesteld. Dit geeft handvaten voor het geven van ruimte aan ambities van de inwoners, aan de hand van diverse thema's. De gemeente biedt een basisniveau, inwoners kunnen daar zelf een 'plus' op zetten.

Met dit beleidsplan zijn we transparant naar inwoners, kunnen we onze afwegingen uitleggen en aangeven binnen de kaders wat er wel en wat er niet mogelijk is. Dit beleidsplan geeft daar ook handvaten voor. Daarnaast staan we ook open voor nieuwe ideeën en werken we in het (algemeen) belang van de inwoners.

3.5 Duurzame voorzieningen

Bij de voorzieningen willen we op het gebied van duurzaamheid, rekening houden met de volgende onderwerpen:

- Klimaatadaptatie
- Biodiversiteit
- Circulair en lange levensduur van materialen
- Lange levensduur van materialen

3.5.1 Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Plekken om te bewegen en te spelen zijn vaak groenvoorzieningen met een bijzondere inrichting. Deze groenvoorziening kan plek bieden voor infiltratie van water, schaduw door middel van bomen, en een groene invulling met bloemen en bessen die aantrekkelijk zijn voor diverse dieren. In de ideale situatie wordt dit gecombineerd met speelwaarde. Bijvoorbeeld een wadi waar je ook in kan spelen, bloemen die je kunt plukken om te 'verkoopen' in je speelhuisje, of een bosje waar je een hut in kunt maken. Alleen verharding waar nodig.

Foto: spelen en wadi gecombineerd in Borculo

3.5.2 Circulair en lange levensduur van materialen

De verwachting is dat de vraag naar grondstoffen in de komende decennia verder toeneemt door een groeiende wereldbevolking en toenemende consumptie. Dit heeft een

grote impact op het klimaat. Om deze reden is het van belang om het gebruik van (niet hernieuwbare) grondstoffen terug te dringen, en beschikbare grondstoffen zo efficiënt mogelijk te (her)gebruiken. Om te kunnen bepalen wat de duurzaamste grondstof is, moeten veel factoren worden meegenomen. Een daarvan is de CO₂-uitstoot door een bouw materiaal; deze wordt veroorzaakt door o.a. de productie, het vervoer en het gebruik van het bouw materiaal.

De ambitie van het kabinet is om samen met maatschappelijke partners in 2030 een (tussen) doelstelling te realiseren van 50% minder gebruik van primaire grondstoffen (mineraal, fossiel en metalen).

Het is dan ook goed om bewuste keuzes te maken en voor producten te kiezen met een grote impact. Zo is beton zeer vervuילend. Maar een bos brengt een stroom van nieuwe bomen voort, die oneindig kan doorgaan. Naast het bewust inkopen van materialen zoals speeltoestellen, is het ook van belang wat je met de restanten gaat doen als het toestel aan het einde van zijn levensduur is.

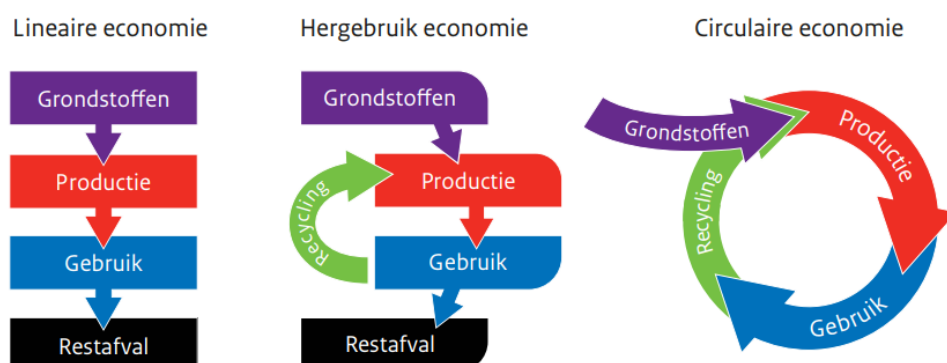
Een circulair product...

- ...is gemaakt van zoveel mogelijk gerecyclede materialen
- ...is niet schadelijk of belastend voor mens, dier en milieu
- ...wordt gemaakt met hulp van hernieuwbare energiebronnen
- ...behoudt ook na de gebruiksfase maximale waarde

Foto: hergebruik materialen
De Braak Neede

Van lineaire naar circulaire economie

Welke materialen hebben de voorkeur?

Hout is de meest natuurlijke, energie-efficiënte en milieuvriendelijke grondstof. Hout heeft een CO2-footprint die lager is dan beton, staal en kunststof. Elke kuub hout legt daarnaast ook nog eens bijna een ton CO2 (900 kg/m3) vast.

Een van de hardnekkigste vooroordelen is dat het gebruik van hout zorgt voor ontbossing en alle gevolgen van dien. De enorme ontbossing wordt namelijk veroorzaakt door onverantwoorde houtkap voor bijvoorbeeld de sojateelt. Door gecertificeerd hout te gebruiken, kunnen meer bossen gecertificeerd worden waarmee onverantwoorde houtkap wordt voorkomen. Met fsc gecertificeerd hout is er dus geen ontbossing.

In verband met de levensduur heeft het de voorkeur om alleen de kern van het hout te gebruiken.

Daarnaast is het prima om gerecycled kunststof toe te passen. Ook metalen zijn een mogelijkheid, omdat dit na een lange levensduur zeer goed te hergebruiken is.

Leverancierskeuze

We kiezen om deze reden alleen materialen van leveranciers die aantoonbaar rekening houden met circulariteit.

- De producten mogen van hout, metaal of gerecycled kunststof zijn.
- We stellen als voorwaarde dat er een garantietermijn van minimaal 10 jaar wordt geboden.
- Voor hout vragen we een FSC certificering (of vergelijkbaar).
- Voorkeur gaat bovendien uit naar leveranciers die door middel van certificering op de CO2 prestatieladder, aantonen dat ze werken aan een zo laag mogelijke CO2 footprint. Niveau 3 is daarbij een instapniveau, dat we als minimum stellen. Bij niveau 5 wordt er serieus werk van gemaakt, ook in de hele keten.

4 Richtlijnen voor ontwerp en inrichting

4.1 Verdeling van de voorzieningen

Bij het ontwerp van een speelruimte wordt allereerst gekeken naar de sociografische gegevens en ruimtelijke opbouw van de wijk. Aan de hand daarvan wordt bepaald voor wie de ruimte bedoeld is, bijvoorbeeld voor een bepaalde leeftijdsgroep. Bij de volgende stap komt participatie om de hoek kijken. Samen met de inwoners die mee willen denken, wordt een plan gemaakt voor een invulling die functioneel en qua beeldkwaliteit past op die plek.

Momenteel zijn er in bepaalde kernen of wijken veel voorzieningen, terwijl op andere plekken voorzieningen ontbreken. We willen streven naar een goede verdeling van voorzieningen. Voor kinderen doen we dat op basis van het aantal speeltoestellen per leeftijdsgroep. Dit geeft vaak een goed handvat voor maatregelen en vragen.

Wat is er nu:

Er zijn in totaal 472 speeltoestellen in de speelvoorzieningen van gemeente Berkelland. Gemiddeld is er nu 0,1 speeltoestel per kind (in de bebouwde kommen). De verdeling van de speeltoestellen over de leeftijdscategorieën in de wijken en dorpen is echter heel verschillend.

Streven naar een goede verdeling, op basis van 0,1 speeltoestel per kind

Streven is 0,1 speeltoestel per kind, gelijk aan de huidige situatie, maar beter verdeeld over de verschillende leeftijdscategorieën en wijken/kernen. We gaan daarbij uit van een goede mix van grotere en kleinere toestellen.

Per speelplek moet er variatie zijn in de uitdaging. Elk kind heeft eigen behoeftes. Zoals eerder is uitgelegd is er verschil in ontwikkeling, en typen spelen,.

Ook moet een speelplek voldoende groot zijn, met bij voorkeur minimaal 4 toestellen per plek. Zo kan er samen gespeeld worden en afgewisseld van speelsoort.

In veel wijken en dorpen zijn schoolpleinen. Deze zijn ingericht voor kinderen en ook een logische plek om na school nog even te spelen. De schoolpleinen zijn in eigendom en beheer van de scholen. Ook zijn er enkele speeltuinverenigingen met een eigen speeltuin. In de cijfers zijn de speeltuinverenigingen en schoolpleinen niet meegerekend,. Uiteraard wordt hier bij het maken van plannen wel rekening mee gehouden.

In buurten waar nog geen speelvoorziening is, maar wel een wens, houden we een minimum aan van 40 kinderen. Uiteraard wordt ook gekeken naar behoefte en mogelijkheden qua locatie.

Tabel als handvat voor het aantal plekken en toestellen per wijk of kern

Voor de verdeling van speelvoorzieningen komt er een tabel met het gewenste aantal speeltoestellen per wijk per leeftijdsgroep. Hier werken we in de meeste gevallen geleidelijk naar toe. Daarbij gaan we uit van 0,1 toestel per kind, verdeeld over de leeftijdsgroepen. En we kijken waar de kinderen wonen.

4.2 Inrichting van een speel- of beweegplek

De plek om te bewegen of te spelen is een totaalplaatje, dat moet passen op de plek. Het ontwerp moet integraal zijn, wat wil zeggen dat met diverse aspecten rekening wordt gehouden. Te denken valt aan verkeer, onderhoud, water, sociaal.

Ligging

Bij voorkeur ligt de voorziening centraal, op een verkeersluwe plek, goed toegankelijk. Verder is de sociale veiligheid van belang: is er toezicht op de plek, is er verlichting nodig, voel je je veilig?
Ook vanuit de Jeugdraad is aandacht gevraagd voor de sociale veiligheid.

Groen inrichten

De plek wordt zoveel mogelijk groen ingericht, waarbij rekening wordt gehouden met klimaatadaptatie (hitte, waterinfiltratie), en biodiversiteit.

Bij voorkeur komt er op elke speel- of beweegplek een boom, afvalbak en bankje
In principe plaatsen we geen hekwerken, alleen langs drukkere wegen. Erfafscheidingen zijn de verantwoordelijkheid van de aangrenzende eigenaren.
Bij de speel- of sportplek kan op verzoek een bordje geplaatst worden met een verbod voor honden.

Onderhoudsarm ontwerpen

Bij de inrichting moet al rekening gehouden worden met het onderhoud, streven is om onderhoudsarme plekken te realiseren. Daarnaast proberen we inbreng en betrokkenheid van de buurt te krijgen, zowel bij de inrichting als het beheer.

Bij de aanleg moet al gekeken worden naar de beheerskosten, garantie en verwachte levensduur. Dit geldt ook voor de veilige ondergronden onder speeltoestellen: iets meer investeren in de ondergrond, betekent op termijn minder onderhoudskosten per jaar.

Opheffen miniplekjes

We willen af van situaties waar in een wijk relatief veel miniplekjes zijn. We willen meer toe naar op enkele plekken een mooie complete plek, met uitdaging en ontmoeting.

Geen wipkippen

Wipkippen zijn overal toegepast, maar geven weinig speelwaarde. Het zijn wipveren in de vorm van bijvoorbeeld een beest of een motor. De wikip-invasie is verklaarbaar: het is een makkelijke en goedkope oplossing. In nieuwe situaties passen we geen 1-persoons wipkippen meer toe.

4.2.1 Verwijderen speelplekken

Er zijn ook locaties waar hele speelplekken verdwijnen. In sommige buurten zijn bij de aanleg van de woonwijk heel veel kleine speelplekjes aangelegd. Vooral in die wijken worden nu speelplekken opgeheven. Hier zijn kansen om iets anders met de locatie te doen. Bijvoorbeeld bloemrijk gras, een buurtinitiatief voor een tuin, of een wadi om water op te vangen.

4.2.2 Planproces en participatie

Bij het vernieuwen / nieuwe aanleg van de gehele speeltuin of beweegplek vindt een participatieproces plaats via het Gebiedsteam.

Als het gaat om het vervangen van een toestel kan dit zonder participatieproces vanuit onderhoud. Als er een contactpersoon is in de buurt, gaat ook dit in overleg met de contactpersoon.

We streven naar een hoger tevredenheidscijfer bij de volgende peilingen.

5 Richtlijnen voor beheer en onderhoud

5.1 Veilig houden

Speelvoorzieningen moeten in elk geval voldoen aan het WAS (Warenwetbesluit Attractie en speeltoestellen). Veilige beweeg- en speelvoorzieningen moeten meer prioriteit krijgen. Eerder signaleren, maatregelen eerder uitvoeren, geen ongecertificeerde toestellen en speelelementen. De valdemping in valondergronden onder toestellen op peil houden.

5.2 Inspecties en reparaties in eigen beheer

Tot nu toe werden bijna alle werkzaamheden voor inspectie en reparatie uitbesteed. Het is wenselijk dat er bij de buitendienst een of liefst 2 personen zijn opgeleid en gecertificeerd voor de inspectie van speeltoestellen, en van speelvoorzieningen een vaste taak te maken binnen de buitendienst.

Het past ook binnen het streven naar een robuuste buitendienst om inspecties en reparaties in eigen beheer uit te voeren.

Dit heeft bovendien als voordeel dat er meer binding is met de plekken en de inwoners waar het om gaat. Er kan ook sneller worden gehandeld. En bij de aanleg van speelvoorzieningen, kan er betere begeleiding plaatsvinden of de plaatsing van toestellen maar ook van andere elementen in de speelvoorziening conform de veiligheidseisen plaatsvindt.

5.3 Omvorming van intensief naar onderhoudsarm

Waar speel- en beweegplekken veel onderhoud vergen, wordt gekeken hoe met omvorming een onderhoudsarmere plek gemaakt kan worden. Bijvoorbeeld door valondergronden van zand te vervangen door een ander materiaal.

Er zijn veel verouderde toestellen. Normaal gaan toestellen 10-15 jaar mee. In Berkelland zijn er (januari 2021) ongeveer 100 toestellen die ouder dan 20 jaar zijn. Dit is meer dan 20%. Sommige kunnen technisch gezien nog wel even mee, maar dit vergt veel onderhoud en je neemt daarmee risico's voor de veiligheid.

Er is een bezuiniging op beheer en onderhoud. Belangrijk is om te zorgen dat de toestellen die we nu plaatsen, weinig onderhoud vergen en lang meegaan.

6 Financiën en uitvoeringsplan

6.1 Financiën

Krediet Investeren in Berkelland

In 2021 en 2022 kan nog gebruik gemaakt worden van het krediet 'Investeren in Berkelland' om de grootste achterstanden op te lossen. Vanuit dit krediet zal ongeveer € 500.000,- worden besteed aan het verbeteren van de locaties voor bewegen en spelen.

Het krediet wordt ook gebruikt om omvormingen te realiseren zodat het goedkoper te onderhouden is.

Onderhoudsbudget

Voor onderhoud is het jaarlijks budget beperkt, dit is € 25.000. Dit is net voldoende voor reparaties en inspecties.

Vervanging van speeltoestellen en ondergronden

Per 2021 is er een bezuiniging op het budget voor nieuwe toestellen. Dit budget was € 40.000 en is per 2021 € 20.000. De bezuiniging volgt uit het proces Berkelland in Balans. Daarbij is aangegeven dat wanneer projecten of (grotere) vervangingen nodig zijn, er via het investeringsplan geld aangevraagd moet worden bij de raad.

Voor er projecten of vervangingen plaatsvinden, wordt gekeken naar het 'Uitvoeringsplan Spelen en bewegen in de openbare ruimte', om te beoordelen of dit prioriteit heeft.

6.2 Belangrijkste acties en planning

Hieronder de belangrijkste acties en aanbevelingen voor de komende 10 jaar:

Bewegen in de openbare ruimte

Bewegen in de openbare ruimte: vooral in de grote kernen beweegplekken realiseren, in overleg met inwoners.

Te denken valt vooral aan freerunning, multisportcourt, fitness/bootcamp, basketbal, voetbal, volleybal, skate, en eventueel beweegplekken voor ouderen.

Inhaalslag verouderde speeltoestellen

Er zijn veel verouderde speeltoestellen. Toestellen die met een reparatie of nieuw onderdeel telkens nog even weer mee kunnen. We kijken waar de speelplekken echt nodig zijn, en of de speeltoestellen aansluiten bij de aantallen kinderen in de leeftijdsgroepen.

Tot 2030 wordt gewerkt aan een betere verdeling, volgens het streefgetal 0,1 speeltoestel per kind, waarbij we kijken naar verschillende leeftijdsgroepen. We willen eerst een inhaalslag maken, en daarna gaan we uit van de meer natuurlijke momenten. Bijvoorbeeld als een ontwikkeling zich voordoet, of als een toestel wegens gebreken verwijderd moet worden.

Mogelijkheden voor kinderen met een beperking

We willen meerdere locaties geschikt maken voor het samen spelen tussen kinderen met en zonder een beperking

Beheer door de buitendienst

Onderzoeken op welke wijze inspecties en beheer door de buitendienst kunnen worden uitgevoerd.

Overeenkomsten en contactpersonen in de buurt

Opzetten van een systeem voor vrijwilligers voor elke speel- en beweegplek. Eén inwoner wordt dan contactpersoon naar de gemeente. Taken die kunnen leiden tot aansprakelijkheid blijven bij de gemeente. Overige taken kunnen bekeken worden of inwoners hier een rol in kunnen krijgen, eventueel in ruil voor bijvoorbeeld een vergoeding voor een activiteit, bankje of toestel. Belangrijkst is betrokkenheid en extra 'ogen en oren' in de speel- en beweegplekken.

6.3 Communicatie

Bewoners worden betrokken als er plannen zijn voor hun buurt. Voor ingrijpende wijzigingen in het beheer die de hele gemeente betreffen, worden berichten in Berkelbericht gedaan.

7 Bronnen

Heel Berkelland beweegt, beweeg- en sportakkoord, 2020

Ambitiegericht beheer, gemeente Berkelland, 2019

Verder met wijk- en kerngericht werken, gemeente Berkelland, 2019

Analyse wijk- en kerngericht werken, gemeente Berkelland, 2019

Nederland circulair in 2050 www.rijksoverheid.nl 2016

Speelruimtebeleid raadsbesluit, 2009

Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen, 2003

(Het besluit is in 1997 in werking getreden onder de titel "Besluit veiligheid attractie- en speeltoestellen". In 2003 werd het besluit ondergebracht bij de Warenwet.)

Uitvoeringsplan Spelen en Bewegen in de openbare ruimte 2021-2022

1 september 2021

Samenvatting

In het beleidsplan 'Spelen en Bewegen in de openbare ruimte' is de visie voor de periode 2021-2030 aangegeven. In dit uitvoeringsplan is voor 2021-2022 uitgewerkt welke maatregelen we willen nemen.

Waar gaan we in de periode 2021-2022 vooral aan werken:

- Realiseren van sportieve plekken in de grote kernen
- Realiseren van minimaal 1 grotere speelvoorziening die ook geschikt is voor kinderen met een beperking
- Verwijderen van slechte en verouderde speeltoestellen
- Zorgen voor een betere verdeling van speelvoorzieningen over de wijken en kernen. Streven blijft 0,1 toestel per kind.
- Rekening houden met verschillende doelgroepen, namelijk verschillende leeftijdsgroepen en verschillende speelsoorten.
- Realiseren van zitgelegenheid in de speelplekken waar dit nog niet is.
- Ervoor zorgen dat alle speeltoestellen voldoen aan de veiligheidsnormen.
- Streven naar meer grote speeltuinen met diverse mogelijkheden, en minder mini speelplekken met bijvoorbeeld 1 of 2 toestellen. Streven is gemiddeld 6 toestellen per speeltuin.

Inhoud

1	Inleiding.....	4
2	Uitvoeringsplan spelen en bewegen algemeen	5
2.1	Participatie.....	5
2.2	Inrichting	6
2.3	Verdeling naar aantal kinderen per leeftijdsgroep	12
2.4	Financiën	13
3	Ruurlo	15
4	Neede	21
5	Borculo.....	27
6	Eibergen.....	35
7	Kleine kernen Berkelland.....	46
8	Werkzaamheden 2021-2022	52

1 Inleiding

Voor de visie voor de langere termijn (2021-2030) verwijzen wij naar het beleidsplan 'Spelen en Bewegen in de openbare ruimte 2021-2030'.

Voor 2021 en 2022 willen wij de eerste acties in gang zetten. Daarbij willen we binnen de kaders die daar voor vastgesteld zijn, gebruik maken van het budget Investeren in Berkelland.

Ten opzichte van het visie document, zal dit document meer op de details ingaan.

- Hoe willen we een start maken met beweegplekken in de grote kernen.
- Waar willen we starten met een speelplek die geschikt is voor kinderen met een beperking.
- In welke speeltuinen gaan we iets doen, en wanneer.
- Als er toestellen worden verwijderd, of er wensen komen, kunnen we aan de hand van de tabellen per wijk of dorp beoordelen of en welke speelvoorzieningen we kunnen plaatsen.
- Welke wijzigingen willen we als organisatie invoeren voor planvorming, inrichting en beheer.

Leeswijzer:

In hoofdstuk 2 gaan we in op de maatregelen die voor de hele gemeente gelden.

Vervolgens gaan we per kern uitwerken wat dit betekent voor de diverse wijken en plekken, in hoofdstuk 3 tot en met 7. In hoofdstuk 8 een resume van de maatregelen voor de komende 2 jaar, en de globale kosten.

2 Uitvoeringsplan spelen en bewegen algemeen

De volgende maatregelen willen we in hoofdlijnen uitvoeren, in 2021-2022:

- Realiseren van sportieve plekken in de grote kernen.
- Realiseren van minimaal 1 grotere speelvoorziening die ook geschikt is voor kinderen met een beperking.
- Verwijderen van slechte en verouderde speeltoestellen, hier een inhaalslag in maken.
- Zorgen voor een betere verdeling van speelvoorzieningen over de wijken en kernen. Streven blijft 0,1 toestel per kind.
- Rekening houden met verschillende doelgroepen, namelijk verschillende leeftijdsgroepen en verschillende speelsoorten.
- Realiseren van zitgelegenheid in de speelplekken waar dit nog niet is.
- Ervoor zorgen dat alle speeltoestellen voldoen aan de veiligheidsnormen.
- Streven naar wat meer grote speeltuinen met diverse mogelijkheden, en minder mini speelplekken met bijv. 1 of 2 toestellen. Streven is gemiddeld 6 toestellen per speeltuin.

2.1 Participatie

Ogen en oren in de speeltuin vanuit inwoners

We willen de binding van inwoners met hun speelplek vergroten, en ook mogelijkheid geven voor meer betrokkenheid vanuit de buurt. Graag willen we per speelvoorziening een contactpersoon, een inwoner die vanuit de buurt contact houdt met de gemeente over de speeltuin.

Wat verwachten we van een contactpersoon: dat hij/zij regelmatig even de speeltuin checkt, bijvoorbeeld ligt er vuil of is er iets stuk. Uiteraard komt er ook vanuit de gemeente 2 keer per jaar een deskundige om de speeltuin op veiligheid te controleren. De contactpersoon kan ook toestellen schoonmaken, of andere kleine werkzaamheden verrichten. Inspecteren, plaatsen of repareren van toestellen moet door gecertificeerde personen gebeuren, dus dit kan niet door inwoners gedaan worden.

Om te fungeren als contactpersoon en het eventueel doen van werkzaamheden in de speelvoorzieningen, kunnen inwoners een overeenkomst ondertekenen. In ruil zijn er extra mogelijkheden voor de speeltuin. Bijv. een afvalbak plaatsen, een bankje of eventueel nieuwe speeltoestellen, of een bijdrage voor een buurtactiviteit. De komende tijd gaan we dit nog verder uitwerken.

Maken van plannen voor de speelplekken

Waar al planvorming is ingezet, wordt dit zo doorgezet.

Waar het gaat om vervanging of toevoegen van een of twee toestellen, of een kleine ingreep in de inrichting, zal dit zonder uitgebreide participatie gedaan worden, zoals gebruikelijk is bij onderhoudswerkzaamheden. Wel wordt een eventuele contactpersoon uit de buurt geïnformeerd.

Grotere plannen worden met inbreng van de betrokkenen gemaakt. Omdat er veel plekken verouderd zijn, zullen er veel plannen gemaakt moeten worden. Per plan wordt van te voren een budget afgesproken, om zo tot een evenwichtige en beheersbare verdeling te kunnen komen.

2.2 Inrichting

We streven naar afwisselende plekken om te spelen en te bewegen. Een speeltuin ligt bij voorkeur centraal in een wijk of dorp. Een goede speelplek is meer dan alleen speeltoestellen. Ook belangrijk is ruimte voor vrij spel, en een afwisselende inrichting met zo mogelijk heesters, bomen, gras en bloemen. Ook kijken we naar de bereikbaarheid, zichtbaarheid, schaduw en zitgelegenheid.

In speelvoorzieningen is de volgende indeling te maken wat betreft speelfuncties. Het beste is om alle functies aanwezig te laten zijn.

- Beweging: klimmen, duikelen, rennen, fietsen, schommelen, glijden.
- Rust: zitten, kletsen, toeschouwer zijn van iets, rondkijken vanaf een heuvel.
- Balspel: voetbal, tafeltennis, basketbal, volleybal.
- Fantasiespel: winkeltje, schooltje, circusje, zandtaartjes bakken, hutjes bouwen, verstoppertje.
- Constructiespel: bouwen en experimenteren met zand, water, losse materialen, kuilen, plassen, bladeren, stenen en takken.

0 t/m 4

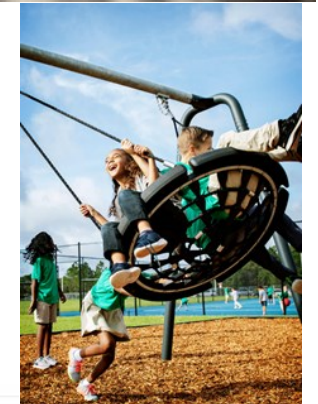
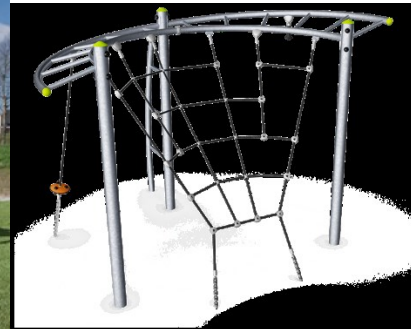
Jonge kinderen spelen nog vaak binnen of heel dicht bij huis. Meestal gaan deze kinderen, met een volwassene, niet verder dan 250 meter van hun huis. De speelplek voor deze groep moet intiem, veilig en beschut zijn, en er moet plek zijn waar de ouders kunnen zitten. Wat betreft speelmogelijkheden kun je denken aan constructiespel met zand of water, fantasiespel met bijvoorbeeld een huisje, en beweging door een glijbaantje, klimtoestel, paadjes waar je op kan met je fietsje, of kleine draaitoestellen. Wipveren kan ook, maar nieuwe wipveren moeten geschikt zijn voor meerdere kinderen. Denk ook aan kleur en vormen die de fantasie prikkelen.

5 t/m 9 jaar

Als ze wat groter zijn gaan ze zelfstandig iets verder van huis, maar blijven meestal in de voor hen bekende omgeving. Gemiddeld is de actieradius voor deze leeftijdsgroep 400 meter. Het is meer actief spel, maar ook zitten en praten.

Bij de inrichting moet met beide doelgroepen rekening worden gehouden. In de praktijk is deze groep het meeste buiten. Denk vooral aan klimmen, uitdaging om te bewegen, samenspelen en ontdekken. Liever een groter toestel dat diverse mogelijkheden biedt en wat aan de fantasie overlaat, dan meerdere kleine toestellen. Stimuleren om te bewegen is een pre in elke speelvoorziening!

Uitvoeringsplan Spelen en bewegen 2021-2022

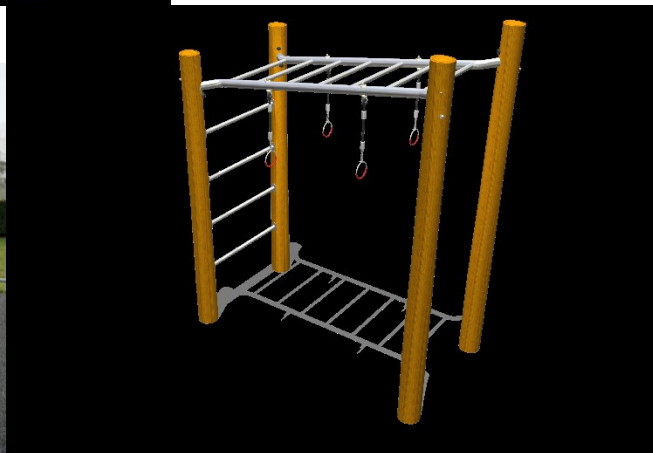
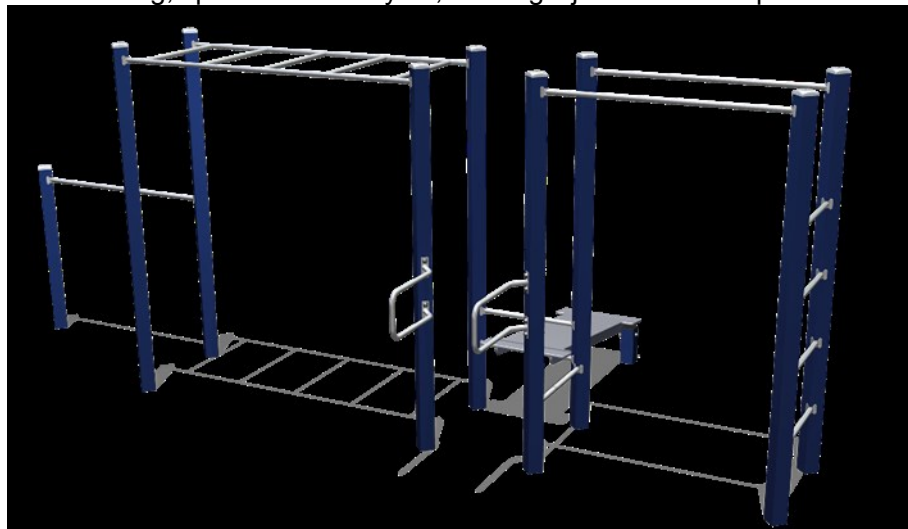
10 tot en met 14 jaar en sportieve plekken voor de jeugd

We rekenen hierbij met kinderen tot en met 14 jaar. Deze groep maakt nog gebruik van speelvoorzieningen, trapveldjes, en andere sportieve speelplekken. Deze groep jeugd kan zelfstandig vaak meer dan 5 kilometer van huis. Toch blijven ze het liefst in de eigen sociale omgeving/buurt/dorp, hun actieradius is meestal 1000-3500 meter. Ze willen graag elkaar ontmoeten, kletsen, sporten, en elkaar uitdagen. Ook grotere schommels, draai- en klimtoestellen zijn geliefd. Vaak wordt er onvoldoende rekening gehouden met deze groep.

Vanaf 15 jaar en volwassenen

Ook voor volwassenen is het op initiatief van inwoners mogelijk om sportieve voorzieningen te realiseren. Gedacht kan worden aan bootcamp, fitness, crosstraining, sporten als volleybal, of mogelijkheden om bepaalde vaardigheden te oefenen eventueel met begeleiding.

Materialen, onderhoud en levensduur

Aanleg en onderhoud van speeltoestellen is duur. Daarom gaan we bij de aanleg er meer rekening mee houden dat toestellen en ondergronden lang mee kunnen gaan.

Er zijn veel speeltoestellen die redelijk oud zijn, en waren afgestemd op de situatie van bijvoorbeeld 20 jaar geleden. Bij het plaatsen van nieuwe toestellen willen we graag dat er weer toestellen staan die 20 jaar meekunnen. We kiezen voor toestellen met een garantie van minimaal 10 jaar, liefst 15 jaar of meer. Ook houden we rekening met de voorkeur van kinderen, die wel van wat kleurtjes houden. Uiteraard is de uitstraling van belang en willen we graag dat kleuren en materialen wel op elkaar zijn afgestemd in een speeltuin of een buurt.

Verwijderen speelvoorzieningen:

Meestal wachten we tot de toestellen 'af' zijn voor ze worden verwijderd. In een project kan dit in een versnelling komen, bijvoorbeeld door op de ene plek de speeltuin op te knappen en op de andere plek de speeltuin te verwijderen en met groen in te richten. Als bij inspectie blijkt dat een toestel niet meer veilig is, en reparatie is niet meer rendabel of haalbaar, dan kunnen toestellen per direct worden verwijderd of ontoegankelijk gemaakt.

2.3 Verdeling naar aantal kinderen per leeftijdsgroep

De huidige situatie is als volgt (cijfers november 2020, binnen de bebouwde kom):

	Aantal kinderen	Aantal toestellen	Aantal toestellen per kind	Aantal speellocaties
Eibergen	1374	160	0,12	47
Borculo	1053	73	0,07	14
Neede	1009	83	0,08	21
Ruurlo	756	98	0,13	18
Kleine kernen	466	58	0,12	11
Totaal	4658	472	0,10	111

Te zien is dat in Borculo en Neede naar verhouding aanzienlijk minder speelmogelijkheden zijn dan in de andere kernen. Ook per wijk is de verdeling erg verschillend. We streven naar een betere verdeling van speeltoestellen over de buurten en dorpen, waarbij we rekening houden met het aantal kinderen uit de verschillende leeftijdsgroepen. We gaan uit van ongeveer 0,1 speeltoestel per kind (gelijk aan het huidig gemiddelde). Het gaat hier over de openbare speelvoorzieningen. Speeltoestellen op schoolpleinen en speeltuinverenigingen zijn niet (volledig) openbaar, en worden hier niet meegerekend.

Speelplan per kern

De grote kernen zijn ingedeeld in wijken. Deze wijkindeling wordt breed toegepast in de gemeente, en komt overeen met de nieuwe wijkindeling voor het CBS. In tabellen is per wijk te zien hoe de situatie is per leeftijdscategorie. Wat er nu is per leeftijdscategorie en waar we naar streven. De cijfers zijn van 1 november 2020. Vervolgens laten we zien wat de doelgroep en eventuele plannen zijn per speellocatie.

Daarbij is er rekening gehouden met de afstand die kinderen kunnen overbruggen (actieradius). Uiteraard is ook gekeken naar de situatie in de wijk, kennis van de wijk via inwoners en professionals, en de mogelijkheden qua ruimte en ligging die er zijn.

De genoemde aantallen bij de streefsituatie zijn aantallen die we geleidelijk nastreven. In veel gevallen zal als een toestel verwijderd gaat worden, overwogen worden of er wel of geen toestel terug komt, en zo ja voor welke leeftijdsgroep. Daarbij zal ook de actuele stand van het aantal kinderen worden bekeken.

Verzoeken nieuwe speelvoorzieningen:

Daarbij kijken we uiteraard naar doelgroep, en wat er al voor de kinderen is in de omgeving. Momenteel zijn er gemiddeld 43 kinderen per speeltuin. Als er minder dan 40 kinderen zijn in een buurt, maken we geen nieuwe speelvoorziening.

2.4 Financiën

Structurele budgetten

Structureel onderhoudsbudget speeltoestellen (€ 25.000 per jaar voor de hele gemeente).

Structureel budget nieuwe toestellen (was € 40.000, per 2021 is dit structureel verlaagd naar € 20.000).

Met omvormingen proberen we de speelvoorzieningen zoveel mogelijk onderhoudsarm te maken. Mocht er extra budget nodig zijn, dan komen we met aanvullende voorstellen.

Bij het realiseren van nieuwe voorzieningen houden we rekening met een lange levensduur en minimaal onderhoud. Ook de ondergronden zijn van belang, veel speeltoestellen hebben een verouderde valondergrond. Bijvoorbeeld kunstgras dat versleten is, of speelzand dat niet goed onkruidvrij te houden is.

Momenteel zijn veel toestellen verouderd. Behalve dat de veiligheid daarmee in het geding kan komen, gaat dit ook jaarlijks veel geld kosten om ze veilig te houden. Door verouderde toestellen te vervangen door nieuwe toestellen (en/of ondergronden), zal het onderhoud beter beheersbaar zijn binnen het beperkte budget.

Incidenteel budget vanuit 'Investeren in Berkelland'

Zowel in het krediet wijk- en kerngericht werken als het krediet verbeteren groenvoorzieningen is tot en met 2022 geld beschikbaar voor bewegen en spelen in de openbare ruimte vanuit Investeren in Berkelland.

De gemeenteraad heeft voor het verbeteren van groenvoorzieningen € 1,5 miljoen beschikbaar gesteld. In het collegebesluit (29 oktober 2019) tot het openstellen van het krediet is aangegeven dat we het krediet besteden aan de volgende thema's:

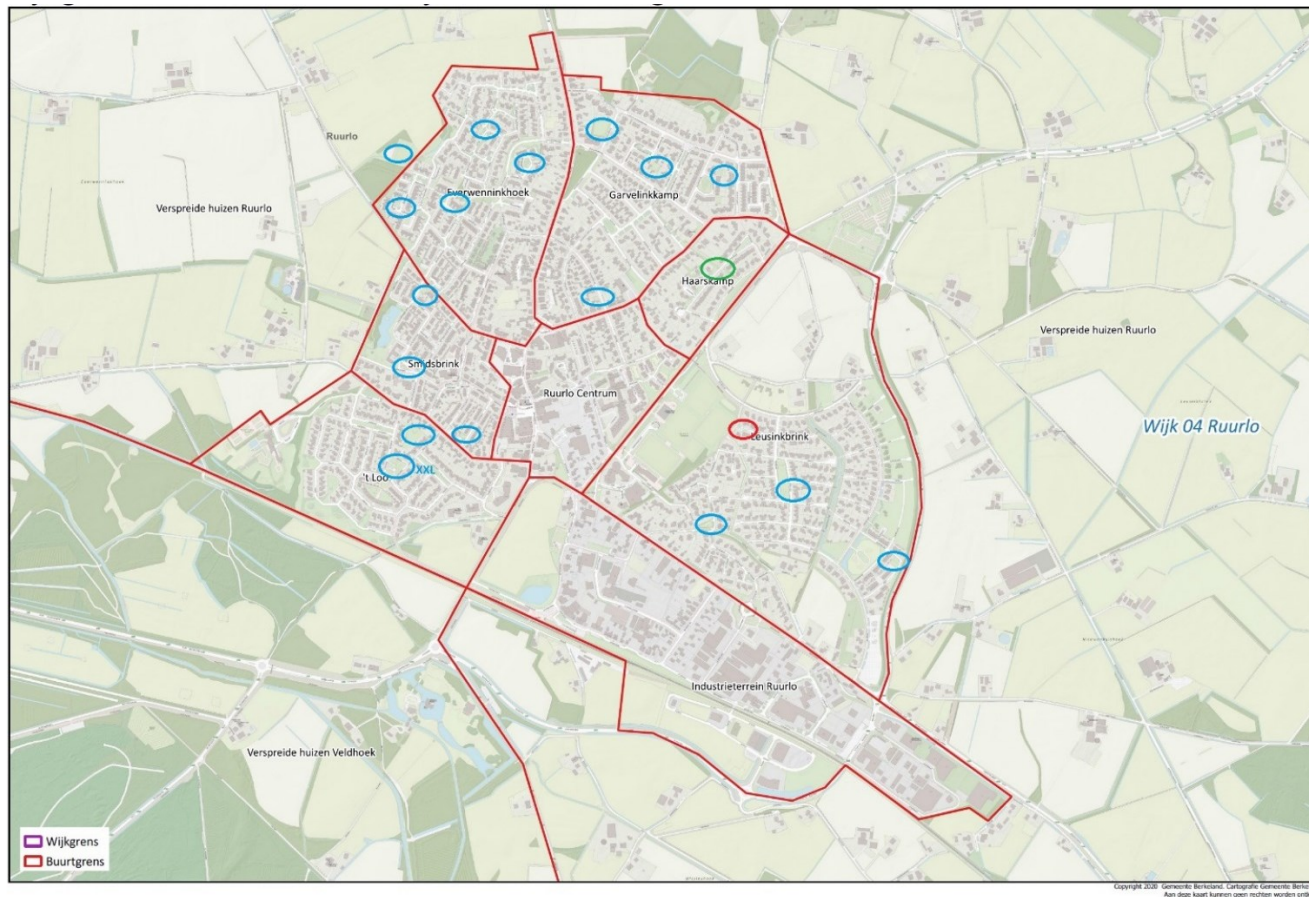
- Kwalitatief slechte groen- en speelvoorzieningen zoveel mogelijk verbeteren.
- Groen-blauwe parels: in samenwerking met het waterschap worden in de kernen mooie plekken aangelegd of verbeterd waar groen en water beleefd kan worden.
- Onderhoudsvriendelijk: omvormen van elementen die veel onderhoud vergen, naar onderhoudsvriendelijker elementen.
- Bewegen: stimuleren bewegen in de openbare ruimte voor jong en oud.
- Biodiversiteit: bijvoorbeeld door ecologisch beheer, inzaaien kruidenrijke mengsels, natuurvriendelijke oevers, streven naar meer variatie en natuurwaarde voor planten en dieren.
- Kleur: in het groen kleur toepassen
- Klimaatadaptatie (voorkomen van hitte, droogte en wateroverlast)
- Doelgroepen: rekening houden met verschillende doelgroepen en leeftijdsgroepen bijv. toegankelijkheid, zitgelegenheid, sociale veiligheid, natuureducatie, sociale functie.

Hiervan willen we vanuit dit uitvoeringsplan € 500.000 besteden aan het verbeteren van bewegen en spelen in de openbare ruimte in 2021 en 2022.

Uitvoeringsplan Spelen en bewegen 2021-2022

€ 300.000,- inhaalslag verouderde toestellen en slechte ondergronden en omvormen naar plekken die minder onderhoud vergen
€ 100.000,- realiseren voorzieningen sport en bewegen voor jongeren en volwassenen in de grote kernen
€ 50.000,- omvormen grote speelvoorziening zodat het ook geschikt is voor kinderen met een beperking
€ 50.000,- realiseren van nieuwe speelvoorzieningen op plekken waar deze nodig zijn gezien het aantal kinderen
€ 500.000,- totaal vanuit Investeren in Berkelland (bedrag is reeds beschikbaar gesteld)

3 Ruurlo

Indeling in buurten, en locaties van de speelplekken.

Aantal kinderen t/m 14 jaar: 756

Huidig aantal speellocaties: 18 (hiervan wordt 1 locatie opgeheven (rood) en er komt 1 nieuwe locatie (groen))

Huidig totaal speeltoestellen: 98

In de tabellen is het woord 'toestellen' veelal vervangen door de afkorting 'tst'

Huidige situatie:

	Aantal kinderen 0 t/m 14 jaar Nov 2020	Tst per kind 0-4	Tst per kind 5-9	Tst per kind 10-14/sport	Aantal speel plekken	Rapport cijfer speel voorzieningen	Aantal speeltst per kind
Everwenninkhoek	187	0,18	0,21	0,08	5	6,8	0,14
Ruurlo Centrum en Haarskamp	85	0	0	0	0	5,7	0
Leusinkbrink en industrieterrein Ruurlo	205	0,28	0,22	0,03	4	6,8	0,16
Smidsbrink en 't Loo	162	0,32	0,20	0,05	5	6,8	0,17
Garvelinkkamp	117	0,24	0,22	0,00	4	5,7	0,14
Totaal Ruurlo binnen bebouwde kom	756	0,21	0,18	0,02	18		0,12

Streefsituatie (tussen haakjes het verschil ten opzichte van het huidige aantal):

	Aantal kinderen 0 t/m 14 jr	Aantal tst 0-4	Aantal tst 5-9	Aantal tst 10-14/sport	Aantal speelplekken
Totaal Ruurlo binnen bebouwde kom	756	21 (-23)	24 (-19)	31 (+20)	13-18

Globale beeld Ruurlo:

In Ruurlo zijn voor de groep 0-9 jaar 2 keer zo veel toestellen dan je vanuit het aantal kinderen zou mogen verwachten. De komende jaren wordt dus het aantal toestellen in Ruurlo verminderd voor deze leeftijdsgroep, en wordt ook kritisch gekeken naar het in stand houden van plekken.

Voor de jeugd vanaf 10 jaar is er juist erg weinig in Ruurlo. Hier zullen we meer aandacht aan besteden, zoveel mogelijk binnen de huidige locaties. Verder zijn er in Ruurlo relatief erg veel verouderde toestellen, ongeveer 70% is momenteel aan het eind van de levensduur. Met het verwijderen van toestellen en reparaties is dit op de korte termijn nog acceptabel. Maar met het oog op de lange termijn, moeten we hier de komende paar jaren een grote slag maken om kwalitatief voldoende mogelijkheden te kunnen bieden voor spelen en bewegen in de openbare ruimte.

Wijk: Everwenninkhoek (187 kinderen)

In de wijk Everwenninkhoek zijn 187 kinderen van 0 t/m 14 jaar.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 19 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 3-5 speelplekken.

Dit zijn nu 27 toestellen en 5 plekken.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	51	5
5-9	56	6
10-14 incl sport	80	8

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Constantijnlaan 46	0-12	Ondergrond verbeteren.	2022
Wildenborchseweg 48	Sportief	Uitbreiden sport/bewegen	2022
't Gotink 33	0-12	-	
Pasmanshaard 19	0-12	Vernieuwen, in uitvoering	2021
Esselenbroek 46	0-12	-	

Wijk: Ruurlo Centrum en Haarskamp (85 kinderen)

In de wijk Ruurlo Centrum en Haarskamp zijn 85 kinderen van 0 t/m 14 jaar.

Op basis hiervan zouden er 8-9 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 1 of 2 speelplekken. Momenteel zijn hier nu geen speelvoorzieningen. Er is een wens vanuit de Haarskamp om een locatie te realiseren, in en rond de Haarskamp wonen 51 kinderen.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	25	2-3
5-9	27	2-3
10-14 incl sport	33	3

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Haarskamp	0-12	Nieuw aan te leggen	2022

Wijk: Leusinkbrink en industrieterrein Ruurlo (205 kinderen)

In de wijk Leusinkbrink en industrieterrein Ruurlo zijn 205 kinderen van 0 t/m 14 jaar.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 20 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 3-5 speelplekken. Er zijn nu 27 toestellen in 4 plekken.

De voorziening aan de Rogge is een zeer kleine locatie, terwijl hier weinig kinderen wonen.

De Zuiderweme is een grotere locatie die ook veel door mensen uit de omgeving veel gebruikt wordt. Deze is aan renovatie toe.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	57	5-6
5-9	59	6
10-14 incl sport	89	9

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Zuiderweme 16	0-12	renoveren	2021-2022
Brinklaan 22	0-12 en sportief	lets er bij voor sport en bewegen	2022
Weide 1	0-12	Ondergrond verbeteren	
Rogge 11	opheffen	Speelvoorziening opheffen	2021

Wijk: Smidsbrink en 't Loo (162 kinderen)

In de wijk Smidsbrink en 't Loo zijn 162 kinderen van 0 t/m 14 jaar.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 16 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 3-4 speelplekken.

Er zijn nu 28 toestellen, verdeeld over 5 locaties. Er zijn naar verhouding erg veel toestellen voor kinderen tot en met 9 jaar. Voor de kinderen vanaf 10 jaar en sportieve voorzieningen is er juist erg weinig.

De locatie aan de Hazelnoot is een grote locatie. Hier komen ook kinderen uit andere wijken spelen. Deze is aan renovatie toe. Deze locatie is zeer geschikt voor inclusief spelen. Bij inclusief spelen biedt je een voorziening waar kinderen met en zonder beperking samen kunnen spelen.

Bij inventarisatie in de buurt is gebleken dat de verouderde speelplek aan de Lijsterstraat verwijderd kan worden, en met groen ingericht.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	41	4
5-9	61	6
10-14 incl sport	60	6

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Lijsterstraat 23	-	Verwijderen	2021
De Everwennink 13	0-12	Ondergrond verbeteren	2022
Jan Dimmendaalstraat 1	0-12	aantal toestellen vervangen	2022
Hazelnoot 22	0-12 EN MET BEPERKING	Verouderde toestellen verwijderen, en plaatsen nieuwe toestellen, waarbij mogelijkheden voor kinderen met een beperking	2021
Hazelnoot 25	sportief	-	

Wijk: Garvelinkkamp (117 kinderen)

In de wijk Garvelinkkamp zijn 117 kinderen van 0 t/m 14 jaar.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 12 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 2-3 speelplekken.

Er zijn nu 16 toestellen en 4 locaties. Voorzieningen voor grotere kinderen en sportieve voorzieningen ontbreken. Aan de Brouwershoek is een veld met ballenvangers, maar hier zijn geen doelen of iets dergelijks.

Streven aantal toestellen:

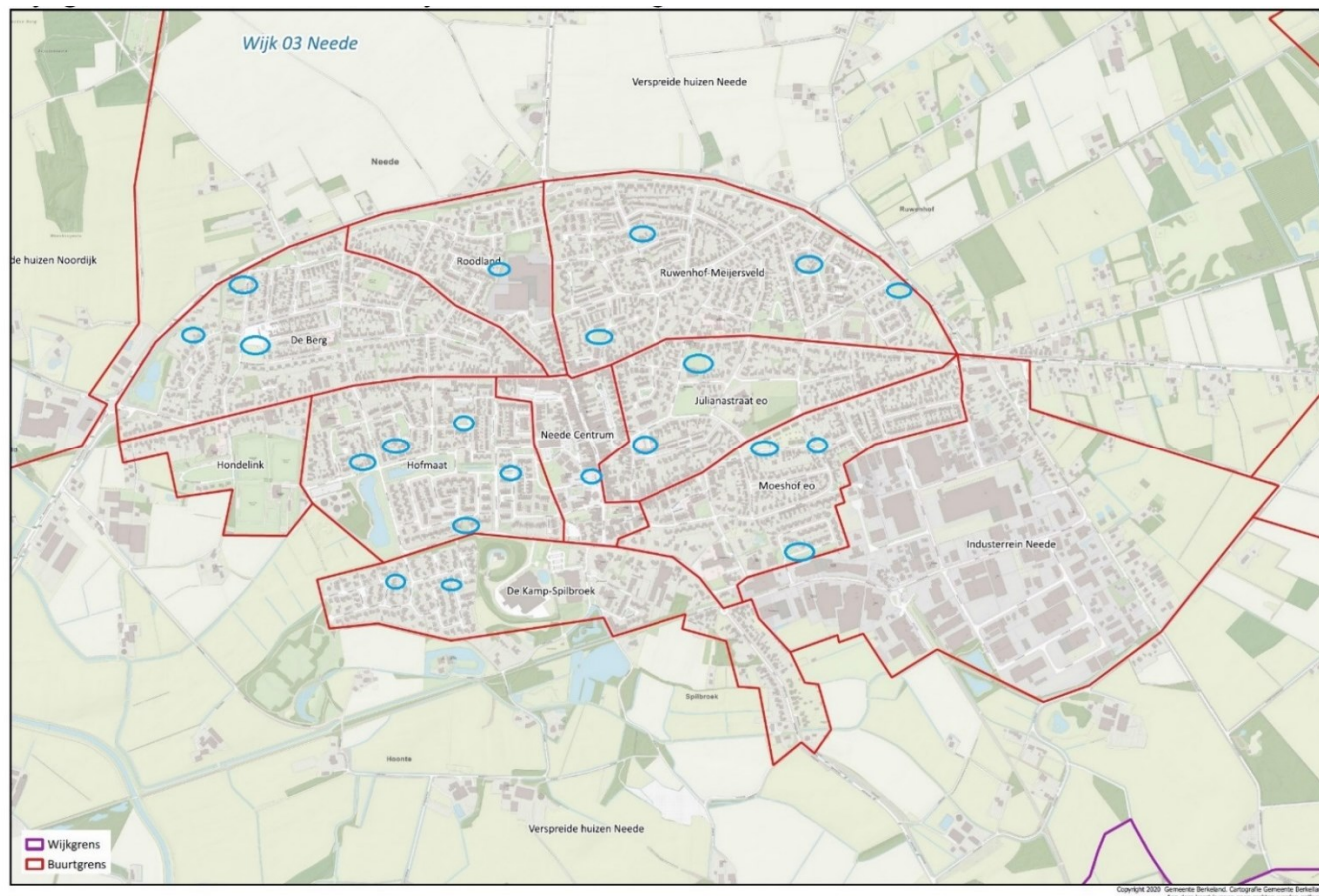
Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	34	3-4
5-9	36	3-4
10-14 incl sport	47	4-5

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Garvelinkplein 19	0-12 en sportief	Uitbreiden mogelijkheden sport en bewegen. Verwijderen enkele toestellen.	2021
Bluisterplein 19	0-12	-	-
Wilhelminalaan 34	0-12	Paddenstoelen verwijderen	2021
Brouwershoek	sportief	Doeltjes plaatsen	2021-2022

Lange termijn: de wijk Garvelinkkamp krijgt een grote aanpak, waarbij ook gekeken zal worden naar de speelvoorzieningen. Het wijkplan moet nog worden voorbereid.

4 Neede

Indeling in buurten, en locaties van de speelplekken.

Aantal kinderen t/m 14 jaar: 1009

Huidig aantal speellocaties: 21 (blijft gehandhaafd)

Huidig totaal speeltoestellen: 83

Huidige situatie:

	Aantal kinderen 0 t/m 14 jaar Nov 2020	Tst per kind 0-4	Tst per kind 5-9	Tst per kind 10-14/sport	Aantal speel plekken	Rapport cijfer speel voorzieningen.	Aantal speeltst per kind
Ruwenhof-Meijersveld en Julianastraat e.o.	307	0,04	0,09	0,07	6	5,7	0,07
Hondelink en Hofmaat en De Kamp- Spilbroek	263	0,18	0,23	0,01	7	6,8	0,14
Moeshof e.o.	162	0,11	0,10	0,03	3	5,1	0,07
Neede Centrum	7	0,33	0	0	1	5,7	0,14
De Berg en Roodland	235	0,1	0,05	0,02	4	6,8	0,06
Industrieterrein Neede	35	0	0	0	0	5,1	0
Totaal Neede binnen bebouwde kom	1009	0,11	0,12	0,03	21		0,08

Streefsituatie:

	Aantal kinderen 0 t/m 14 jr	Aantal tst 0-4	Aantal tst 5-9	Aantal tst 10-14/sport	Aantal speelplekken
Totaal Neede binnen bebouwde kom	1009	28 (-2)	34 (-6)	39 (+26)	21

Algemeen beeld Neede:

Voor de groep tot en met 9 jaar zijn gemiddeld gezien genoeg speelmogelijkheden, maar zijn er nog wel grote verschillen tussen de wijken. Mede door een inhaalslag die enkele jaren geleden is ingezet, is dit al wel verbeterd. Voor de jeugd vanaf 10 jaar wordt er echt iets gemist. Er zijn nauwelijks mogelijkheden voor deze groep in de openbare ruimte. Zowel in de wijken als zomogelijk op een nieuwe plek, moet er voor deze leeftijdsgroep mogelijkheden gerealiseerd worden.

Ook in Neede zijn veel toestellen verouderd. Ongeveer 50% is uiterlijk 2022 aan het eind van de levensduur. Dit betekent dat de komende paar jaar veel toestellen aanmerking komen voor verwijderen, en wordt bekeken of en welke vervanging aan de orde is. Inmiddels is hier al een deel van verwijderd, omdat de veiligheid niet meer gegarandeerd kon worden.

Wijk: Ruwenhof-Meijersveld en Julianastraat e.o. (307 kinderen)

In de wijk Ruwenhof-Meijersveld en Julianastraat is een kinderrijke wijk. Er zijn 307 kinderen van 0 t/m 14 jaar.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 31 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 5-7 speelplekken.

Er zijn nu 20 toestellen verdeeld over 5 plekken. Onlangs zijn De Koem en Koeweidendijk opgeknapt. Ook de Oranjelaan is heringericht. In de cijfers van de huidige situatie is al rekening gehouden met de nieuwe inrichting. De Scheringstraat heeft momenteel maar 1 toestel, gezien het aantal kinderen in deze buurt, zouden daar extra speelmogelijkheden bij kunnen, in overleg met de buurt.

In totaal mogen er in de wijk nog 4 toestellen bij voor 0-4, 1 toestel voor 5-9 en 7 voor 10+/sport.

Een deel van deze wijk maakt deel uit van de integrale wijkaanpak Neede Noord-Oost. Dit is momenteel in de startfase van de voorbereiding.

Onderdeel van de wijkaanpak Neede Noordoost is meer ruimte voor groen, spelen en ontmoeten. De wijkaanpak neemt ongeveer 10 jaar in beslag.

Om voor de kinderen de speelvoorzieningen op peil te houden, zullen er wel wat werkzaamheden plaatsvinden in de speelvoorzieningen.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	83	8
5-9	106	11
10-14 incl sport	118	12

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Scheringstraat 7	0-12	Speeltoestellen toevoegen	2022
Blikweg 5	0-12	Bankje toevoegen	2021
De Koem2	0-8	-	
Koeweidendijk	6-12 en sportief	-	
Oranjelaan	0-12 en sportief	-	
Kempersdijk	0-8	Wens speelplek, onderzoeken mogelijkheden	

Wijk: Hondelink en Hofmaat en De Kamp-Spilbroek en Centrum (270 kinderen)

In de wijk Hondelink, Hofmaat, De Kamp-Spilbroek en Centrum zijn 270 kinderen van 0 t/m 14 jaar.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 27 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 5-7 speelplekken.

Momenteel zijn er 36 toestellen en 7 locaties. De locaties zijn allemaal kleine locaties die vooral buurtgericht zijn en ingericht voor jongere kinderen.

Sportieve voorzieningen ontbreken bijna helemaal, terwijl er relatief veel kinderen van 10-14 jaar wonen in de wijk.

Voor de Hondelink is er een wens voor een nieuwe speelvoorziening. Er zijn in deze buurt echter slechts 23 kinderen in de leeftijd 0-14 jaar, dit is onvoldoende voor het oprichten van een nieuwe speelvoorziening.

In het centrum wonen ook nagenoeg geen kinderen, wel is hier tbv bezoekers een waterspeelplek in de vorm van een vleermuis, op initiatief van het dorp.

In de buurten Barmmentloo en Gantvoort wonen relatief weinig kinderen terwijl hier 2 speellocaties zijn. Hier streven naar totaal 1 toestel voor 0-4, 1 toestel voor 5-9 en 2 voor 10+/sport.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	79	8 (nu 14)
5-9	92	9 (nu 21)
10-14 incl sport	99	10 (nu 1)

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Patrijsstraat 91	0-12	-	
Lijsterstraat 63	0-12	-	
Kievitstraat 33	0-12	1 toestel verwijderen	2021
Kievitstraat 56	0-12	1 toestel verwijderen	2021
Fazantweg achter 32	0-14	3 toestellen verwijderen, toevoegen 10+/sport. Vergroenen	2021
Gantvoort 18	0-9	Vergroenen	
Barmmentloo 20	8-14	Enkele toestellen verwijderen, toevoegen toestel voor 10+/sport.	2022
Vlearmoosplein	0-8	-	
Locatie zoeken	sportief	Nieuw aan te leggen	2022

Wijk: Moeshof e.o. en Industrierrein Neede (197 kinderen)

In de wijk Moeshof e.o. zijn 197 kinderen van 0 t/m 14 jaar.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 20 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 3-5 speelplekken.

Momenteel zijn er 12 toestellen en 4 locaties.

Aan de Braak-Haaksbergseweg wordt bij het nieuwbouwproject nog een nieuwe locatie gerealiseerd. Dit is al wel meegerekend bij de huidige situatie.

Op het industrierrein wonen onvoldoende kinderen voor een aparte speellocatie.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	54	5
5-9	58	6
10-14 incl sport	85	8-9

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Braak Haaksbergseweg	0-12 en sportief	Nieuw aanleggen	In uitvoering
Weemerhof	0-12	-	
Braak 54	-	Verwijderen	2022
Krabbelbaan Markt	sportief	-	

Wijk: De Berg en Roodland (235 kinderen)

In de wijk De Berg en Roodland zijn 235 kinderen van 0 t/m 14 jaar.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 23 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 4-6 speelplekken.

Er is een speeltuinvereniging in De Berg, deze is niet openbaar toegankelijk, en is niet in de cijfers voor de speelvoorzieningen meegeteld.

Momenteel zijn er 13 toestellen en 4 locaties.

In totaal mogen er in de wijk nog 6 elementen bij voor 10+/sport en 4 toestellen voor 5-9 jaar.

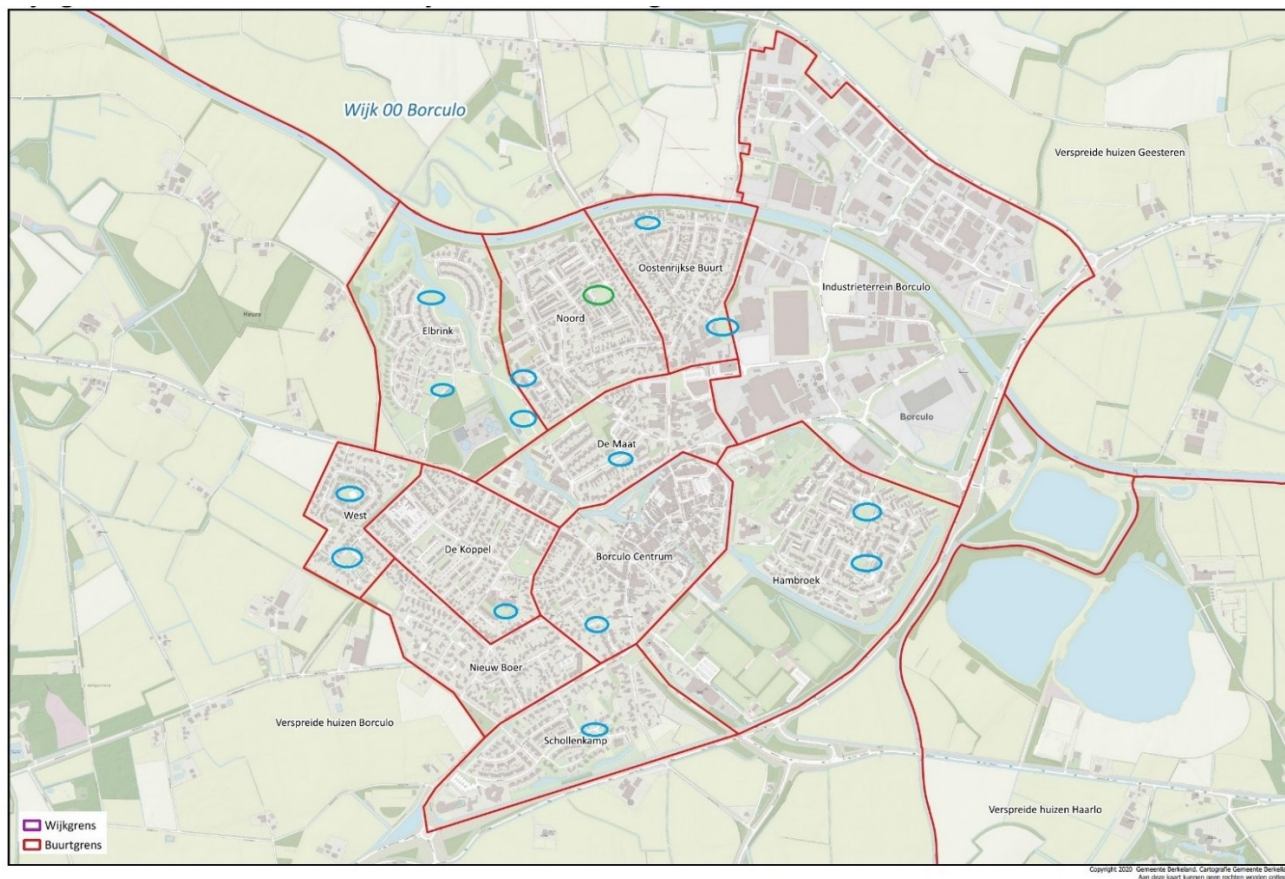
Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	67	7
5-9	84	8
10-14 incl sport	84	8

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Dumasweg 59	8-12	Toevoegen speelmogelijkheden. Houten toestellen rot, verwijderen.	2021-2022
Dr A. Th Plantenstraat-Dumasweg	0-8 en sportief	-	
Hengeler 46	0-12	-	
Hofteweg 29	sportief	Speeltoestellen verwijderen, omvormen naar sportieve plek aan de wandelroute naar park.	2021-2022

5 Borculo

Indeling in buurten, en locaties van de speelplekken.

Aantal kinderen t/m 14 jaar: 1053

Huidig aantal speellocaties: 14, en er wordt 1 nieuwe voorziening gerealiseerd (groen)

Huidig totaal speeltoestellen: 83

Huidige situatie:

	Aantal kinderen 0 t/m 14 jr Nov 2020	Tst per kind 0-4	Tst per kind 5-9	Tst per kind 10-14/sport	Aantal speel plekken	Rapport cijfer speel voorzieningen.	Aantal speeltst per kind
Centrum en De Maat	129	0,17	0,02	0	2	6,2	0,04
De Koppel en Nieuw Boer	185	0,02	0,05	0	1	6,7	0,02
Elbrink en West	113	0,36	0,61	0,05	5	6,8	0,24
Hambroek	170	0,1	0,12	0,04	2	6,2	0,08
Oostenrijk en Noord	290	0,05	0,1	0,02	3	6,8	0,05
Bedrijventerrein Borculo	16	0	0	0	0	6,8	0
Schollenkamp	150	0,03	0,06	0,04	1	6,7	0,05
Totaal Borculo binnen bebouwde kom	1053	0,09	0,11	0,02	14		0,07

Streefsituatie:

	Aantal kinderen 0 t/m 14 jr	Aantal tst 0-4	Aantal tst 5-9	Aantal tst 10-14/sport	Aantal speelplekken
Totaal Borculo binnen bebouwde kom	1053	28 (+3)	34 (-3)	45 (+34)	16

Algemeen beeld Borculo:

In Borculo zijn minder speelplekken en minder toestellen dan gemiddeld. Vooral in de wijken Centrum -De Maat, Koppel-Nieuwboer en Schollenkamp is er behoefte aan uitbreiding. Dit is ook tot uiting gekomen in wensen van inwoners.

Een tevredenheidscijfer voor de wijk hoeft niet per se te gaan over de voorzieningen die in de wijk zelf voor komen. Dit blijkt wel uit het rapportcijfer dat de bewoners van bedrijventerrein Borculo hebben gegeven, terwijl hier geen speelvoorziening is.

Voor 10+ en sport, is er al 1 mooie centrale locatie. In de wijken zelf is dit heel beperkt aanwezig en in meerdere wijken ontbreekt dit volledig. Ook in Borculo zijn veel toestellen aan het eind van hun levensduur, dit is ongeveer 30%.

Wijk: Borculo Centrum en De Maat (129 kinderen)

In de wijk Borculo centrum en De Maat zijn 129 kinderen van 0 t/m 14 jaar, waarvan 88 in het centrum en 41 in de Maat.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 13 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 2-3 speelplekken.

Momenteel zijn er 5 toestellen en 2 locaties.

In totaal mogen er in de wijk nog 1 element bij voor 0-4, 4 voor 5-9 en 6 elementen bij voor 10+/sport.

Er zijn diverse wensen binnengekomen voor een speellocatie bij het centrum. De mogelijkheden zijn hier echter zeer beperkt, omdat het centrum dicht bebouwd is. Dit is een wens voor de langere termijn. Op korte termijn kunnen we wel de bestaande voorzieningen iets uitbreiden.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	67	7
5-9	84	8
10-14 incl sport	84	8

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Boomgaarden	0-12	Toestel toevoegen	2022
De Maat	0-12	Meerdere toestellen toevoegen	2022

Wijk: De Koppel (157 kinderen)

In de wijk De Koppel zijn 157 kinderen van 0 t/m 14 jaar.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 16 toestellen in de wijk kunnen staan.

Momenteel zijn er slechts 4 toestellen op 1 speelplek. Er is nog een speeltuin van de speeltuinvereniging, deze is beperkt toegankelijk. Op termijn zouden er nog speelvoorzieningen kunnen worden toegevoegd, als hier wensen en mogelijkheden voor zijn. Voor de korte termijn zijn er geen werkzaamheden gepland.

Uitvoeringsplan Spelen en bewegen 2021-2022

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	46	5
5-9	51	5
10-14 incl sport	60	6

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Kronenburgerstraat	0-12	-	

Wijk: Nieuw Boer en West (59 kinderen)

In de wijk Nieuw Boer en West zijn 59 kinderen van 0 t/m 14 jaar, waarvan 28 in Nieuw Boer en 31 in West.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 6 toestellen in totaal mogen staan, verdeeld over 1 speelplek.

Huidige situatie is 2 speelplekken (beide in West), en 9 toestellen. In beide speelplekken zijn de toestellen deels verouderd. We gaan met de buurt in overleg wat wenselijk is, waarbij een vermindering van het aantal speeltoestellen wel aan de orde is. Rondom de voorziening Morsmanshof wonen 3 kinderen van 0-4, 8 kinderen van 5-9 en 14 kinderen van 0-14 jaar. Rondom de Klandermanshof zijn dit 3 kinderen 0-4, 0 kinderen 5-9 jaar, en 3 kinderen van 10-14 jaar. We gaan in overleg met de buurt hoe de verdeling van de toestellen over de bestaande locaties wordt.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	18	2
5-9	16	1-2
10-14 incl sport	25	2-3

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Klandermanshof	0-12 en sportief	Plan iom buurt	2022
Morsmanshof	0-12 en sportief	Plan iom buurt	2022

Wijk: Elbrink (82 kinderen)

In de wijk Elbrink zijn 82 kinderen van 0 t/m 14 jaar. De wijk is nog in ontwikkeling, er worden nog kavels uitgegeven.

Op basis van het huidige aantal kinderen zouden er 8 toestellen kunnen staan

Momenteel zijn er 19 toestellen en 3 locaties.

In de wijk zijn 2 voorzieningen met speeltoestellen ingericht. Deze zijn deels verouderd.

De multisportvoorziening aan het Elbrink is een bovenwijkse sportvoorziening, die nog uitgebreid kan worden om meer mogelijkheden te bieden.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	24	2-3
5-9	15	1-2
10-14 incl sport	43	4-5

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
De Leenkamer	0-12	Toevoegen groen en bomen	2022
Het Patronaat	0-12	Verouderde toestellen verwijderen	2021
Het Elbrink	Sportief	Sportieve elementen uitbreiden.	2022

Wijk: Hambroek (170 kinderen)

Hambroek is een relatief kinderrijke wijk met 170 kinderen in de leeftijd 0 t/m 14 jaar.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 17 toestellen in de wijk kunnen staan. Er zijn 13 toestellen verdeeld over 2 grotere speelplekken.

Onlangs zijn beide plekken geheel gerenoveerd.

Uitvoeringsplan Spelen en bewegen 2021-2022

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	42	4
5-9	49	5
10-14 incl sport	79	8

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Prunusstraat	0-12	-	
Populierenstraat	0-12 en sportief	-	

Wijk: Noord (149 kinderen)

In de wijk Noord zijn 149 kinderen van 0 t/m 14 jaar.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 15 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 2-3 speelplekken.

Momenteel zijn er 3 toestellen en is er 1 openbare speelplek. Dit is relatief erg weinig. Er is ook een speeltuinvereniging (niet openbaar, beperkt toegankelijk). In totaal mogen er in de wijk gezien het aantal kinderen nog 12 toestellen bij. Aan de Graaf van Zutphenstraat is een initiatief vanuit de buurt om een speelvoorziening te realiseren.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	37	4
5-9	43	4
10-14 incl sport	69	7

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Van Coeverdenstraat	0-12	Deel van de toestellen vervangen	2021
Graaf van Zutphenstraat	0-12 en sportief	Nieuw aan te leggen	2022

Wijk: Oostenrijkse buurt en Bedrijventerrein Borculo (157 kinderen)

In de wijk Oostenrijkse buurt en Bedrijventerrein Borculo zijn 157 kinderen van 0 t/m 14 jaar, waarvan 141 in de Oostenrijkse buurt.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 15 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 2-3 speelplekken.

Momenteel zijn er 13 toestellen en 2 locaties.

In totaal mogen er in de wijk Oostenrijkse buurt nog 2 toestellen bij, voornamelijk voor de oudere kinderen vanaf 10 jaar.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	41	4
5-9	53	5
10-14 incl sport	63	6

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Nobelstraat	0-12 en sportief	-	
Keizer Ottostraat	0-12	-	

Wijk: Schollenkamp (150 kinderen)

In de wijk Schollenkamp zijn 150 kinderen van 0 t/m 14 jaar.
Op basis hiervan zouden er ongeveer 15 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 2-3 speelplekken.
Momenteel zijn er 7 toestellen en is er 1 grotere speelplek.
Het is een jonge kinderrijke wijk.
Vooral voor de kleinsten is er bij de inwoners behoefte aan meer speelmogelijkheden.

Streven aantal toestellen:

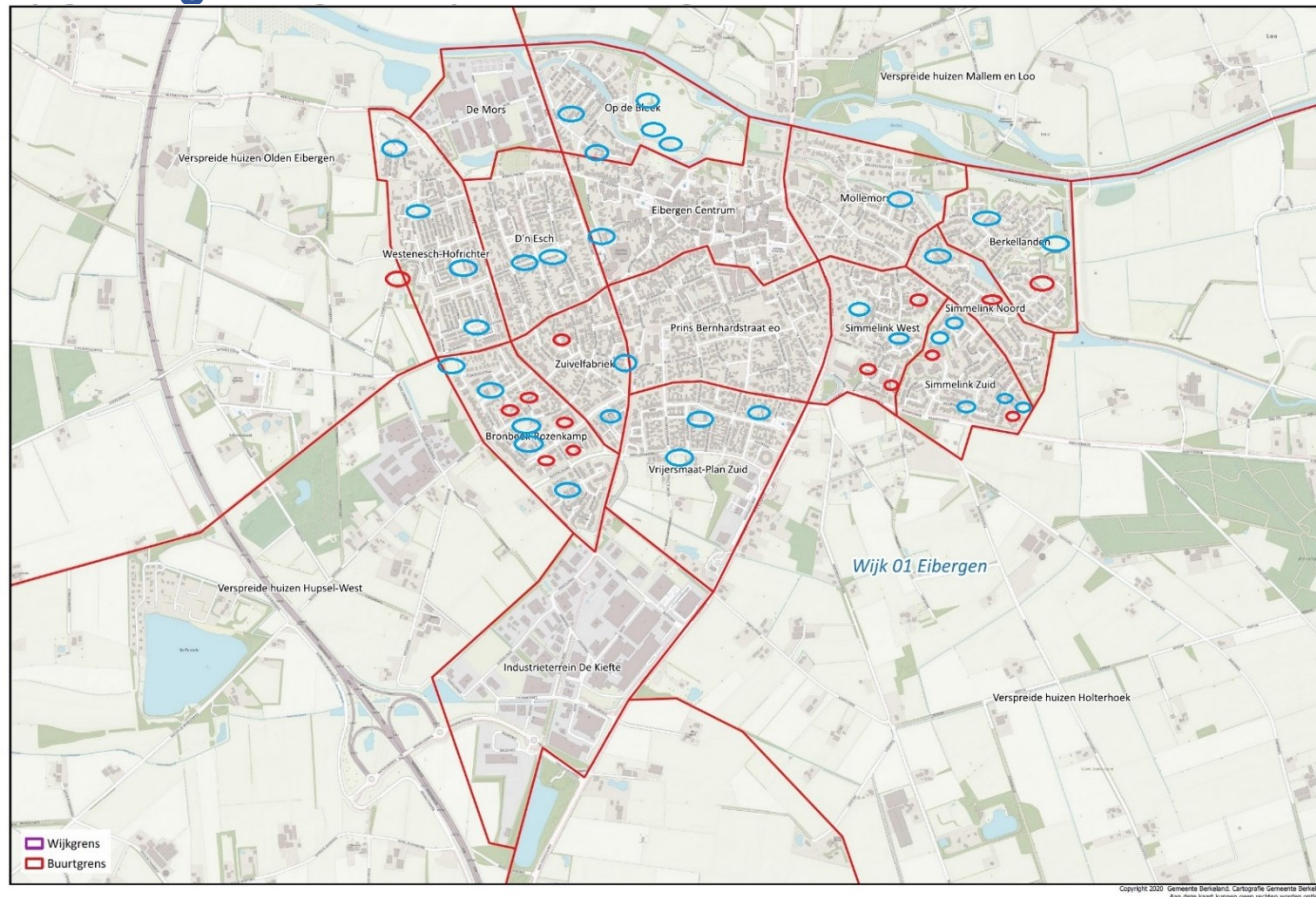
Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	35	4
5-9	62	6
10-14 incl sport	53	5

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek		doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Tedinkweide		0-12 en sportief	Aantal toestellen erbij	2022

6 Eibergen

Indeling in buurten, en locaties van de speelplekken.

Aantal kinderen t/m 14 jaar: 1374

Huidig aantal speellocaties: 47 (hiervan worden er 14 opgeheven (rood))

Huidig totaal speeltoestellen: 160

Huidige situatie:

wijk	Aantal kinderen 0 t/m 14 jr	Tst per kind 0-4	Tst per kind 5-9	Tst per kind 10-14/s	Aantal speelplekken	Rapport cijfer speel voorz.	Aantal speeltst per kind
Bronbeek-Rozenkamp	166	0,23	0,32	0,07	10	6,5*	0,19
Zuivelfabriek	78	0,04	0,33	0	3		0,10
Eibergen Centrum	52	0,09	0,13	0	1	6,1	0,06
De Mors	1	0	0	0	0	6,8	0
D'n Esch	163	0,05	0,07	0,04	2	6,8	0,06
Westenesch-Hofrichter	164	0,06	0,21	0,01	5	6,8	0,09
Industrieterrein De Kieft	9	0	0	0	0	6,5	0
Mollemors	53	0,05	0,14	0,17	1	6,8*	0,11
Berkellanden	38	0,18	0,31	0,29	3		0,26
Op de Bleek	107	0,15	0,12	0,41	5	6,1	0,22
Prins Bernhardstraat e.o.	149	0	0	0	0	6,1*	0
Vrijersmaat-Plan-Zuid	135	0,09	0,13	0,04	3		0,08
Simmelink-Noord	53	0,08	0,16	0,07	2	7,6	0,11
Simmelink-West	115	0,19	0,29	0,19	5	7,6	0,23
Simmelink-Zuid	91	0,10	0,36	0,16	7	7,6	0,20
Totaal Eibergen binnen bebouwde kom	1374	0,11	0,16	0,09	47	6,7	0,12

*: betreft gemiddelde voor beide wijken samen

Streefsituatie (tussen haakjes het verschil ten opzichte van het huidige aantal):

	Aantal kinderen 0 t/m 14 jr	Aantal tst 0-4	Aantal tst 5-9	Aantal tst 10-14/sport	Aantal speelplekken
Totaal Eibergen binnen bebouwde kom	1374	42 (-3)	45 (-27)	50 (+7)	33

Algemeen beeld Eibergen:

In Eibergen zijn, in verhouding met het aantal kinderen, veel speelplekken. Ook het aantal toestellen is meer dan gemiddeld. Ruim 50% van de toestellen is aan het eind van de levensduur (situatie begin 2021).

Wijk: Bronbeek-Rozenkamp (166 kinderen)

In de wijk Bronbeek-Rozenkamp zijn 166 kinderen van 0 t/m 14 jaar.

Op basis hiervan zouden er ongeveer 17 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 5 speelplekken.

Met name in het gedeelte Bronbeek zijn veel mini-speelplekken. In totaal zijn er in deze wijk nu 31 toestellen en 10 plekken.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	64	6
5-9	34	3
10-14 incl sport	68	7

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Crocusstraat	Alle leeftijden	Renoveren (alle leeftijden)	2022
Tulpstraat	0-9	-	
Anjerstraat	0-9	Renoveren	2022
Hupselseweg	Sportief	Renoveren (sportief)	2022
Goudsbloemstraat	Sportief	Renoveren (sportief)	2022
Begoniaplein	X	opheffen	(als afgekeurd)
Primulastraat	X	opheffen	(als afgekeurd)
Papaverstraat	X	opheffen	(2020/2021) is in uitvoering
Zonnebloemstraat	X	opheffen	2022
Ericaplein	X	opheffen	(als afgekeurd)

In deze wijk zal nog een plan voor de hele wijk gemaakt worden, met participatie. De exacte invulling zal dan gebeuren tav de plekken voor spelen en bewegen.

Wijk: Zuivelfabriek (78 kinderen)

In de wijk Zuivelfabriek zijn 78 kinderen van 0 t/m 14 jaar. Op basis hiervan zouden er ongeveer 7-8 toestellen in de wijk kunnen staan, verdeeld over 2 speelplekken. De huidige situatie is dat er 3 speelplekken zijn, met totaal 8 toestellen

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	24	2
5-9	21	2
10-14 incl sport	33	3

Werkzaamheden 2021-2022:

Speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Melkweg	0-12	-	
Blenkenkamp	0-12	-	
Kremerskamp	0-8	-	

Wijk: Centrum (52 kinderen)

In het centrum wonen 52 kinderen. Op basis daarvan zouden er 5 toestellen kunnen staan, op 1 speelplek. Huidige situatie is 3 toestellen op 1 speelplek. De plek is momenteel verouderd en aan vervanging toe.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	11	1
5-9	15	1-2
10-14 incl sport	26	2-3

Werkzaamheden 2021-2022:

Speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Stationsweg	0-12	Renoveren	2021-2022

Wijk: Westenesch-Hofrichter (164 kinderen)

In de wijk Westenesch-Hofrichter wonen 164 kinderen. Op basis daarvan zouden er 16 toestellen kunnen staan, op 4 speelplekken. Huidige situatie is 14 toestellen op 5 speelplekken.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	47	4-5
5-9	48	4-5
10-14 incl sport	69	6-7

Werkzaamheden 2021-2022:

Speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Dennenstraat	0-14	Vervangen verouderd toestel	2021
Beukenlaan	0-14	-	
Lindenstraat-Eikenlaan	0-14	-	
Kapittelsingel-Hofrichterstraat	0-12	Iets erbij voor jonge kinderen	2022
Ontinkweg Acaciastraat	Sportief	Opheffen of verbeteren	2022

Lange termijn: Dennenstraat, Beukenlaan en Lindenstraat-Eikenlaan zijn over enkele jaren aan renovatie toe.

Wijk: D'n Esch- De Mors (164 kinderen)

In de wijk D'n Esch wonen 163 kinderen en in De Mors woont 1 kind.
Op basis daarvan zouden er 16 toestellen kunnen staan, op 2 of 3 speelplekken.
Huidige situatie is 9 toestellen op 2 plekken, beide in wijk D'n Esch.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	38	4
5-9	70	7
10-14 incl sport	56	5-6

Werkzaamheden 2021-2022:

Speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Meidoornplein 2	0-8	iets toevoegen voor de jongsten	2022
Meidoornplein 5	8+ en sportief	-	

Vanuit de school is er de wens om op het veld van Meidoornplein 5 een waterberging in de vorm van een wadi te realiseren, en de speelvoorziening hier aan te passen. Vanuit speelvoorzieningen is hier op dit moment geen prioriteit. Vanuit de inwoners is de wens geuit om voor de jongsten speelmogelijkheden toe te voegen.

Wijk: Mollemors

In de wijk Mollemors wonen 53 kinderen. Op basis daarvan zouden er 5 toestellen kunnen staan, op 1 speelplek. Huidige situatie is 6 toestellen op 1 speelplek.

Streven aantal toestellen:

Uitvoeringsplan Spelen en bewegen 2021-2022

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	20	2
5-9	21	2
10-14 incl sport	12	1

Werkzaamheden 2021-2022:

Speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Niessinkkamp	0-14	Vernieuwen enkele toestellen	2022

Wijk: Berkellanden (38 kinderen)

In de wijk wonen maar 38 kinderen. Op basis daarvan zouden er max. 4 toestellen kunnen staan, op 1 speelplek. Huidige situatie is 10 toestellen op 3 speelplekken. Er zijn dus relatief veel speelplekken en toestellen.

Er zijn 2 plekken ingericht met speeltoestellen, en er is 1 trapveldje. Er wordt 1 plek opgeheven, namelijk Kooweide.

Deze ligt het minst centraal, en er wonen relatief weinig kinderen.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	11	1
5-9	13	1-2
10-14 incl sport	14	1-2

Werkzaamheden 2021-2022:

Speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Hasselt - Ramsbeekweg	0-14	vernieuwen	2021 (in voorbereiding)
Hogestukke 4	sportief	-	
Kooweide 10	-	opheffen	

Wijk: Op de Bleek (107 kinderen)

In de wijk wonen 107 kinderen, het is een jonge wijk, deels nog in aanbouw.

Op basis van het huidige aantal kinderen streven we naar 11 toestellen, dit kan verdeeld worden over 2 of 3 speelplekken.

In de huidige situatie zijn er voor kinderen tot en met 12 jaar 10 toestellen, wat aan de ruime kant is. In totaal zijn er 4 speelplekken.

Bij deze wijk is in het park aan het Koeweidepad een bovenwijkse voorziening voor jongeren en sportieve activiteiten. Er is o.a. een skatebaan en basketbal voorziening. Hier is vanuit de jongeren de wens om enkele voorzieningen te verbeteren.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	39	4
5-9	34	3-4
10-14 incl sport	34	3-4

Werkzaamheden 2021-2022:

Speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Looierij	0-5	-	
Zengerij	0-12	-	
Beeksingel/Koeweidepad	0-12	-	
Koeweidepad (2 plekken)	sportief	Opknappen/uitbreiden	2021-2022 (in voorbereiding)

Wijk: Vrijersmaat-Plan Zuid (135 kinderen)

In de wijk Vrijersmaat-Plan Zuid wonen 135 kinderen. Op basis daarvan zouden er 13 toestellen kunnen staan, op 3 -4 speelplekken.

Huidige situatie is 10 toestellen op 3 plekken. Vooral voor de oudere kinderen zou er iets bij mogen qua uitdaging en mogelijkheden.

2 plekken zijn dringend aan vernieuwing toe, daarom is er voorbereiding gestart om de speelmogelijkheden in de hele wijk te verbeteren.

De buurt Prins Bernhardstraat eo heeft voldoende kinderen om hier een speelvoorziening te realiseren. Er is een initiatief vanuit de school aan de Prins Bernhardstraat om een openbaar toegankelijk speelplek te realiseren achter de school. Dit zou hier gezien het aantal kinderen en gebrek

aan een speelplek goed passen.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	34	3
5-9	48	5
10-14 incl sport	53	5

Werkzaamheden 2021-2022:

Speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Vogelenzangstraat-W. Sluiterweg	0-12	renoveren	2020-2021 (in voorbereiding/uitvoering)
Nachtegaalplein	Alle leeftijden	Eventueel iets er bij	(in voorbereiding)
Nachtegaalstraat	0-12	Renoveren	2021 (in voorbereiding)
Prins Bernhardstraat e.a.	0-12	Eventueel nieuwe locatie?	

Wijk: Simmelink Noord (53 kinderen)

In de wijk wonen 53 kinderen. Op basis daarvan zouden er 5 toestellen kunnen staan, op 1 speelplek. Huidige situatie is 6 toestellen op 2 speelplekken. We gaan 1 plek opheffen en de andere opknappen. De voorbereidingen zijn inmiddels gestart.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	13	1
5-9	25	3
10-14 incl sport	15	2

Werkzaamheden 2021-2022:

Speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Muggenborg	0-14	vernieuwen	2021 (in voorbereiding)
Pagenkamp	-	opheffen	2021-2022

Wijk: Simmelink West (115 kinderen)

In de wijk wonen 115 kinderen. Op basis daarvan zouden er 12 toestellen kunnen staan, op 2 of 3 speelplekken. Momenteel zijn er in deze wijk te veel speelplekken, waarvan 1 plek heel groot is (Den Ham), een mooie XXL plek voor de hele wijk. We gaan daarom 3 kleine speelplekken opheffen.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	36	4
5-9	42	4
10-14 incl sport	37	4

Werkzaamheden 2021-2022:

Speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Traland 15	0-12 en sportief	-	
Reuvekamp 5 (Den Ham)	XXL locatie 0-12 en sportief	-	
Hoogkamp 62	-	Opheffen	2021-2022
Wenneker 63	-	Opheffen	2021
Wenneker 11	-	opheffen	2021

Wijk: Simmelink Zuid (91 kinderen)

In de wijk Simmelink Zuid wonen 91 kinderen. Er zijn relatief heel veel plekken en toestellen in de wijk. In totaal zijn er 7 locaties, en 18 toestellen, Terwijl het streven op basis van het aantal kinderen 9 toestellen is, op 2 plekken. Ook is de XXL speelplek aan de Reuvekamp dichtbij. We gaan daarom op 3 plekken de toestellen verwijderen.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	31	3
5-9	28	3
10-14 incl sport	32	3

Werkzaamheden 2021-2022:

Speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Geesinksbrink 19	0-12	-	
Scholtenhofmanbrink 27	0-8	-	
Leusinkweg 18	sportief	-	
Kruiskamp 50	0-9 jaar	renovatie	2021 (in voorbereiding)
Kruiskamp 64	sportief	Alleen doeltjes behouden, klimtoestel verwijderen.	Als klimtoestel afgekeurd wordt
Leusinkweg 7	-	opheffen	2021-2022
Ketterinksteeg 2c naast gymzaal	-	opheffen	

7 Kleine kernen Berkelland

Aantal kinderen t/m 14 jaar: 466

Huidig aantal speellocaties: 11

Huidig aantal speeltoestellen: 58

Kleine kernen

	Aantal kinderen 0 t/m 14 jaar	Tst per kind 0-4	Tst per kind 5-9	Tst per kind 10- 14/sport	Aantal speel plekken	Rapport cijfer speelvoorzieningen	Aantal speeltoestellen per kind
Beltrum	173	0,03	0,06	0,15	3	6,0	0,09
Rekken	49	0,14	0,56	0,32	2	5,2	0,35
Geesteren	66	0	0,09	0	1	5,4	0,03
Rietmolen	61	0,13	0,04	0	1	5,6	0,05
Haarlo	46	0,15	0,58	0,19	2	6,1	0,28
Gelselaar	40	0,23	0,22	0	1	5,4	0,13
Noordijk	31	0	0,33	0	1	5,6	0,1
Totaal Kleine kernen binnen bebouwde kommen	466	0,08	0,19	0,11	11		0,12

Algemeen beeld kleine kernen:

Er is veel verschil tussen de kleine kernen. De tevredenheid is relatief laag in de dorpen, alleen in Beltrum en Haarlo is dit boven de 6,0. Ongeveer 30% van de toestellen is aan het einde van de levensduur, en moet binnenkort worden verwijderd of vervangen.

Kern: Beltrum (173 kinderen)

In Beltrum wonen 173 kinderen van 0 tot en met 14 jaar.

Op basis van het aantal kinderen mogen er 17 toestellen staan. Er zijn nu 15 toestellen. Ook is er een mooie voorziening van de speeltuinvereniging.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	59	6
5-9	48	5
10-14 incl sport	66	6-7

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Gaarden 31	0-12 en sportief	Er worden in 2021 2 toestellen verwijderd, er komt 1 toestel terug	2021
Haarstraat	sportief	-	

Kern: Rekken (49 kinderen)

In Rekken wonen 49 kinderen. Op basis daarvan zouden er 5 toestellen kunnen staan, op 1 speelplek. Huidige situatie is 17 toestellen op 2 plekken. Er staan 8 toestellen op het schoolplein, de gemeente verzorgt de inspecties. We gaan in overleg wat de afspraken hier zijn en of deze moeten worden voortgezet of beëindigd. De speeltuin aan de Bonenkamp heeft 9 speeltoestellen, voor alle leeftijden, en biedt ruim voldoende speelgelegenheid voor de kinderen in het dorp.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	14	1
5-9	16	2
10-14 incl sport	19	2

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Bonenkamp	0-12 en sportief	-	
Schoolplein Den Borgweg2	0-12	Overleg over afspraken	2022

Er is vanuit de buurt Zonderkamp een wens voor een speeltuin. Hier wonen in totaal 6 kinderen. Gezien het geringe aantal kinderen en de al aanwezige voorzieningen in het dorp, gaan we geen speelvoorziening realiseren.

Kern: Geesteren (66 kinderen)

In Geesteren zijn er 66 kinderen van 0 tot en met 14 jaar. Op basis daarvan zou het gewenst zijn om 1 speelvoorziening te bieden met in totaal 6 of 7 toestellen. Momenteel is er 1 kleine locatie, met 2 toestellen, die weinig speelwaarde biedt. Vanuit meerdere inwoners is er een wens geuit om op een andere locatie een goede speelvoorziening te realiseren. Voor de speelwaarde is dit zeker gewenst, maar er is nog geen locatie in beeld. Mocht er overeenstemming zijn over een locatie dan is het sluiten van de plek aan de Maaldrinkstraat en het oprichten van een nieuwe speelplek een goede optie.

Uitvoeringsplan Spelen en bewegen 2021-2022

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	19	2
5-9	23	2
10-14 incl sport	24	2

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Maaldrinkstraat 8	0-12	opheffen	Als er een nieuwe locatie komt
Nieuwe locatie	0-14	Locatie nog niet bekend.	

Kern: Rietmolen (61 kinderen)

In Rietmolen wonen 61 kinderen. Op basis daarvan zouden er 6 toestellen kunnen staan, op 1 speelplek. De huidige situatie is 3 toestellen op 1 kleine speelplek voor jonge kinderen, welke verouderd is. Wenselijk zou zijn om nog een locatie te realiseren, voor de leeftijd vanaf 8 jaar. Hiervoor is nog geen locatie beoogd.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	15	1-2
5-9	26	2-3
10-14 incl sport	20	2

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Het Olland 38	0-12	vernieuwen	2021-2022

Kern: Haarlo (46 kinderen)

In Haarlo wonen 46 kinderen. Op basis daarvan zouden er maximaal 5 toestellen kunnen staan, op 1 speelplek. Momenteel zijn er 2 speelplekken en totaal 13 toestellen. Relatief zijn er dus te veel plekken en toestellen. De plekken zijn wel aan verschillende zijden van drukke wegen, waardoor behoud van beide locaties de voorkeur heeft.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	13	1
5-9	12	1
10-14 incl sport	21	2

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
De Pas 58	0-12	-	
Willem Sluyterweg 5	0-12 en sportief	-	

Kern: Gelselaar (40 kinderen)

In Gelselaar wonen 40 kinderen. Op basis daarvan zouden er 4 toestellen kunnen staan, op 1 speelplek. Er is momenteel 1 speelplek, voornamelijk voor jongere kinderen, met 5 speeltoestellen.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	13	1-2
5-9	9	1
10-14 incl sport	18	1-2

Uitvoeringsplan Spelen en bewegen 2021-2022

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Teeuwland achter 6	0-12	1 verouderd toestel verwijderen	2021 (al uitgevoerd)

Kern: Noordijk (31 kinderen)

In Noordijk wonen 31 kinderen. Op basis daarvan zouden er 3 toestellen kunnen staan, op 1 speelplek. Momenteel is er 1 speelplek met 3 toestellen. Ook is er bij de school/dorps huis een speelplein, dit valt niet onder de gemeente.

Streven aantal toestellen:

Leeftijdsgroep	Aantal kinderen nov 2020	Streven aantal toestellen
0-4	7	1
5-9	9	1
10-14 incl sport	15	1-2

Werkzaamheden 2021-2022:

speelplek	doelgroep	Voorstel werkzaamheden	planning
Vonderman 27	0-14	-	

8 Werkzaamheden 2021-2022

Wat gaan we doen in 2021 – 2022, en wat zijn de globaal geraamde kosten.

	Planning	Inspraak	Kosten
Ruurlo			
Renoveren speelvoorziening Hazelnoot, ook geschikt voor kinderen met beperking.	2021-2022	participatie	€ 50.000
Ruurlo verbeteren voorzieningen voor sport en bewegen in de openbare ruimte, voor 10+ en volwassenen.	2022	participatie	€ 20.000
Renoveren diverse verouderde speelvoorzieningen, o.a. Pasmanshaard, Zuiderweme	2021-2022	participatie	€ 30.000
Aanleg nieuwe speelvoorziening Haarskamp	2022	participatie	€ 15.000
			€ 115.000

Neede

	Planning	Inspraak	Kosten
Neede verbeteren voorzieningen voor sport en bewegen in de openbare ruimte, voor 10+ en volwassenen. Locaties: noordrand (bijv Hofte), en zoeken geschikte locatie(s) wijk Hofmaat-De Kamp-Spilbroek-Centrum	2022	participatie	€ 60.000
Aanpak inrichting diverse voorzieningen (zitgelegenheid, ondergronden, hekwerk, toestellen, verharding/vergroening)	2021-2022	informereren	€ 70.000
			€ 130.000

Borculo

	Planning		Kosten
Renoveren Klandermanshof, Morsmanshof, tevens vergroenen (tegels eruit, groen er in).	2021-2022	participatie	€ 30.000
Nieuwe speelvoorziening aanleggen i.c.m. klimaatadaptieve maatregelen Graaf van Zutphenstraat-Van Vordenstraat	2022	participatie	€ 30.000
Schollenkamp uitbreiden speel- en beweeg mogelijkheden.	2022	informereren	€ 10.000
Uitbreiden mogelijkheden bewegen en ontmoeten bij panna kooi Elbrink	2022	nnb	€ 20.000
			€ 90.000

Eibergen

	Planning		Kosten
Opheffen speelvoorzieningen aan de Papaverstraat, Zonnebloemstraat, Leusinkweg 7, Ketterinksteeg, Wenneker, Hoogkamp.	2021-2022	informereren	€ 10.000
Renovatie speelvoorzieningen Hasselt, Vogelenzangstraat, Kruiskamp 50, Nachtegaalstraat	2021-2021	participatie	€ 50.000
			€ 60.000

Kleine kernen

	Planning	Inspraak	Kosten
Renoveren speelvoorziening Olland	2022	participatie	€ 15.000
			€ 15.000

Algemeen

	Planning	Inspraak	Kosten
Diverse ondergronden wijzigen naar beter te onderhouden soort	2022	informereren	€ 25.000
Vervangen diverse toestellen	2021-2022	informerend	€ 50.000
Verwijderen toestellen zonder vervanging	2021-2022	informereren	€ 5.000
Diverse speelplekken vergroenen (tegels er uit, groen er in)	2022	nbn	€ 10.000
			€ 90.000

Persbericht

14 september 2021

Beleidsplan Spelen en Bewegen in de openbare ruimte 2021-2030 naar gemeenteraad

Het college van burgemeester en wethouders stelt de gemeenteraad voor om in te stemmen met het beleidsplan Spelen en Bewegen 2021-2030. Spelen en bewegen is belangrijk, zeker in de openbare ruimte.

Wethouder Anjo Bosman: "Ik vind het belangrijk dat de openbare ruimte uitnodigt tot bewegen en ontmoeten. En dat we het bewegen stimuleren voor jong en oud. Ook participatie met de buurt vind ik belangrijk. In dit beleidsplan zit dit verankerd."

Aantal speeltoestellen blijft gelijk

We streven naar een betere verspreiding van de speeltoestellen op basis van het aantal kinderen. Inzet van het beleidsplan is om het totaal aantal speeltoestellen per kind in de hele gemeente gelijk te houden. De komende jaren zijn veel toestellen aan het eind van hun levensduur. Bij het plaatsen van nieuwe toestellen wordt gekeken naar hoeveel kinderen per leeftijdsgroep er in de wijk wonen.

Participatie

Bij het vernieuwen of nieuwe aanleg van de gehele speeltuin of beweegplek vindt een participatieproces plaats met de buurt.

Inrichting met aandacht voor ontmoeting, kleur en klimaat

De plekken hebben ook een sociale functie, elke speelvoorziening zou een bankje moeten hebben, en natuurlijke schaduw in de vorm van een boom en beplanting. Ook willen we meer kleur, in bloemen maar ook in speeltoestellen. Er is aandacht voor het klimaat, bijvoorbeeld door meer groen en door leveranciers te kiezen die aantoonbaar aandacht hebben voor het klimaat.

Stimuleren om te bewegen voor jong en oud

We willen in elke grote kern een beweegplek realiseren, waar jongeren en volwassenen in de openbare ruimte kunnen trainen en bewegen. Ook op andere plekken komen meer mogelijkheden voor bewegen in de openbare ruimte.

Inclusief spelen

Er komen meerdere plekken waar kinderen met en zonder beperking kunnen samenspelen. Door rekening te houden in de inrichting met toegankelijke paden en geschikte toestellen en ondergronden, komen er ook voor kinderen met beperking meer mogelijkheden om gebruik te maken van de speelvoorzieningen.

Aanspreekpunt in de buurt

Voor elke speelvoorziening willen we een aanspreekpunt in de buurt. Zo kunnen bijzonderheden, wensen, activiteiten en werkzaamheden worden doorgegeven. De gemeente blijft verantwoordelijk voor de formele inspecties en reparaties aan speeltoestellen op basis van de veiligheidsnormen.

Agendavragen (vragen ter voorbereiding van een vergadering) art. 34

Indiener: Patricia Oostendarp / Martine Tenhagen (CDA)

Datum indiening vraag: 28-9-2021

Datum verzending antwoord: 5-10-2021

Commissievergadering van: 6-10-2021

Raadsvergadering van: Klik of tik om een datum in te voeren.

Onderwerp: Beleidsplan spelen en bewegen 2021-2030

Wij hebben het beleidsplan Spelen en Bewegen 2021-2030 doorgenomen. Voor het CDA staan de gezinnen en hun kinderen voorop. Zij vormen de maatschappelijke spil. Alle kinderen verdienen een mooie plek in onze samenleving. Vanuit deze invalshoek hebben we ter voorbereiding op de commissievergadering enkele vragen.

Vraag:

Onder argumentatie in het raadsvoorstel geeft u bij 1.3 aan dat er meer mogelijkheden om te spelen moeten zijn voor kinderen met een beperking. Dit lezen wij ook terug in hoofdstuk 6.2 van het beleidsplan Bewegen en spelen in de openbare ruimte 2021-2030 "We willen meerdere locaties geschikt maken voor het samen spelen tussen kinderen met en zonder beperking". Ook in hoofdstuk 3.3 Samen spelen, met en zonder beperking, lezen we over het streven om in elke grote kern een speelvoorziening te hebben die hiervoor geschikt is.

In het uitvoeringsplan lezen wij onder hoofdstuk 2 dat u minimaal 1 grotere speelvoorziening wenst te realiseren die ook geschikt is voor kinderen met een beperking.

Kunt u aangeven of er ook andere locaties, naast deze ene grotere speelvoorziening, geschikt worden gemaakt voor het samenspelen tussen kinderen met en zonder beperking? En zo ja, wat kunnen we op deze speelplekken dan verwachten voor kinderen met een beperking?

Antwoord (in te vullen door college):

Het beleidsplan heeft een doorlooptijd van 10 jaar. De komende 10 jaar hopen we in elke grote kern een locatie te hebben die geschikt is voor samen spelen voor kinderen met en zonder beperking. Het 1^e uitvoeringsplan loopt tot en met 2022. In deze periode is de realisatie van de 1^e locatie gepland, in Ruurlo. Waar kansen zich voordoen zullen we ook op andere locaties maatregelen nemen om de toegankelijkheid te verbeteren.

Vraag:

U wenst volgens het uitvoeringsprogramma *minimaal* 1 grotere speelvoorziening te realiseren. Ook heeft u het streven om in elke grote kern een speelvoorziening voor inclusief spelen te hebben. In het plan wordt echter

Agendavragen (vragen ter voorbereiding van een vergadering) art. 34

alleen over de locatie aan de Hazelnoot in Ruurlo gesproken. Wanneer kunnen we deze speelplekken verwachten in de andere kernen?

Antwoord:

In de periode 2023-2030, en waar kansen zich voordoen mogelijk eerder.

Vraag:

U geeft aan dat de locatie aan de Hazelnoot zeer geschikt is voor inclusief spelen. Waarom is juist deze locatie daar zo geschikt voor? Waarom heeft u (voor nu) niet gekozen voor een locatie die meer centraal in onze gemeente ligt?

Antwoord:

Deze locatie is van voldoende omvang, al voorzien van parkeerplekken langs de locatie en heeft een verharde padenstructuur. Het is gebleken dat dit een plek is waar ook kinderen van buiten de buurt naar toe komen. Bovendien was deze locatie voor een groot deel van de speeltoestellen aan vervanging toe. Ook zijn er verschillende instellingen voor mensen met een beperking in Ruurlo.

Vraag:

U heeft goed in beeld hoeveel kinderen, onderverdeeld in leeftijdscategorieën, in de verschillende wijken wonen. Kunt u ook aangeven hoeveel kinderen er in deze wijken wonen met een beperking? Is daar nog rekening mee gehouden bij de keuze van de locatie van de speelplek geschikt voor inclusief spelen?

Antwoord:

Nee, dit hebben wij niet in beeld. Wel is bekend dat dit in Berkelland ongeveer 3,5 % van de kinderen betreft.

Vraag:

U geeft aan dat er in Neede nauwelijks mogelijkheden in de openbare ruimte zijn voor de groep vanaf 10 jaar. Er moeten zowel in wijken als zo mogelijk op een nieuwe plek, mogelijkheden gerealiseerd worden. Er vanuit gaande dat er nieuwe plekken komen, hoe gaat u deze plekken dan vaststellen? Gaat u de jongeren in Neede hierbij betrekken?

Antwoord:

Dit is wel de bedoeling, uiteraard is het ook afhankelijk van de ruimte die voorhanden is.

Vraag:

Onder hoofdstuk 6.2 in het beleidsplan Bewegen en spelen in de openbare ruimte 2021-2030 geeft u aan dat u een systeem wenst op te zetten voor vrijwilligers voor elke speel- en beweegplek. Eén inwoner wordt dan

Agendavragen (vragen ter voorbereiding van een vergadering) art. 34

contactpersoon naar de gemeente. U verwacht van deze contactpersoon dat hij/zij regelmatig de speeltuin checkt, schoonmaakt of andere kleine werkzaamheden verricht. In ruil zijn er extra mogelijkheden voor de speeltuin.

Waarom heeft u gekozen voor één contactpersoon per buurt en maakt u niet een buurt daarvoor verantwoordelijk? Binnen die buurt kan dan een aanspreekpunt aangewezen worden voor de contacten met de gemeente. Dit draagt in onze ogen meer bij aan de saamhorigheid in een buurt, waarbij een waardering middels een bijdrage in de 'buurtpot' dat kan stimuleren.

Antwoord:

Er kunnen uiteraard meerdere personen uit een buurt zijn die zich hiervoor inzetten, een commissie vanuit een buurt of straat. Hiervan wordt dan 1 persoon aanspreekpunt.

Agendavragen (vragen ter voorbereiding van een vergadering) art. 34

Indiener: Gemeentebelangen

Datum indiening vraag: 1 oktober 2021

Datum verzending antwoord: 5 oktober 2021

Commissievergadering van: 6-10-2021

Raadsvergadering van: Klik of tik om een datum in te voeren.

Onderwerp: Speelbeleid

Beleidsplan, pagina2

Inspecties en reparaties in eigen beheer: Tot nu toe werden bijna alle werkzaamheden voor inspectie en reparatie uitbesteed. We gaan onderzoeken of we binnen onze eigen buitendienst mensen kunnen certificeren en deze werkzaamheden uitvoeren. Dit heeft als voordeel dat er meer binding is met de plekken en de inwoners waar het om gaat, er sneller kan worden gehandeld.

Vraag:

Is er een apart budget voor de omscholing van het personeel?

Zo ja, hoe hoog is dat budget?

Zo nee, komt hier nog budget voor?

Antwoord (in te vullen door college):

De teams van Berkelland hebben een apart opleidingsbudget. Dit gaat niet ten koste van het budget van onderhoud speelvoorzieningen. Jaarlijks wordt per team afgewogen welke opleidingen gevolgd kunnen of moeten worden.

Vraag:

[Typ hier]

Antwoord:

[Typ hier]

Raadsvergadering

Dossiernummer	2865
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	26 oktober 2021
Agendapunt	10
Omschrijving	Bespreekstuk / Leverings- en verwerkingsovereenkomst huishoudelijk afval Twence

Geagendeerd	Vergaderdatum
Raadsvergadering	26 oktober 2021

Voorgesteld besluit

Besluit

De volgende zienswijze in te dienen bij de concept leverings- en verwerkingsovereenkomst huishoudelijk afval met Avi Twente B.V. en Twence Bioconversie B.V. voor de gebonden stromen zijnde restafval en GFT:

De raad kan op dit moment instemmen met het verlengen/tekenen van de nieuwe leverings- en verwerkingsovereenkomst met Twence door het college van Burgemeester en Wethouders van Berkelland, onder de voorwaarden dat:

- Deze overeenkomst wordt afgesloten voor de (statutair vastgelegde) omvang van de afvalverwerking van de voormalige gemeente Neede, tegen een zo laag mogelijk tarief en een zo kort mogelijke opzegtermijn;
- Het overige ((nog) niet statutair vastgelegde) volume tegen dezelfde condities ondergebracht wordt bij Twence, voor een periode van twee jaar;
- Voor het overige volume pas na herijking van het Afvalbeleid een keuze voor een afvalverwerker gemaakt wordt en indien deze keuze op Twence valt, het dan vanzelfsprekend is dat het aanbieden van een hogere volume gepaard gaat met een aangepaste aandelenpositie of anderzijds recht gedaan worden aan het hogere volume, zoals bijvoorbeeld een lagere prijs;
- Er inzicht moet komen in de opbouw van de tarieven, en;
- De raad haar oordeel over het onderhandelingsresultaat kan geven middels een zienswijzeprocedure

Zaaknummer : 231522

Raadsvergadering : **26-10-2021**

Onderwerp : **Levering- en verwerkingsovereenkomst Twence**

Collegevergadering : 14-09-2021

Portefeuillehouder : Wethouder H.J. Bosman

Steller : Meijer, Marcel, Team tel. : 0545250289
Opdrachtgeverschap A

Te nemen besluit

Geen zienswijze indienen op de concept leverings- en verwerkingsovereenkomst huishoudelijk afval Twence voor de gebonden stromen zijnde restafval en GFT

Waarom dit voorstel en wat is het effect

Wij zijn aandeelhouder bij Twence. Dit betekent dat aandeelhouders verplicht zijn de gebonden stromen (zijnde restafval en GFT) te leveren en te laten verwerken bij Twence. Hiervoor is op 1 juli 1997 een contract afgesloten. Het contract loopt op 30 juni 2022 af. Samen met Twence en de aandeelhouders is een nieuwe leverings- en verwerkingsovereenkomst opgesteld (bijlage 1). In de aandeelhoudersvergadering van Twence op 22 april jl. hebben de aandeelhouders ermee ingestemd om de concept leverings- en verwerkingsovereenkomst in behandeling te nemen in de individuele gemeenten. Alle reacties worden verwerkt, zodat in de aandeelhoudersvergadering op 2 december 2021 een definitief voorstel kan worden vastgesteld waarna de overeenkomst door de individuele gemeenten voor 30 juni 2022 getekend kan worden.

Argumentatie

Juridische toetsing van de overeenkomst

Infence Advocaten en Benthem Gratama Advocaten hebben afzonderlijk van elkaar de overeenkomst beoordeeld op de quasi-inhouse uitzondering (art. 2.24a en b Aanbestedingswet). Onderzocht is of de overeenkomst rechtmatig is om het afval van de aandeelhouders zonder Europese aanbesteding door Twence te laten verwerken. Voor een beroep op de quasi-inhouse uitzondering gelden 3 vereisten namelijk het toezichtcriterium, het merendeelcriterium en het privé-kapitaalverbod.

Beide advocatenkantoren komen tot de conclusie dat op basis van de statutaire regelingen inzake toezicht en participatie, de prognoses aan tonnage in combinatie met het feit dat de toestroom van tonnage afkomstig van niet-aandeelhouders zelf kan worden gemanaged en de afwezigheid van privaat kapitaal de overeenkomst aan de vereisten voor toepassing van de quasi-inhouse uitzondering voldoet.

Kanttekeningen en risico's

In de aanloop naar de nieuwe leverings- en verwerkingsovereenkomst hebben gemeente Almelo, Oldenzaal en Twenterand gezamenlijk een bestuurlijke reactie gestuurd naar de Raad van Commissarissen van Twence Holding. Als reactie hierop heeft Twence op donderdag 30 september 2021 een buitengewone algemene vergadering van aandeelhouders (kortweg BAVA) uitgeschreven om alle aandeelhouders van informatie te voorzien.

Tevens heeft AVR-Afvalverwerking B.V. (kortweg AVR) bezwaar aangetekend tegen de quasi-inbestedingssituatie. Twence heeft aanvullend onderzoek laten uitvoeren en de uitkomst gedeeld

In te vullen door Griffie:

Commissievergadering
Afhandelvingsvoorstel voor raad:
0 hamerstuk
0 besprekingsstuk
0 anders, nl

Raadsvergadering
0 zonder hoofdelijke stemming
0 met algemene stemmen
0 stemmen voor, stemmen tegen
0 aangenomen
0 verworpen

met AVR en de aandeelhouders. De heer Hebly, advocaat bij Benthem Gratama, concludeert in zijn rapport dat wordt voldaan aan de vereisten voor toepassen van de quasi-inhouse uitzondering en het bezwaar van AVR niet gegrond is.

Financiën

In de nieuwe leverings- en verwerkingsovereenkomst zijn geen verwerkingstarieven voor het huishoudelijk restafval en GFT opgenomen. Het tarieven- en dividendbeleid is in de aandeelhoudersvergadering Twence van 22 april 2021 vastgesteld.

De huidige verwerkingstarieven vormen de basis voor het nieuwe tarievenbeleid, waarbij de volgende uitgangspunten van belang zijn geweest:

- Toetsing aan marktconforme verwerkingstarieven. Getoetst is wat de verwerkingstarieven bij enkele publieke afvalverwerkers zijn en welke resultaten recente aanbestedingen hebben opgeleverd. Er is gekozen om verwerkingstarieven te hanteren die aan de onderkant van het spectrum liggen.
- Verwerkingstarieven zijn minimaal kostendekkend. In lijn met de governance van Twence is bij de RvC getoetst of de voorgestelde verwerkingstarieven aan dit uitgangspunt voldoen. Er is bewust gekozen om niet te kiezen voor een kostprijsbenadering. Mede met het oog op de afzetcontracten voor stoom en warmte is dit bedrijfsgevoelige informatie.

De verwerkingstarieven (exclusief BTW en heffingen) met ingang van 1 juli 2022 zijn:

Gebonden stromen

- Huishoudelijk restafval €78 per ton (huidig € 70)
- GFT €50 per ton (huidig € 32)

Niet gebonden stromen

- Niet-sorteerbaar grof huishoudelijk afval €95 per ton (huidig € 68)
- Afgekeurd PMD €95 per ton

Voor alle aandeelhouders geldt dat conform hierover is bepaald in de statuten van Twence Holding B.V. op exclusieve basis de gebonden stromen bij Twence aangeleverd moeten worden. Voor de niet-gebonden stromen geldt geen exclusieve leverplicht. Wij laten deze stromen door respectievelijke Aktief/Bohero en Nedvang verwerken.

De extra lasten voor de nieuwe overeenkomst bedragen ca. € 175.000. Dit zal worden meegenomen in de afvalstoffenbegroting. Door het afvalbeleid verder te optimaliseren zodat er minder restafval wordt ingezameld en de inzet van de egalisatiereserve afval wordt getracht de verhoging van de afvalstoffenheffing te beperken.

VN verdrag rechten van mensen met een beperking

Niet van toepassing.

Communicatie

Berkelland maakt geen gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de concept leverings- en verwerkingsovereenkomst huishoudelijk afval Twence.

Initiatief, participatie en rol gemeente

Niet van toepassing.

Planning en evaluatie

Niet van toepassing.

Alternatieven

Niet van toepassing

Burgemeester en wethouders van Berkelland,
de secretaris, de burgemeester,

M.N.J. Broers. drs. J.H.A. van Oostrum.

Raadsvergadering : 26-10-2021

De raad van de gemeente Berkelland;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 14-09-2021;

b e s l u i t :

Geen zienswijze indienen op de concept leverings- en verwerkingsovereenkomst huishoudelijk afval Twence voor de gebonden stromen zijnde restafval en GFT.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 26-10-2021

de griffier,

de voorzitter,

Toelichting raadsvoorstel

Onderwerp : Levering- en verwerkingsovereenkomst Twence

In deze toelichting wordt nader ingegaan op de consequenties voor Berkelland als wij instemmen de nieuwe overeenkomst met Twence.

Afstemming gemeenteraad

Op grond van artikel 160, lid 1, onder e van de Gemeentewet is het college bevoegd tot het aangaan van de overeenkomst met Twence. Op grond van artikel 169, vierde lid van de Gemeentewet wordt bij besluiten van privaatrechtelijke aard die financiële of politieke gevolgen kunnen hebben, de gemeenteraad in de gelegenheid gesteld wensen en bedenkingen ter kennis van het college te brengen. Op grond van die bepaling wordt het voorstel aan de gemeenteraad voorgelegd.

Verplichting statuten Twence

Statutair zijn aandeelhouders verplicht om hun restafval en GFT bij Twence ter verwerking aan te bieden (gebonden stromen). Daartoe is een leverings- en verwerkingsovereenkomst benodigd. Het niet afsluiten van een nieuwe leverings- en verwerkingsovereenkomst betekent feitelijk dat het aandeelhouderschap beëindigd dient te worden. Daarvoor is een bepaling opgesteld die stelt dat de aandelen voor de nominale waarde (ad €1 per aandeel) moeten worden aangeboden. Afgezien van deze bepaling betekent het einde van het aandeelhouderschap uiteraard ook dat structurele dividenden en bijdragen aan de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen tot een einde komen.

Looptijd overeenkomst

Er wordt een concept leverings- en verwerkingscontract ingaande 1 juli 2022 voor onbepaalde tijd aan alle aandeelhoudende gemeenten ter goedkeuring voorgelegd. Opzegging is mogelijk na 5 jaar.

Verwerkingstarieven

De huidige verwerkingstarieven vormen de basis voor het nieuwe tarievenbeleid. Voor de nieuwe verwerkingstarieven zijn de volgende uitgangspunten van belang geweest:

- Toetsing aan marktconforme verwerkingstarieven.
Getoetst is wat de verwerkingstarieven bij enkele publieke afvalverwerkers zijn en welke resultaten recente aanbestedingen hebben opgeleverd. Er is gekozen om verwerkingstarieven voor te stellen die aan de onderkant van het spectrum liggen.
- Verwerkingstarieven zijn minimaal kostendekkend.

In lijn met de governance van Twence is bij de RvC getoetst of de voorgestelde verwerkingstarieven aan dit uitgangspunt voldoen. Er is gekozen om niet te kiezen voor een kostprijsbenadering. Mede met het oog op de afzetcontracten voor stoom en warmte is dit bedrijfsgevoelige informatie.

De looptijd voor de hierboven genoemde verwerkingstarieven is 5 jaar en dat sluit aan bij de looptijd en opzegmogelijkheden voor een nieuwe leverings- en verwerkingsovereenkomst. De tarieven worden gedurende de looptijd niet geïndexeerd.

Belastingen en heffingen

De verwerkingstarieven zijn exclusief verbrandingsbelasting. Dit betekent dat er een bedrag van ca € 33,- per ton bovenop het verwerkingstarief komt (dit geldt allen voor huishoudelijk restafval, niet voor GFT). De aandeelhouders ontvangen een restitutie van de verbrandingsbelasting, die zijn grondslag vindt in het feit dat bodemassen worden opgewerkt tot secundaire bouwstoffen. Dit percentage bedraagt zestien procent van de verbrandingsbelasting.

Dividendbeleid

- Het dividendbeleid voor de periode 1 juli 2022 – 1 juli 2027 wordt vastgesteld op een jaarlijkse uitkering van veertig procent van de winst na belasting en indien de wettelijke uitkeringstoets dat toestaat vijftig procent van de winst na belasting.
- Jaarlijks wordt een minimum dividend van €7,5 miljoen (€6,25 miljoen voor 2022) uitgekeerd bij een resultaat na belasting hoger dan €12,5 miljoen. Bij een resultaat lager dan €11,6 miljoen wordt €7 miljoen uitgekeerd aan de aandeelhouders. Bij een resultaat tussen €11,6 miljoen en €12,5 miljoen wordt €7 miljoen + 60% van het tussenliggende bedrag uitgekeerd. Mocht er hierdoor meer dan vijftig procent van de winst na belasting worden uitgekeerd, dan wordt dat verdisconteerd met de winsten na belasting in toekomstige jaren.
- Indien de solvabiliteit van Twence stijgt tot een waarde boven zestig procent, wordt zestig procent van de winst na belasting als dividend uitgekeerd aan de aandeelhouders. Mocht

de solvabiliteit groter dan zeventig procent worden, dan gaan de aandeelhouders en Twence met elkaar in gesprek om te bepalen wat de gevolgen zijn voor de dividenduitkering.

Huidige situatie Berkelland restafval en GFT

Voor Berkelland geldt dat het leveren en verwerken van restafval uit Neede is ondergebracht in de bestaande overeenkomst met Twence. Het restafval van Borculo, Ruurlo en Eibergen is ondergebracht in de "Overeenkomst verwerking en transport restafval Regio Achterhoek" met Suez welke op 1 januari 2012 is afgesloten en op 31 december 2021 af loopt. Het GFT van heel Berkelland wordt al geleverd en verwerkt bij Twence. Nu het contract met Suez eind dit jaar afloopt, zijn wij statutair verplicht om de gebonden stromen (zijnde restafval en GFT) te leveren en te laten verwerken bij Twence.

Overeenkomst Suez loopt dit jaar af

De verwerkingsovereenkomst van het restafval (niet Needse deel) met Suez loopt op 31 december 2021 af. De overeenkomst is al 2 keer verlengd en kan niet weer opnieuw worden verlengd. We hadden een zeer gunstige overeenkomst met SUEZ vanwege het lage verwerkingstarief en het feit dat er geen verbrandingsbelasting betaald wordt.

Voor de periode van 1 januari 2022 tot en met 30 juni 2022 brengen we het restafval van het niet Needse deel ook naar Twence. Dit kan op basis van de huidige overeenkomst met Twence.

Wat betekent de nieuwe overeenkomst voor Berkelland?

De financiële consequenties van de nieuwe overeenkomst zijn doorgerekend op basis van de afvalhoeveelheden van 2019. De gegevens van 2020 zijn niet gebruikt vanwege het Corona effect (meer huishoudelijk afval en grondstoffen ingezameld).

Restafval

In 2019 is 1.306 ton restafval verwerkt bij Twence en 6.121 ton bij Suez.

De totale verwerkingskosten zijn € 474.000,- (€ 339.000,- Suez en € 135.000,- Twence).

Opgemerkt dat contractueel geregeld is dat wij bij Suez geen verbrandingsbelasting betalen. Bij Twence wel.

Bij een gelijkblijvende hoeveelheid restafval betalen wij een verwerkingstarief vanaf 1 juli 2022 van ca. € 580.000. Daar bovenop komt de verbrandingsbelasting ca € 246.000.

In de begroting is jaarlijks een bedrag van € 700.000,- opgenomen voor het verwerken van restafval. Er ontstaat een tekort van € 126.000.

GFT

In 2019 is 7.605 ton GFT ingezameld en verwerkt bij Twence.

De totale verwerkingskosten zijn € 244.000,-. Bij een gelijkblijvende hoeveelheid GFT betalen wij een verwerkingstarief vanaf 1 juli 2022 van € 380.000,-.

In de begroting is jaarlijks een bedrag van € 331.000,- opgenomen voor het verwerken van GFT. Er ontstaat een tekort van € 49.000,-.

De extra lasten bedragen ca. € 175.000. Dit zal worden opgenomen in de afvalstoffenbegroting.

Door het afvalbeleid verder te optimaliseren zodat er minder restafval wordt ingezameld en de inzet van de egalisatiereserve afval wordt getracht de verhoging van de tarieven te beperken.

Geen nieuwe overeenkomst afsluiten met Twence

Als er geen nieuwe overeenkomst met Twence wordt afgesloten dan hebben wij tot 1 juli 2022 de tijd een ander contract af te sluiten. We moeten dan een Europese aanbesteding uitschrijven. Naast de proceskosten die daarmee gemoeid gaan, zijn ook de uitkomsten voor wat betreft de verwerkingstarieven onduidelijk. Gezien de wisselende marktsituatie en de beperkte hoeveelheid huishoudelijk afval dat wij inbrengen zal het verwerkingstarief op basis van marktverkenning in ieder geval hoger zijn dan de tarieven bij Twence volgens de nieuwe overeenkomst.

Aanlever- en verwerkingscontract

Avi Twente B.V. en Twence Bioconversie B.V.

en

Gemeente XXX

CONCEPT

versie 13 03 2021

Overeenkomst

Gemeente XXX – Avi Twente B.V. en Twence Bioconversie B.V.

De ondergetekenden:

1. De publiekrechtelijke rechtspersoon gemeente XXX, zetelend te XXX, rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar burgemeester XXX,

hierna te noemen: "**Opdrachtgever**";

en

2. De besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid Avi Twente B.V. en Twence Bioconversie B.V., beiden statutair gevestigd te Enschede en kantoorhoudende aan de Boldershoekweg 51 te Hengelo (Ov.), rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer Dr. G.M. Kapteijn, Algemeen Directeur,

hierna te noemen: "**Opdrachtnemer**";

Afzonderlijk te noemen "Partij" en gezamenlijk te noemen "Partijen";

Overwegende dat:

- A. Opdrachtgever tevens aandeelhouder is bij Twence Holding B.V. en de wettelijke taak heeft zorg te dragen voor de inzameling en verwijdering van huishoudelijk afval, alsmede het stimuleren, coördineren en uitvoeren van activiteiten gericht op preventie en hergebruik van afvalstoffen, alsook op andere nuttige toepassing, waaronder energieteerugwinning, één en ander ook conform de Wet milieubeheer.
- B. Opdrachtnemer producent is van grondstoffen en energie, warmte en stoom, onder andere uit huishoudelijke afvalstoffen. Opdrachtnemer daartoe beschikt over meerdere verwerkingsinstallaties.
- C. Opdrachtnemer een overheidsbedrijf is en een 100% dochter vennootschap is van Twence Holding B.V., waarvan Opdrachtgever aandeelhouder is. De Twence-vennootschappen tezamen een strategisch beleidsplan hebben ontwikkeld, waarin door haar aandeelhouders is vastgesteld dat Opdrachtnemer zich verder zal ontwikkelen als euregionaal duurzaamheidsbedrijf in publieke handen.
- D. Opdrachtgever de bij haar aangeboden afvalstoffen ter verwerking aan Opdrachtnemer aanbiedt en Opdrachtnemer deze afvalstoffen accepteert en verwerkt op milieuverantwoorde en zo duurzaam mogelijke wijze, die aansluit bij de beleidsdoelstellingen van de Opdrachtgever, één en ander onder de in deze Overeenkomst opgenomen condities.

Verklaren het volgende te zijn overeengekomen:

Artikel 1: Definities

Tenzij in deze Overeenkomst anders wordt aangegeven, hebben de volgende begrippen en uitdrukkingen die met een hoofdletter zijn weergegeven de betekenis die hieronder is vermeld:

- **Aandeelhouder:** de publiekrechtelijke rechtspersoon die aandeelhouder is van Twence Holding B.V.;
- **A-aandeelhouder:** een houder van gewone aandelen A, die conform hetgeen hierover is bepaald in de statuten van Twence Holding B.V. op exclusieve basis de Gebonden stromen bij Opdrachtnemer aanlevert.
- **Afgekeurd PMD:** verpakkingsafval dat niet is geaccepteerd door de verwerker die daarvoor is aangewezen.
- **Algemene voorwaarden:** de als bijlage aan deze Overeenkomst gehechte 'Algemene voorwaarden, Acceptatievoorwaarden en Terrein- en Veiligheidsreglement - januari 2020' van Twence Holding B.V. en de aan haar gelieerde dochtervennootschappen in de zin van artikel 2:24a BW, zoals gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel, en eventueel in de toekomst daarvoor in de plaats te stellen Algemene voorwaarden.
- **Gebonden stromen:** alle binnen het grondgebied van Opdrachtgever ingezamelde afvalstoffen afkomstig van ~~private-particuliere~~ huishoudens die exclusief bij Opdrachtnemer moeten worden aangeleverd. Het betreft de volgende stromen:
 - Huishoudelijk restafval (HRA);
 - Groente-, fruit en tuinafval (GFT)/bioafval;
 - Niet-sorteerbaar grof huishoudelijk afval.
- **Groente-, fruit en tuinafval (GFT)/bioafval:** huishoudelijk afval dat van organische oorsprong en bron gescheiden ingezameld is.
- **Huishoudelijk restafval (HRA):** het mengsel van afvalstoffen afkomstig uit particuliere huishoudens dat niet gescheiden ingezameld is.
- **Niet-sorteerbaar grof huishoudelijk restafval:** grof afval dat overblijft bij ~~private-particuliere~~ huishoudens en ter verbranding wordt aangeboden.
- **Ongebonden stromen:** stromen die door Opdrachtgever op basis van de quasi-inhouse uitzondering bij Opdrachtnemer ter verwerking door Opdrachtnemer kunnen worden aangeboden en die niet onder de definitie van gebonden stromen vallen. Het betreft de volgende stromen:
 - Afgekeurd PMD;
 - Eventuele toekomstige stromen die in aanmerking komen voor verwerking door Opdrachtnemer.
- **Opdrachtgever:** de publiekrechtelijke rechtspersoon gemeente xxx
- **Opdrachtnemer:** de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Avi Twente B.V. en de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Twence Bioconversie B.V., zowel afzonderlijk als tezamen
- **Overeenkomst:** het onderhavige leverings- en verwerkingscontract
- **Partijen:** Opdrachtgever en Opdrachtnemer tezamen.

Artikel 2: Toepasselijkheid algemene voorwaarden

- 2.1 De als bijlage aan deze Overeenkomst gehechte Algemene voorwaarden van de Opdrachtnemer zijn van toepassing op deze Overeenkomst. Deze Algemene voorwaarden gelden niet voor zover daar in deze Overeenkomst van wordt afgeweken. Op de Overeenkomst zijn tevens van toepassing de Acceptatievoorwaarden en het Terrein- en veiligheidsreglement van Twence Holding B.V.
- 2.2 Opdrachtnemer heeft het recht om de Algemene voorwaarden te wijzigen, zulks onder meer (maar niet uitsluitend) indien bijvoorbeeld technische omstandigheden of overheidsvoorschriften daartoe noodzaken. Indien Opdrachtnemer gedurende de looptijd van deze Overeenkomst de Algemene voorwaarden wijzigt, zal Opdrachtnemer Opdrachtgever daarvan zo tijdig mogelijk in kennis stellen en zendt Opdrachtnemer aan Opdrachtgever een exemplaar van die gewijzigde voorwaarden, inclusief een versie waarin zichtbaar is gemaakt op welke onderdelen de Algemene voorwaarden zijn gewijzigd. De gewijzigde Algemene voorwaarden zijn op deze Overeenkomst van toepassing vanaf het moment waarop Opdrachtgever deze heeft ontvangen (als bedoeld in artikel 3:37 lid 3 BW).
- 2.3 Indien de gewijzigde Algemene voorwaarden naar de mening van Opdrachtgever substantiële meerkosten en/of een toename van risico's bijvoorbeeld op het gebied van milieu voor Opdrachtgever tot gevolg hebben, heeft Opdrachtgever tot 30 dagen na ontvangst van de nieuwe voorwaarden de mogelijkheid bezwaar aan te tekenen tegen de wijzigingen. Als bezwaar wordt

aangetekend zullen Partijen in overleg treden om tot een voor beide Partijen acceptabele oplossing te komen.

Artikel 3: Inhoud van de opdracht

- 3.1 Opdrachtgever verbindt zich jegens Opdrachtnemer om jaarlijks alle binnen haar grondgebied ingezamelde Gebonden stromen ter verwerking bij Opdrachtnemer aan te bieden.
- 3.2 Voor de Ongebonden stromen hebben Partijen de intentie deze stromen bij Opdrachtnemer aan te leveren. Slechts indien een andere producent van grondstoffen en energie een meer duurzame verwerkingsmethode kan realiseren dan wel voor betere financiële condities, kunnen deze stromen bij een andere producent worden aangeleverd. De tarieven voor deze Ongebonden stromen zullen evenals de Gebonden stromen door de aandeelhoudersvergadering van Twence Holding B.V. worden vastgesteld.
- 3.3 Ten tijde van het sluiten van deze Overeenkomst worden reeds bestaande contracten tussen Opdrachtgever met andere afvalverwerkers gerespecteerd. Zodra dergelijke contracten aflopen, zal Opdrachtgever de betreffende Ongebonden stromen alsnog bij Opdrachtnemer aanbieden.
- 3.4 Opdrachtnemer verbindt zich ertoe om de door Opdrachtgever aangeboden afvalstoffen te verwerken. Opdrachtnemer staat ervoor in dat deze verwerking op milieuverantwoorde en zo duurzaam mogelijke wijze geschiedt met inachtneming van de ter zake relevante wet- en regelgeving.
- 3.5 Opdrachtnemer verbindt zich om in het kader van de verwerking van de afvalstoffen een bijdrage te leveren aan de energietransitie en de doestellingen van Opdrachtgever in het kader van het Energieakkoord voor Duurzame Groei en daaruit ontstane regionale warmteplannen, alsmede het Klimaatakkoord en de transitievisies Warmte, onder andere door energierugwinning uit afvalstoffen en het beschikbaar maken daarvan voor de regionale energievoorziening, waaronder ook wordt verstaan het verkopen en leveren van de energie aan (regionale) gebruikers hiervan.

Artikel 4: Inwerkingtreding, duur en einde van de Overeenkomst

- 4.1 Deze Overeenkomst gaat in op 1 juli 2022 en geldt voor onbepaalde tijd. Deze Overeenkomst kan elke vijf jaar door ieder der Partijen tussentijds beëindigd worden. De eerste beëindigingsmogelijkheid is derhalve per 1 juli 2027.
- 4.2 Beëindiging van deze Overeenkomst dient schriftelijk middels een aangetekende brief plaats te vinden met inachtneming van een opzegtermijn van twaalf maanden. D.w.z. dat de eerste opzegging de andere Partij vóór 1 juli 2026 moet hebben bereikt~~en~~.
- 4.3 Aanvullingen en wijzigingen op deze Overeenkomst zijn uitsluitend rechtsgeldig indien schriftelijk en deze door beide Partijen ondertekend zijn overeengekomen. Opdrachtnemer heeft met al haar A-aandeelhouders een identieke Overeenkomst gesloten. Een wijziging wordt alleen doorgevoerd als deze door al haar A-aandeelhouders akkoord wordt bevonden.

Artikel 5: Kwaliteitseisen aangeboden afvalstoffen

De in deze Overeenkomst genoemde afvalstoffen dienen te voldoen aan de voorwaarden zoals deze zijn opgenomen in de Acceptatievoorwaarden van Twence.

Artikel 6: Algemene verplichtingen Opdrachtnemer

Opdrachtnemer dient in het bezit te zijn van de certificaten, vergunningen, ontheffingen en toestemmingen die vereist zijn voor de uitvoering van deze Overeenkomst en dient voorts alle relevante wet- en regelgeving na te leven.

Artikel 7: Overmacht

- 7.1 In gevallen van overmacht en omstandigheden van zodanige aard dat naar redelijkheid en billijkheid nakoming van de verplichtingen krachtens de Overeenkomst niet kan plaatsvinden, of ernstige vertraging ondervindt, dient de Partij die zich op overmacht beroept de andere Partij zo spoedig mogelijk daarvan schriftelijk op de hoogte te brengen.

- 7.2 Onder overmacht wordt in dit verband verstaan de situatie dat de niet nakoming niet aan de schuld van een van Partijen te wijten is en ook niet krachtens de wet, deze Overeenkomst of de in het verkeer geldende opvattingen voor diens rekening komt.

Artikel 8: Levering, acceptatie en risico

- 8.1 Levering aan Opdrachtnemer vindt plaats aan de Boldershoekweg 51 te Hengelo. Na acceptatie gaat het risico over op Opdrachtnemer.
- 8.2 Voor de bepaling van het gewicht en de datum van levering zijn de weeggegevens van de weegbrug van Opdrachtnemer bepalend.

Artikel 9: Overleg

Opdrachtgever en Opdrachtnemer stellen een overleg in, waarin regelmatig, doch ten minste eenmaal per jaar, over de inhoud en werking van de in de Overeenkomst neergelegde afspraken overleg wordt gevoerd.

Artikel 10: Tarieven

De tarieven worden op voordracht van het bestuur van Opdrachtnemer door de algemene vergadering van aandeelhouders van Twence Holding B.V. vastgesteld.

Artikel 11: Facturering en betaling

- 11.1 Opdrachtnemer stuurt Opdrachtgever ~~voor de 15^e van elke maand een factuur over de voorgaande maand. halfjaarlijks op voorschotbasis een factuur. Binnen twee weken na afloop van het jaar stuurt Opdrachtnemer aan Opdrachtgever een factuur betreffende de eindafrekening.~~
- 11.2 Opdrachtgever voldoet de factuur binnen dertig dagen na factuurdatum.

Artikel 12: Onverbindende bepalingen

- 12.1 Indien één of meer bepalingen van de Overeenkomst onverbindend zou(den) blijken te zijn, dan blijven de overige bepalingen van kracht.
- 12.2 Partijen verbinden zich om de niet-verbindende bepalingen te vervangen door bepalingen die wel verbindend zijn en (gelet op het doel en de strekking van deze Overeenkomst) zo min mogelijk afwijken van de niet-verbindende bepalingen.

Artikel 13: Toepasselijk recht en geschillen

- 13.1 Op deze Overeenkomst is het Nederlands recht van toepassing.
- 13.2 Geschillen tussen Partijen die niet in onderling overleg tot een oplossing kunnen worden gebracht, worden beslecht door de bevoegde rechter in het arrondissement Overijssel.

Aldus overeengekomen en in tweevoud opgemaakt en ondertekend:

Avi Twente B.V. en Twence Bioconversie B.V.
Dr. G.M. Kapteijn
Algemeen Directeur
Hengelo
XX-XX-XX (datum)

Gemeente XXX
XXX
Burgemeester
XXX (plaats)
XX-XX-XX (datum)

BIJLAGE:

1. Algemene voorwaarden, Acceptatievoorwaarden en Terrein- en veiligheidsreglement Twence januari 2020

Algemene vergadering van Aandeelhouders 22 april 2021

Agendapunt 10:

Voorstel tarieven- en dividendbeleid
Twence Holding B.V. vanaf 1 juli 2022

Voorstel:

Ter bespreking

Toelichting:

In de aandeelhoudersvergadering van 16 april 2020 is ingestemd met het procesvoorstel voor de bestuurlijke werkgroep Tarieven- en dividendbeleid. Deze werkgroep heeft tot doel om in de aandeelhoudersvergadering een voorstel te presenteren voor het tarieven- en dividendbeleid vanaf 1 juli 2022. Dit voorstel ligt nu ter behandeling voor.

Voorstel tarieven- en dividendbeleid Twence Holding B.V. vanaf 1 juli 2022

Procesverloop

De werkgroep Tarieven- en dividendbeleid is zeven keer bijeen geweest en bestond uit de heren Teselink (Berkelland, voorzitter), Gerrits (Hengelo), Beintema (Hellendoorn), Te Riet (Twence) en Siebelt (Twence, secretaris).

Om een gedegen advisering aan de aandeelhouders te bevorderen heeft de werkgroep op 19 februari 2021 aan een brede groep van ambtenaren een toelichting gegeven op het concept voorstel aan de AvA. Daarbij zijn de deelnemers in de gelegenheid gesteld om vragen te stellen en suggesties mee te geven. Daarnaast hebben meerdere gemeenten schriftelijke vragen ingediend bij de werkgroep. Zowel de vragen die tijdens de bijeenkomst op 19 februari zijn gesteld als ook de vragen die separaat zijn ingediend, zijn door de werkgroep van een reactie voorzien. De vraag- en antwoordenlijst is als bijlage 3 toegevoegd aan dit voorstel.

Vanwege de samenhang tussen de voorstellen van de werkgroepen 'tarieven- en dividendbeleid' en 'contracten huishoudelijk afval' is bestuurlijke afstemming gezocht. Daarbij is geconstateerd dat de uitgangspunten en de inhoud van beide voorstellen goed op elkaar aansluiten. Veel aandeelhoudende gemeenten geven aan dat het wenselijk is om eerst het nieuwe tarievenbeleid vast te stellen alvorens een goed oordeel over de nieuwe leverings- en verwerkingsovereenkomst kan worden gegeven.

Verwerkingstarieven vanaf 1 juli 2022

Uitgangspunten tarievenbeleid

De huidige verwerkingstarieven vormen de basis voor het nieuwe tarievenbeleid, waarbij de volgende uitgangspunten van belang zijn geweest:

- Toetsing aan marktconforme verwerkingstarieven: getoetst is wat de verwerkingstarieven bij enkele publieke afvalverwerkers zijn en welke resultaten recente aanbestedingen hebben opgeleverd. Een overzicht hiervan is weergegeven in bijlage 1. De werkgroep heeft ervoor gekozen om verwerkingstarieven voor te stellen die aan de onderkant van het spectrum liggen.
- Verwerkingstarieven zijn minimaal kostendekkend. In lijn met de governance van Twence is bij de RvC getoetst of de voorgestelde verwerkingstarieven aan dit uitgangspunt voldoen. De werkgroep heeft er bewust voor gekozen om niet te kiezen voor een kostprijsbenadering. Mede met het oog op de afzetcontracten voor stoom en warmte is dit bedrijfsgevoelige informatie.

Voorstel verwerkingstarieven per 1 juli 2022

Op basis van de bovenstaande uitgangspunten komt de werkgroep tot het volgende voorstel voor de hoogte van verwerkingstarieven met ingang van 1 juli 2022:

- Brandbaar huishoudelijk restafval: € 78,- per ton (huidig: € 70)
- Groente-, fruit- en tuinafval: € 50,- per ton (huidig: € 32)
- Niet-sorteerbaar grof huishoudelijk afval: € 115,- per ton (huidig: € 68)
- Afgekeurd PMD (verpakkingsafval): € 130,- per ton

Naast de ontwikkelingen die in bijlage 1 zijn beschreven wordt de stijging van het verwerkingstarief voor GFT veroorzaakt doordat het actuele verwerkingstarief ruimschoots onder de kostprijs ligt. De stijging van het verwerkingstarief voor niet-sorteerbaar grof huishoudelijk afval wordt eveneens verklaard doordat het actuele verwerkingstarief onder de kostprijs ligt en er extra handeling vereist is (mechanisch verkleinen) om het materiaal in de AEC te kunnen innemen.

Looptijd tarievenbeleid

In december 2016 heeft de aandeelhoudersvergadering besloten om het huidige tarieven- en dividendbeleid vast te stellen tot en met 2022. Er is toen niet gekozen om de looptijd van dit beleid aan te laten sluiten op de einddatum van de leverings- en verwerkingsovereenkomst voor huishoudelijke afvalstoffen, te weten 1 juli 2022. De werkgroep stelt voor om deze termijnen alsnog te synchroniseren en het nieuwe tarieven- en dividendbeleid in te laten gaan op 1 juli 2022. Dit sluit aan bij de opdracht die door de AvA aan de werkgroep is meegegeven.

De voorgestelde looptijd voor de hierboven genoemde verwerkingstarieven is 5 jaar en dat sluit aan op de gedachtegang van de werkgroep 'contracten huishoudelijk afval' ten aanzien van de looptijd en opzeggemogelijkheden voor een nieuwe leverings- en verwerkingsovereenkomst. De tarieven worden gedurende de looptijd niet geïndexeerd. Hierdoor is er sprake van een voor de aandeelhouders vlakke lijn waarmee zij in de begroting rekening kunnen houden.

Belastingen en heffingen

De hierboven genoemde verwerkingstarieven zijn exclusief belastingen en heffingen, waaronder de verbrandingsbelasting. De aandeelhouders ontvangen een restitutie van de verbrandingsbelasting, die zijn grondslag vindt in het feit dat bodemassen worden opgewerkt tot secundaire bouwstoffen. Dit percentage bedraagt zestien procent en is in lijn met hetgeen gangbaar is bij de publieke afvalverwerkers.

Dividendbeleid vanaf 1 juli 2022

Uitgangspunten dividendbeleid

De volgende uitgangspunten zijn van belang geweest bij de totstandkoming van een nieuw dividendbeleid:

- Twence moet voldoen aan financiële ratio's die door banken worden opgelegd. Deze ratio's zijn toegevoegd als bijlage 2.
- Twence moet uitvoering kunnen geven aan haar investeringsprogramma en tegenvallers kunnen opvangen.

Voorstel dividendbeleid vanaf 1 juli 2022

De werkgroep stelt voor om aan te sluiten bij het huidige dividendbeleid en veertig procent van de winst na belasting als dividend uit te keren. Indien de wettelijke uitkeringstoets dat toestaat, kan de dividenduitkering worden verhoogd tot vijftig procent. De dividenduitkering bedraagt maximaal het gerealiseerde resultaat.

Op dit moment is de minimum dividenduitkering vastgesteld op vijf miljoen euro per jaar. Op basis van de hiervoor voorgestelde verwerkingstarieven kan jaarlijks een minimum dividend van €7,5 miljoen (€6,25 miljoen voor 2022) worden uitgekeerd bij een resultaat na belasting hoger dan €12,5 miljoen. Bij een resultaat lager dan €11,6 miljoen wordt €7 miljoen uitgekeerd aan de aandeelhouders. Bij een resultaat tussen €11,6 miljoen en €12,5 miljoen wordt €7 miljoen + 60% van het tussenliggende bedrag uitgekeerd. Mocht er hierdoor meer dan vijftig procent van de winst na belasting worden uitgekeerd, dan wordt dat verdisconteerd met de winsten na belasting in toekomstige jaren.

Resultaat na belasting	Dividenduitkering
< €7 miljoen	Resultaat na belasting
> €7 miljoen < €11,6 miljoen	€7 miljoen
> €11,6 miljoen < €12,5 miljoen	€7 miljoen + 60% x (resultaat - €11,6 miljoen)
> €12,5 miljoen	50% van resultaat en minimaal €7,5 miljoen

Op basis van dit voorstel kan Twence blijven voldoen aan de financiële ratio's die door de banken zijn opgelegd. Daarnaast behoudt Twence voldoende mogelijkheden om uitvoering te geven aan het investeringsprogramma.

Op deze manier wordt op passende wijze tegemoet gekomen aan de toezegging van Twence d.d. 15 december 2016 om met een voorstel te komen voor een minimale uitkering aan de aandeelhouders na afloop van de borgstellingsvergoeding.

Solvabiliteit in relatie tot dividenduitkering

De huidige solvabiliteit van Twence schommelt rond vijftig procent. Voorgesteld wordt dat indien de solvabiliteit van Twence stijgt tot een waarde boven zestig procent, zestig procent van de winst na belasting als dividend zal worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Mocht de solvabiliteit groter dan zeventig procent worden, dan gaan de aandeelhouders en Twence met elkaar in gesprek om te bepalen wat de gevolgen zijn voor de dividenduitkering. Het ligt niet in de lijn der verwachting dat dergelijke solvabiliteitspercentages daadwerkelijk behaald zullen gaan worden.

Looptijd dividendbeleid

Voor wat betreft de looptijd van het dividendbeleid wordt aangesloten bij de looptijd van de verwerkingstarieven, te weten vijf jaar met ingang van 1 juli 2022.

Overige afspraken

Bij majeure veranderingen van omstandigheden zal tussentijds overleg plaatsvinden tussen de aandeelhouders en de onderneming hoe te handelen.

Voorstel

Voorgesteld wordt om goedkeuring te verlenen aan:

- De tarieven voor de verwerking van het huishoudelijk afval voor de gewone aandeelhouders voor de periode 1 juli 2022 – 1 juli 2027 (exclusief belastingen en heffingen):
 - Brandbaar huishoudelijk restafval: € 78,- per ton
 - Groente-, fruit- en tuinafval: € 50,- per ton
 - Niet-sorteerbaar grof huishoudelijk afval: € 115,- per ton
 - Afgekeurd PMD (verpakkingsafval): € 130,- per ton
- Het dividendbeleid voor de periode 1 juli 2022 – 1 juli 2027 wordt vastgesteld op een jaarlijkse uitkering van veertig procent van de winst na belasting en indien de wettelijke uitkeringstoets dat toestaat vijftig procent van de winst na belasting.
- Jaarlijks wordt een minimum dividend van €7,5 miljoen (€6,25 miljoen voor 2022) uitgekeerd bij een resultaat na belasting hoger dan €12,5 miljoen. Bij een resultaat lager dan €11,6 miljoen wordt €7 miljoen uitgekeerd aan de aandeelhouders. Bij een resultaat tussen €11,6 miljoen en €12,5 miljoen wordt €7 miljoen + 60% van het tussenliggende bedrag uitgekeerd. Mocht er hierdoor meer dan vijftig procent van de winst na belasting worden uitgekeerd, dan wordt dat verdisconteerd met de winsten na belasting in toekomstige jaren.
- Indien de solvabiliteit van Twence stijgt tot een waarde boven zestig procent, wordt zestig procent van de winst na belasting als dividend uitgekeerd aan de aandeelhouders. Mocht de solvabiliteit groter dan zeventig procent worden, dan gaan de aandeelhouders en Twence met elkaar in gesprek om te bepalen wat de gevolgen zijn voor de dividenduitkering.

Bijlagen

1. Toelichting marktconformiteit verwerkingstarieven huishoudelijk afval
2. Financiële ratio's die relevant zijn voor het dividendbeleid
3. Overzicht van vragen van aandeelhoudende gemeenten en de reactie daarop vanuit de werkgroep

Bijlage 1 Toelichting marktconformiteit verwerkingstarieven huishoudelijk afval

In deze bijlage wordt een toelichting gegeven op de marktconforme tarieven voor een aantal huishoudelijke afvalstoffen.

Huishoudelijk restafval

In het verleden publiceerde Rijkswaterstaat jaarlijks een overzicht van de verwerkingstarieven voor huishoudelijk restafval in Nederland. Deze informatie wordt sinds 2016 echter niet meer openbaar gemaakt. Inzicht in de marktconformiteit van de verwerkingstarieven is met name afhankelijk van openbaar gemaakte informatie over recente openbare aanbestedingen. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van verwerkingstarieven voor huishoudelijk restafval, afkomstig uit recente aanbestedingen of aangeboden als verwerkingstarief aan aandeelhouders bij publieke ondernemingen.

Verwerkingstarieven huishoudelijk restafval

Aanbestedende dienst	Verwerker	Tonnage	Tarief
Friesland (inbesteding)	Omrin		€ 68,00
HVC (inbesteding)	HVC		€ 92,00
Münster (communale samenwerking)	Twence	45.000	€ 92,50
Provincie Utrecht	AVR	300.000	€ 82,00
Regio Arnhem	Attero	75.000	€ 82,00
Rijnmond	AVR	75.000	€ 70,10

Vanwege het toegenomen aanbod aan brandbaar afval zijn de verwerkingstarieven voor brandbaar afval gestegen ten opzichte van enkele jaren geleden. De toename van het aanbod wordt met name veroorzaakt door economische en demografische ontwikkelingen en het feit dat papier- en kunststofstromen van inferieure kwaliteit niet langer in Zuidoost-Azië worden geaccepteerd en in West-Europa niet gerecycled kunnen worden.

GFT

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van verwerkingstarieven voor GFT, afkomstig uit recente aanbestedingen of aangeboden als verwerkingstarief aan aandeelhouders bij publieke ondernemingen.

Verwerkingstarieven GFT

Aanbestedende dienst	Verwerker	Tonnage	Tarief
Aandeelhouders Twence	Münster	5.000	€ 64,00
AVRI	Attero	30.000	€ 60,00
AVU	Attero	100.000	€ 64,75
Friesland (inbesteding)	Omrin		€ 58,00
HVC (inbesteding)	HVC		€ 49,00

De verwerkingstarieven voor GFT zijn in de afgelopen jaren sterk gestegen. Dit is met name een gevolg van de toename van de afzetkosten voor compost. Veranderende wet- en regelgeving heeft er in de afgelopen jaren toe geleid dat de hoeveelheid stikstof en fosfaat die op het land gebracht mag worden substantieel gereduceerd is. Boeren kunnen sindsdien minder meststoffen, waaronder compost, op hun land toepassen. Vanwege financiële argumenten kiezen boeren er met name voor om rundveemest toe te passen in de landbouw. Daardoor worden de grenzen voor stikstof- en fosfaatbelasting al bereikt en wordt compost verdrongen.

Daarnaast heeft ook de geleidelijke kwaliteitsverslechtering van GFT geleid tot een prijsopdrijvend effect. Er moet meer inspanning worden geleverd om alle verontreinigingen uit het materiaal te verwijderen en om te blijven voldoen aan de strenge eisen die aan keurcompost worden gesteld.

Grof huishoudelijk afval

Er zijn weinig uitslagen van recente openbare aanbestedingen bekend. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van verwerkingstarieven voor grof huishoudelijk afval, afkomstig uit recente aanbestedingen of aangeboden als verwerkingstarief aan aandeelhouders bij publieke ondernemingen.

Verwerkingstarieven grof huishoudelijk afval

Aanbestedende dienst	Tarief
AVU	€ 201,49
Friesland (inbesteding Omrin)	€ 68,00
HVC (inbesteding)	€ 92,10

Mede vanuit onderhands gegunde opdrachten is bekend dat de verwerkingstarieven voor het sorteren van grof huishoudelijk afval in de afgelopen jaren aanzienlijk zijn gestegen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het feit dat afvalstoffen steeds beter worden gescheiden op milieustraten en de restcontainer met samengesteld grof huishoudelijk materiaal nauwelijks nog waardevolle, goed uit te sorteren, grondstoffen bevat. Het percentage te recyclen stromen met een positieve waarde is in de afgelopen jaren fors afgenomen en het residupercentage dat thermisch verwerkt moet worden is navenant toegenomen. Een extra prijsopdrijvend effect wordt veroorzaakt doordat over het residu verbrandingsbelasting (ruim €32 per ton) moet worden betaald.

Afgekeurd verpakkingsafval

Verpakkingsafval dat vanwege een te hoog percentage aan stoorstoffen wordt afgekeurd, kan worden aangeboden aan de AEC van Twence. Ten tijde van de contractafspraken met Attero (tot 1 juli 2020) werd het afgekeurde verpakkingsafval door Attero verwerkt voor €200 per ton. Dit tarief is in lijn met de tarieven die andere AEC's in Nederland hanteren voor de verwerking van afgekeurd verpakkingsafval. Het relatief hoge tarief wordt verklaard doordat deze stroom hoogcalorisch is en veel thermische verwerkingscapaciteit vraagt, en doordat een hogere inzet van additieven nodig is om de rookgassen te zuiveren. Sinds 1 juli wordt afgekeurd verpakkingsafval uit Twente aangeleverd bij Twence voor een tarief van €130 per ton.

Bijlage 2 Financiële ratio's die relevant zijn voor het dividendbeleid

Het onderstaande overzicht van financiële ratio's die relevant zijn voor het dividendbeleid is opgenomen in het financieel jaarverslag 2019 (p.45).

Voor alle leningen geldt een rentevastperiode die gelijk is aan de looptijd van de lening.

De ontbindende voorwaarden luiden als volgt:

- De Solvabiliteit van Twence Holding B.V. geconsolideerd moet op de laatste dag van ieder kwartaal hoger of gelijk zijn aan 25%.
- De Solvabiliteit van Avi-Twente B.V. en Twence Bioconversie B.V. gecombineerd moet op de laatste dag van ieder kwartaal hoger of gelijk zijn aan 25%.
- De Solvabiliteit van Twence B.V. geconsolideerd moet op de laatste dag van ieder kwartaal hoger of gelijk zijn aan 30%.
- De Financieringsdekkingsratio (DSCR) van Avi-Twente B.V. en Twence Bioconversie B.V. gecombineerd moet op de laatste dag van ieder kwartaal hoger of gelijk zijn aan 1,40.
- De Financieringsdekkingsratio (DSCR) van Twence B.V. geconsolideerd moet op de laatste dag van ieder kwartaal hoger of gelijk zijn aan 1,25.
- Het Garantievermogen van iedere schuldenaar moet op de laatste dag van ieder kwartaal hoger of gelijk zijn aan nul.
- De Senior Net Leverage Ratio van Avi-Twente B.V. en Twence Bioconversie B.V. gecombineerd moet op de laatste dag van ieder kwartaal lager of gelijk zijn aan 3.
- De Senior Net Leverage Ratio van Twence B.V. geconsolideerd moet op de laatste dag van ieder kwartaal lager dan of gelijk zijn aan 3.
- De Debt Service Cover Ratio van Twence Zon B.V. moet hoger of gelijk zijn aan 1,05.
- Twence Zon B.V. moet zorgdragen voor het opbouwen van een Debt Service Reserve Account van € 750.000 en een Maintenance Reserve Account van € 1.000.000, op te bouwen in 10 jaarlijkse termijnen van € 100.000 vanaf jaar 6 vanaf oplevering.

Stadhuis Berkelland
Postbus 200
7270 HA Borculo
**College B&W en de gemeenteraad (t.a.v. Martin Broers,
gemeentesecretaris en de griffie)**

GEMEENTE BERKELLAND	
Ing.	14 JULI 2021
grp	
type	
zknr.	

Betreft: Afvalverwerking Twence

12 juli 2021

Geacht College, geachte raad,

AVR-Afvalverwerking B.V. ("AVR") richt zich met deze brief tot u om haar zorgen uit te spreken over de recente ontwikkelingen in het publieke domein ten aanzien van de wijze waarop afval wordt verwerkt. Die zorgen – die kort gezegd behelzen dat publieke afvalverwerkers, waaronder Twence, maar ook HVC en Omrin, meer en meer in strijd met wettelijke kaders de private markt betreden waarbij de tarieven die zij vragen in scherp contrast staan met de commerciële tarieven - schetsen wij hierna met name toegespitst op uw relatie met Twence. Ik zou hierover graag met u aan de hand van deze brief op korte termijn in gesprek gaan.

Korte feiten en juridisch kader

De gemeente Berkelland heeft haar afvalverwerking uitbesteed op basis van een afvalverwerkingscontract aan Twence Holding B.V. of vennootschappen opgericht binnen Twence Holding B.V. ("Twence"). De aandelen van Twence worden gehouden door een 15 gemeenten en in oorsprong was de bedoeling dat Twence (vrijwel) uitsluitend zou werken voor die gemeenten. Het afvalverwerkingscontract met Twence loopt op 1 juli 2022 af. Dat maakt de vraag actueel of de aandeelhoudende gemeenten het contract willen verlengen en zo ja, onder welke voorwaarden.

Twence heeft recent haar tarieven substantieel verhoogd tegen de trend in van lagere marktprijzen waarbij de kostprijs van het verwerken van fijn huishoudelijk afval zeker lager ligt dan 60 euro per ton. En heeft daarnaast ook aangedrongen op het maken van afspraken voor onbepaalde tijd. Hoewel een relevant aantal gemeenten tegen de tariefverhogingen heeft gestemd tijdens de AvA van Twence, is het voorstel voor tariefverhogingen met een meerderheid van stemmen aangenomen. De discussie rondom de verlenging van contracten voor onbepaalde tijd is nog niet beslist. Zolang Twence weigert haar aandeelhouders informatie te verstrekken die de rechtmatigheid van het handelen van Twence zou kunnen bevestigen lijkt het zeer raadzaam geen afvalverwerkingscontract te sluiten. Zouden de gemeenten instemmen met de contracten voor onbepaalde tijd, dan zijn partijen definitief aan elkaar

gebonden. Er bestaat dan geen ruimte voor het maken van andere keuzes, ook niet als marktontwikkelingen daartoe rationeel gezien aanleiding zouden geven.

Voor de vraag of en zo ja onder welke omstandigheden gemeenten (en andere publieke partijen) opdrachten mogen verstrekken aan van hen te onderscheiden entiteiten waarin publieke partijen samenwerken – zoals Twence – is met name de zgn. quasi-inhouse uitzondering uit de aanbestedingswet relevant. Deze uitzondering is vastgelegd in artikel 2.24b Aanbestedingswet. Kort gezegd zijn er twee hier relevante voorwaarden voor een geslaagd beroep op quasi-inhouse, waaraan cumulatief moet worden voldaan:

- (a) de aanbestedende dienst oefent samen met andere aanbestedende diensten toezicht uit op de rechtspersoon waaraan de opdracht wordt gegund, als op hun eigen diensten; en
- (b) meer dan 80% van de activiteiten van deze rechtspersoon behelst de uitvoering van taken die hem zijn toegewezen door de controlerende aanbestedende diensten of door andere, door diezelfde aanbestedende diensten gecontroleerde rechtspersonen;

Bovenop deze uitzondering geldt op basis van Europese jurisprudentie dat het maken van afspraken voor onbepaalde tijd, ontoelaatbaar is, omdat dan de mededing definitief wordt uitgeschakeld¹.

Bezwaren

Merendeelcriterium geschonden

Het eerste bezwaar van AVR betreft het feit dat Twence niet voldoet aan het hiervoor onder b) genoemde merendeel criterium. Sterker nog, uit openbaar beschikbare informatie blijkt dat Twence ook op de commerciële markt actief is en ook moet zijn om de totale verwerkingscapaciteit efficiënt en kostenverantwoord te kunnen exploiteren.

Zie:

- Strategisch beleidsplan Twence 2020-2023, p. 17:
"Onze producten en diensten leveren we aan een breed palet van klanten in Nederland, Duitsland en Engeland. De geleidelijke groei van Twence resulteerde de afgelopen jaren in een verdubbeling van de netto-omzet (2001: € 53 miljoen - 2018: € 105 miljoen) en een gemiddeld rendement op het eigen vermogen van circa tien procent."
- Strategisch beleidsplan Twence 2020-2023, p. 17:
"Aanbod inputstromen Twence is een kapitaalintensief bedrijf. Borging van de vollast en de inzetbaarheid van de in - stallaties heeft dan ook onze volle aandacht, ook om langjarig voldoende duurzame energie te kunnen produceren voor bedrijven en warmtenetwerken in onze omgeving. Op basis van marktontwikkelingen actualiseren we jaarlijks het inputportfolio. Onze strategie is erop gericht om voor een aantal jaren vooruit voldoende materiaal te contracteren met een gepaste spreiding van contracten, bij voorkeur in het Nederlands-Duitse grensgebied."

¹ HvJ EG 19 juni 2008, C-454/06 (*Pressetext*); HvJ EU 25 maart 2010, C-451/08 (*Helmut Müller*)

Niet alleen is Twence in dat kader actief op het verwerken van bedrijfsafval, maar heeft zij in het (recente) verleden tevens ingeschreven op aanbestedingen van andere publieke partijen. In dat kader wordt gewezen op de huidige dienstverlening voor de Avalex-gemeenten en de voorgenomen dienstverlening voor de AVU gemeenten (provincie Utrecht). Bovendien is het kwestieus of de significante afvalvolumes onder de communale samenwerking met Munster wel kwalificeren als afval dat mee kan tellen in de vaststelling of Twence voldoet aan de minimale vereisten onder het activiteiten criterium (80/20% criterium).

Ontbreken van toezicht

Om succesvol een beroep te doen op een uitzondering op het aanbestedingsrecht, moeten de betrokken gemeenten daarnaast kunnen aantonen dat zij op Twence toezicht houden als waren het een eigen dienst. Kort gezegd volgt uit dat toezichtcriterium dat de aandeelhoudende gemeenten op alle belangrijke beslissingen invloed moeten kunnen uitoefenen. Zij moeten met andere woorden kunnen bepalen wat er gebeurt binnen hun organisatie, en moeten de uitkomst van alle belangrijke besluiten doorslaggevend kunnen beïnvloeden.

Van deze vorm van toezicht is voor zover AVR dat kan zien geen sprake.

Uit openbare bronnen en diverse publicaties blijkt dat een aantal aandeelhoudende gemeenten er niet langer van overtuigd is dat de uitbesteding van de afvalverwerking aan Twence aangewezen is. Meer in het bijzonder bestaat kennelijk de gedachte dat met die uitbesteding publieke middelen niet optimaal en doelmatig worden ingezet

Het toezichtcriterium waaraan moet worden voldaan om te kunnen vaststellen dat de quasi-inbesteding rechtmatig en aanvaardbaar is, vergt dat de aandeelhoudende gemeenten doorslaggevende invloed moeten kunnen hebben op zowel de strategische doelstellingen als op de belangrijke beslissingen van de entiteit waaraan de opdracht wordt verstrekt. De omstandigheid dat de aanbestedende dienst alleen of gezamenlijk met andere overheidsdiensten het volledige kapitaal in handen heeft, is volgens het Hof weliswaar een belangrijke indicatie voor het bestaan van dergelijk toezicht, maar als de directie van de vennootschap (i) zelf ruime bevoegdheden heeft om belangrijke beslissingen te nemen, terwijl (ii) geen sprake is van een bijzonder recht van de aanbestedende dienst(en) om daar invloed op uit te oefenen lijkt van echt toezicht geen sprake te zijn.² Er is dan dus geen sprake van een rechtmatige quasi inhouse.

Als het gaat om inhoud en duur van het verwerkingscontract, maar ook om de tarieven waartegen afval wordt verwerkt, lijken de gemeenten geen zeggenschap te hebben, laat staan doorslaggevende zeggenschap. Kennelijk kunnen aandeelhoudende gemeenten niet voldoende vuist maken tegen het voornemen van Twence om een afvalverwerkingscontract voor onbepaalde tijd aan te gaan tegen een fors hoger verwerkingstarief dan het huidige, dat leidt tot een aanzienlijke kostenstijging voor de gemeenten.

² Zie HvJ EU 11 mei 2006, C-340/04 (*Carbotermo*), r.o. 36 – 47.

AVR merkt op dat een gangbaar markttarief bij recente aanbestedingen thans - bij een kostprijs van grofweg € 45-55- ligt rond €60/ton, derhalve relevant lager dan het huidige verwerkingstarief van Twence, dat dus ook nog eens wordt verhoogd.

Contract voor onbepaalde tijd

Naast dat er niet wordt voldaan aan de voorwaarden van de uitzondering van artikel 2.24b Aw 2012, volgt uit rechtspraak van het Hof van Justitie dat overeenkomsten voor onbepaalde tijd in strijd zijn met het aanbestedingsrecht, omdat de mededinging voor onbepaalde tijd wordt uitgesloten.

Zie:

- HvJ EG 19 juni 2008, C-454/06 (*Pressetext*).
"73. Wat allereerst het overeenkomen, tijdens de geldigheidsduur van een voor onbepaalde tijd afgesloten overeenkomst, van een nieuwe clause inzake afstand van de opzegmogelijkheid betreft, zij eraan herinnerd dat de praktijk om een overeenkomst inzake een overheidsopdracht voor dienstverlening voor onbepaalde tijd af te sluiten, op zichzelf niet past binnen het stelsel en de doelstelling van de gemeenschapsregels betreffende overheidsopdrachten. Een dergelijke praktijk kan namelijk op den duur de mededinging tussen de potentiële dienstverleners belemmeren en de toepassing van de bepalingen van de communautaire richtlijnen inzake de openbaarheid van procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten verhinderen.
- HvJ EU 25 maart 2010, C-451/08 (*Helmut Müller*).
"79. Wat de concessieduur betreft, zijn er hoe dan ook gegronde redenen, waaronder met name de mededingingshandhaving, om aan te nemen dat concessieverlening voor onbepaalde tijd in strijd is met de Unierechtsorde, zoals de advocaat-generaal in de punten 96 en 97 van zijn conclusie heeft opgemerkt (zie in dezelfde zin arrest van 19 juni 2008, pressetext Nachrichtenagentur, C-454/06, Jurispr. blz. I-4401, punt 73)."
- Zie ook: CvAE, 16 februari 2018, r.o.v. 5.3.4.

AVR kan in elk geval niet anders dan concluderen dat niet alleen aan het merendeelcriterium, maar ook aan het toezichtcriterium niet wordt voldaan, zodat per 1 juli 2022 geen nieuwe afspraken mogen worden gemaakt zonder aanbesteding en zeker niet in een contract met onbepaalde looptijd.

Conclusie en verzoek

AVR is er niet op uit om buiten de concurrentie om een opdracht voor de in Twence deelnemende gemeenten uit te voeren. AVR wil aandeelhoudende gemeenten van Twence juist de mogelijkheid bieden te kiezen voor een verwerker die het beste bij hen past. Buiten de huidige constructie, die niet transparant is en weinig invloed laat voor de aandeelhoudende gemeenten. Ik kom graag nader toelichten op welke wijze AVR uw gemeente kan helpen bij het realiseren van haar doelstellingen.

Daarbij merk ik nog op dat AVR jaar-in-jaar uit werkt aan het realiseren van de duurzaamheidsdoelstellingen van haar gemeenten. De eerste Europese CO2-afvang installatie op industriële schaal die sinds 2019 operationeel is bij AVR Duiven is daarvan een goed voorbeeld.

Omwille van de transparantie stuur ik u bijgaand nog een afschrift van de brief aan Twence die namens AVR op 18 juni 2021 is verzonden. AVR zal aan haar aankondiging aan Twence dat zij zich niet op de private markt mag begeven en haar activiteiten daar ook zal moeten inperken, opvolging geven.

Ik neem een dezer dagen contact met u op om een en ander met u te bespreken.

Met vriendelijke groet,

Jasper de Jong, Commercieel Directeur AVR

AANTEKENEN

Twence Holding B.V.
Boldershoekweg 51
7554RT Hengelo
T.a.v. Marc Kapteijn, algemeen directeur

Atrium | Parnassusweg 737
NL-1077 DG Amsterdam
Postbus 94700
NL-1090 GS Amsterdam

Bankrekening (Stichting Derdengelden)
Iban: NL31 RABO 0103 3545 49
Swift/bic: RABONL2U

mr. P.F.C. Heemskerk
Advocaat
T +31 20 301 62 95
F +31 20 301 63 33
E petra.heemskerk@cms-dsb.com
I cms.law

Onze ref. 12101230

Betreft: Bedrijfsafvalverwerking Twence

18 juni 2021

Geachte heer Kapteijn,

Tot ons wendde zich AVR-Afvalverwerking B.V. ("**AVR**") omtrent de positie van Twence Holding B.V. ("**Twence**") op het gebied van afvalverwerking. Meer in het bijzonder is bij AVR uit publiek toegankelijke informatie meer en meer gebleken dat op grond van het aanbestedingsrecht en het verbod op onrechtmatige staatssteun vraagtekens kunnen worden gezet bij de rechtmatigheid van opdrachtverlening door aandeelhouders van Twence aan Twence. Voor een rechtmatige opdrachtverlening binnen het Europeesrechtelijk kader is niet alleen nodig dat Twence het merendeel van haar activiteiten voor haar aandeelhouders verricht, maar ook dat die aandeelhouders doorslaggevende zeggenschap hebben op alle belangrijke besluiten binnen Twence. Alleen als aan die criteria wordt voldaan is sprake van een aanvaardbare quasi-inbestedingssituatie, zodat zonder aanbesteding afspraken kunnen worden gemaakt.

AVR komt tot de conclusie dat niet wordt voldaan aan dit merendeel criterium, en dat ook geen sprake is van doorslaggevende invloed vanuit de aandeelhouders op Twence. Deze conclusie heeft impact voor de aandeelhouders van Twence, die bij de huidige stand van zaken namelijk na ommekomst van de huidige overeenkomst per juli 2022 geen nieuwe afspraken met Twence zullen mogen maken en – los van voorgaande bezwaren – al helemaal niet voor onbepaalde tijd (waarop Twence kennelijk

Alle diensten worden verleend op grond van een overeenkomst van opdracht met CMS Derks Star Busmann N.V., statutair gevestigd in Amsterdam. Op deze overeenkomst zijn van toepassing de Algemene Voorwaarden van CMS Derks Star Busmann N.V., welke zijn gedeponseed bij de griffie van de rechtbank Amsterdam onder nummer 84/2020 en waarin een beperking van aansprakelijkheid is opgenomen. Deze voorwaarden kunnen worden geraadpleegd op cms.law en worden op verzoek verstrekt. CMS Derks Star Busmann N.V. is in Nederland ingeschreven in het handelsregister onder nummer 30201194 en in België in het RPR Brussel onder nummer 0877.478.727. Het BTW-nummer van CMS Derks Star Busmann N.V. in Nederland is NL8140.16.479.B01 en in België BE 0877.478.727.

CMS Derks Star Busmann maakt deel uit van CMS, de organisatie van Europese advocatenkantoren. In bepaalde gevallen wordt CMS gebruikt als een merk of als de bedrijfsnaam van, of om te refereren aan, enkele of alle leden of hun kantoren. Meer informatie vindt u op www.cms.law.

CMS kantoren en gelieerde kantoren wereldwijd: Aberdeen, Algiers, Amsterdam, Antwerpen, Barcelona, Beijing, Belgrado, Berlijn, Bratislava, Bristol, Brussel, Boekarest, Boedapest, Casablanca, Dresden, Düsseldorf, Dubai, Edinburgh, Frankfurt, Genève, Hamburg, Hong Kong, Istanbul, Kiev, Keulen, Leipzig, Lissabon, Ljubljana, Londen, Luanda, Luxemburg, Lyon, Madrid, Milaan, Moskou, München, Muscat, Parijs, Poznań, Praag, Rio de Janeiro, Riyadh, Rome, Sarajevo, Sevilla, Shanghai, Sofia, Straatsburg, Stuttgart, Teheran, Tirana, Utrecht, Warschau, Wenen, Zagreb en Zürich.

aandringt). Deze conclusie heeft ook impact op Twence, die namelijk zal moeten kiezen of delen. Ofwel zij werkt overwegend voor haar aandeelhoudende opdrachtgevers, in welk geval zij (i) niet meer mag meedingen in aanbestedingen die worden georganiseerd door aanbesteders die geen aandeelhouder in Twence zijn en (ii) niet of heel beperkt actief mag zijn op de commerciële markt, bijvoorbeeld op de markt voor verwerking van bedrijfsafval. Ofwel zij wenst een breed palet aan publieke en private opdrachtgevers te bedienen, in welk geval geen beroep kan worden gedaan op de quasi inhouse uitzondering uit het aanbestedingsrecht en niet zonder voorafgaande aanbesteding afspraken mogen worden gemaakt met haar aandeelhoudende gemeenten.

Wij lichten dit kort toe.

Juridische randvoorwaarden in relatie tot de feiten

Vooropgesteld moet worden dat een aanbestedende dienst een opdracht tot het inzamelen en/of verwerken van (huishoudelijk) afval aan een derde in beginsel Europees moet aanbesteden in overeenstemming met de Aanbestedingswet 2012 (Aw 2012). Dit is – voor zover relevant – anders indien wordt voldaan aan de voorwaarden van artikel 2.24b Aw 2012, die de zogenaamde quasi-inbesteding regelt.

Quasi-inbesteden is mogelijk als (in dit geval) Twence het merendeel van haar activiteiten verricht (ten minste 80%) voor haar publieke aandeelhouders, en die publieke aandeelhouders bovendien doorslaggevende zeggenschap uitoefenen op Twence.

Aan geen van beide voorwaarden wordt voldaan.

Wat betreft het merendeelcriterium geldt dat op basis van algemene informatie al duidelijk wordt dat Twence voor meer dan 20% actief is op ofwel de commerciële markt ofwel voor publieke partijen die geen aandeelhouder zijn van Twence.

Zie:

- Strategisch beleidsplan Twence 2020-2023, p. 17:
"Onze producten en diensten leveren we aan een breed palet van klanten in Nederland, Duitsland en Engeland. De geleidelijke groei van Twence resulteerde de afgelopen jaren in een verdubbeling van de netto-omzet (2001: € 53 miljoen - 2018: € 105 miljoen) en een gemiddeld rendement op het eigen vermogen van circa tien procent."
- Strategisch beleidsplan Twence 2020-2023, p. 32:
"Aanbod inputstromen Twence is een kapitaalintensief bedrijf. Borging van de vollast en de inzetbaarheid van de in - stallaties heeft dan ook onze volle aandacht, ook om langjarig voldoende duurzame energie te kunnen produceren voor bedrijven en warmtenetwerken in onze omgeving. Op basis van marktontwikkelingen actualiseren we jaarlijks het inputportfolio. Onze strategie is erop gericht om voor een aantal jaren vooruit voldoende materiaal te contracteren met een gepaste spreiding van contracten, bij voorkeur in het Nederlands-Duitse grensgebied."
- Financieel Jaarverslag Twence 2020, p. 10:
"Zonnepark 't Rikkerink stap dichterbij Twence sluit met ENGIE Services Noord een contract voor de aanleg en het onderhoud van zonnepark 't Rikkerink in Ambt Delden. Dit

zonnepark levert vanaf de zomer van 2021 duurzame elektriciteit voor zo'n 4.000 huishoudens. Zo wordt een voormalige stortplaats een duurzame energievoorziening die bijdraagt aan de energietransitie.

– Financieel Jaarverslag Twence 2020, p. 10:

"Grolsch verduurzaamt met warmte van Twence Twence gaat volledig groen opgewekte warmte aan Grolsch leveren. De CO₂-emissie door aardgas van Grolsch wordt hiermee vanaf 2022 met 72% (5.500 ton) per jaar verminderd. Dat staat gelijk aan de hoeveelheid CO₂ die 1.800 huishoudens gemiddeld per jaar uitstoten. De aanleg van de warmteleiding naar Grolsch start in 2021"

Op basis van een eigen berekening van AVR constateert zij dat Twence niet 80% van haar activiteiten verricht voor haar aandeelhouders, maar slechts 22%.

Verwerkingscapaciteit brandbaar afval (aandeelhouders & niet-aandeelhouders)

586.200 ton¹

Hoeveelheid brandbaar huishoudelijk restafval aandeelhoudende gemeenten (inschatting)

130.000 ton

Aangenomen omzet uit verwerken brandbaar restafval (aangenomen op basis van €78/ton)

€ 46 miljoen²

Aangenomen omzet uit verwerken brandbaar huishoudelijk restafval aandeelhoudende gemeenten per jaar (op basis van €78/ton)

€ 10 miljoen

Aandeel omzet uit verwerken brandbaar huishoudelijk restafval aandeelhouders 22%

Alleen al daarom wordt niet voldaan aan de quasi-inhouse uitzondering.

Maar ook aan het toezichtcriterium wordt niet voldaan. Veelzeggend is in dat kader de recente discussie rondom de onderhandelingen ten aanzien van de op handen zijnde nieuwe afvalovereenkomst tussen Twence en haar aandeelhouders vanaf 1 juli 2022. Een aantal van de in Twence deelnemende gemeenten willen hun aandelen verkopen, maar krijgen van Twence niet de beschikking over informatie die wel noodzakelijk is om de hoogte van de verkoopprijs vast te stellen. Evenmin is Twence, in afwijking van de nadrukkelijke wens van een groot aantal aandeelhouders, bereid om te spreken over verkoop van aandelen tegen marktconforme tarieven. Kennelijk is de zeggenschap van de aandeelhoudende gemeenten niet zodanig doorslaggevend dat zelfs maar in transparantie over de diverse scenario's kan worden gesproken.

Sterker nog, Twence heeft zelfstandig en in afwijking van de wens van haar aandeelhouders een forse tariefsverhoging in het vooruitzicht gesteld en tevens aangegeven dat na 1 juli 2022 alleen afspraken voor onbepaalde tijd kunnen worden gemaakt. Dat laatste is (eveneens) in strijd met Europees recht³.

¹ Publiekjaarsverslag Twence B.V. 2020, p. 34.

² Financieel jaarverslag Twence Holding B.V. 2020, p. 52. Dit jaarverslag geeft een omzet uit verwerken van afval weer van €61m. Het verschil zou kunnen voortkomen uit de omzet uit het verwerken van andere soorten afval als GFT, niet sorteerbaar grof huishoudelijk afval, afgekeurd PMD niet vallen onder de omzet van het verwerken van brandbaar afval.

³ HvJ EG 19 juni 2008, C-454/06 (*Presstext*); HvJ EU 25 maart 2010, C-451/08 (*Helmut Müller*).

Zou immers sprake zijn van doorslaggevende zeggenschap, dan zouden de aandeelhouders geen genoegen nemen met een dergelijke tariefsverhoging.

Deze tariefsverhoging is overigens slecht te verklaren als wordt gekeken naar de ontwikkelingen van tarieven die in concurrentie tot stand komen; die tarieven stijgen niet maar dalen. Vanuit dat gezichtspunt bezien is dus wel logisch dat sommigen gemeenten willen uittreden uit Twence.

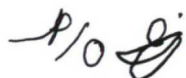
Conclusie en sommatie

Nu niet wordt voldaan aan het merendeel- en toezichtcriterium is voor AVR duidelijk dat na 1 juli 2022 geen nieuwe afspraken met Twence mogen worden gemaakt door de deelnemende gemeenten.

Voor de huidige situatie meent AVR daarenboven dat Twence haar activiteiten voor andere partijen dan haar aandeelhouders, zal moeten terugschroeven en daaraan ook geen nieuwe activiteiten zal mogen toevoegen, althans niet zolang zij ook wil kunnen profiteren van de quasi-inhouse uitzondering. Dit heeft ook tot gevolg dat bijvoorbeeld Twence niet zal mogen meedoen aan aanbestedingen, omdat zij daarmee nu al haar (veel) grotere aandeel dan 20% alleen nog maar verder en onrechtmatig zal uitbreiden.

Het lijkt AVR juist u erop te wijzen dat wij ook contact zoeken met uw deelnemende gemeenten om ook met hen hierover in gesprek te gaan. AVR is ook alert in komende aanbestedingen op deelname door Twence, en zal daarnaast ook monitoren hoe de positie van Twence op andere markten is. AVR behoudt zich het recht voor daarop nog terug te komen.

Hoogachtend,

P.F.C. Heemskerk

AVR.

Postbus 1120 • 3180 AC Rozenburg

PostNL

€9,05

Afz. 3197 KK 10

NEDERLAND

13.07.2021

NetSet MS 130070

Frankiemachine & (Digitale) Postzegel

R NL

Aangetekend

Brief: D-A-1
Pakket: B-P-3

3SRRDT8631006

AH2-F

TC-EW-1001/
1503(Za)

Postbus 200 7270HA

Naam: KBR E.H.M. de Boer t.h.o.d.n. Cigo

Adres: Veemarkt 10, 7271AH Borculo

Stadhuis Berkelland
Postbus 200
7270 HA Borculo
**College B&W en de gemeenteraad (t.a.v. Martin Broers,
gemeentesecretaris en de griffie)**

GEMEENTE BERKELLAND	
Ing.	- 2 SEP. 2021
grp	
type	
zknr.	

Betreft: Afvalverwerking Twence

2 september 2021

Geacht College, geachte raad,

Bij brief van 18 juni 2021 heeft AVR-Afvalverwerking B.V. ("**AVR**") haar zorgen geuit over de wijze waarop uw publieke afval wordt verwerkt door Twence Holding B.V. ("**Twence**"). Deze zorgen hebben wij niet alleen bij Twence, maar ook bij u als aandeelhouder in Twence neergelegd. Ik ben nog in afwachting van uw reactie, maar Twence liet inmiddels bij brief van 1 juli 2021 van zich horen. Omwille van de transparantie stuur ik u bijgaand een afschrift van deze reactie.

De inhoud van de reactie van Twence heeft AVR wel verbaasd. Waar AVR een debat rondom de toepasselijkheid van de zogenaamde quasi-inhouse uitzondering verwachtte, blijkt inmiddels dat Twence zich op het standpunt stelt dat sprake is van overdracht van bevoegdheden aan Twence.¹ Dit impliceert dat Twence meent dat alle aandeelhoudende gemeenten al hun wettelijke taken en verantwoordelijkheden op het gebied van afvalinzameling- en verwerking aan Twence hebben overgedragen, waarbij zij ook meent dat de gemeenten op de wijze waarop Twence die taken uitoefent geen enkele zeggenschap meer zouden kunnen uitoefenen. Van opdrachtverlening zou naar het oordeel van Twence geen sprake zijn.

Naar mening van AVR is dit juridisch gezien onjuist. Ik verwijs u naar bijgaande reactie waarin AVR dat uiteenzet.

¹ Hof van Justitie 21 december 2016, C-51/15 (Remondis) ECLI:EU:C:2016:985.

AVR is ook benieuwd – niet alleen puur juridisch maar ook beleidsmatig - naar de beantwoording van de vraag of u als aandeelhoudende gemeente in Twence de mening deelt dat u alle bevoegdheden op dit terrein hebt overgedragen aan Twence, zodat de gemeente op dat punt geen zeggenschap meer heeft. Om die reden verzoek ik u om, in uw reactie op mijn brief van 12 juli 2021 waarvan ik nog in afwachting ben, ook uitdrukkelijk in te gaan op de stelling van Twence dat sprake is van niet quasi-inhouse, maar overdracht van bevoegdheden.

AVR verneemt uw reactie graag uiterlijk vóór 21 september 2021.

Omdat Twence voornemens is medio 2022 overeenkomsten voor onbepaalde tijd aan haar aandeelhouders op te leggen met een substantiële tariefsverhoging, zal AVR na 21 september 2021 rechtsmaatregelen treffen ook als de inhoudelijke reactie nog niet is ontvangen, om zo te voorkomen dat een fait accompli ontstaat.

Met vriendelijke groet,

namens AVR-Afvalverwerking B.V.

P.J. de Jong, Commercieel Directeur

AANTEKENEN

CMS

T.a.v. mw. P.F.C. Heemskerk
Atrium – Parnassusweg 737
1077 DG AMSTERDAM

Uw kenmerk

12101230

Ons kenmerk

21.0003694

Datum

1 juli 2021

Behandeld door

G.M. Kapteijn
074-2404 4444
m.kapteijn@twence.nl

Onderwerp

Bedrijfsafvalverwerking Twence

Geachte mevrouw Heemskerk,

Met verbazing las ik uw brief van 18 juni 2021.

Ik kan daarover kort zijn.

U voert eerst allerlei zogenaamde "feiten" ten tonele, die echter van geen kant kloppen. Voor een belangrijk deel lijkt u die feiten ook nog te hebben ontleend aan regionale kranten, waarin recentelijk wat artikelen zijn verschenen over Twence en haar aandeelhouders.

Vervolgens construeert u op basis van al die onjuiste feiten een - kennelijk door AVR gewenste - conclusie, die daardoor net zozeer onjuist is.

Op basis van die onjuiste conclusie permitteert u c.q. AVR zich vervolgens ook nog om Twence Holding B.V. de les te lezen wat zij wel en niet zou mogen doen.

Het leek mij correct u te berichten wat wij van uw brief namens AVR vinden. Met het voorgaande is dat verduidelijkt.

Ik heb uw brief overigens al ter kennisneming aan de aandeelhouders toegezonden.

Met vriendelijke groet,
Twence Holding B.V.

Dr. G.M. Kapteijn
Algemeen directeur

Bezoekadres

Boldershoekweg 51
7554 RT Hengelo
Nederland

Postadres

Postbus 870
7550 AW Hengelo
Nederland

T +31 (0)74 240 44 44**F** +31 (0)74 240 43 33**E** info@twence.nl**I** www.twence.nl**K.v.K.nr.** 52737403**BTW-nr.** NL8505.75.527.B01**ING** 65 36 94 628 BIC: INGBNL2A**IBAN** NL88INGB0653694628

AVR.

Postbus 1120 • 3180 AC Rozenburg

PostNL

€9,05

Afz. 3197 KK 10

NEDERLAND

01.09.2021

NetSet MS 130070

Frankeermachine & (Digitale) Postzegel

R NL

Aangetekend

Brief: D-A-1
Pakket: B-P-3

3SRRDT8631076

AH2-F

TC-EW-1001/
1503(Za)

Postbus 200 7270HA

Naam: KBR E.H.M. de Boer t.h.o.d.n. Cigo

Adres: Veemarkt 10, 7271AH Barculo

Agendavragen (vragen ter voorbereiding van een vergadering) art. 34

Indiener: H.J.A. (Rick) Hulshof, GroenLinks

Datum indiening vraag: 05-10-2021

Datum verzending antwoord: 5-10-2021

Commissievergadering van: 6-10-2021

Raadsvergadering van: Klik of tik om een datum in te voeren.

Onderwerp: Levering- en verwerkingsovereenkomst Twence

In uw argumentatie bij het voorstel en besluit stel u enkel dat de voorgestelde overeenkomst, na toetsing door twee advocatenkantoren, aan de wettelijke vereisten voldoet.

Vraag:

Los van de vraag of het aan de wettelijke vereisten voldoet, wat is volgens u het voordeel van een overeenkomst voor onbepaalde tijd?

Antwoord (in te vullen door college):

Er is gekozen voor een contract voor onbepaalde tijd, omdat dit bijdraagt aan een stabiele samenwerking en aanbestedingsrechtelijk de voorkeur heeft. Dit voorkomt problemen t.a.v. eventuele toekomstige, nu nog niet te voorzien, wijzigingen in het aanbestedingsrecht. Overigens wordt de mogelijkheid geboden iedere vijf jaar de overeenkomst op te zeggen

Onder het kopje 'Financiën' schrijft u dat de meerkosten van de voorgestelde overeenkomst €175.000 euro bedragen en dat u deze wilt opvangen door onder andere minder restafval in te zamelen.

Vraag:

Welke maatregelen en/of onderzoeken hebt u in voorbereiding/uitvoering om dit doel te bereiken? Wilt u hierbij ook ingaan op het realiseren van de VANG-doelstellingen?

Antwoord:

- We blijven aandacht besteden aan de communicatie richting onze inwoners over het scheiden van het huishoudelijk afval en inwoners wijzen op het prijsverschil tussen een grote en kleine restafval container.*
- We gaan aan de slag met de afvalinzameling bij de appartementencomplexen waar het restafval in een ondergrondse container gaat. We weten dat naast restafval er ook veel grondstoffen in worden gestort. Om dat beter in beeld te brengen hebben wij een sorteeraanlyse laten uitvoeren. Wij overwegen om hier te gaan werken met een maximaal aantal stortingen per huishouden, zodat mensen ook alleen restafval gaan storten. Voor alle stortingen die bovenop het maximale aantal komen moet extra betaald worden.*

Agendavragen (vragen ter voorbereiding van een vergadering) art. 34

Vraag:

Klopt het dat de verwerkingsinstallatie in het kader van efficiëntie afhankelijk is van een constante toestroom van (rest)afvalstromen? Zo ja, hoe verhoudt zich dat tot uw voornemen om minder restafval in te zamelen en het behalen van onze VANG-doelstellingen?

Antwoord:

De hoeveelheid brandbaar restafval in Nederland is al jaren constant ondanks beleid dat is gericht op het verminderen van de hoeveelheid brandbaar afval. Er is een dalende tendens in het huishoudelijk restafval, maar deze wordt gecompenseerd door een stijging van de hoeveelheid brandbaar bedrijfsafval als gevolg van de stijgende economische productiviteit. De gemeente kan uitvoering geven aan haar beleid dat is gericht op de afname van huishoudelijk restafval, terwijl Twence in staat is om zijn installaties op vollast te laten draaien.

Vraag:

Klopt het dat alle gemeenten en dus ook alle aan Twence deelnemende gemeenten, als doelstelling hebben minder afvalstoffen in te zamelen? Zou dit op termijn kunnen betekenen dat Twence afhankelijk wordt van externe (rest)afvalstromen?

Antwoord:

Ons doel is minder afvalstoffen in te zamelen en de grondstoffen uit het afval steeds beter in de materiaalkringlopen te houden (Circulaire economie). Twence compenseert de afname in aan brandbaar huishoudelijk restafval van zijn aandeelhouders door meer restafvalstoffen van andere overheden en bedrijven te verwerken. De focus ligt daarbij op afvalstoffen uit het Duits-Nederlandse grensgebied. Overigens is een gevolg van het gemeentelijk beleid dat Twence tegenwoordig beduidend meer GFT verwerkt van zijn aandeelhouders. Er is dus niet over de gehele linie sprake van een afname van aandeelhoudersafval bij Twence.

Per brief heeft de AVR ons laten weten dat zij betwijfelt of de voorgestelde overeenkomst voldoet aan het merendeel vereiste. Er op basis van de juridische toets van uitgaande dat deze twijfels op dit moment ongegrond zijn:

Vraag:

Is het mogelijk dat dit merendeel vereiste in de toekomst alsnog geschonden wordt wanneer er minder restafval wordt ingezameld en Twence afhankelijk wordt van externe (rest)afvalstromen?

Antwoord:

Nee, aangezien Twence altijd de beschikbare verwerkingscapaciteit van AVITwente B.V. kan afstemmen op het aanbod aan afvalstoffen van de aandeelhouders.

Agendavragen (vragen ter voorbereiding van een vergadering) art. 34

Onder kopje 'Financiën' geeft u ook aan dat een tweetal uitgangspunten van belang zijn geweest voor het nieuwe tarievenbeleid. Het eerste uitgangspunt is dat tarieven marktconform getoetst worden en dat de gekozen tarieven aan de onderkant van het spectrum liggen.

Vraag:

Hoe beoordeelt u de voorgestelde tarieven in relatie tot de claim die de AVR maakt dat marktconforme tarieven voor de verwerkingstarieven rond de €60/ton ligt?

Antwoord:

De claim van AVR strookt niet met de uitkomsten van de openbare aanbestedingsprocedures in de afgelopen periode. Daarbij heeft ook AVR aanbiedingen gedaan die ver boven het door AVR gesuggereerde tarief liggen. Recent is er één aanbesteding geweest waarbij het winnende tarief wel in lijn is met hetgeen AVR beweert. Doordat de aandeelhouders van Twence zelf de verwerkingstarieven voor gebonden afvalstromen vaststellen, kunnen er in geval van majeure externe ontwikkelingen nieuwe afspraken worden gemaakt over de tarieven.

Het tweede uitgangspunt is dat de tarieven minimaal kostendekkend moeten zijn. Verder geeft u aan dat vanwege marktgevoelige informatie bewust niet is gekozen voor een kostprijsbenadering.

Vraag:

Kunt u ons, al dan niet vertrouwelijk (geheimhouding), informeren op basis waarvan deze tarieven tot stand zijn gekomen?

Antwoord:

Zoals u reeds stelt zijn de tarieven getoetst aan marktconformiteit en dienen deze tenminste kostendekkend te zijn. Dat laatste element is door de Raad van Commissarissen van Twence getoetst.

Hetgeen u schrijft over het tweede uitgangspunt kan de indruk wekken dat de tarieven hoger zijn dan noodzakelijk vanwege het niet willen prijsgeven van bedrijfsgevoelige informatie. De consequentie hiervan zou dan zijn dat de inwoners van Berkelland hierdoor een hogere afvalstoffenheffing betalen dan noodzakelijk.

Vraag:

Deelt u deze analyse? Zo ja, vindt u de hogere aanslag op de afvalstoffenheffing in deze situatie gerechtvaardigd?

Antwoord:

Nee, zie bovengenoemde twee antwoorden.